

Úradný vestník

Európskej únie

C 100

Slovenské vydanie

Informácie a oznámenia

Zväzok 52

30. apríla 2009

Číslo oznamu	Obsah	Strana
I	<i>Uznesenia, odporúčania a stanoviská</i>	
	STANOVISKÁ	
	Európsky hospodársky a sociálny výbor	
	448. plenárne zasadnutie v dňoch 21., 22. a 23. októbra 2008	
2009/C 100/01	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho v na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Malé a stredné podniky – kľúč k dosahovaniu vyššieho rastu a zamestnanosti. Priebežné preskúmanie modernej politiky MSP.“ KOM(2007) 592 v konečnom znení	1
2009/C 100/02	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Obstarávanie vo fáze pred komerčným využitím: Podpora inovácií s cieľom zabezpečiť trvalo udržateľné verejné služby vysokej kvality v Európe“ KOM(2007) 799 v konečnom znení	6
2009/C 100/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Odstránenie prekážok cezhraničným investíciám z fondov rizikového kapitálu“ KOM(2007) 853 v konečnom znení	15
2009/C 100/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Boj proti podvodom a falšovaniu v oblasti bezhotovostných platobných prostriedkov“	22
2009/C 100/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Konzultácie o návrhu usmernení Európskej komisie pre posúdenie dosahu“	28

SK

Cena: 26 EUR

(Pokračovanie na druhej strane)

<u>Číslo oznamu</u>	Obsah (pokračovanie)	Strana
2009/C 100/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Hlavné usmernenia pre služby všeobecného záujmu a globalizáciu“	33
2009/C 100/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Letecká bezpečnosť a cestujúci“	39
2009/C 100/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Reakcia Európskej únie na svetový potravinový problém“	44
2009/C 100/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Prekročiť rámec HDP – ukazovatele trvalo udržateľného rozvoja“	53
2009/C 100/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zdravotná bezpečnosť dovážaných poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov“	60
2009/C 100/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Štrukturálne a koncepčné zmeny ako predpoklad globálne konkurencieschopného európskeho priemyslu založeného na znalostiach a výskume (Európa: dobiehať alebo viesť?)“	65
2009/C 100/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Reštrukturalizácia a vývoj odvetvia domácich spotrebičov (biela technika) v Európe a jeho vplyv na zamestnanosť, klimatické zmeny a spotrebiteľov“	72
2009/C 100/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Ako možno v Európe využiť sociálne experimentovanie pri príprave verejnej politiky aktívneho začlenenia“	77
2009/C 100/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Etický a sociálny rozmer európskych finančných inštitúcií“	84
2009/C 100/15	stanovisko európskeho, hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Vzťahy medzi Európskou úniou a Brazíliou“	93
2009/C 100/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Úloha EÚ v mierovom procese v Severnom Írsku“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	100

III *Prípravné akty*

Európsky hospodársky a sociálny výbor

448. plenárne zasadnutie v dňoch 21., 22. a 23. októbra 2008

2009/C 100/17	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o zjednodušení podmienok pre transfery výrobkov na účely obrany v rámci Spoločenstva“ KOM(2007) 765 v konečnom znení – 2007/0279 (COD)	109
---------------	---	-----

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

448. PLENÁRNE ZASADNUTIE V DŇOCH 21., 22. A 23. OKTÓBRA 2008

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho v na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Malé a stredné podniky – kľúč k dosahovaniu vyššieho rastu a zamestnanosti. Priebežné preskúmanie modernej politiky MSP.“

KOM(2007) 592 v konečnom znení

(2009/C 100/01)

Komisia sa 4. októbra 2007 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Malé a stredné podniky – kľúč k dosahovaniu vyššieho rastu a zamestnanosti. Priebežné preskúmanie modernej politiky MSP.“

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 1. októbra 2008. Spravodajcom bol pán Burns.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 448. plenárnom zasadnutí 21., 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 22. októbra 2008) prijal 85 hlasmi za, pričom 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závety a odporúčania

1.1. Rozvíjať podnikavosť u študentov treba začať veľmi skoro. Treba ich viesť k tomu, aby pochopili, že začať podnikáť je jednou z bežných možností ako sa zamestnať a nielen aktivitou, ktorej sa venujú bohatí alebo vysokoškolsky vzdelaní ľudia.

1.2. Komisia by mala nabádať vlády jednotlivých štátov, aby spolupracovali s organizáciami ako CEDEFOP, s rôznymi organizáciami MSP a s EHSV a spoločne vytvorili solídny celoeurópsky systém pracovnej kvalifikácie zameraný na podnikanie, ktorý by viedli zamestnávateľia a ktorý by zodpovedal potrebám podnikov a najmä MSP.

1.3. Komisia by mala v spolupráci s vládami jednotlivých štátov vytvoriť a zaviesť účinný celoeurópsky systém ochrany duševného vlastníctva, vynálezov a inovácií.

1.4. Vládne konzultácie by sa mali podrobne venovať všetkým zmenám, ktoré boli prijaté po každom konzultačnom procese, a to skôr, než sa začnú uplatňovať akékoľvek smernice, právne predpisy alebo iné právne akty.

1.5. Komisia by mala zrevidovať postupy, ktoré uplatňuje pri konzultáciách so združeniami MSP a organizáciami zastupujúcimi špecifické odvetvia. Je nevyhnutné zohľadniť náklady, ktoré musia vynaložiť MSP, ak sa podieľajú na nejakej vládnej konzultácii, a mala by sa zväziť možnosť preplácania nákladov vlastníkom MSP, ktoré boli vyzvané, aby sa aktívne zapojili do nejakého konzultačného procesu.

1.6. Vlády jednotlivých štátov a regionálne zastupiteľstvá musia viac prihliadať na procesy a postupy týkajúce sa MSP, ako sa podrobne uvádza v priebežnom preskúmaní. Skutočnosť, že Európska komisia podporuje dobrú prácu, nespĺňa očakávaní, pretože návrhy v prospech MSP často narážajú na apatiu alebo odpor niektorých národných vlád a regionálnych zastupiteľstiev.

1.7. Dotácie a nekalá hospodárska súťaž narúšajú rovnováhu na trhu. Komisia by mala zvážiť, aké to má dôsledky na počiatocné ako aj na neskoršie fázy činnosti MSP, keď do otvorenej hospodárskej súťaže zasahujú dotácie. Dotácie by sa mali prideľovať na základe sociálnych, environmentálnych a iných dôvodov, a nie na subvencovanie výroby. Udeľovanie grantov a dotácií by sa v budúcnosti malo riadiť zásadou, že dať niekomu dotáciu znamená nespravodlivo sťažiť hospodársku súťaž niekomu inému.

1.8. Legislatíva týkajúca sa podnikania by mala byť napísaná jasnou a zrozumiteľnou rečou. Nemala by obsahovať klauzuly, ktoré sú nejasné, zavádzajúce alebo ktoré ponechávajú veľa priestoru pre interpretáciu.

1.9. Definícia MSP by sa mala zrevidovať a pomocou konkrétnych príkladov by bolo treba ukázať, ako by to vyzeralo, keby boli mikropodniky a MSP definované na základe ročného obratu a celkovej ročnej súvahy (pozri bod 4.5.2).

1.10. Pokiaľ ide o prístup ku grantom EÚ a k prostriedkom na financovanie projektov pre mikropodniky a MSP, mali by sa zaviesť osobitné postupy. Tieto postupy by mali zohľadňovať špecifické časové obmedzenia malých podnikov.

1.11. Prevod podniku z jednej generácie na druhú je ďalším problémom, ktorý treba uznať a riešiť.

2. Úvod (zhrnutie situácie)

2.1. Rozvoj MSP a mikropodnikov považuje väčšina politikov a ekonómov za kľúčovú oblasť rozvoja európskej hospodárskej a sociálnej politiky.

2.2. V roku 2005 prijala Európska komisia „Modernú politiku MSP pre rast a zamestnanosť“. Jej cieľom je zabezpečiť, aby všetky aspekty politiky EÚ na pomoc MSP boli vzájomne skoorinované a aby sa pri navrhovaní opatrení v tejto oblasti lepšie zohľadňovali potreby MSP. Táto politika sa zameriava na päť oblastí činnosti:

1. podpora podnikania a zručností,
2. zlepšenie prístupu MSP na trhy,
3. obmedzenie byrokracie,

4. posilňovanie dialógu a konzultácií so zainteresovanými stranami v oblasti MSP,

5. zlepšenie rastového potenciálu MSP.

2.3. Hlavným cieľom tejto politiky bolo vytvoriť v Európe priaznivé podnikateľské prostredie pre MSP. Ukázalo sa, že dosiahnutie tohto cieľa si vyžaduje spoločné úsilie všetkých zodpovedných orgánov (EÚ, národných aj regionálnych), aby sa zabezpečilo fungovanie rôznych opatrení, ktoré boli vytvorené a ktoré by sa mali vzájomne dopĺňať a nemali by brzdiť rozvoj MSP.

2.4. Dňa 4. októbra 2007 Komisia vydala oznámenie „Malé a stredné podniky – kľúč k dosahovaniu vyššieho rastu a zamestnanosti. Priebežné preskúmanie modernej politiky MSP (1)“. V tomto dokumente Komisia informuje politických činiteľov a rôzne orgány o tom, ako „Európa“ úspešne (doteraz) plní ciele politiky vytýčenej v roku 2005.

3. Pripomienky k priebežnému preskúmaniu

3.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor uznáva, že Európska komisia povýšila problematiku MSP medzi priority hospodárskej a sociálnej agendy. Takisto si uvedomujeme, že Komisia sa aj napriek rôznym obmedzeniam zo strany vlád jednotlivých štátov usilovala v celej Európe zlepšiť hospodárske podmienky pre MSP. Rovnako súhlasíme s názorom Komisie, že ešte treba urobiť veľa práce, kým budeme môcť povedať, že v Európe je skutočne priaznivá situácia pre MSP.

3.2. EHSV súhlasí so zásadou, že politici a zákonodarcovia by mali „najskôr myslieť na malých“. Napriek tomu, že Komisia presadzuje túto zásadu, EHSV nie je presvedčený, že aj všetky ostatné sektory štátnej a regionálnej správy, ako aj rôzne ich agentúry a organizácie, sa stotožňujú s týmto názorom a cieľom.

3.3. EHSV schvaľuje, že „MSP“ sa ako názov alebo charakteristika podnikateľského sektoru v súčasnosti objavuje v mnohých dokumentoch Komisie týkajúcich sa podnikania, obávame sa však, že zahrnúť názov „MSP“ do dokumentu ešte nie je zárukou, že odporúčané postupy a opatrenia sa budú vzťahovať aj na tieto podniky. Okrem toho nás znepokojuje, že sa neprihliada na názory osôb v slobodnom povolani, samostatne zárobkovo činných osôb a mikropodnikov. Preto nesúhlasíme s tvrdením, že „MSP sú v súčasnosti plne začlenené do politik Spoločenstva“.

(1) KOM(2007) 592 v konečnom znení.

3.4. Všetky právne predpisy majú dosah na malé podniky. Kumulácia právnych predpisov je pre MSP závažným problémom, ktorý si politici a verejní činitelia zriedkakedy uvedomujú. Malé podniky musia svoj obmedzený čas a prostriedky venovať svojim zákazníkom. Čím viac času strávia vyplňaním formulárov a bojom s byrokraciou, tým menej času im zostane na vytváranie blahobytu a zvyšovanie zamestnanosti prostredníctvom svojho tovaru a služieb.

3.5. Mnohé MSP stále zastávajú názor, že európske a vnútroštátne postupy sú príliš byrokratické, priveľmi závisia od schválenia tretou stranou a sú príliš nákladné. Okrem toho úradníci nechápu rovnicu, podľa ktorej sa riziko, čas a náklady rovnajú prínosu a ktorá je pre väčšinu MSP veľkou prioritou, keď zvažujú, či sa zapoja do nejakého projektu, vývoja produktu, konzultácie, či sa budú snažiť plniť podmienky na získanie pomoci pri podnikaní alebo či o ňu požiadajú.

3.6. Malé, stredné a najmenšie podniky neustále vyhlasujú jedno jediné: že chcú mať všade v Európe rovnaké podmienky. Nazdávame sa, že sme ešte veľmi ďaleko od tohto cieľa. Vyhlásenia MSP o nekalej hospodárskej súťaži sú príliš často chápané ako žiadosť o subvencie alebo o zvláštny prístup, a pritom jediné, o čo MSP žiadajú, je právo, aby mohli súťažiť spravodlivo a za rovnakých podmienok.

3.7. MSP sa sťažujú na právne predpisy, pretože sú nejasné a nezrozumiteľné. Veľké podniky majú na výklad práva svojich právnikov. Mnohé malé podniky si takéto náklady nemôžu dovoliť. Preto je nevyhnutné, aby boli právne predpisy sformulované jasne, aby neboli vágne, zavádzajúce a nenechávali príliš veľký priestor pre interpretáciu.

3.8. EHSV sa domnieva, že Komisia a vlády európskych štátov nepochopili tento problém a preto má na rôznych miestach v Európe tá istá legislatíva príliš veľa odlišných interpretácií. Taktiež sa nazdávame, že vlády jednotlivých štátov právne predpisy priveľmi „pozlacujú“. V dôsledku toho je pre MSP národná legislatíva ťažko pochopiteľná a uplatniteľná. Okrem toho sa tým brzdí rozvoj cezhraničného podnikania.

4. Špecifické otázky

4.1. Podpora podnikania a podnikateľských zručností

Podnikavosť a vzdelávanie

4.1.1. Potreba vytvoriť priaznivejšie sociálne a hospodárske podmienky pre rozvoj podnikania sa opiera o integrovanú politiku, ktorá sa usiluje nielen zmeniť postoj občanov, ale aj zlepšiť

ich schopnosti. Avšak tí, čo majú na starosti vzdelávaciu politiku neboli vychovaní vo vzdelávacom systéme, ktorý by podporoval podnikateľské zmysľovanie, a preto majú málo praktických skúseností v tejto oblasti a nevedia, čo môže prebudiť u človeka chuť podnikat' alebo čo ho môže viesť k sebestačnosti a povzbudiť ho, aby si otvoril vlastný podnik.

4.1.2. Napriek obrovskému úsiliu zameranému na povzbudenie podnikateľského zmysľovania prostredníctvom vzdelávania sa ukázalo, že podporné štruktúry sú neúčinné a nepodarilo sa im začleniť túto problematiku do vzdelávania ani vytvoriť kultúru, ktorá by viedla k sebestačnosti. Študentom by sa malo vysvetliť, že začať podnikat' je rovnako zaujímavá možnosť ako hľadať si zamestnanie alebo ísť na univerzitu.

4.1.3. Dôležitou cieľovou skupinou boli študenti vo veku 16 a viac rokov. Domnievame sa, že pre rozvoj osobnosti je to príliš neskoro a myslíme si, že s povzbudzovaním treba začať už v oveľa mladšom veku.

4.1.4. Osobitnú pozornosť treba venovať podnikateľskému zmysľovaniu a vzdelávaniu u študentov, ktorí študujú formou denného štúdia a mohli by prevziať resp. prevzmu rodinný podnik (prechod podniku). V niektorých častiach Európy predstavuje táto otázka vážny problém, ktorý treba urýchlene riešiť.

4.1.5. Sociálni partneri zohrávajú pri podpore podnikateľského zmysľovania a vzdelávania v tomto duchu dôležitú úlohu. Preto je dôležité, aby sa v záujme lepšieho pochopenia a pozitívnej propagácie podnikateľského zmysľovania a vzdelávania zintenzívnila spolupráca medzi podnikmi a týmito partnermi.

4.1.6. Bolo by treba povzbudzovať študentov, aby videli v tejto práci príležitosť prevziať kontrolu nad vlastným životom, vytvárať príležitosti, podnikat', riskovať a, ak je to vhodné, založiť si vlastný podnik.

Odborná príprava a uznanie zručností

4.1.7. Všetky malé podniky školia svojich zamestnancov, avšak len málokto z nich dostanú potvrdenie o získanej kvalifikácii. Je to problematické najmä v oblastiach ako je zdravotníctvo, bezpečnosť, životné prostredie a v oblastiach s právnymi dôsledkami. Komisia a agentúry vlád jednotlivých štátov, ktoré sú zodpovedné za odborné vzdelávanie a kvalifikáciu, by mali v tejto oblasti urobiť viac a zabezpečiť, aby kvalifikácia zamestnancov bola odrazom toho, aké úlohy v podniku skutočne vykonávajú. V slobodných povolaniach takto vznikol špecifický problém s odbornou prípravou, ktorá by zodpovedala potrebám týchto profesií.

4.1.8. EHSV sa nazdáva, že neschopnosť vytvoriť taký systém pracovných kvalifikácií a odbornej prípravy, ktorý by viedol k zamestnaniu, je hlavnou prekážkou rozvoja podnikania a európskych podnikov, a to najmä pokiaľ ide o pracovníkov, ktorí pracujú v MSP. Domnievame sa, že neschopnosť uznať tento problém a konať v záujme jeho vyriešenia značne spochybňuje tvrdenie Komisie, že úspešne podporuje podnikanie a podnikateľské zručnosti.

4.2. Zlepšenie prístupu MSP na trhy

4.2.1. Uznávame, že Komisia sa usiluje odstrániť zbytočné prekážky, ktoré sťažujú prístup na trhy. Znepokojuje nás však skutočnosť, že vlády európskych štátov nepretavili dobré úmysly Komisie do svojich právnych predpisov. Najmä neschopnosť vytvoriť a zaviesť účinný celoeurópsky systém ochrany duševného vlastníctva, vynálezov a inovácií bráni zlepšeniu prístupu MSP na nové trhy. Treba mať na pamäti, že podnikatelia z EÚ môžu prostredníctvom kapitálových investícií alebo koncesíí v tretích krajinách zakladať MSP, v ktorých budú zamestnaní občania EÚ. Takéto MSP by mali mať podobné výhody ako podniky v EÚ a aspoň na začiatku ich činnosti by sa uvádzaniu ich výrobkov na trh EÚ nemalo brániť.

4.2.2. Ďalšou oblasťou trhu, ktorá by sa podľa nášho názoru mala stať otvorenejšou a transparentnejšou, a preto aj prístupnejšou pre MSP, je verejné obstarávanie. Verejné obstarávanie predstavuje približne 16 % HDP Európskej únie a hoci pokiaľ ide o podiel MSP došlo k miernemu zlepšeniu, niektoré podstatné otázky neboli vyriešené a v priebežnom preskúmaní mali byť uvedené:

— Je príliš jednoduché ignorovať otázku účasti MSP na verejnom obstarávaní.

— V dôsledku toho, že miestni a štátni úradníci považujú MSP za nedostatočne solídne, MSP často narážajú na nezmyselné prekážky. Najmä nevyhnutnosť získať súhlas tretej strany, ktorý je podmienkou pre účasť na verejnej súťaži, je pre väčšinu MSP, keď sa chcú zúčastniť na verejnej súťaži vypísanej vládou, veľmi nákladná a často zbytočná záťaž.

— MSP, ktoré sa uchádzajú o verejné zákazky a nazdávajú sa, že sa s nimi zaobchádzalo nespravodlivo, sa sťažujú, že postupy uplatňované pri vyšetrení takýchto sťažností nie sú transparentné.

4.3 Obmedzenie byrokracie

4.3.1 Byrokracie a zbytočnej legislatívy je toľko, že je ťažké posúdiť, čo bolo urobené pre zníženie tejto záťaže. Množstvo

nepotrebných zákonov, predpisov a vládou vynútených opatrení (prostredníctvom agentúr, verejných orgánov a licenčných úradov) je veľkou prekážkou pre MSP a mikropodniky. EHSV predovšetkým znepokojuje, že v priebežnom preskúmaní nebol tento problém zdôraznený, hlavne pokiaľ ide o byrokraciu, ku ktorej prispievajú vládne agentúry, verejné orgány a licenčné úrady. Často neexistuje žiaden oficiálny postup ako podať sťažnosť voči týmto orgánom, pretože sú definované ako nezávislé mimovládne orgány a teda nie sú pod kontrolou vlád.

4.4 Posilňovanie dialógu a konzultácií so zainteresovanými stranami v oblasti MSP

4.4.1 Konzultácie so združeniami zastupujúcimi MSP predstavujú závažný problém, o ktorom sa v strednodobom preskúmaní nehovorí. Na európskej úrovni prebiehajú konzultácie s obmedzeným počtom združení zastupujúcich podniky a rôzne odvetvia⁽²⁾, avšak počet podnikateľských združení, ktoré sú konzultované je veľmi nízky, pričom menšie podniky majú zjavne len veľmi malé zastúpenie.

4.4.2 MSP veľmi neveria konzultáciám na úrovni vlád jednotlivých štátov a domnievajú sa, že politici ich sťažnosti ignorujú. Pokiaľ ide o najmenšie podniky, zastávajú názor, že konzultácia je postup, ktorý sa len málo usiluje zmeniť pôvodné odporúčania alebo sa o to neusiluje vôbec.

4.4.3 Mikropodniky a MSP sú často označované za „príliš rôznorodé“, „príliš neusporiadané“ a preto je ťažké zahrnúť ich názory do nejakých záverečných odporúčaní. Platí to aj pre prípad, keď sa konzultácia týka rozvoja MSP a mikropodnikov. V takýchto situáciách sa stanoviskám väčších podnikov prikladá väčšia dôveryhodnosť ako názorom mikropodnikov a MSP.

4.5 Definícia malých podnikov

4.5.1 EHSV je sklamaný skutočnosťou, že v priebežnom preskúmaní sa neuvádzajú problémy spojené s definíciou MSP, ktorá je, podľa nášho názoru, zastaraná⁽³⁾. Zlepšením produktivity vďaka mechanizácii a zmene pracovných metód sa radikálne zmenil spôsob fungovania podnikov.

— Do dnešnej kategórie MSP spadá viac než 98 % všetkých európskych podnikov.

— Prácu, ktorú kedysi vykonávalo 50 zamestnancov dnes robí 10 zamestnancov.

(2) Napr. UEAPME, oficiálne uznávaný zástupca MSP v rámci európskeho sociálneho dialógu.

(3) http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/sme_definition/sme_user_guide.pdf

— Ak chceme mikropodnikom a malým a stredným podnikom pomôcť, potrebujeme realistickú definíciu týchto podnikov. To je jeden z hlavných dôvodov, prečo súčasná legislatíva týkajúca sa MSP neplní svoj účel.

4.5.2 Súčasné definície:

Kategória podniku	Počet zamestnancov	Ročný obrat		Celková ročná súvaha
Stredný podnik	< 250	50 miliónov €	alebo	43 miliónov €
Malý podnik	< 50	10 miliónov €	alebo	10 miliónov €
Mikropodnik	< 10	2 milióny €	alebo	2 milióny €

4.6 Postavenie malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb a slobodných povolání

4.6.1 EHSV je sklamaný skutočnosťou, že v strednodobom preskúmaní sa nespomínajú súčasné problémy spojené so samostatnou zárobkovou činnosťou. Mnohé európske krajiny vytvorili rôzne umelé prekážky a kladú ich do cesty ľuďom, ktorí chcú rozvíjať svoje podnikateľské schopnosti a založiť si malý podnik. Neexistujú žiadne európske právne definície „samostatnej zárobkovej činnosti“ a v dôsledku toho dochádza k zneužívaniu tohto pojmu a k nejasnostiam medzi podnikmi a úradníkmi.

4.6.2 Takéto administratívne zneužívanie tohto pojmu prekáža rozvoju „skutočných“ samostatne zárobkovo činných osôb, ktoré majú svoje malé podniky, platia dane a dodržiavajú dané právne predpisy.

4.6.3 Treba uznať, že táto otázka predstavuje problém. Definícia samostatnej zárobkovej činnosti by mala byť prioritou

programu Komisie. Doteraz sa však na tento problém neprišlo alebo bol ignorovaný.

4.7 Zastúpenie malých podnikov

4.7.1 Priebežné preskúmanie nepripisuje dôležitosť otázke, ako prebieha konzultácia s MSP a ako sú ich názory zastupované na štátnej a na európskej úrovni. Zástupcovia združení podnikov na vládnych konferenciách veľmi často nie sú osobami z terénu, nepoznajú citlivé miesta podnikov a nemajú praktické skúsenosti v tejto oblasti.

4.7.2 Mnohé oddelenia Komisie o tomto probléme vedia, avšak, zdá sa, že sa zatiaľ neurobilo nič pre jeho vyriešenie.

4.7.3 Konzultácie by mali prebiehať on-line aj na papieri a vo všetkých oficiálnych jazykoch EÚ, aby sa zabezpečilo, že oslovia širšie spektrum podnikov.

4.8 Dostupnosť finančných prostriedkov EÚ

4.8.1 Na projekty a granty bolo vyčlenených viac prostriedkov, avšak mikropodniky a MSP majú problém sa k nim dostať:

- postupy sú príliš byrokratické,
- trvajú príliš dlho,
- pomoc pri identifikácii a podávanie žiadostí o subvencie nie sú jednoduché,
- účtovné postupy sa neustále menia a v mnohých prípadoch si vyžadujú nákladné audity vykonávané treťou stranou, čím sa zvyšuje administratívna záťaž a náklady.

4.8.2 Aby sa mikropodniky a MSP dostali k európskym finančným prostriedkom, musia byť zavedené osobitné postupy, ktoré budú zohľadňovať obmedzený pracovný čas mikropodnikov a MSP.

V Bruseli 22. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Obstarávanie vo fáze pred komerčným využitím: Podpora inovácií s cieľom zabezpečiť trvalo udržateľné verejné služby vysokej kvality v Európe“

KOM(2007) 799 v konečnom znení

(2009/C 100/02)

Komisia sa 14. decembra 2007 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Obstarávanie vo fáze pred komerčným využitím: Podpora inovácií s cieľom zabezpečiť trvalo udržateľné verejné služby vysokej kvality v Európe“

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 1. októbra 2008. Spravodajcom bol pán VAN IERSEL.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 448. plenárnom zasadnutí 21., 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 22. októbra 2008) prijal 70 hlasmi za, pričom 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV plne podporuje cieľ Komisie presadzovať podnety k inovácii vo verejnom obstarávaní v celej Európe. Ak si Európa želá zostať na čele v poskytovaní vysoko kvalitných cenovo výhodných služieb svojim občanom, byť prínosom hospodárskemu, sociálnemu a ekologickému prostrediu, musí sa snažiť o čo najlepšie využitie inovácií a technologického pokroku vo svojich verejných službách.

1.2. Súhlasí s odporúčaním Komisie, v ktorom sa považuje inteligentný spotrebiteľ za jednu z hlavných podmienok aktívneho prístupu verejných orgánov k modernému nakupovaniu. Vyššia úroveň „inteligentného“ zapojenia verejného obstarávateľa je zvyčajne prínosom pre kvalitu zmlúv so súkromnými dodávateľmi.

1.3. EHSV súhlasí s Komisiou, že podpora príležitostí pre inováciu a aplikované technológie vo verejnom obstarávaní prinesie ovocie pre Európu, a to dvomi spôsobmi. V prvom rade zlepšenie kvality verejných služieb a finančnej rentability, čo prinesie osov daňovým poplatníkom; v druhom rade otvorením nových príležitostí pre inováciu pre podniky, teda prispením k celkovej výkonnosti Európy v oblasti inovácií a zvýšením jej konkurencieschopnosti.

1.4. EHSV zdôrazňuje, že nech je potenciálny prínos nových alebo iných prístupov vo verejnom obstarávaní akýkoľvek,

správna transpozícia a implementácia smerníc z roku 2004⁽¹⁾ („smernice“) zostáva prioritou. Tradičné a kultúrne postoje sú často hlboko zakorenené. Praktické dôkazy ukazujú, že správna implementácia v členských štátoch vyžaduje ustavičné dôkladné monitorovanie spolu s výmenami skúseností a osvedčených postupov.

1.4.1. Verejné obstarávanie pokrýva v súčasnosti veľmi široké oblasti a nové modely. EHSV zdôrazňuje, že sa musí jasne rozlišovať medzi obstarávaním verejných orgánov a obstarávaním verejných služieb, hlavne pri podpore inovácie. Verejné služby, z ktorých väčšina je viac ako sto rokov zapojená do inovatívnych projektov, majú odborné zručnosti a skúsenosti s technologicky špičkovými projektmi, ktoré im umožňujú zaoberať sa najnovšími inováciami. To isté platí pre obranu, hoci Európa v porovnaní so Spojenými štátmi trpí nedostatkom veľkých rozpočtov a zodpovedajúcej dodávateľskej základne pre celý kontinent. Z tohto dôvodu sa toto stanovisko zameriava na orgány, keďže služby už majú schopnosť zvládať výskum a vývoj.

1.5. Zdá sa, že Komisia si je veľmi istá, že sa jej podarí prebrať užitočné skúsenosti zo Spojených štátov, pokiaľ ide o prepojováciu technológiu, inovácie a verejné obstarávanie v Európe. EHSV sa obáva, že vytvorenie porovnateľných príležitostí nebude ľahké. V súčasnosti sa verejné služby a trh v oblasti obrany, ich obstarávanie a spojené inovácie v Európe rozvinuli prevažne na základe vnútroštátnych podmienok a odborných znalostí.

⁽¹⁾ Smernice z roku 2004: verejné služby: Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/17/ES z 31. marca 2004 o koordinácii postupov obstarávania subjektov pôsobiacich v odvetviach vodného hospodárstva, energetiky, dopravy a poštových služieb; verejné orgány: Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/18/ES z 31. marca 2004 o koordinácii postupov zadávania verejných zákaziek na práce, verejných zákaziek na dodávku tovaru a verejných zákaziek na služby.

1.6. Vo všeobecnosti rozdiely v oblasti verejného obstarávania v porovnaní so Spojenými štátmi spočívajú v tom, že Európe chýba:

- jeden veľký trh a podobné podmienky pre technologicky špičkové MSP na celom kontinente,
- spoločný jazyk,
- osobitný vzťah medzi Pentagonom a technologicky zameranými spoločnosťami, a
- prienik vojenských produktov a aplikácií do civilnej sféry.

1.7. EHSV by chcel objasniť, že zdieľa postoj Komisie v tom, že musíme využiť každú príležitosť na podnietenie inovácie, aby sa rozvinuli kvalitnejšie a hodnotnejšie verejné služby. Za týmto účelom by mala Komisia povzbudiť verejné orgány, aby sa snažili využiť každý z týchto osvedčených postupov.

1.8. Verejní obstarávatelia by mali byť povzbudzovaní, aby boli otvorení inovatívnym a alternatívnym („iným“) riešeniam a nenakupovali iba to isté ako predtým. Mali by sa snažiť o dosiahnutie finančnej rentability, nie iba o najnižšiu cenu. Výmeny medzi vedomostnými centrami v tejto oblasti môžu byť v niektorých členských štátoch užitočné pri stanovení príkladov pre zvyšok Európy. Týmto spôsobom môžu byť obstarávatelia povzbudení rozvinúť zručnosti potrebné na to, aby boli inteligentnými spotrebiteľmi a postupne získavali skúsenosti. Tieto zručnosti a skúsenosti sú nevyhnutnou podmienkou.

1.9. Pokiaľ ide o inovácie, verejní obstarávatelia musia začať transparentný odborný dialóg už dávno pred vyhlásením verejnej súťaže, aby bolo možné porozumieť najmodernejším produktom na trhu a dať trhu príležitosť lepšie porozumieť problému, aby ho bolo možné riešiť a nájsť optimálne riešenia.

1.10. EHSV odporúča opatrnosť v súvislosti so zapojením väčšiny verejných orgánov do inovatívnych procesov alebo s ich príliš skorým prijatím. Verejným orgánom veľmi často chýba príležitosť rozvinúť zručnosti a skúsenosti prostrední-

ctvom skutočne inovatívneho projektu; sú tu významné riziká, ktoré vyžadujú riadenie najvyššej kvality, pričom treba mať na pamäti, že je tu veľmi reálna možnosť zlyhania.

1.11. Mala by sa zriadiť sieť skúsených odborníkov a organizácií v členských štátoch, ktorí môžu byť vyzvaní, aby posilnili vlastné zdroje obstarávateľa v prípade pokrokovejších inovatívnych projektov.

1.12. Hoci sa v prílohe opisuje postup pre zmluvy pre obstarávanie vo fáze pred komerčným využitím, ktoré pokiaľ nespádajú pod smernicu v rámci výnimiek ⁽²⁾, predsa len sú v súlade s existujúcim právnym rámcom, a stále tam existuje možnosť porušenia, aj keď neúmyselného. EHSV odporúča, aby si obstarávatelia preštudovali prílohu a pozorne sa riadili jej odporúčaniami. Keby sa tam vyskytla aj najmenšia pochybnosť, či už zo strany obstarávateľa alebo potenciálneho dodávateľa, EHSV dôrazne odporúča, aby sa obstarávateľ snažil získať od Komisie predbežné preverenie možných porušení v poskytovaní štátnej pomoci alebo vyňatia z pôsobnosti smerníc a mal by o tom predložiť potenciálnym dodávateľom dôkaz.

1.13. Komisia oprávnenne zdôrazňuje význam práv duševného vlastníctva. EHSV dodáva, že treba uplatňovať osobitnú starostlivosť pri ich ustanovení, udeľovaní a správe. Nie je to jednoduchá oblasť činnosti.

2. Pozadie a súvislosti

2.1. V roku 2004 Rada prijala uvedené smernice o verejnom obstarávaní verejných služieb ⁽³⁾ a verejných orgánov ⁽⁴⁾, ktoré predstavujú dokopy okolo 16 % európskeho HDP.

⁽²⁾ Výnimky:

- Verejné služby, článok 24 písm. e): Táto smernica sa nevzťahuje na zákazky na služby; e) iné služby pri výskume a vývoji ako služby, z ktorých má prospech výlučne obstarávateľ pri ich využívaní na plnenie vlastných úloh, pod podmienkou, že poskytnutú službu v plnom rozsahu hradí obstarávateľ.
- Verejné orgány, článok 16 písm. f) – osobitné výnimky. Táto smernica sa nevzťahuje na verejné zákazky na služby, ktorých predmetom je: f) iné služby pri výskume a vývoji ako služby, z ktorých má prospech výhradne verejný obstarávateľ pri ich využívaní na plnenie vlastných úloh, pod podmienkou, že poskytnutú službu v plnom rozsahu uhrádza verejný obstarávateľ.

⁽³⁾ Smernica 2004/17/ES.

⁽⁴⁾ Smernica 2004/18/ES.

2.2. Cieľom smerníc je určiť jasné nediskriminačné a transparentné súbory pravidiel, ktorý by zabezpečil otvorenie doposiaľ úplne alebo čiastočne zatvorených trhov, a tým podporiť hospodársku súťaž medzi dodávateľmi, ako aj zabezpečiť výhodnejší pomer ceny a zisku pre vlády a občanov.

2.3. Počas vypracovávania záverečných návrhov sa uskutočnili dlhodobé a obsiahle diskusie s cieľom zabezpečiť, aby boli tieto smernice praktické a vhodné na dosiahnutie cieľa.

2.4. Medzičasom boli smernice transponované do vnútroštátnych právnych predpisov. Uplatnenie v praxi na národnej a regionálnej úrovni však zďaleka nie je ľahké. Postupy si vyžadujú schopnosti, profesionalitu a skúsenosti, ktoré sú medzi verejnými obstarávateľmi často málo vyvinuté. Vo veľa prípadoch si vedomosti osvojujú len pomaly.

2.5. Keďže inovácia je hlavnou témou Lisabonskej stratégie, členské štáty a Komisia uskutočnili viaceré iniciatívy, aby preskúmali a našli spôsob, ako možno podporiť inovácie v postupoch verejného obstarávania na základe týchto smerníc.

2.6. Posledné iniciatívy Komisie v tomto smere sú okrem iného:

— desať odporúčaní o osvedčených postupoch, ktoré sa úspešne zaoberajú verejným obstarávaním⁽⁵⁾ (príručka s 10 bodmi),

— diskusie s úradníkmi Komisie a národnými výskumnými riaditeľmi IKT⁽⁶⁾ v členských štátoch viedli ku konkrétnym návrhom o obstarávaní vo fáze pred komerčným využitím⁽⁷⁾, ktoré sa spomínajú ďalej v sekcii 4 tohto stanoviska,

⁽⁵⁾ Príručka s 10 bodmi: „Guide on dealing with innovative solutions in public procurement – 10 elements of good practice“ (SEK(2007) 280).

⁽⁶⁾ IKT: Informačné a komunikačné technológie.

⁽⁷⁾ Obstarávanie vo fáze pred komerčným využitím: Podpora inovácií s cieľom zabezpečiť trvalo udržateľné verejné služby vysokej kvality v Európe, KOM(2007) 799 v konečnom znení a jeho príloha SEK(2007) 1668.

— v rámci akčného plánu pre environmentálnu technológiu (ETAP)⁽⁸⁾, iniciatíva GR pre životné prostredie týkajúca sa overovania technológie a zodpovedajúcich certifikátov,

— skupina expertov na rizikový manažment vo verejnom obstarávaní v rámci GR pre výskum práve začala svoju činnosť.

2.7. Iniciatívy Komisie sú založené na novátorských správach, ako napr. Ahova správa „Vytváranie inovatívnej Európy“⁽⁹⁾ a oznámenie „Iniciatíva vedúcich trhov pre Európu“⁽¹⁰⁾. Oba dokumenty zreteľne ukazujú, že verejné obstarávanie môže a malo by byť hodnotným zdrojom inovatívnych prác, tovaru a služieb⁽¹¹⁾. V piatich zo šiestich⁽¹²⁾ odvetví, označených v rámci iniciatívy vedúcich trhov za výnimočne vhodné pre inovatívne projekty, je dostatok priestoru pre inováciu vo verejnej sfére.

2.8. Na základe konzultácií zainteresovaných strán sa stanovil súbor kritérií pre vedúce trhy, medzi ktorými sú kritériá „orientácia na dopyt namiesto na technologický podnet“ a „strategický spoločenský a hospodársky záujem“, pričom oba majú osobitný význam pre verejných obstarávateľov. Vo všetkých konzultáciách sa zdôrazňuje značne pocitovaná potreba, že verejné obstarávanie by malo, viac ako v minulosti, podporovať inovatívne práce, produkty a služby v Európe.

2.9. Príručka s 10 bodmi, uverejnená v marci 2007, nadväzuje na Ahovu správu a stanovuje naše osvedčené postupy ako spracovať inovatívne riešenia vo verejnom obstarávaní, pričom vymenúva desať dôležitých bodov ako sa stať úspešným inteligentným spotrebiteľom⁽¹³⁾. Inteligentný spotrebiteľ sa spomína ďalej v bode 3.14.

⁽⁸⁾ Prioritné činnosti ETAP sú: podpora výskumu a vývoja, uvoľnenie financií, pomáhať zvýšiť dopyt a zlepšovať trhové podmienky.

⁽⁹⁾ „Creating an Innovative Europe“ (Vytváranie inovatívnej Európy), správa o výskume a inovácii vypracovaná skupinou nezávislých odborníkov, ktorá bola vymenovaná na summite v Hampton Court, január 2006.

⁽¹⁰⁾ Iniciatíva vedúcich trhov pre Európu, KOM(2007) 860 v konečnom znení.

⁽¹¹⁾ Treba spomenúť aj ďalšie dokumenty Komisie, napr. oznámenie „Viac výskumu a inovácie – investície do rastu a zamestnanosti: spoločný prístup“, uverejnené v roku 2005, ISBN 92-894-9417-4.

⁽¹²⁾ Elektronické zdravotníctvo, ochranné tkaniny, trvalo udržateľná výstavba, recyklácia, biovýrobky, energia z obnoviteľných zdrojov.

⁽¹³⁾ Guide on dealing with innovative solutions in public procurement – 10 elements of good practice, (SEK(2007) 280).

2.10. V oznámení o obstarávaní vo fáze pred komerčným využitím⁽¹⁴⁾ Komisia zavádza nový nástroj na podporu inovácií vo verejnom obstarávaní. Komisia si želá, pri rešpektovaní pravidiel smerníc z roku 2004, podporovať zmluvy na služby výskumu a vývoja medzi verejnými obstarávateľmi a potenciálnymi dodávateľmi, ktoré pokrývajú obdobia výskumu a vývoja vo fáze pred komerčným využitím; to znamená dizajn, projektovanie, testovanie a predvýrobné fázy s vylúčením komerčnej výroby a predaja.

2.11. EHSV srdečne víta snahu podporiť inovácie vo verejnom obstarávaní. V tomto zmysle EHSV víta všetky dokumenty a ďalšie konzultácie a diskusie medzi politickými činiteľmi a obstarávateľmi, čo napomôže pripraviť základ pre obohatenie inovatívneho potenciálu priemyslu v EÚ, čo bude prínosom pre spoločnosť.

2.12. Cieľom tohto stanoviska je však preskúmať:

- pojem obstarávania vo fáze pred komerčným využitím, ako sa zaviedlo v oznámení a jeho prílohe,
- ako môže obstarávanie vo fáze pred komerčným využitím prispieť k zlepšeniu atmosféry pre žiaduce inovatívne práce, produkty a služby,
- do akej miery a akým spôsobom má verejné obstarávanie k dispozícii správne nástroje na podporu inovácie vo verejných službách, a
- dôkladne preskúmať kde sa nachádzajú obmedzenia a riziká.

3. Pripomienky

3.1. Príručka s 10 bodmi⁽¹⁵⁾ jasne stanovuje desať osvedčených postupov, ktoré môžu pomôcť verejným orgánom efektívne sa zaoberať inovatívnymi riešeniami vo verejnom obstarávaní. Predstavuje pevný základ, na ktorom sa dá stavať. Avšak na to, aby sa príručka uplatnila v praxi, treba ešte vykonať veľa práce. V niektorých oblastiach treba konštruktívnejšie konať, v ďalších oblastiach treba byť obozretný.

⁽¹⁴⁾ Obstarávanie vo fáze pred komerčným využitím: Podpora inovácií s cieľom zabezpečiť trvalo udržateľné verejné služby vysokej kvality v Európe, KOM(2007) 799 v konečnom znení a jeho príloha SEK(2007) 1668.

⁽¹⁵⁾ Guide on dealing with innovative solutions in public procurement - 10 elements of good practice, (SEK(2007) 280).

3.2. Úspešné verejné obstarávanie závisí od osvedčených postupov, ktoré sú v súlade so smernicami. Smernice podporujú jednotný trh, čím pomáhajú Európe súťažiť s ostatnými obchodnými oblasťami s veľkými domácimi trhmi. Osvedčené postupy sú od smerníc neoddeliteľné.

3.3. Niektoré členské štáty sú stále v procese transponovania smerníc z roku 2004 (pozri bod 2.4) a v iných sa vyskytujú nezrovnalosti s vnútroštátnym právom. Takéto nedostatky sťažujú úplné využitie prínosu smerníc.

3.4. Na praktickej úrovni – so všeobecne sa zvyšujúcou zložitou zmlúv verejného obstarávania – existuje očividná potreba zlepšiť schopnosti a skúsenosti všetkých zainteresovaných strán. Obzvlášť treba podporiť vzdelávanie zamerané na úspešnú implementáciu zložitých projektov, a to v celej organizácii obstarávateľov.

3.5. Na to, aby inovácia prekvitala, je nevyhnutný rozsiahly prístupný trh. Iba vtedy sa môžu vynahradiť náklady z hľadiska peňazí, času a úsilia. Inovácie sú nevyhnutné pre rast a posilnenie hospodárstva.

3.6. V nadväznosti na Lisabonskú agendu 2000 sa prijalo rozhodnutie o tom, že verejné obstarávanie by malo zohrávať úlohu pri povzbudzovaní a podporovaní inovácie.

3.7. Keďže hlavné dokumenty Komisie o inovácii uvedené v sekcii 2 sa vzťahujú vo všeobecnosti bez rozdielu na dva verejné sektory, verejné orgány a služby, EHSV kladie dôraz na súčasné rozdiely v charaktere medzi organizáciami, ktoré tvoria tieto dva sektory.

3.8. Verejné služby, ako aj vojenské a čiastočne zdravotnícke služby, boli dlho sponzormi, používateľmi, kupujúcimi a investormi inovatívnych projektov, čo im dodáva potrebné schopnosti a skúsenosti. Ich skúsenosti s riadením pri riešení rizík a zložitosti inovácií by sa nemali podceňovať.

3.9. Verejné orgány sa môžu učiť od verejných služieb, vojenského a iných skúsených sektorov, ako uviesť do činnosti úspešný inovatívny projekt. Môžu hlavne vďaka danej organizácii lepšie pochopiť, ako na to vynaložiť potrebné zdroje. Z krátkodobého hľadiska môže predstavovať hodnotný zdroj skúseností nábor ľudí z príslušných oddelení v týchto organizáciách, ktorí nedávno odišli do dôchodku, ale stále chcú ešte niekoľko rokov aktívne pracovať.

3.10. Inovácia je uplatnenie nových spôsobov, ako robiť veci. Môže sa uplatňovať v práci, zásobovaní alebo službách. Výskum a vývoj musia nevyhnutne predchádzať inovatívnemu projektu. Treba mať na pamäti rozdiel medzi čistým a aplikovaným výskumom: čistý výskum realizujú hlavne univerzity a výskumné zariadenia; poskytuje teoretickú a praktickú základňu, z ktorej vychádza aplikovaný výskum a vývoj. Aplikovaný výskum pozostáva z teoretickej a praktickej práce zameranej na vytvorenie základu pre vývoj jedného alebo viacerých projektov. Toto stanovisko sa nezaobrá čistým výskumom, s výnimkou obstarávania vo fáze pred komerčným využitím, ktoré sa spomína v sekcii 4 a môže byť do istej miery tak označené.

3.11. V zásade nie je veľký rozdiel medzi tým, ako by sa mal riadiť inovatívny projekt vo verejnom a komerčnom sektore. Sú tu samozrejme malé rozdiely: verejný sektor podlieha starostlivej kontrole, ktorej je komerčný sektor do značnej miery ušetrený. V každom priekopníckom výskume sa vyskytujú zlyhania; je to cena pokroku. Správnou disciplínou by sa mohli minimalizovať zlyhania a mohlo by sa z nich poučiť, prehnane starosti však brzdia ďalší vývoj.

3.12. Vo verzii smerníc z roku 2004 sa už uvažuje o zmluvách zahŕňajúcich inovácie. Nie sú potrebné ďalšie právne predpisy, iba porozumenie, ako v rámci nich rozbehnúť inovatívny projekt.

3.13. Vo všetkých projektoch zahŕňajúcich inovácie – ako vlastne aj v mnohých ostatných – musí mať obstarávateľ vlastnosti inteligentného spotrebiteľa. Vlastnosti sa zoširoka rozoberajú v príručke s 10 bodmi a toto stanovisko zdôrazňuje ich veľký význam.

3.14. V krátkosti povedané, inteligentný spotrebiteľ musí mať názory otvorené novým myšlienkam, no zároveň aj s disciplínou poradiť si s nimi. Vyžaduje si to ľudí so skúsenosťami a nadobudnutými schopnosťami pri vykonávaní riadenia inovatívnych projektov. Ale predovšetkým musí byť celá organizácia až po vedúcich predstaviteľov v súlade s potrebami inovatívnych projektov. Bez takéhoto prístupu nemôžu ľudia na popredných miestach uspieť.

3.15. Inovatívne projekty možno úspešne rozdeliť do troch kategórií, pričom každá má svoje osobitné charakteristiky, ako aj niektoré spoločné aspekty. V tomto stanovisku, pokiaľ nie je uvedené inak, „produkt“ zahŕňa práce, dodávky a služby.

3.16. Tri kategórie:

- a) Prijatie inovatívneho produktu na naplnenie preukázanej potreby, ktorý má však malý alebo žiadny vplyv na spôsob činnosti obstarávateľa. Poskytuje výhody s malým rizikom alebo narušením.
- b) Prijatie inovatívneho produktu, ktorý vyžaduje, aby obstarávateľ prispôbil svoj spôsob činnosti. Poskytuje značný potenciálny prínos, ale je tu isté riziko a potreba rozvinúť nové postupy a vyškolit zamestnancov.
- c) Zapojenie sa do inovatívneho projektu. Zapojenie obstarávateľa môže byť väčšieho alebo menšieho rozsahu, počínajúc skutočným spoločným projektom, ktorý začína definíciou projektu, až po neskoršie zúčastnenie sa na beta testovaní⁽¹⁶⁾ a skorom nakupovaní predvýrobných jednotiek.

3.17. Bezodkladne najdôležitejšia, najefektívnejšia pri podpore inovácie a najľahšie uskutočniteľná je pre zapojenie verejných obstarávateľov do inovácie kategória a). Vyžaduje, aby bol obstarávateľ otvorený variantom⁽¹⁷⁾ – alternatívnym riešeniam – a aby boli ľudia schopní ohodnotiť rozdielne ponuky z „ekonomicky najvýhodnejšieho“ hľadiska.

⁽¹⁶⁾ Alfa a beta testovanie pochádza zo softvérového priemyslu.

— Alfa testovanie je simulované alebo skutočné prevádzkové testovanie potenciálnym používateľom alebo nezávislým testovacím tímom, obvyčajne v priestoroch vývojára.

— Beta testovanie prichádza po alfa testovaní. Verzie softvéru známe ako beta verzie využíva obmedzený počet používateľov mimo programátorského tímu, aby ďalšie nezávislé testovanie zabezpečilo, že produkt má málo reziduálnych chýb.

⁽¹⁷⁾ Smernica o verejných orgánoch, 2004/18/ES, článok 24, Variantné riešenia.

1. Ak je kritériom pre zadanie zákazky ekonomicky najvýhodnejšia ponuka, verejní obstarávatelia môžu povoliť uchádzačom, aby predložili variantné riešenia.

2. Verejní obstarávatelia v oznámení o vyhlásení zadávacieho konania uvedú, či povoľujú variantné riešenia: variantné riešenia nie sú bez takéhoto uvedenia povolené.

3. Verejní obstarávatelia, ktorí povolia variantné riešenia, v zadávacích podkladoch uvedú minimálne požiadavky, ktoré musia variantné riešenia spĺňať a všetky osobitné požiadavky na ich predloženie.

4. Do úvahy sa zoberú len variantné riešenia, ktoré spĺňajú minimálne požiadavky stanovené týmito verejnými obstarávateľmi. V konaniach na zadávanie verejných zákaziek na dodávky tovaru alebo na služby nesmú verejní obstarávatelia, ktorí povolili variantné riešenia, odmietnuť variantné riešenie len z toho dôvodu, že v prípade, ak by bolo takéto riešenie úspešné, bolo by zákazkou na služby, a nie verejnou zákazkou na dodávku tovaru, alebo zákazkou na dodávku tovaru, a nie verejnou zákazkou na služby.

3.18. Kategória b) je dôležitá pre obstarávateľa, ktorý sa snaží zlepšiť svoje činnosti prostredníctvom využitia nového produktu, ktorý si môže často vyžadovať isté vývojové práce na zahrnutie tohto nového produktu do jeho činnosti. Vyžaduje schopnosti pri stanovení jasných požiadaviek, ktoré nie sú prehnane obmedzujúce a zahŕňa účasť užívateľov a technických oddelení obstarávateľa. Zdroje, ktoré musí obstarávateľ uvoľniť, nie sú bezvýznamné, ale ak je projekt správne riadený, integračné riziká sa dajú zvládnuť a prínos preváži nad vynaloženým úsilím.

3.19. Kategória c) je najzložitejšia. Definovanie a rozvoj nových riešení od úplného začiatku vo svojej podstate predstavuje vyššie technologické riziko ako prijatie alebo integrovanie dodatočných zmien produktov, ktoré sú nové na trhu, do existujúcich procesov b). Len málo organizácií – okrem tých, ktoré sú spomenuté v sekcii 3.8. (vojenské a pod.) – má schopnosti a skúsenosti, aby sa mohli plne zapojiť do projektov skutočne inovatívnej kategórie typu c). Sú tu veľké riziká a vyžaduje sa riadenie najvyššej kvality. Aj keď výhody môžu byť významné – nemalo by zmysel pustiť sa do projektu, ak by neexistovali – možnosti zlyhania sú veľmi reálne. Typ projektu, ktorý sa rozoberá v oznámení, spadá do kategórie c).

3.20. Z oznámenia vyplýva, že obstarávateľ by mohol uskutočniť inovatívny projekt ako obstarávanie výskumu a vývoja až do fázy pôvodného vývoja prvých produktov. Pre akékoľvek nasledujúce obstarávanie komerčného množstva výsledných produktov sa musia od prípadu k prípadu ohodnotiť podmienky pre konkurencieschopné verejné súťaže v súlade so smernicami o verejnom obstarávaní. Spoločnosti obvyčajne vyrábajú veci, ktoré naprojektovali, prinajmenšom do doby, keď sa úradne povolená výroba stane prakticky možnou. EHSV sa domnieva, že udelenie akýchkoľvek práv duševného vlastníctva (PDV), ktoré vyplývajú z projektu, a opatrení pre ich riadenie, by sa malo starostlivo zvažovať na praktickej aj obchodnej úrovni ešte predtým, ako sa projekt začne.

3.21. Všetko nasvedčuje tomu, že postup, ktorý sa rozoberá v oznámení, sa používa v Spojených štátoch. Príklady nachádzame vo vojenskom priemysle (zákazka USA na cisternové lietadlá, ktorá sa môže prípadne rozdeliť medzi Boeing a Airbus), ale hlavnou oblasťou, kde možno nájsť takéto príklady, je oblasť elektroniky. V tejto oblasti, s výnimkami ako je zvyšovanie odolnosti integrovaných obvodov voči elektromagnetickým impulzom, je obchodná a vojenská oblasť bližšie jedna k druhej ako je to vo väčšine iných oblastí.

3.22. Pri opise porovnania so Spojenými štátmi je treba mať na pamäti štrukturálne rozdiely medzi USA a Európou. USA je

už dlho homogénnou krajinou, ktorá vyrástla na základe takmer neobmedzených materiálnych zdrojov – v oblasti poľnohospodárstva, zlata, ropy a ľudských síl – a s výnimkou obdobia po roku 1929 – kapitálu. To viedlo k – s výnimkou bankovníctva v nedávnej dobe – k vývoju dlhodobo jednotného trhu a jeho infraštruktúry. Európa ešte musí prekonať istú cestu, aby dosiahla rovnaké výhody. Na základe uvedeného a napriek očividným silným stránkam USA existujú isté oblasti, v ktorých za Európou zaostáva, hlavne v takmer všeobecnej dostupnosti zdravotnej starostlivosti.

3.23. Navyše okrem rizík technického zlyhania – spojených so skutočne inovatívnymi projektmi – je potrebné zaoberať sa finančnými rizikami vyplývajúcimi z nedodržania pravidiel pre štátnu pomoc, transparentnosť, nediskrimináciu a uplatňovanie smerníc, ktoré sa rozoberajú ďalej v sekcii 4.3.: štátna pomoc.

4. Príloha – SEK(2007) 1668 – k oznámeniu: Obstarávanie vo fáze pred komerčným využitím – pracovný dokument Komisie

4.1. Navrhovaný režim („režim“)

4.1.1. Základná zásada: keď obstarávateľ uplatňuje zdieľanie rizík a zisku za trhovú cenu, služby výskumu a vývoja môžu byť zaobstarané podľa výnimiek⁽¹⁸⁾ v rámci smerníc⁽¹⁹⁾ a môžu byť použité na prieskum inovatívnych riešení požiadaviek (čo predchádza verejnej súťaži na obchodné množstvo výsledných produktov), a teda tiež podniknúť vytvorenie inovatívnych myšlienok vo všeobecnosti.

4.1.2. Nevyhnutná podmienka: obstarávateľ musí byť oboznámený s činnosťami a schopnosťami potenciálnych dodávateľov a musí jasne určiť svoje potreby vo výstupných údajoch, ale bez toho, aby boli zbytočne obmedzujúce.

4.1.3. Vykonávanie: keď sú požiadavky stanovené a potenciálni dodávatelia určení, odporúča sa, aby obstarávateľ naštartoval trojfázový projekt výskumu a vývoja, do ktorého sa najprv zapojí primeraný počet projektov (odporúča sa päť) a postupne sa zníži na dva, čo doplní predvýrobnú fázu a fázu beta testovania. Následne sa výrobné požiadavky uverejnia vo verejnej súťaži v súlade s ustanoveniami smerníc.

⁽¹⁸⁾ Príručka s 10 bodmi: „Guide on dealing with innovative solutions in public procurement – 10 elements of good practice“ (SEK(2007) 280).

⁽¹⁹⁾ Pozri poznámku 2.

4.2. Pripomienky

4.2.1. Režim je založený hlavne na postupoch používaných v obstarávaní v oblasti obrany vo viacerých krajinách; na celom svete sa veľmi podobajú a sú ľahko pochopiteľné.

4.2.2. Obranný priemysel je typický tým, že sa musí pozerať ďaleko do budúcnosti a zakladá sa na politických a taktických predpokladoch, ktoré nemôžu byť kvôli svojej povahe presne uvedené. Uskutočnil sa rozsiahly výskum a došlo k obmedzenému vývoju – ako sa rozoberá v režime – z ktorého vzniklo iba málo výrobných programov. Projekty výskumu a vývoja, ale aj výrobné zmluvy príliš často podliehajú sústavným zmenám, keďže taktické a politické informácie sa objavujú počas celého príslušného časového rámca; často teda dochádza k prekročeniu nákladov. Vývojové činnosti, ktoré uskutočnili občianske verejné orgány by nemali podliehať rovnakému množstvu zmien, pokiaľ sú správne riadené.

4.2.3. Otázkou zostáva, či je takýto režim vhodný pre verejný sektor, ktorý má menej skúseností s vysoko technickými projektmi výskumu a vývoja.

4.2.4. Samozrejme vznikajú obavy, že výnimky udelené v smerniciach pre zmluvy na služby výskumu a vývoja, ktoré nie určené výhradne pre obstarávateľa, sa môžu využiť spôsobom odporujúcim konkurencieschopnosti, a to na podporu najvýznamnejších podnikov na trhu tej-ktorej krajiny, čo by znemožnilo cieľ smerníc na podporu rozvoja celoeurópskeho jednotného trhu.

4.2.5. Za predpokladu, že sa projekty v rámci režimu uskutočnia, je potrebné podrobnejšie zvážiť niektoré aspekty.

4.3. Štátna pomoc

4.3.1. Na začiatku akéhokoľvek obstarávania podľa režimu sa musí rozobrať otázka štátnej podpory, ako sa uvádza v prílohe. To, či sa prvok štátnej pomoci v konkrétnom projekte vyskytuje, a keď áno, či je odôvodnený, nepatrí do rozsahu pôsobnosti tohto stanoviska. Do jeho rozsahu pôsobnosti však takmer určite spadá vplyv akejkoľvek neistoty v prípade projektu podľa režimu.

4.3.2. Obstarávanie vo fáze pred komerčným využitím je definované v oznámení ako prístup k obstarávaniu služieb výskumu a vývoja, ktorý zahŕňa zdieľanie rizika a zisku medzi obstarávateľmi a dodávateľmi, pričom nejde o štátnu pomoc. EHSV odporúča, aby obstarávatelia starostlivo preskúmali prílohu, v ktorej sa uvádza príklad implementácie obstarávania vo fáze pred komerčným využitím v súlade s existujúcim právnym rámcom. V prípadoch pochybností pri odštartovaní prvých pilotných projektov obstarávania vo fáze pred komerčným využitím sa odporúča, aby sa od Komisie vyžiadalo predbežné preverenie o prípadnom udelení štátnej pomoci alebo inom porušení a mal by sa o tom predložiť potenciálnym dodávateľom dôkaz. Zdá sa, že určenie toho, či ide o štátnu pomoc je zložitá otázka.

4.3.3. Ak sa zistí, že dodávateľ dostal štátnu pomoc, ktorá bola nelegálna, musí ju vrátiť, bez nároku na náhradu zo strany obstarávateľa, ktorý uzavrel zmluvu o výskume a vývoji. Dodávateľ je teda vystavený materiálnemu, ale pravdepodobne nepoistiteľnému riziku. Skutočnosť, že príjemca akejkoľvek nelegálnej štátnej pomoci (ako dodávateľ) musí vrátiť prijaté peniaze, ale bez možnosti postihnúť obstarávateľa, nie je samozrejme charakteristické len pre zmluvy o výskume a vývoji; rovnaké pravidlo sa vzťahuje na akúkoľvek zmluvu v oblasti obstarávania. Skutočnosť, že sa použil platný postup pre obstarávanie (napr. postup smerníc) neposkytuje úplnú záruku, že nebola poskytnutá štátna pomoc, keďže k uprednostňovaniu dodávateľov môže dôjsť mnohými priamymi a nepriamymi spôsobmi. Využitie výnimky nemusí nevyhnutne predstavovať väčšie alebo menšie riziko, že nákup neprebehne transparentným, nediskriminačným spôsobom za trhovú cenu.

4.3.4. Je veľmi žiaduce, aby sa zvýšila úroveň skúseností vo všetkých obchodných oddeleniach, aby mohli správne uplatniť kritérium pre overenie neprítomnosti štátnej pomoci. Tieto kritériá zahŕňajú nákup transparentným, nediskriminačným spôsobom za trhovú cenu. Tieto skúsenosti sú všeobecne dôležité, keďže tieto kritériá nie sú ojedinelé pre zmluvy výskumu a vývoja; rovnaké kritérium sa uplatňuje na akýkoľvek druh zmluvy o obstarávaní, aj keď riziká zmlúv o obstarávaní vo fáze pred komerčným využitím môžu byť väčšie.

4.3.5. V prílohe sú uvedené kritériá pre uistenie zainteresovaných strán, že projekt obstarávania vo fáze pred komerčným využitím nepredstavuje štátnu podporu. EHSV však odporúča, aby Komisia a členské štáty zvážili podporu odborného vzdelávania a výmeny vedomostí o vytváraní projektov obstarávania vo fáze pred komerčným využitím v súlade s právnym rámcom, aby sa vyhlo riziku, že verejné orgány – a ich dodávateľia – využijú štátnu pomoc neskôr.

4.3.6. Hoci to nie je otázka štátnej pomoci, keď sa výnimky zo smerníc stanovené pre niektoré typy služieb výskumu a vývoja ukážu ako neplatné, spôsobí to, že zmluva sa vráti späť do rámca smerníc. Podľa smernice o opravných prostriedkoch sa zmluva, ktorá podľa všetkého nebola správne oznámená alebo neprešla „odkladnou lehotou“, stane „neúčinnou“⁽²⁰⁾. Za týchto okolností bude dodávateľ vystavený riziku, že nedostane zaplatené za vykonanú prácu. Toto riziko, ktoré je pravdepodobne nepoistiteľné, nie je charakteristické len pre zmluvy výskumu a vývoja, ale sa zvyšuje použitím výnimiek pre služby výskumu a vývoja v smerniciach. Treba konať obzretne a vyhladávať rady.

4.4. Riziko

4.4.1. Riziká sa vyskytujú v akomkoľvek programe výskumu a vývoja; nie všetky inovatívne projekty dosiahnu očakávaný výsledok. V režime sa úplne jasne stanovuje, že riziká a zisky by sa mali rozdeliť medzi obstarávateľa a dodávateľa. Kládie sa však dôraz na úvahy o štátnej pomoci a zásady zmluvy o ES, ktoré, keďže sú pravdepodobne nevyhnutné, ešte viac komplikujú už zložitú záležitosť.

4.4.2. Zainteresované strany by sa mali dohodnúť, že, ako v prípade akéhokoľvek rizikového manažmentu, prevezmú zodpovednosť za riziká, ktoré každá z nich môže riadiť najlepšie a že budú udržiavať nepretržitý kontakt, aby sa zabezpečilo, že nevzniknú alebo sa nezvýšia riziká bez toho, aby boli identifikované a zmiernené.

4.4.3. V prílohe sa nachádza diskusia o zmluvách s pevnými cenami, na základe ktorých verejný orgán stanoví maximum a vyzve uchádzačov, aby predkladali ponuky na úrovni maxima alebo nižšej, čo má za cieľ, aby dodávatelia prispievali na projekt vo väčšej alebo menšej miere výmenou za práva na využitie. Takéto opatrenia môže byť zaujímavé pre tých dodávateľov, ktorí už majú prístup k širšiemu trhu vďaka výsledkom vývoja, ale komplikuje prípady, kedy príležitosť na širšie využitie nie je zrejmá, ale kde je prínos pre obstarávateľa značný. V takýchto prípadoch by mal obstarávateľ asi skúsiť iný postup.

4.5. Duševné vlastníctvo

4.5.1. Práva duševného vlastníctva, ktoré vyplývajú z dôležitej časti režimu. Kto má práva a do akej miery to ovplyvní právny základ pre projekt, ako aj praktický výsledok pri zisku z výskumu a vývoja.

⁽²⁰⁾ Smernica 2007/66/ES („opravné prostriedky“), článok 2d) Neplatnosť (Členské štáty zabezpečia, aby orgán zodpovedný za preskúmanie, ktorý je nezávislý od verejného obstarávateľa, považoval zmluvu za neplatnú alebo aby tento orgán rozhodol o neplatnosti zmluvy v týchto prípadoch: ak verejný obstarávateľ zadal zákazku bez predchádzajúceho uverejnenia oznámenia o vyhlásení zadávacieho konania v Úradnom vestníku Európskej únie bez toho, aby to povoľovala smernica 2004/18/ES.

4.5.2. V zásade sú tri spôsoby ochrany duševného vlastníctva:

— patenty – zákonný monopol,

— autorské právo – ktoré sa vzťahuje na všetky pôvodné diela,

— obchodné tajomstvo – keď ani patent ani autorské práva neposkytujú účinnú ochranu.

4.5.3. Patenty sú najsilnejšou a komerčne najpoužiteľnejšou ochranou pre skutočne významné vynálezy, na ktoré môže byť tretím stranám poskytnutá licencia. Takisto sú najnákladnejšie. Okrem prípadov, keď vynález splní tieto kritériá alebo sa projekt uskutočňuje v priemyselnom odvetví, kde sa patenty používajú ako zbraň konkurenčného boja, je udeľovanie patentov mrhanie peniazmi. Takisto obhajovanie patentov je veľmi nákladné.

4.5.4. Autorské práva nestoja nič, iba existujú. Oproti patentom však vlastníci autorských práv musí dokázať, že porušiteľ v skutočnosti vedel o materiáli chránenom autorskými právom a napodobnil ho. Nezávislá kópia materiálu chráneného autorským právom, keď dotyčný nevedel, že vyrába kópiu, sa za kopírovanie nemôže považovať a nemôže sa úspešne spochybniť.

4.5.5. Obchodné tajomstvo sa zoširoka používa v obchodnom odvetví na ochranu konkurenčnej výhody. Je nevyhnutné udržať tajomstvo vynálezu, pokiaľ sa plánuje patentovať; jeho skoré odhalenie môže patentovanie znemožniť. Keď ani patenty ani autorské práva neposkytujú účinnú ochranu pre obchodne hodnotný vynález, jeho uchovanie v tajnosti je jediné riešenie. Coca-Cola si žiarlivo stráži recept na svoj slávny nápoj.

4.5.6. Aj keď je obchodné tajomstvo účinný spôsob ochrany duševného vlastníctva a za niektorých okolností to môže byť jediný dostupný prostriedok, ťažko sa obhaja z hľadiska transparentnosti.

4.5.7. Stanovenie podmienok verejnej súťaže pre následné obstarávanie výsledných obchodných produktov v praktickom zmysle namiesto normatívnych špecifikácií produktu môže napomôcť splniť požiadavky transparentnosti konkurenčných účastníkov bez toho, aby sa odhalili technické detaily uskutočňovania individuálnych riešení rozvinutých vo fáze pred komerčným využitím.

4.5.8. Práva duševného vlastníctva (PDV) sú samozrejme veľmi dôležité pre projekty výskumu a vývoja, ktoré sa uvádzajú v režime. Treba však uplatňovať osobitnú starostlivosť pri ich ustanovaní, udeľovaní a riadení. Nie je to jednoduchá oblasť činnosti.

4.5.9. PDV sa v rámci obstarávania vo fáze pred komerčným využitím delia medzi obstarávateľov a dodávateľov: dodávatelia si zachovávajú vlastníctvo PDV, obstarávatelia právo na používanie bez licencie, ako aj právo požadovať od účastníckych spoločností, aby udeľovali PDV ďalším dodávateľom podľa jasných a primeraných trhových podmienok. Právo na používanie bez licencie umožňuje verejným obstarávateľom využívať výsledky V&V na interné účely bez povinnosti platiť za licencie účastníckym spoločnostiam. Právo vyžadovať od účastníckych spoločností, aby udeľovali PDV ďalším dodávateľom za trhovú cenu umožňuje verejným obstarávateľom zabezpečiť prístup k dostatočne veľkému a konkurencieschopnému dodávateľskému reťazcu, pričom zároveň umožní účastníckym spoločnostiam získať príjmy z PDV, ktoré získali počas obstarávania pred komerčným využitím. V Európe verejným obstarávateľom občas chýbajú skúsenosti pri ohodnotení trhovej hodnoty PDV, a preto sa odporúča odborná príprava a skúsenosti v oblasti zdieľania rizík a výhod vo vzťahu k PDV.

4.5.10. Verejné orgány sa musia pri kúpe a predaji práv duševného vlastníctva poučiť z osvedčených postupov, ktoré existujú v súkromnom sektore, ako aj z typických štandardných klauzúl vládnych zmlúv pre zdieľanie PDV s dodávateľmi vo verejnom obstarávaní, ktoré sa používajú na celom svete.

4.6. Kvalifikácie dodávateľov a obstarávateľa

4.6.1. Potenciálni dodávatelia samozrejme musia mať schopnosti na riadenie inovatívnych projektov; inteligentný spotrebiteľ môže pomerne ľahko zistiť, či a aké majú v danej oblasti skúsenosti.

4.6.2. Potenciálni obstarávatelia takisto potrebujú schopnosti na riadenie takýchto projektov. Získanie vedomostí o najmodernejších výdobytkoch príslušného trhu, príprava špecifikácie požiadaviek vo výstupných údajoch, rokovanie s vybranými dodávateľmi a ich výber, riadenie projektu a s ním spojených rizík, to všetko vyžaduje schopnosti a skúsenosti idúce do hĺbky v rámci organizácie obstarávateľa. Ak organizácia nemá dostatočné vzdelanie – od hora až dole – prispôbené na riadenie takýchto projektov, podstupuje riziko finančne nákladného zlyhania. Tieto charakteristiky má samozrejme inteligentný spotrebiteľ.

V Bruseli 22. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Odstránenie prekážok cezhraničným investíciám z fondov rizikového kapitálu“

KOM(2007) 853 v konečnom znení

(2009/C 100/03)

Európska komisia sa 21. decembra 2007 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Odstránenie prekážok cezhraničným investíciám z fondov rizikového kapitálu“

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 1. októbra 2008. Spravodajcom bol pán MORGAN a pomocným spravodajcom pán DERRUINE.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 448. plenárnom zasadnutí 21., 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 22. októbra) prijal jednomyselne nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Oznámenie Komisie spája dva dôležité prvky lisabonského programu. Jedným je vytváranie a rast malých inovačných spoločností a druhým je integrácia kapitálových trhov EÚ ako prostriedok financovania zamestnanosti a rastu produktivity. Katalyzátorom týchto dvoch politík je potreba vytvoriť celoeurópske odvetvie rizikového kapitálu.

1.2 Oznámenie nie je dokončeným dielom. Pri realizácii ďalších krokov, ktoré sú uvedené v bode 3.6 bude potrebná úzka spolupráca medzi členskými štátmi, Európskou komisiou a odvetvím rizikového kapitálu. Po ich dokončení vypracuje Komisia v roku 2009 ďalšiu správu.

1.3 Dostupnosť rizikového kapitálu však nevyrieši všetko. Poskytovatelia rizikového kapitálu uprednostňujú veľké transakcie, pretože malé transakcie môžu zabráť rovnako veľa času ako veľké. Preto majú väčší záujem poskytnúť finančné prostriedky na rozvoj rastúcich spoločností ako na štartovací kapitál pre začínajúce podniky. Nakoľko poskytovatelia rizikového kapitálu sprostredkujú počiatočný, štartovací a rozvojový kapitál sú dôležitou súčasťou Lisabonskej stratégie a EHSV podporuje túto iniciatívu Komisie. Je dôležité zlepšiť prístup k rizikovému kapitálu v tých členských štátoch, v ktorých nie sú tieto možnosti dostatočne rozvinuté.

1.4 Pre poskytovateľov rizikového kapitálu je podstatné dokázať speňažiť svoje investície. Na tento účel musia nájsť buď kupujúceho, ktorý už vlastní priemyselné zariadenia v danom odvetví, čiže väčšiu spoločnosť, alebo predat podnik

investorom na burze cenných papierov. Problémom z hľadiska EÚ ako celku je, že nie je dostatočný záujem o investovanie do malých a mladých podnikov. EHSV odporúča, aby členské štáty prostredníctvom daňových stimulov podporovali investície súkromných osôb do malých spoločností. To by podnietilo rozvoj búrz, kde sa obchoduje s podielmi malých spoločností. Zatiaľ sú jedinými takýmito burzami v EÚ alternatívny investičný trh (*Alternative Investment Market – AIM*) v Londýne a Entry Standard nemeckej burzy, hoci existuje aj nová iniciatíva, ako napríklad Euronext.

1.5 AIM poskytuje ideálny prechod z nekótovaného stavu na kótovaný, a tým zvyšuje atraktivitu investície rizikového kapitálu do nekótovaných spoločností. AIM dáva poskytovateľom rizikového kapitálu v Spojenom kráľovstve možnosti, ktoré potrebujú. Burza podobná AIM by bola v ostatných členských štátoch priestorom na získavanie kapitálu pre malé a stredné podniky a na obchodovanie s podielmi v nich. Mohlo by to byť významným faktorom v rozvoji rizikového kapitálu v krajinách, v ktorých je trh v tejto oblasti zatiaľ nedostatočne rozvinutý.

1.6 Poskytovatelia rizikového kapitálu ukončujú pôsobenie v určitom podniku jeho predajom investorom na kapitálovom trhu. Neznamená to však, že vstup na burzu cenných papierov je najlepším riešením pre všetky malé podniky. Výhodou verejne obchodovaných spoločností je, že majú vlastný kapitál a ich podiely môžu slúžiť ako mena pri akvizíciách, avšak kvôli požiadavkám trhu výmenou za tieto výhody strácajú do určitej miery slobodu konania, a to najmä z dlhodobého hľadiska. Rizikový kapitál takisto nie je rozumným východiskom pre každý malý podnik. V prípade, že malý alebo stredný podnik opierajúci sa o rizikový kapitál nie je pripravený na verejnú ponuku, môže byť refinancovanie dlhu náhradným riešením.

1.7 Rizikový kapitál nepokryje celý dopyt po štartovacom kapitále, pretože poskytovatelia rizikového kapitálu investujú do podnikov v začiatocnom štádiu selektívne. Pri vyplňaní tejto medzery môžu zohrať úlohu verejne financovaní poskytovatelia rizikového kapitálu, avšak ešte stále bude existovať medzera, ktorú budú musieť vyplniť príbuzní a priatelia podnikateľa a podnikateľskí anjeli (*business angels*). Potreba podporovať poskytovanie štartovacieho kapitálu je druhým dôvodom prečo EHSV Komisii a členským štátom odporúča udeľovať daňové výhody súkromným investíciám do začínajúcich podnikov.

1.8 Ako objasňuje bod 2 (Definície), z technického hľadiska je rizikový kapitál súčasťou *private equity*. EHSV trvá na tom, že odstránenie prekážok cezhraničným aktivitám poskytovateľov rizikového kapitálu by bez riadneho zabezpečenia nemalo uľahčiť iné aktivity v oblasti *private equity* ako napr. odkúpenia celej spoločnosti, alebo jej časti, pomocou cudzích zdrojov (*leveraged buy-outs*).

1.9 EHSV vyjadril v jednom z predchádzajúcich stanovísk⁽¹⁾ obavu v súvislosti s možnou hrozbou, ktorú pre zamestnanosť (vrátane kvality pracovných miest) predstavujú transakcie *private equity*. Je preto dôležité, aby podobné transakcie prebiehali v súlade so zásadami, ktoré boli dohodnuté počas rokovaní so sociálnymi partnermi v jednotlivých členských štátoch. EHSV teda vyzýva Komisiu, aby v súvislosti s touto iniciatívou v oblasti rizikového kapitálu zabezpečila pokračovanie sociálneho dialógu a aby sa na podobné prípady vzťahovala smernica o informovaní zamestnancov a poradách s nimi. EHSV okrem toho znovu vyzýva Komisiu, aby predložila návrh aktualizujúci smernicu o nadobudnutých právach tak, aby aj presuny podnikov vyplývajúce z presunu podielov podliehali tejto smernici⁽²⁾.

1.10 Tieto obavy majú obrovský význam, pretože najobvyklejší spôsob odchodu zo spoločnosti, ktorý tvorí 39 % všetkých odchodov, je predaj podielu inej spoločnosti. Druhým najobvyklejším spôsobom sú druhotné odkúpenia (24 %), ktoré v ostatnom desaťročí podľa neoficiálnych údajov získali na význame⁽³⁾.

2. Vymedzenie pojmov

2.1 K oznámeniu Komisie je priložený pracovný dokument, ktorého súčasťou je rozsiahly slovník. Nasledujúce pojmy sú kľúčovými pojmami v jazyku rizikového kapitálu:

2.2 V odvetví rizikového kapitálu existuje šesť všeobecne uznávaných investičných formátov:

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 10, 15.1.2008, s. 96.

⁽²⁾ Smernica Rady 2001/23/ES z 12. marca 2001 o aproximácii zákonov členských štátov týkajúcich sa zachovania práv zamestnancov pri prevodoch podnikov, závodov alebo častí podnikov alebo závodov. Ú. v. EÚ L 82, 22.3.2001, s. 16–20.

⁽³⁾ *Globalisation of Alternative Investment: the global economic impact of private equity* (s. viii), štúdiá vydaná Svetovým hospodárskym fórom, 2008.

— *Počiatočný* alebo *predštartový* kapitál sú finančné prostriedky určené na preskúmanie, zhodnotenie a vypracovanie počiatocnej koncepcie.

— *Štartovací kapitál* slúži na vytvorenie produktu a jeho uvedenie na trh.

— *Rozvojový kapitál* poskytuje finančné prostriedky pre rast spoločnosti.

— *Refinancovanie dlhov* predstavuje kúpu akcií existujúcej spoločnosti od iného *private equity* investora alebo akcionára.

— *Odkúpenie (buy-out)* je kúpa celej spoločnosti, alebo jej časti, od jej akcionárov. To môže znamenať transformáciu spoločnosti z kótovanej na nekótovanú, t.j. stiahnutie jej akcií z burzy. Pri *zмене vlastníctva podniku (management buy-out)* je súčasné vedenie spoločnosti kupcami, zvyčajne za podpory *private equity* alebo rizikového kapitálu.

2.3 *Rizikový kapitál* označuje kapitál, ktorý poskytovatelia rizikového kapitálu investovali do nekótovaných spoločností (čiže spoločností, ktorých akcie nie sú kótované na burze). Poskytovatelia rizikového kapitálu investujú vo vlastnom mene finančné prostriedky jednotlivcov, spoločností alebo vlastné prostriedky. Hlavné štádiá financovania tvoria začiatocné štádium (zahŕňa počiatočný kapitál a štartovací kapitál) a štádium rozvoja. Rizikový kapitál sú teda cudzie zdroje určené na financovanie začiatocného štádia alebo rozvoja podniku, ktoré sú investované spolu so zdrojmi podnikateľa. Protiváhou vysokého rizika investora je očakávanie nadpriemernej návratnosti investícií.

2.4 V presnom ponímaní je rizikový kapitál súčasťou *private equity*. Spoločnosti *private equity* sa môžu zapojiť do transakcií rizikového kapitálu, ale ich rozsah presahuje podskupinu rizikového kapitálu a zahŕňa aj refinancovanie dlhov a financovanie odkúpení. EHSV sa obáva spoločenského dosahu takýchto aktivít *private equity*.

2.5 *Podnikateľskí anjeli (business angels)* sú bohatí jednotlivci, ktorí investujú priamo do nových alebo rastúcich nekótovaných spoločností. Ich kapitál môže dopĺňať rizikový kapitál pri financovaní v začiatocnom štádiu.

2.6 *Inštitucionálni investori* sú finančné inštitúcie ako napr. poisťovacie spoločnosti, dôchodkové fondy, banky a investičné spoločnosti, ktoré spravujú úspory (zvyčajne) súkromných investorov a investujú ich na finančných trhoch. Majú značné aktíva a sú skúsenými investormi.

2.7 *Súkromná emisia* je spôsob predaja finančných investícií, ktorý umožňuje kupujúcemu a predávajúcemu uzavrieť transakciu bez akýchkoľvek, alebo bez väčšiny obmedzení, ktoré sa vzťahujú na verejnú emisiu. Pravidlá pre súkromné emisie obyčajne stanovujú kritériá pre právnické osoby, ktoré môžu uzatvárať transakcie na základe týchto podmienok. Pravidlá sa väčšinou týkajú investícií inštitucionálnych investorov (ktorí sú samozrejme skúsení) do fondov spravovaných poskytovateľmi rizikového kapitálu.

2.8 *Zásada obozretnosti* umožňuje dôchodkovým fondom zaradiť fondy rizikového kapitálu a *private equity* do svojho investičného portfólia, pričom musia zohľadniť rizikový profil svojich klientov. Inými slovami, správca dôchodkov je povinný investovať za svojich klientov tak, ako by investoval sám za seba. To znamená rozumnú diverzifikáciu portfólia v prípade, ak je jeho súčasťou rizikový kapitál.

3. Zhrnutie oznámenia Európskej komisie

3.1 Podľa údajov Európskeho združenia rizikového kapitálu a *private equity* (EVCA) rizikový kapitál výrazne prispieva k tvorbe pracovných príležitostí. Spoločnosti v EÚ, do ktorých bol investovaný *private equity* a rizikový kapitál, vytvorili v rokoch 2000–2004 jeden milión nových pracovných miest. Viac ako 60 % týchto pracovných miest bolo vytvorených spoločnosťami podporovanými rizikovým kapitálom a zamestnanosť v týchto spoločnostiach sa ročne zvýšila o 30 %. Inovatívne podniky a podniky zamerané na rast podporované rizikovým kapitálom okrem toho vynakladajú v priemere 45 % svojich celkových výdavkov na výskum a vývoj. (EHSV sa obáva, že sa Komisii nepodarilo nájsť nezávislé zdroje, ktoré by potvrdili túto analýzu. Ďalšie pripomienky k tejto problematike sú uvedené v bodoch 4.10 a 4.11.)

3.2 Potenciál trhov rizikového kapitálu v EÚ nie je plne využívaný a trhy neposkytujú dostatočný kapitál malým a stredným podnikom v počiatočnom štádiu rastu. Chýbajúca kultúra kapitálových investícií, informačné problémy, fragmentovaný trh, vysoké náklady a nevyužitie synergie medzi podnikmi a akademickou obcou patria k hlavným dôvodom uvedeného zlyhania trhu. Dôsledkom rozdielnej vnútroštátnej politiky je značná fragmentácia trhu, ktorá nepriaznivo vplyva tak na obstarávanie prostriedkov, ako aj na investovanie v rámci EÚ.

3.3 Hoci orgány verejnej správy môžu do určitej miery podporiť financovanie inovácií, vzhľadom na rozsah celosvetových výziev môže dlhodobé riešenie priniesť iba rast objemu investícií zo strany súkromných investorov. Na tento účel musia členské štáty a Komisia vyvinúť úsilie na zlepšenie rámcových podmienok fondov rizikového kapitálu, pričom jednou z podmienok je odstránenie neopodstatnených prekážok pre cezhraničné transakcie.

3.4 Stratégia zlepšovania cezhraničných podmienok zahŕňa voľný pohyb kapitálu, zlepšenie podmienok získavania finančných prostriedkov, zlepšenie regulačného rámca, obmedzenie daňových rozdielov a dosiahnutie pokroku v oblasti vzájomného uznávania.

3.5 Slovník a správa expertnej skupiny, ktorá je súčasťou prílohy oznámenia, obsahuje analýzu problematycznych miest a možných riešení (pozri tabuľku I).

Tabuľka I

Problém	Možné riešenie
Získavanie a rozdeľovanie finančných prostriedkov (medzi investormi a fondmi rizikového kapitálu)	
Rôzne národné normy na určenie kvalifikovaných investorov v rámci <i>private equity</i> a rizikového kapitálu (inštitucionálni investori oproti súkromným investorom)	Jednotná definícia kvalifikovaných investorov na úrovni EÚ (pre inštitucionálnych ako aj súkromných investorov)
Rôzne národné režimy týkajúce sa možnosti investovania pre inštitucionálnych investorov z hľadiska lokality (obmedzenia podľa jednotlivých krajín)	Uplatňovanie zásady obozretnosti (implementácia zásady obozretnosti podľa definície uvedenej v smernici o dôchodkových fondoch 2003/41/ES)

Problém	Možné riešenie
Komplikácie pri uvádzaní fondov private equity a rizikového kapitálu na trh v iných členských štátoch vzhľadom na rôzne národné prístupy súkromným emisiám či výnimky z pravidiel pre verejné emisie	Jednotný prístup v rámci EÚ k súkromným emisiám

Daňová neutralita (medzi fondmi rizikového kapitálu a krajinou, kam investícia smeruje)

Zložité štruktúry fondu v závislosti od domácej krajiny investora a spoločnosti, do ktorej sa investuje (s cieľom predísť dvojitému zdaňovaniu)	Zdaňovanie kapitálových výnosov v domácej krajine investorov, rovnaké zaobchádzanie s priamymi investormi a investormi PE, rovnaké zaobchádzanie s kótovaným i nekótovaným majetkom.
Rôzne pravidlá a požiadavky na fondy PE pri využívaní výhod plynúcich zo zmlúv o zamedzení dvojitého zdanenia	<u>Daňová transparentnosť</u> : zoznam vzájomne uznávaných štruktúr fondov PE (alebo spoločné kritériá pre členské štáty na určenie daňovej transparentnosti); <u>Daňová neutralita</u> : fondy PE zriadené spoločnosťami s ručením obmedzeným (netransparentné) by mali využívať výhody plynúce zo zmlúv o zamedzení dvojitého zdaňovania; spoločné požiadavky na čerpanie výhod z takýchto zmlúv.

Odvetvové normy (pre fondy rizikového kapitálu)

Odlíšne miestne pravidlá oceňovania a výkazníctvo (zvýšené náklady a obmedzená možnosť porovnania)	Podpora používania dobrovoľných odvetvových noriem, t.j. noriem Európskeho združenia rizikového kapitálu (EVCA)
Problémy pri uplatňovaní medzinárodných štandardov finančného výkazníctva (International financial reporting standards – IFRS) vo fondoch private equity, predovšetkým čo sa týka požiadavky konsolidácie	

Trvalé usídlenie (pre generálneho partnera alebo správcu fondu)

Riziko spojené s trvalým usídlením generálneho partnera (spoločnosti spravujúcej rizikový kapitál) v krajine, do ktorej investícia smeruje (môže mať negatívne následky pre daňové zaťaženie)	— vzájomné uznávanie správcovských spoločností, alebo vytvorenie „pasu“ pre správcovské spoločnosti — z dlhodobého hľadiska vydávanie „pasu“ pre takéto spoločnosti
---	--

3.6 Ako reakciu na túto analýzu, Komisia predstavili nasledujúce opatrenia a odporúčania:

bude predložená v prvej polovici roka 2008 (momentálne odložené na tretí štvrtrok 2008);

3.6.1 V záujme zlepšenia obstarávania finančných prostriedkov a cezhraničného investovania Komisia:

- a) zanalyzuje vnútroštátne prístupy a prekážky brániace cezhraničnému súkromnému umiestňovaniu. Správa o možnostiach zavedenia európskeho režimu súkromného umiestňovania
- b) identifikuje spolu s expertmi z členských štátov prípady dvojitého zdanenia a iné prekážky v oblasti priameho zdaňovania brániace cezhraničným investíciám rizikového kapitálu. Skupina expertov predloží pred koncom roka 2008 správu;

c) bude na základe týchto správ analyzovať možnosti definovania spoločných črt s cieľom položiť základy právneho rámca pre rizikový kapitál na úrovni EÚ;

d) preskúma, akými spôsobmi môže členským štátom pomôcť pri vzájomnom uznávaní.

3.6.2 V záujme obmedzenia fragmentácie trhu a zlepšenia podmienok na získavanie a investovanie rizikového kapitálu, Komisia vyzýva členské štáty, aby:

a) v prípade, že tak ešte neurobili, rozšírili „zásadu obozretnosti“ na iné druhy inštitucionálnych investorov vrátane dôchodkových fondov;

b) dospeli k spoločnému chápaniu charakteristických črt fondov rizikového kapitálu a kvalifikovaných investorov a zväzili vzájomné uznávanie vnútroštátnych rámcov;

c) preskúmaním existujúcich predpisov alebo prijatím nových právnych predpisov prekonalí regulačné a daňové prekážky;

d) umožnili spoluprácu a vzájomne prijateľné úrovne dohľadu a transparentnosti;

e) podporili rozvoj konkurencieschopných klastrov (v duchu vedeckých parkoch);

f) propagovali likvidné výstupné trhy.

4. Všeobecné pripomienky

4.1 Nezávislí pozorovatelia vnímajú poskytovateľov rizikového kapitálu hlavne ako zdroje kapitálu, zatiaľ čo poskytovatelia rizikového kapitálu sa venujú získavaniu finančných zdrojov rovnako ako ich investovaniu. Integrácia financovania prostredníctvom rizikového kapitálu v rámci EÚ teda musí umožniť tak investície do fondov rizikového kapitálu, ako aj čerpanie z nich.

4.2 Úspech poskytovateľov rizikového kapitálu závisí od vytvorenia dobrých výnosov pre investorov. Zvyčajný postup je teda získať finančné prostriedky, investovať ich a vo vhodnom okamihu speňažiť investície fondu tak, aby investor získal očakávaný výnos zo svojich prostriedkov. Životnosť jednotlivých fondov je obvyčajne sedem rokov.

4.3 Pre poskytovateľov rizikového kapitálu je podstatné dokázať speňažiť svoje investície. Na tento účel musia najskôr kupujúceho, ktorý už vlastní priemyselné zariadenia v danom odvetví, čiže väčšiu spoločnosť, alebo predať podnik investorom na burze cenných papierov. Problémom z hľadiska EÚ ako celku je, že nie je dostatočný záujem o investovanie do malých a mladých podnikov. EHSV odporúča, aby členské štáty prostredníctvom daňových výhod podporovali investície súkromných osôb do malých spoločností. To by podnietilo rozvoj búrz, na ktorých by sa mohlo obchodovať s podielmi malých spoločností. Zatiaľ sú jedinými takýmito burzami v EÚ alternatívny investičný trh (*Alternative Investment Market* – AIM) v Londýne a Entry Standard nemeckej burzy, hoci existuje aj nová iniciatíva, ako napríklad Euronext.

4.4 Dostupnosť rizikového kapitálu však nevyrieši všetko. Poskytovatelia rizikového kapitálu uprednostňujú veľké transakcie, pretože malé transakcie môžu zabrať rovnako veľa času ako veľké. Preto majú väčší záujem poskytnúť finančné prostriedky na rozvoj rastúcich spoločností ako na štartovací kapitál pre začínajúce podniky. Takýmto prípadom je britská spoločnosť 3I, ktorá je už dlhoročným poskytovateľom rizikového kapitálu. Koncom marca 2008 spoločnosť oznámila, že sa sťahuje z investícií v počiatočnom štádiu podnikania, pretože tento jej sektor mal od prasknutia bubliny internetového podnikania v roku 2000 najhoršie výsledky. Jej aktivity v oblasti poskytovania rizikového kapitálu sa už značne obmedzili. V porovnaní s rokom 2000, keď štartovacie investície tvorili až polovicu jej portfólia, teraz tieto investície predstavujú už iba desatinu portfólia. Spoločnosť 3I uviedla, že financovanie neskorších štádií prináša väčšie výnosy a že skupina sa zameria na odkúpenia, poskytovanie rozvojového kapitálu a infraštruktúru.

4.5 Rizikový kapitál nepokryje celú potrebu štartovacieho kapitálu, pretože poskytovatelia rizikového kapitálu investujú do podnikov v začiatocnom štádiu selektívne. Pri vyplnení tejto medzery môžu zohrať úlohu verejne financovaní poskytovatelia rizikového kapitálu, avšak ešte stále bude existovať medzera, ktorú budú musieť vyplniť príbuzní a priatelia podnikateľa a podnikateľskí anjeli. Potreba podporovať poskytovanie štartovacieho kapitálu je druhým dôvodom prečo EHSV Komisii a členským štátom odporúča udeľovať daňové výhody súkromným investíciám do začínajúcich podnikov, podobne ako v programe investícií do podnikania (*Enterprise Investment Scheme*) v Spojenom kráľovstve. V rámci tohto programu prináša investovaný kapitál úľavu na dani z príjmu a výnosy z investovaného kapitálu sú oslobodené od dane. Vďaka podobným daňovým stimulom je pomer rizika a výnosu zaujímavý pre súkromných investorov, ktorí investujú do podnikov v začiatocnom štádiu podnikania.

4.6 Britský systém umožňuje využívať podobné stimuly pri investíciách súkromných osôb do kolektívnych investičných fondov, ktoré investujú do nových malých spoločností kótovaných na burze AIM. Tieto fondy sa nazývajú správcové fondy rizikového kapitálu (*Venture Capital Trusts*). Investície prinášajú úľavu na dani z príjmu a výnosy z investovaného kapitálu sú oslobodené od dane z kapitálových výnosov a dedičskej dane.

4.7 Podobné stimuly sú ponúkané aj súkromným osobám, ktoré priamo investujú do ktorejkoľvek spoločnosti na burze AIM. Burza AIM a s ňou súvisiace daňové stimuly boli v Spojenom kráľovstve značným impulzom na vytváranie podnikov.

4.8 Burza AIM sa špecializuje na prvé verejné ponuky (*initial public offerings* – IPO) podielov nových malých spoločností. Vďaka tomu sa v Spojenom kráľovstve podarilo výrazne popularizovať investície rizikového kapitálu do nekótovaných spoločností, pretože AIM prostredníctvom prvých verejných ponúk ponúka poskytovateľom rizikového kapitálu možnosť odchodu. Rozvoj inštitúcií podobných AIM v ďalších členských štátoch, ktoré by obsluhovali buď národné alebo medzinárodné trhy, by vytvoril burzy, na ktorých by bolo možné získať kapitál pre malé a stredné podniky a obchodovať s ich podielmi. Mohlo by to byť významným faktorom v rozvoji rizikového kapitálu v krajinách, v ktorých je trh v tejto oblasti zatiaľ nedostatočne rozvinutý.

4.9 EHSV si veľmi dobre uvedomuje, že na to, aby sa odvetvie rizikového kapitálu mohlo rozvíjať, je potrebné vytvoriť po ňom dopyt. To zároveň znamená, že v rámci celej EÚ je potrebné zvýšiť mieru vytvárania spoločností so zodpovedajúcim vzrastom podnikavosti a inovácie. EHSV jednoducho pripomína túto obavu. Účelom tohto stanoviska nie je diskutovať o aspektoch podnikavosti a inovácie. Stanovisko chce iba znovu upozorniť na fakt, že ak budú poskytnuté daňové stimuly, vzrastie miera vytvárania malých spoločností.

4.10 EHSV podporuje návrhy na uľahčenie cezhraničných aktivít rizikového kapitálu, no zároveň vyslovuje poľutovanie na tým, že neexistujú spoľahlivé a nestranné údaje ako základ tohto hodnotenia. Nezávislé prieskumy vlastne odporúčajú opatrnosť v tejto oblasti a upozorňujú na nemožnosť jednoznačne rozlíšiť zmeny v zamestnanosti v spoločnostiach podporovaných rizikovým kapitálom a v spoločnostiach podporovaných inými formami *private equity* ⁽¹⁾.

4.11 EHSV vyjadril v jednom z predchádzajúcich stanovísk ⁽²⁾ obavu v súvislosti s možnou hrozbou, ktorú pre zamestnanosť (vrátane kvality pracovných miest) predstavujú transakcie *private equity*. V priebehu piatich rokov vytvoria spoločnosti podporo-

vané *private equity* približne o 10 % menej pracovných miest ako podobné spoločnosti po odkúpení ⁽³⁾. Ďalej je dôležité, aby podobné transakcie prebiehali v súlade so zásadami, ktoré boli dohodnuté počas rokovaní so sociálnymi partnermi v jednotlivých členských štátoch. EHSV teda vyzýva Komisiu, aby v súvislosti s touto iniciatívou v oblasti rizikového kapitálu zabezpečila pokračovanie sociálneho dialógu, a aby sa na podobné prípady vzťahovala smernica o informovaní zamestnancov a poradách s nimi. EHSV okrem toho znovu vyzýva Komisiu, aby predložila návrh aktualizujúci smernicu o nadobudnutých právach tak, aby aj presuny podnikov vyplývajúce z presunu podielov podliehali tejto smernici ⁽⁴⁾.

5. Konkrétne pripomienky k návrhu Komisie

5.1 Je dôležité zdokonaľiť štatistické nástroje, ktoré poskytnú lepšiu predstavu o zaisťovacích fondoch (*hedge funds*) a *private equity*, ako aj ukazovatele vzťahujúce sa na správu a riadenie podnikov (*corporate governance*) a zharmonizovať ich prinajmenšom na európskej úrovni ⁽⁵⁾.

Návrh Komisie na zlepšenie podmienok získavania finančných prostriedkov a cezhraničného investovania.

5.2 EHSV plne podporuje zavedenie európskeho režimu súkromného umiestňovania, ktorý je základnou požiadavkou pre cezhraničné transakcie rizikového kapitálu.

5.3 Prekážka, ktorou je dvojité zdaňovanie, musí byť odstránená, inak nebudú cezhraničné transakcie pre poskytovateľov rizikového kapitálu dostatočne príťažlivé. EHSV sa záujmom očakáva správy pracovnej skupiny, ktorú zriadila Komisia za účelom preskúmania problematiky zdaňovania.

5.4 Myšlienka európskeho rámca pre rizikový kapitál je zaujímavá, pokiaľ budú členské štáty akceptovať spoločnosti poskytujúce rizikový kapitál, ktoré podliehajú právnemu systému iných štátov. Prospeje to vzájomnému uznávaniu a uľahčí cezhraničné aktivity poskytovateľov rizikového kapitálu bez zbytočnej byrokracie. Vzhľadom na význam užšej koordinácie v oblasti fiškálnej politiky, Výbor však považuje za nutné stanoviť minimálne požiadavky na zdaňovanie správco fondov, aby sa zabránilo daňovému dumpingu a hospodárskej neefektívnosti.

Návrhy opatrení, ktoré môžu členské štáty prijať v záujme obmedzenia fragmentácie trhu a zlepšenia podmienok na získavanie a investovanie rizikového kapitálu

⁽¹⁾ Svetové ekonomické fórum, s. 43.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 10, 15.1.2008, s. 96.

⁽³⁾ Svetové ekonomické fórum, s. 54.

⁽⁴⁾ Smernica Rady 2001/23/ES z 12. marca 2001 o aproximácii zákonov členských štátov týkajúcich sa zachovania práv zamestnancov pri prevodoch podnikov, závodov alebo častí podnikov alebo závodov. Ú. v. ES L 82, 22.3.2001, s. 16–20.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 10, 15.1.2008, s. 96.

5.5 Rozšírenie uplatnenia zásady obozretnosti je základnou požiadavkou pre získavanie finančných prostriedkov, pretože ich hlavným zdrojom sú investičné spoločnosti. Je dôležité, aby členské štáty vytvorili regulačné rámce, ktoré uľahčia obozretnú účasť investičných inštitúcií, predovšetkým dôchodkových fondov, vo fondoch rizikového kapitálu.

5.6 V záujme zrealizovania iniciatív Komisie je potrebná spolupráca medzi jednotlivými členskými štátmi v oblasti tvorby predpisov a vzájomného uznávania.

5.7 Koncepcia konkurencieschopných klastrov súvisí s politikami, ktoré podporujú podnikavosť a inováciu. Klastre inovačných firiem by vznikali popri univerzitách, a to ideovo, ale aj z hľadiska umiestnenia. Takýto rozvoj je pre poskytovateľov rizikového kapitálu veľmi zaujímavý.

5.8 Problematike likvidných výstupných trhov sa venoval bod 4.

V Bruseli 22. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Boj proti podvodom a falšovaniu v oblasti bezhotovostných platobných prostriedkov“

(2009/C 100/04)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 17. januára 2008 podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku rozhodol vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na nasledujúcu tému:

„Boj proti podvodom a falšovaniu v oblasti bezhotovostných platobných prostriedkov“.

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 1. októbra 2008. Spravodajcom bol pán IOZIA.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 448. plenárnom zasadnutí 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 23. októbra) jednohlasne prijal nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor vyjadruje poľutovanie nad tým, že doteraz prijaté iniciatívy na predchádzanie a boj proti podvodom a falšovaniu bezhotovostných platobných prostriedkov sa neukázali ako dostatočné na zamedzenie šírenia tohto javu. Ako už zdôraznila Komisia v akčnom pláne na roky 2004 – 2007, aj keď sa zlepšil a posilnil právny rámec Spoločenstva, ešte sa naplno nerozvinula výmena informácií medzi súkromnými a verejnými subjektmi, ani efektívna spolupráca medzi príslušnými orgánmi členských štátov.

1.2. Komisia zistila, že hlavnou prekážkou dosiahnutia účinného uplatnenia systému predchádzania podvodom sú ťažkosti pri výmene údajov v rámci EÚ o subjektoch dopúšťajúcich sa podvodov a o subjektoch považovaných za rizikové. Pre zabezpečenie účinného predchádzania týmto podvodom je zjavne potrebné posilniť formy výmeny informácií o subjektoch zodpovedných za podvody zlepšením kanálov spolupráce medzi príslušnými orgánmi členských štátov.

1.3. Ďalšou prekážkou pre účinné zamedzenie podvodom páchaným v EÚ je nerovnorodosť právnych predpisov, ktorými sa riadi výkon vyšetrovacích právomocí príslušných orgánov členských štátov, ako aj rozdielna úroveň represívnych opatrení. Požiadavka efektívnej aproximácie národných predpisov sa preto javí ako hlavná cesta, ktorou sa treba vybrať, ak sa má účinne zamedziť podvodom v tejto oblasti, ktoré sú typické pre medzinárodnú kriminalitu.

1.4. Európska únia preto musí množstvom opatrení zlepšiť stratégiu boja proti podvodom a falšovaniu platobných prostriedkov. Na to je potrebné:

— rozvíjať výmenu informácií medzi verejnými a súkromnými aktérmi,

— posilniť spoluprácu medzi zodpovednými orgánmi členských štátov,

— zosúladiť právne predpisy jednotlivých štátov, a to z hľadiska preventívnych ako aj represívnych opatrení, pričom v prípade prevencie treba osobitný dôraz klásť na ustanovenia, ktorými sa riadi ochrana údajov v EÚ, aby sa umožnila cezhraničná výmena informácií,

— zriadiť pri každom zodpovednom orgáne v členských štátoch digitálny archív obsahujúci informácie o typických znakoch rizika podvodov,

— poveriť Europol monitorovaním opatrení v oblasti predchádzania podvodom a boja proti nim, ako aj koordinovaním dostupných informačných databáz,

— organizovať rozsiahle ciele osvetové kampane v spolupráci so združeniami spotrebiteľov v snahe upriamiť pozornosť užívateľov na možné druhy rizika súvisiace s používaním bezhotovostných platobných prostriedkov s cieľom vedome ich zapojiť do účinnejšieho a včasného boja proti podvodom.

2. Šírenie bezhotovostných platobných nástrojov a s tým súvisiacich podvodov

2.1. Súčasná úroveň rozvoja svetového hospodárstva sa vyznačuje výrazným šírením bezhotovostných platobných nástrojov, ako sú kreditné a debetné karty a elektronické platby. Operácie vykonané elektronickými platobnými nástrojmi predstavujú tak objemom ako aj hodnotou stále väčšiu časť národných a cezhraničných platieb, ktorá sa bude ešte ďalej zväčšovať vzhľadom na neustály rozvoj trhov a technologický pokrok elektronických platobných systémov.

2.2. Požiadavka zabezpečiť rozvoj alternatívnych platobných prostriedkov v rámci Európskej únie je spojená s procesom liberalizácie pohybu kapitálu a uskutočňovaním hospodárskej a menovej únie. Moderné hospodárstvo založené na technológii sa nezaobíde bez efektívneho platobného systému, pretože tento svojím priaznivým priamym účinkom na konkurencieschopnosť finančného sektora zvyšuje celkovú efektívnosť hospodárskeho systému. Je overené, že elektronické platobné systémy podnecujú k vyšším spotrebným výdavkom a zvyšujú hospodársky rast, pretože uľahčujú nákup tovaru a služieb. Odhaduje sa, že v Európskej únii sa každoročne uskutoční 231 miliárd operácií (hotovostných a bezhotovostných) v celkovej hodnote 52 000 miliárd EUR.

2.2.1. Okrem toho sa v posledných rokoch na celosvetovej úrovni zaznamenal nárast rozšírenia bezhotovostných platobných nástrojov. Konkrétne v roku 2004 dosiahol počet operácií na osobu vykonaných bezhotovostnými platobnými prostriedkami 142 (z toho 32,3 platobnými kartami) v Európskej únii (25 členských štátov), 150 (z toho 28,3 platobnými kartami) v európskych štátoch, ktoré prijali euro, a 298 (z toho 47,5 platobnými kartami) v USA. V roku 2006 tento údaj predstavuje 158 (z toho 55,2 platobnými kartami) v Európskej únii (25 členských štátov), 166 (z toho 50,5 platobnými kartami) v európskych štátoch, ktoré prijali euro, a 300 (z toho 145,1 platobnými kartami) v USA. V rámci Európskej únie krajiny, ktoré zaznamenali najviac operácií bezhotovostnými platobnými prostriedkami na osobu, sú Fínsko s 294 transakciami, z ktorých 153,9 platobnými kartami. Nasleduje Holandsko s 257 transakciami, z ktorých 103,2 platobnými kartami a Spojené kráľovstvo s 239 transakciami, z ktorých 111,4 platobnými kartami. (1)

2.2.2. V roku 2006 bolo Španielsko krajinou s najvyšším počtom platobných POS terminálov, ktorých bolo 1 291 000, čo znamená, že na jeden terminál pripadalo 1 276 operácií s priemernou čiastkou 52 EUR na operáciu. Nasledovalo Francúzsko s 1 142 000 nainštalovanými terminálmi a 4 938 operáciami na terminál s priemernou hodnotou operácie 51 EUR a Taliansko s 1 117 000 terminálmi a 690 operáciami na terminál s priemernou hodnotou operácie 93 EUR. Európskou krajinou, v ktorej sa vykonalo najviac operácií na jeden POS terminál je Fínsko, kde ich počet dosiahol 7 799 s priemernou hodnotou operácie 35 EUR, aj keď nainštalovaných je len 105 000 terminálov. A Írsko je zasa krajinou s najvyššou priemernou hodnotou jednotlivých transakcií kreditnými alebo debetnými kartami (94 EUR), hoci nainštalovaných je 53 000 platobných POS terminálov (2).

2.2.3. Harmonizovaný právny rámec v rámci Európskej únie umožní, aby poskytovatelia služieb zefektívnili platobnú infraštruktúru a platobné služby a užívatelia mali väčší výber a vyšší stupeň ochrany.

(1) Zdroj údajov: Komisia Európskych spoločenstiev, KOM(2005) 603 v konečnom znení z 1.12.2005, návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o platobných službách na vnútornom trhu, SEK(2005) 1535.

(2) Zdroj údajov: ročná správa talianskej centrálnej banky Banca d'Italia za rok 2007 – príloha Informácie sú výsledkom spracovania údajov z ECB, BIS, Poste Italiane S.p.A. a Banca d'Italia.

2.3. Aby sa takéto platobné nástroje dali využívať kdekoľvek na svete, je potrebné, aby boli efektívne, ľahko použiteľné, plne akceptované, spoľahlivé a cenovo prístupné. Keďže úroveň efektívnosti závisí od ich bezpečnosti, je potrebné zaručiť maximálny stupeň technickej bezpečnosti, ktorý by bolo nákladovo reálny. Zvýšenie stupňa bezpečnosti treba merať na základe štatistiky podvodov a stanovením špecifických referenčných parametrov bezpečnosti.

2.3.1. Šírenie sa podvodov môže mať negatívny vplyv na dôveru spotrebiteľov voči platobným systémom a je považované za jednu z hlavných prekážok stojacich v ceste rozvochu elektronického obchodu. Ďalším dôsledkom týchto podvodov je poškodenie dobrého mena operátorov a zo strany spotrebiteľov skreslené vnímanie úrovne bezpečnosti využívania týchto platobných nástrojov.

2.4. Medzinárodné podvody sa vyskytujú častejšie než podvody v rámci jednotlivých krajín, pričom najčastejšie ide o platobné operácie na diaľku predovšetkým prostredníctvom internetu. Podľa údajov Komisie (3) dosiahla v roku 2000 suma podvodov týkajúcich sa platobných kariet 600 miliónov EUR, čo sa rovná približne 0,07 % obratu sektora platobných kariet v uvedenom období, pričom k väčšiemu nárastu došlo pri platbách na diaľku (telefónom, poštou alebo internetom). Najnovšie štúdie poukázali na to, že v roku 2006 sa v Európskej únii stalo 500 000 obchodov obeťou podvodov súvisiacich s bezhotovostnými platobnými prostriedkami pri 10 miliónoch podvodných transakcií, čím vznikla celková škoda v hodnote približne jednej miliardy EUR, čo predstavuje skoro dvojnásobok v porovnaní s rokom 2005. Krajiny, v ktorých najviac dochádza k podvodom, sú: Spojené kráľovstvo, Francúzsko, Taliansko, Španielsko a Nemecko.

2.5. Vzhľadom na rozšírenie a medzinárodný charakter týchto podvodov je potrebné vypracovať koherentnú celoeurópsku stratégiu prevencie, pretože jednotlivé opatrenia už prijaté členskými štátmi, hoci ide o účinné opatrenia, nie sú dostatočné na to, aby zastavili hrozbu, ktorú predstavujú podvody spojené s platobnými prostriedkami.

2.6. Ako odpoveď na požiadavky trhu a aby sa zvýšila dôvera občanov v súvislosti s používaním nových technológií, je okrem toho potrebné zintenzívniť úsilie o vytvorenie bezpečného elektronického podpisu v rámci iniciatív, ktoré boli prijaté už v smernici Európskeho parlamentu a Rady 1999/93/ES z 13. decembra 1999. Elektronický podpis je nevyhnutný aj na spustenie projektu elektronickej verejnej správy (*e-government*). Projekt STORK pod záštitou EÚ sa snaží vyriešiť problémy spojené s interoperabilitou systémov.

(3) Zdroje údajov: Komisia Európskych Spoločenstiev, KOM(2004) 679 v konečnom znení z 20.10.2004, oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Európskej centrálnej banke a Europolu – Nový akčný plán EÚ na obdobie 2004 – 2007 na prevenciu podvodov pri bezhotovostných platobných prostriedkoch, SEC(2004) 1264.

2.7. Komisia zdôraznila, že podvody uskutočňované prostredníctvom kradnutých alebo falšovaných bezhotovostných platobných nástrojov páchajú hlavne zločinecké organizácie, ktoré často majú k dispozícii komplexnú štruktúru osôb a logistických podporných prostriedkov a pôsobia na cezhraničnom priestore alebo využívajú rafinované postupy na páchanie podvodov pri platbách cez internet alebo prostredníctvom falšovania platobných kariet. Takéto organizácie dokážu rýchlo zmeniť spôsob svojho konania s cieľom vyhnúť sa opatreniam, ktoré boli proti nim prijaté.

2.7.1. Vďaka dôkazom z vyšetrovaní sa zistilo, že v prípadoch komplikovanejších podvodov tieto organizácie zvyčajne konajú podľa štandardných a overených postupov, ktoré možno zhrnúť do tejto operačnej schémy:

- vytypovanie obchodov, do ktorých členovia organizácie nezákonne vniknú v noci, skryjú sa tam s cieľom nainštalovať do platobných POS terminálov napojených na pokladnice – všetko mimo otváracích hodín obchodu – dômyselné elektronické zariadenia schopné zachytiť kódy magnetických pásov platobných kariet a príslušné PIN kódy,
- následne získanie údajov uložených v pamäti týchto elektronických zariadení buď priamo ich vyňatím z platobných systémov alebo elektronickým prenosom pomocou technológie GSM alebo BLUETOOTH s cieľom následne zhotoviť klonované plastické nosiče s kódmi a číslami PIN platobných kariet,
- používanie týchto nezákonne vyhotovených kreditných a debetných kariet na nákup tovaru alebo výber hotovosti z bankových automatov aj v iných štátoch než tých, v ktorých sa uskutočnilo klonovanie.

3. Právny rámec Spoločenstva

3.1. Vzhľadom na to, že jedným zo základných cieľov Európskej únie je zabezpečiť plné fungovanie vnútorného trhu, ktorého podstatnou súčasťou sú platobné systémy, už dávno boli schválené špecifické opatrenia na prijatie spoločnej stratégie boja proti podvodom s platobnými kartami. Tieto tvoria dve základné skupiny:

- harmonizácia zmluvných ustanovení o vzťahoch medzi emitentmi a držiteľmi platobných kariet a ustanovení o spôsoboch vykonávania platieb,
- opatrenia členských štátov na zaradenie podvodov s platobnými kartami medzi trestné činy, za ktoré budú udeľované účinné a odstrašujúce tresty.

3.2. Prvá skupina obsahuje:

- odporúčanie Komisie 87/598/EHS z 8. decembra 1987 o vzťahoch medzi finančnými inštitúciami, poskytovateľmi služieb a spotrebiteľmi, ktoré obsahovalo európsky kódex zodpovedného konania v oblasti elektronických platieb zameraný na zabezpečenie prijatia systémov na ochranu spotrebiteľa,
- odporúčanie Komisie 88/590/EHS zo 17. novembra 1988 o vzťahoch medzi držiteľom a emitentom platobnej karty, v ktorom Komisia dôrazne žiadala emitentov platobných nástrojov, aby prijali spoločné zmluvné podmienky týkajúce sa bezpečnosti platobného nástroja a príslušných údajov ako aj povinností držiteľa v prípade straty, krádeže alebo nezákonnej kópie platobného nástroja,
- odporúčanie Komisie 97/489/ES z 30. júla 1997 zamerané na zabezpečenie vysokej úrovne ochrany spotrebiteľov v oblasti elektronických platobných prostriedkov. Toto odporúčanie určuje, aké informácie musia byť obsiahnuté v zmluvných podmienkach, pokiaľ ide o emisiu a používanie elektronického platobného nástroja.
- smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2005/60/ES z 26. októbra 2005 o predchádzaní využívania finančného systému na účely prania špinavých peňazí a financovania terorizmu, z ktorej vychádza systém preventívnych opatrení zameraných na boj proti praniu špinavých peňazí obsahujúci ustanovenia zamerané na obmedzenie používania hotovosti,
- smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2007/64/ES z 13. novembra 2007 o platobných službách na vnútornom trhu, ktorá by mala zabezpečiť koordináciu vnútroštátnych ustanovení týkajúcich sa požiadaviek obozretného podnikania, prístupu na trh pre nových poskytovateľov platobných služieb, požiadaviek na poskytovanie informácií a zodpovedajúcich práv a povinností užívateľov a poskytovateľov platobných služieb.

3.3. V druhej skupine sú dokumenty, ktoré boli vydané vzhľadom na nárast podvodov a na skutočnosť, že preventívne opatrenia boli uplatňované na národnej úrovni:

- Oznámenie Komisie KOM(1998) 395 o akčnom rámci pre boj proti podvodom s bezhotovostnými platobnými prostriedkami a ich falšovaniu, ktorým Komisia navrhla niekoľko opatrení na podporu prostredia dostatočne bezpečného pre platobné nástroje a príslušné podporné nástroje;

- Rozhodnutie Rady 2000/642/SVV) zo 17. októbra 2000 upravujúce spoluprácu pri výmene informácií medzi finančnými informačnými jednotkami členských štátov, ktoré stanovilo minimálne normy spolupráce medzi finančnými informačnými jednotkami krajín Spoločenstva;
- Oznámenie Komisie KOM(2001) 11 z 9. februára 2001 o predchádzaní podvodom s bezhotovostnými platobnými prostriedkami a ich falšovaníu, ktorou Komisia vyhlásila akčný plán Európskej únie na roky 2001 – 2003 pre predchádzanie podvodom. V tomto pláne sa uvádza, že predchádzanie podvodom je založené na spolupráci medzi príslušnými úradmi verejnej moci a operátormi platobných systémov. V tejto súvislosti bolo zdôraznené, že najväčší význam majú také vylepšenia technických zariadení, ktoré zvyšujú bezpečnosť platieb. Patrí medzi ne napríklad zavedenie platobných kariet s mikroprocesorom, zariadení na rýchle oznámenie straty alebo krádeže platobných nástrojov alebo prijatie mechanizmov (ako PIN alebo iných kódov) na zabránenie alebo aspoň maximálne obmedzenie možnosti páchania takýchto podvodov;
- Za základný prvok účinnej stratégie predchádzania podvodom sa považuje výmena informácií, ktorá je potrebná medzi bankami a úradmi verejnej správy tak v rámci členských štátov ako aj medzi nimi. Plán preto požadoval prijatie určitého systému na vytvorenie stáleho dialógu medzi všetkými subjektmi podieľajúcimi sa na boji proti podvodom (emitentmi kreditných kariet, bankovými združeniami, prevádzkovateľmi sietí, Europolom, vnútroštátnymi policajnými zložkami). Cieľom Komisie okrem toho bolo uskutočniť niekoľko medzinárodných stretnutí, na ktorých by sa zúčastnili vysoko postavení zástupcovia poriadkových síl a súdov s cieľom rozšíriť svoje poznatky o problematike podvodov pri platbách a ich dosahu na finančné systémy;
- Rámcové rozhodnutie Rady 2001/413/SVV z 28. mája 2001 o boji proti podvodom s bezhotovostnými platobnými prostriedkami a ich falšovaníu. Toto rámcové rozhodnutie vyžadovalo, aby každý členský štát stanovil účinné primerané a odstrašujúce trestné sankcie (vrátane trestov odňatia slobody a možného vydania) za podvody s platobnými kartami zrealizované s využitím infromatických, elektronických alebo iných špeciálne upravených zariadení, pri ktorých dochádza k:
 - krádeži alebo inému neoprávnenému prisvojeníu si platobného nástroja,
 - napodobovaniu alebo falšovaniu platobných nástrojov na účely podvodného konania,
 - prijatíu, získaníu, prenosu, predaju alebo postúpeníu, držbe a podvodnému používaníu neoprávnené získaných, napodobených alebo falšovaných platobných nástrojov,
 - neoprávnenému zavedeníu, zmene alebo odstráneníu elektronických údajov alebo neoprávnenému zásahu do činnosti elektronického programu alebo systému,
 - podvodnej výrobe, prijatíu, predaju alebo tvorbe nástrojov, programov a iných prostriedkov zámerne usporobných na vykonanie uvedených podvodov.
- Rozhodnutie okrem toho vymedzilo špecifický rámec pre medzinárodnú spoluprácu, na základe ktorého si členské štáty majú poskytovať vzájomnú pomoc pri vyšetřovaní v konaniach týkajúcich sa trestných činov podľa tohto rámcového rozhodnutia. Na tento účel členské štáty určia operačné kontaktné miesta alebo môžu využiť existujúce operačné štruktúry na výmenu informácií a iné kontakty medzi členskými štátmi;
- Oznámenie Komisie KOM(2004) 679 z 20. októbra 2004 o novom akčnom pláne EÚ na obdobie 2004 – 2007 na prevencíu podvodov pri bezhotovostných platobných prostriedkoch. Týmto akčným plánom na obdobie 2004 – 2007 Komisia chcela posilniť už prebiehajúce iniciatívy na predchádzanie podvodom s cieľom pomôcť udržať a zvýšiť dôveru voči platbám bezhotovostnými platobnými prostriedkami, vzhľadom na nárast prípadov nezákonného prístupu k údajom v informačných systémoch a krádeží identity. Prioritným cieľom Komisie je zaistenie bezpečnosti platobných produktov a systémov a väčšia spolupráca medzi orgánmi verejnej moci a súkromným sektorom, ktoré treba dosiahnuť:
 - posilnením a reorganizáciou fungovania skupiny expertov EÚ na predchádzanie podvodom,
 - prijatím stratégie koordinovanej medzi výrobcami platobných nástrojov, poskytovateľmi platobných služieb a orgánmi verejnej správy s cieľom zabezpečiť užívateľom maximálnu nákladovo prijateľnú úroveň bezpečnosti elektronických platieb,
 - výmenou informácií medzi zainteresovanými subjektmi, aby boli pokusy o podvod včas zistené a oznámené,
 - zintenzívnením spolupráce na európskej úrovni medzi správnyimi orgánmi s cieľom predísť podvodom a posilnením vyšetřovacích kapacít národných orgánov činných v trestnom konaní v prípade podvodov,
 - zavedením nových spôsobov oznamovania straty alebo krádeže platobných kariet v rámci EÚ.

4. Pripomienky a návrhy

4.1. Aj keď sa právny rámec Spoločenstva zlepšil a posilnil, výmena informácií medzi súkromnými a verejnými subjektmi sa ešte naplno nerozvinula, ani účinná spolupráca medzi príslušnými orgánmi členských štátov. Na tento účel je aj vzhľadom na nedávny vstup nových členských štátov do EÚ potrebné, aby všetky členské štáty transponovali do svojich právnych predpisov podnety rámcového rozhodnutia a odporúčania.

4.1.1. Komisia zistila, že hlavnou prekážkou dosiahnutia účinného uplatnenia systému predchádzania podvodom sú ťažkosti pri výmene údajov v rámci EÚ o subjektoch dopúšťajúcich sa podvodov a o subjektoch považovaných za rizikové. Akčný plán na obdobie 2004 – 2007 preto zdôraznil potrebu harmonizácie ustanovení o ochrane údajov v rámci EÚ s cieľom umožniť cezhraničnú výmenu informácií aj aproximáciou právnych predpisov, ktoré v súčasnosti platia v Európskej únii v oblasti ochrany osobných údajov.

4.2. Pre zabezpečenie účinného predchádzania týmto podvodom by bolo možné pri každom príslušnom orgáne na úrovni členských štátov uvažovať o zriadení digitálneho archívu, do ktorého by spoločnosti spravujúce platobné karty ukladali informácie o predajných miestach a rizikových transakciách ako aj identifikačné údaje o predajných miestach a právnych zástupcoch obchodných firiem, ktorých zmluvy oprávňujúce ich prijímať platby platobnými kartami boli ukončené z bezpečnostných dôvodov alebo kvôli podvodnému konaniu, ktoré bolo oznámené súdnemu orgánu, ako aj údaje o transakciách, ktoré držiteľia platobných kariet alebo samotné obchodné firmy oznámili súdnemu orgánu, a údaje o bankových automatoch poškodených s cieľom dopúšťať sa podvodov. Tento archív by sa mohol využiť, pri dodržaní právnych predpisov daného členského štátu, aj na analýzu kriminálnych javov a pri spolupráci s políciou, aj na medzinárodnej úrovni, zameranej na predchádzanie alebo potlačanie trestných činov spáchaných pomocou kreditných kariet alebo iných platobných prostriedkov.

4.3. Okrem výmeny informácií o subjektoch zodpovedných za podvody by bolo vhodné posilniť spoluprácu medzi príslušnými orgánmi členských štátov aj pomocou nových iniciatív zameraných na rozšírenie zberu a výmeny informácií medzi subjektmi podieľajúcimi sa na predchádzaní podvodom, so zameraním najmä na policajné zložky a spoločnosti vydávajúce platobné karty.

4.3.1. Na tento účel by bolo možné racionalizovať existujúce formy spolupráce v oblasti boja proti falzifikácii eura tak, že príslušné orgány členských štátov by boli priamo zapojené aj do predchádzania podvodom páchaných bezhotovostnými platobnými prostriedkami.

4.3.2. V tejto súvislosti by bolo možné uvažovať o tom, že Europol (ktorého úlohou je na základe rozhodnutia Rady z 29. apríla 1999 aj boj proti falšovaniu peňazí a iných platob-

ných prostriedkov) by sa poveril špecifickou kontrolou opatrení na predchádzanie a potlačanie podvodov bezhotovostnými platobnými prostriedkami s cieľom:

- koordinovať medzi jednotlivými členskými štátmi riadenie digitálnych archívov, ktoré by obsahovali informácie o eventúalných prípadoch falšovania platobných kariet, s cieľom umožniť prístup k nim pre potreby efektívneho vyšetrovania aj príslušným orgánom iného členského štátu,
- v reálnom čase oznamovať emitentovi alebo správcovi platobných kariet výskyt prípadov podvodov zistených v iných členských štátoch,
- uľahčiť výmenu informácií na základe rámcového rozhodnutia 2001/413/SVV z 28. mája 2001 medzi policajnými zložkami a súdnymi orgánmi jednotlivých členských štátov.

4.4. Tu by bolo dobré zvážiť, či by nebolo vhodné pospájať do siete policajné zložky a vyšetrojúce orgány jednotlivých členských štátov zapojené do boja proti podvodom a falšovaniu bezhotovostných platobných prostriedkov na účely priamej výmeny uvedených informácií pomocou systému certifikovanej elektronickej pošty ako aj na účely spoločného prístupu k špecifickým databázam.

4.4.1. Takáto iniciatíva, ktorá si však vyžaduje predbežnú dohodu o obsahu údajov ukladaných do takýchto archívov/databáz a zlučiteľnosti s národnými predpismi v oblasti ochrany osobných údajov, by znamenala (v súlade s ustanoveniami článku 79 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2007/64/ES z 13. novembra 2007) výrazný krok vpred v boji proti podvodom s bezhotovostnými platobnými prostriedkami, pretože by vyšetrojúcim orgánom poskytla potrebné informácie priamo a v reálnom čase bez zbytočných byrokratických formalít. V tejto súvislosti je však potrebné pri dodržaní ustanovení smernice 1995/46/ES o ochrane osobných údajov stanoviť na európskej úrovni minimálne normy typológie údajov na výmenu s cieľom zaručiť spoločnú platformu informácií použiteľných na boj proti podvodom.

4.5. Najväčšou prekážkou pre zamedzenie podvodom páchaným v EÚ je nerovnorodosť právnych predpisov, ktorými sa riadi výkon vyšetrovacích právomocí príslušných orgánov členských štátov, ako aj rozdielna úroveň represívnych opatrení. Znamená to, že k podvodom dochádza najčastejšie v krajinách, kde vyšetrovacie právomoci orgánov poverených kontrolou sú nedostatočné alebo kde uplatniteľné sankcie nie sú postačujúce na výkon odstraňujúcej funkcie. Požiadavka efektívnej aproximácie národných predpisov sa preto javí ako jediná stratégia, ktorú je potrebné uplatniť, ak sa má účinne zamedziť podvodom v tejto oblasti. Prítom je potrebné brať do úvahy, ako už zdôraznil akčný plán na obdobie rokov 2004 – 2007, že predchádzajúce iniciatívy sa neukázali dostatočnými na boj proti hrozbe, ktorú predstavujú podvody s platobnými prostriedkami.

4.5.1. Z tohto hľadiska⁽¹⁾ je nutné overiť, či členské štáty skutočne transponovali do svojej trestnej legislatívy prípady trestných činov uvedené v článkoch 2, 3, 4 rámcového rozhodnutia Rady 2001/413/SVV z 28. mája 2001 týkajúce sa porušenia zákona pomocou platobných nástrojov, počítača alebo špeciálne usposobených zariadení. Pri zachovaní princípu suverenity členských štátov by bolo vhodné preveriť, či tresty uplatňované v prípade takýchto trestných činov sú naozaj odstrašujúce, a to aj pokiaľ ide o rozsah stanovených právnych sankcií. Zároveň by bolo vhodné v rámci EÚ harmonizovať sankcie za podvody obdobnej závažnosti, ako je tomu už napríklad v oblasti boja proti praniu špinavých peňazí.

4.6. Prijatím navrhovaných iniciatív by sa umožnil účinný boj proti podvodom a uľahčilo by sa vytvorenie priestoru SEPA (jednotného priestoru platieb v eurách), kde by bolo možné platiť bezhotovostnými platobnými nástrojmi v celej eurozóne z jedného účtu za rovnakých základných podmienok bez ohľadu na miesto pobytu užívateľov, čím by sa odstránili súčasne rozdiely medzi vnútroštátnymi a cezhraničnými platbami.

4.7. Európska únia preto musí množstvom opatrení posilniť stratégiu boja proti podvodom a falšovaniu platobných prostriedkov. Kľúčovú úlohu tu zohráva informovanosť širokej verejnosti zameraná na ďalšie zvyšovanie povedomia užívateľov kreditných a debetných kariet o možných rizikách spojených s používaním bezhotovostných platobných nástrojov. Neinformovaní používatelia bezhotovostných prostriedkov sa môžu ľahko stať obeťami javov, akým je napríklad *phishing*. Európske inštitúcie musia podporovať šírenie príslušných informácií

prostredníctvom európskych kampaní koordinovaných Komisiou.

4.8. Kľúčovú úlohu tu musia zohrať spotrebiteľské a obchodné združenia. Úzka spolupráca medzi nimi by mohla iniciovať vytvorenie systému včasného varovania, zvýšiť povedomie o danej problematike a poskytnúť informácie o bežne používaných praktikách ako aj tých, ktoré boli odhalené len v poslednom čase. Na dosiahnutie tohto cieľa je potrebné podporiť ciele informácie kampane zamerané na spotrebiteľov, aj v podobe praktických a ľahko uplatniteľných rád, s cieľom zvýšiť poznatky o fungovaní platobných kariet a opatreniach, ku ktorým treba pristúpiť v prípadoch, keď si myslia, že sa stali obeťou podvodu.

4.9. Závazok členských štátov by sa mal prejaviť aj v sprísnení postihov za trestné činy podvodu a v ich reálnej stíhateľnosti. V prípade trestných činov spáchaných v iných krajinách EÚ a (v prípade niektorých zvlášť závažných) aj v tretích krajinách by malo byť trestné právo uplatniteľné kdekkoľvek, čím by sa rozšíril európsky právny priestor. Takáto prax sa začína udomáčňovať a pribúdajú návrhy na stíhanie takýchto trestných činov a stanovenie príslušných sankcií. Vzhľadom na to, že podvody s platobnými prostriedkami páchajú vo všeobecnosti organizované skupiny pôsobiace vo viacerých krajinách, účinnými nástrojmi boja proti organizovanému medzinárodnému zločinu sú konvencia a protokoly OSN prijaté valným zhromaždením 15. novembra 2000 a 31. mája 2001, ktoré zavádzajú tresty odňatia slobody za trestné činy, ktoré možno kvalifikovať ako medzinárodné.

V Bruseli 23. októbra 2008

Predseda

Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Mario SEPI

(¹) Komisia Európskych spoločenstiev, SEK(2008) 511 z 22.4.2008, pracovný dokument Komisie, správa o podvodoch bezhotovostnými platobnými prostriedkami v EÚ: uskutočňovanie akčného plánu na obdobie 2004 – 2007, zdôrazňuje potrebu účinných trestov vzhľadom na to, že tresty uplatňované v niektorých členských krajinách sú príliš mierne na to, aby pôsobili odstrašujúco, ako vyplýva z dvoch správ predložených Komisiou v apríli 2004 [KOM(2004) 356] a vo februári 2006 [KOM(2006) 65] o opatreniach prijatých členskými krajinami pri implementácii rámcového rozhodnutia Rady 2001/413/SVV z 28.5.2001.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Konzultácie o návrhu usmernení Európskej komisie pre posúdenie dosahu“

(2009/C 100/05)

Európska komisia sa 29. mája 2008 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom tému:

„Konzultácie o návrhu usmernení Európskej komisie pre posúdenie dosahu“.

Grémium poverilo 8. júla 2008 vypracovaním tohto stanoviska odbornú sekciu pre jednotný trh, výrobu a spotrebu.

Vzhľadom na naliehavosť danej témy bol pán RETUREAU rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na 448. plenárnom zasadnutí 21. – 23. októbra 2008 (schôdza z 22. októbra 2008) vymenovaný za hlavného spravodajcu. Výbor prijal 83 hlasmi za, pričom 4 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Úvod

1.1. Európska komisia vo svojej *Politickej stratégii na rok 2008* ⁽¹⁾ zdôrazňuje, že „zjednodušovanie a zdokonaľovanie regulačného prostredia pre podniky a občanov EÚ je hlavnou prioritou... V roku 2007 sa zdokonalí systém posudzovania dosahov, začne sa akčný program odstraňovania zbytočného administratívneho zaťaženia vyplývajúceho z právnych predpisov na úrovni EÚ a členských štátov a implementácia aktualizovaného programu zjednodušovania“ a sledovanie uplatňovania práva Spoločenstva ⁽²⁾. „Realizácia týchto činností bude hlavným cieľom na rok 2008.“

1.2. Uvedená stratégia sa odráža v pracovnom programe Komisie, pričom každá činnosť alebo návrh programu sú rozpracované v pracovnom pláne, ktorý odpovedá na rad presných otázok. Odpovede na tieto otázky sú spravidla podrobné a opierajú sa o prvé výsledky posúdenia dosahov alebo predbežného posúdenia dosahov. Zároveň obsahujú predpokladaný dosah jednotlivých opatrení alebo návrhu na rozpočet.

1.3. V súvislosti so systémom posudzovania dosahov Komisia v nadväznosti na vonkajšie hodnotenie systému zameraného na posudzovanie dosahov z roku 2007, ktorý bol definovaný v roku 2002 a upravený v roku 2005, vypracovala návrh vnútorných usmernení, ktorými sa toto stanovisko ⁽³⁾ zaoberá. Komisia pritom tiež zohľadnila skúsenosti a poznatky z činnosti Rady pre posudzovanie dosahov. Komisia má v úmysle zlepšiť všeobecnú metodiku, aby bola pre rozpočet Spoločenstva riadne definovaná, predvídateľná, transparentná a vypočítateľná (v závislosti od zložitosti problému trvá vypracovanie posúdenia dosahov 5 až 13 mesiacov a vyžaduje si zdroje a prostriedky, ktoré chce Komisia poskytnúť svojim oddeleniam na realizáciu

cieľov v rámci programu „lepšia právna úprava“ pokiaľ ide o posúdenia dosahov).

1.4. Revidované usmernenia majú poskytnúť všeobecné smernice pre uskutočňovanie posúdení dosahov, od predbežného posúdenia dosahov až po konečné možnosti, ktoré všeobecné riaditeľstvo zodpovedné za uskutočňovanie posúdení dosahov navrhne Komisii. Kolégium môže tak kompetentne vykonávať svoje právo legislatívnej iniciatívy, môže dokonca predložiť alternatívny legislatívny návrh alebo v štádiu predbežného posúdenia dosahov sa môže rozhodnúť, že nebude konať alebo že predloží oznámenie, ktoré nemá normatívny charakter.

1.5. Každé posúdenie dosahov je jedinečné, individualizované a sú preň charakteristické ciele obsiahnuté v ročnom pracovnom programe Komisie. Usmernenia teda dostatočne pružne vymedzujú priebeh, postupy a pracovné metódy, aby bolo možné prispôsobiť sa rôznym situáciám a problémom v závislosti od právomocí Spoločenstva a jeho požiadaviek v súlade so zmluvami a s dodržiavaním zásad proporcionality a subsidiarity.

1.6. Posúdenia dosahov možno uskutočniť v jednom z nasledujúcich oficiálnych jazykov Spoločenstva: angličtina, francúzština alebo nemčina. V praxi sa takmer všetky posúdenia dosahov realizujú v angličtine, a to z praktických dôvodov súvisiacich s internou komunikáciou medzi generálnymi riaditeľstvami a v rámci nich, ako i z praktických dôvodov súvisiacich s externou komunikáciou, najmä v súvislosti s konzultáciami so zainteresovanými stranami. Ku každému návrhu legislatívneho a ročného pracovného programu sa systematicky pripájajú prílohy v angličtine s označením [SEC(rok), číslo], ktoré obsahujú úplné posúdenie dosahov a zhrnutie. Legislatívny návrh sa takto opiera o posúdenie dosahov a vysvetlenie odôvodňujúce možnosti, pre ktoré sa Komisia rozhodla.

⁽¹⁾ KOM(2007) 65 v konečnom znení, február 2007.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV, Ú. v. EÚ C 204, 9.8.2008, s. 9.

⁽³⁾ KOM, máj 2008, pracovný dokument bez čísla (http://ec.europa.eu/governance/impact/consultation/ia_consultation_fr.htm).

2. Všeobecné pripomienky výboru

2.1. Súčasťou každého legislatívneho návrhu je predbežný postup hodnotenia zahŕňajúci niekoľko častí alebo štádií, účelom ktorých je zistiť opodstatnenosť návrhu a z rôznych hľadísk zvážiť jeho vnútorný a vonkajší dosah.

2.2. Tvorba právnych predpisov, ktorá je aplikovanou vednou disciplínou usilujúcou sa určiť metódy, pomocou ktorých možno najlepšie vypracovať, sformulovať, uverejniť a uplatňovať normy⁽¹⁾, nekladie na národného zákonodarcu rovnaké obmedzenia, ako na zákonodarcu Spoločenstva. Tento sa totiž nachádza ďalej od občanov a niekedy sa môže zdať, že je vzdialený od ich každodenných problémov. Musí jasne vysvetľovať všetky svoje iniciatívy, podporovať rôzne spôsoby informovania a verejnej účasti, aby posilnil participatívny charakter európskeho občianstva, ktoré je nerozlučne spojené s národným občianstvom. V tomto špecifickom politickom kontexte sú posúdenia dosahov neoddeliteľnou a zároveň dôležitou súčasťou normatívnej a inej činnosti Európskej komisie.

2.3. Z rôznych teoretických a praktických otázok týkajúcich sa legislatívnej činnosti v Európskej únii, ktorou nie je možné podrobne sa zaoberať v rámci tohto stanoviska zameraného na legislatívnu prax v Európskej únii, treba aspoň poukázať na to, že zákonodarca pracuje v rámci pevne stanovených „obmedzení“: zakladajúce zmluvy, všeobecné právne zásady ekonomicky vyspelých demokratických spoločností, ktoré sú členmi EÚ (alebo sa v budúcnosti môžu stať jej členmi), vrátane ich ústavných zásad a výkladu primárneho práva a sekundárneho práva vyplývajúcich z judikatúry⁽²⁾.

2.4. Všetky národy EÚ sa dnes usilujú o demokraciu, mierové riešenie konfliktov, väčšiu spoluprácu a solidaritu, podporu individuálnych a kolektívnych práv, kvalitné a realistické právne predpisy, ktoré sú jasne v súlade so zmluvami a všeobecne platnými právnymi zásadami jednotlivých členských štátov. Politické rozhodnutia a právne predpisy sú súčasťou tohto celkového rámca, ktorý treba označiť za „ústavný“, pretože vymedzuje demokratický charakter politických inštitúcií

a právomocí politických, legislatívnych a správnych alebo súdnych orgánov. Tento „ústavný rámec“ rozlišuje politiky Spoločenstva vyplývajúce z výlučných právomocí a politiky, ktoré sú vykonávané spoločne s členskými štátmi. Taktiež stanovuje postupy, ktorými sa má riadiť vláda pri tvorbe legislatívy a pravidiel. Účelom tohto rámca je teda umožniť riadne monitorovanie legislatívy, kontrolu jej účinnosti a riadne využívanie finančných alebo iných dostupných prostriedkov. Okrem toho má umožniť pravidelné prehodnotenie legislatívy a prípadne v nej vykonať zmeny a doplnenia, alebo má potvrdiť, že stanovené ciele sa dosiahli.

2.5. Tento jednoduchý výpočet jasne dokumentuje zložitú právomocí, zodpovednosť a úloh, ktoré pripadajú jednotlivým subjektom EÚ.

2.6. Posúdenie dosahov malo pôvodne slúžiť ako nástroj na zlepšenie kvality a koherencie legislatívneho procesu tvorby politík, ktorý by mal prispieť k účinnému a výkonnému regulačnému prostrediu a koherentnej realizácii trvalo udržateľného rozvoja. Posúdenie dosahov posilňuje politické právomocí, avšak nenahrádza ich. Tento nástroj má umožniť zistiť pravdepodobné kladné a záporné účinky legislatívneho návrhu a dosiahnuť konsenzus pri uskutočňovaní rôznych cieľov. V praxi sa posúdenie dosahov využívalo najskôr pri najdôležitejších návrhoch a potom pri všetkých návrhoch ročnej strategicko-politickej politiky a návrhoch pracovného programu Európskej komisie. V prílohe k oznámeniu z júna 2002 sa uvádzajú hlavné body metódy posúdenia dosahov. Technické aspekty implementácie boli uverejnené samostatne na jeseň 2002⁽³⁾. Revízia usmernení sa uskutočnila v roku 2005, potom od konca roku 2007 až do súčasného návrhu z mája 2008.

2.7. Európsky hospodársky a sociálny výbor hneď od začiatku podporil úsilie o lepšiu právnu úpravu a návrhy Komisie v tomto smere. Vo všeobecnosti naďalej podporuje návrhy na zlepšenie uskutočňovania a prezentácie posúdenia dosahov, ktorého význam sa pri príprave legislatívnych návrhov neustále zvyšuje. Zároveň podporuje aj iné postupy ako sú kodifikácia, zjednodušenie textu (v rámci možností) a najmä kvalita a jasnosť použitých právnych konceptov. Výbor tiež poznamenáva, že pre lepšiu harmonizáciu a dodržiavanie právnych noriem je rozhodujúca kvalita prekladu textov a sledovanie uplatňovania práva Spoločenstva.

⁽¹⁾ Chevallier, J. (1995), *L'évaluation législative: un enjeu politique* (Legislatívne hodnotenie: politická výzva), uverejnené v Delcamp A. a al., *Contrôle parlementaire et évaluation* (Parlamentná kontrola a hodnotenie), Paríž, 1995, s. 15.

⁽²⁾ Treba tiež zohľadniť rôzne tragické skúsenosti z minulosti, kedy sa pojem práva všeobecne a pojem práv človeka zvlášť pošliapával, niekedy až nepredstaviteľne barbarským spôsobom.

⁽³⁾ KOM(2002) 276 v konečnom znení, 5. 6. 2002.

2.8. Navrhujú sa tri hlavné kategórie dosahov:

- sociálne dosahy,
- ekonomické dosahy,
- environmentálne dosahy.

Výbor poznamenáva, že kategória „sociálne dosahy“ zahŕňa veľmi široký rad otázok, ktoré by bolo vhodnejšie rozdeliť do dvoch samostatných kategórií: a) sociálne dosahy v užšom zmysle a b) dosahy spoločenského charakteru (boj proti terorizmu, bezpečnosť, spravodlivosť atď.). Sociálne otázky v užšom zmysle súvisia s ekonomickými otázkami a týkajú sa sociálnych aktérov, kolektívneho vyjednávania, ako i pracovných a zamestnaneckých podmienok. Spoločenské otázky sa naopak týkajú iných oblastí (spravodlivosť, polícia atď.), vo väčšej miere súvisia s politickými aktérmi a vzťahujú sa na celú spoločnosť.

2.9. Posúdenie ekonomických dosahov umožňuje vo väčšej miere zohľadniť analýzu vzťahu nákladov a prínosu a hospodárskej súťaže. Vzhľadom na potrebu trvalo udržateľného rozvoja chce však výbor zdôrazniť, že údaje o kvalitatívnom dosahu a zohľadnenie ekonomického výpočtu sa musia posudzovať z dlhodobého hľadiska. V súvislosti s hospodárskou súťažou pripomína, že je nástrojom, a nie cieľom. Pozornosť sa musí tiež venovať požiadavkám priemyselnej politiky a vytváraniu ekonomických a finančných aktérov medzinárodného rozmeru v snahe udržať sa v kontexte celosvetovej konkurencie. Svetový rozmer ekonomiky a hospodárska spolupráca s tretími krajinami predstavuje celkový rámec pre ekonomické a finančné posúdenie dosahov.

2.10. Posúdenie environmentálnych dosahov musí tiež využívať rad ukazovateľov vychádzajúcich z pravidelných pozorovaní a údajov zozbieraných v porovnateľných technických podmienkach a porovnateľnom kontexte (kvalita ovzdušia v mestskom prostredí, otepľovanie atmosféry atď.). V tejto kategórii dosahov ide predovšetkým o kombinovanie kvalitatívnych analýz s nákladmi a prínosom. Výbor sa domnieva, že nie je nevyhnutné, aby sa v porovnaní s inými kvalitatívnymi výsledkami viac zohľadnila analýza nákladov a prínosu. Treba umožniť, aby sa mohli prezentovať oba typy výsledkov a stanoviť prioritné kritériá, napríklad pokiaľ ide o dosah niektorých druhov znečistenia na zdravie. Hoci je takmer nemožné vyčísliť v peniazoch, koľko rokov ľudského života sa získa navrhovanými opatreniami, tento údaj umožňuje porovnania v čase, i keď v skutočnosti je faktorov ovplyvňujúcich zdravie mnoho. Okrem toho budú porovnania v čase vždy zahŕňať výraznú možnosť omylov najmä vzhľadom na to, že na zdravie vplývajú

aj iné faktory ako je kvalita vzduchu (životný štýl, strava, účinky preventívnych opatrení atď.).

2.11. Mimoriadne dôležitú úlohu plnia konzultácie so zainteresovanými stranami a ich európskymi zastupiteľskými organizáciami, najmä s Výborom regiónov a EHSV, ktoré zastupujú organizovanú občiansku spoločnosť a vyjadrujú politické názory miestnej úrovne. Vzhľadom na krátky časový rámec a skutočnosť, že posúdenie dosahov sa vypracúva iba v jednom jazyku (okolnosti, ktoré veľkému počtu organizácií, najmä národným, spôsobujú problémy), majú európske poradné orgány mimoriadnu zodpovednosť za kvalitu posúdení dosahov a za konzultácie v súlade s medziinštitucionálnymi dohodami o spolupráci. Je dôležité, aby tieto prvé konzultácie nebránili ďalším, vo väčšej miere politickým konzultáciám o návrhoch, ktoré sa skutočne predložia zákonodarcovi v neskoršom štádiu.

2.12. Výbor víta, že k posúdeniu dosahov sa pristupuje komplexne, tak z horizontálneho hľadiska, ktoré zahŕňa viacero generálnych riaditeľstiev, ako i z časového hľadiska, ktoré zahŕňa krátkodobé, strednodobé a dlhodobé dosahy. Hodnotenie posúdenia dosahov *ex post*, ktoré sa vykonalo v roku 2007, by malo pravdepodobne viesť k tomu, že Rada pre posudzovanie dosahov začlení do postupu uskutočňovania posúdenia dosahov overenia *ex post* v snahe umožniť hĺbkovú diskusiu o ukazovateľoch a ich relevantnosti, ako i diskusiu o platnosti hodnotení, či už ide o hodnotenia typu náklady a prínos alebo hodnotenia založené na kvalitatívnych úvahách. Výbor sa domnieva, že v usmerneniach pre posúdenie dosahov⁽¹⁾ by sa mala viac rozpracovať najmä otázka ukazovateľov, a to na základe dostupných štatistických údajov zozbieraných Eurostatom alebo špecifických prieskumov uskutočnených Komisiou. To isté platí aj pre ukazovatele, ktoré vypracovali iné organizácie, predovšetkým agentúry Organizácie spojených národov napríklad v rámci Programu rozvoja OSN, a pre ukazovatele vychádzajúce z výskumu rozvíjaného ministerstvami alebo univerzitami v jednotlivých krajinách.

2.13. V druhej časti návrhu usmernení sú dobre rozpracované všeobecné a prierezové otázky – časové hľadisko, snaha o zníženie administratívneho zaťaženia, nutnosť nepodceňovať dosahy, ktoré sa okamžite neprejavia v analýze nákladov a prínosu a vzájomné pôsobenie jednotlivých faktorov vplývajúcich na dosahy. Treba zohľadniť vplyv iných prijatých legislatívnych návrhov alebo návrhov, ktorých vplyv sa v súčasnosti iba posudzuje, a to najmä pokiaľ ide o legislatívne balíky a všeobecné ciele Spoločenstva (Lisabonská stratégia, dodržiavanie základných práv, európska energetická stratégia a cieľ trvalo udržateľného rozvoja). Pozornosť treba venovať aj vonkajším dosahom.

(¹) Usmernenia pre posúdenie dosahov.

2.14. Špecifickým spôsobom treba posúdiť dosahy, ktoré na malé a stredné podniky (MSP) môžu mať napríklad z dôvodu ich veľkosti vyššie náklady a administratívne zaťaženie, pretože tieto podniky sú vzhľadom na svoju malú štruktúru oveľa zraniteľnejšie ako veľké podniky. Výbor víta, že Komisia špecifickým spôsobom zohľadňuje dosahy na MSP a súhlasí s jej odporúčaním, aby sa navrhli opatrenia na zmiernenie týchto dosahov, ak sa v posúdení dosahov ukáže, že by boli neprimerané alebo prehnané.

2.15. Možné alternatívy, ktoré sa navrhujú v posúdení dosahov, nesmú mať neprirodzený alebo vnútený charakter, ale musia predstavovať skutočne vierohodné a funkčné alternatívy, z ktorých sa na základe politickej voľby vyberie tá najvhodnejšia.

3. Kritické úvahy

3.1. Pre všetky posúdenia dosahov Komisia detailne vypracúva postupy a stanovuje lehoty. Tieto postupy a lehoty sú však dostatočne flexibilné, aby sa mohli použiť na mnoho konkrétnych situácií.

3.2. Každé posúdenie dosahov je jedinečné, hoci určitému počtu pravidiel a obmedzení sa nedá vyhnúť. Platí to tak v prípade predbežných posúdení dosahov, ako i v prípade rozpracovaných posúdení dosahov. Ako príklad možno uviesť konzultácie medzi jednotlivými oddeleniami, termín na vypracovanie štúdie externým konzultantom, plánovanie rozpočtu alebo pracovný program Komisie.

3.3. Spoločné výskumné stredisko je orgánom, ktorý sa v najväčšej miere zapája do vypracovávania posúdení dosahov. Vedeckí pracovníci z tohto strediska často spolupracujú s univerzitami alebo odborníkmi, pričom sa opierajú o údaje Eurostatu. V prípade potreby však títo vedecí pracovníci sami zoskupujú dostupné údaje, aby zistili konkrétny problém, alebo používajú matematické a rozpočtové metódy, ako i spoločné ukazovatele. Môžu tiež uskutočniť prieskumy na doplnenie štandardných konzultačných postupov, ktoré sú v tejto súvislosti stanovené.

3.4. Významnou charakteristikou posúdení dosahov, ktorá zodpovedá metodologickým požiadavkám uvedeným v prílohe (ide vlastne o novú príručku alebo sprievodcu pre vypracovanie posúdení dosahov), je finančné vyjadrenie dosahov rôznych možných alternatív, ktoré sa stáva kritériom pri prijímaní rozhodnutí.

3.5. Hoci napríklad environmentálne faktory⁽¹⁾ možno vyjadriť pomocou nákladov alebo úspor, niektoré faktory by sa i napriek nákladom mali z hľadiska vyššieho princípu kvantitatívnej povahy zohľadniť – dosah na životné prostredie, rešpektovanie základných práv, etické otázky a krátkodobý a dlhodobý dosah na zdravie.

3.6. Často by mali prevažovať kvalitatívne kritéria, pretože zodpovedajú cieľom a politikám EÚ. Tieto zahŕňajú v konečnom dôsledku finančné náklady (odškodnenie obetí azbestu atď.), ale prevencia je z hľadiska etiky nevyhnutnosťou. Totiž hoci bol azbest účinným a málo nákladným riešením najmä pri izolácii budov, strojov alebo potrubí, v súčasnosti náklady na jeho odstránenie celkom presahujú krátkodobé finančné výhody. Celková bilancia je teda záporná a po desiatkach rokov to nie je nutne znečisťovateľ, ktorý by platil. Zásada opatrnosti by sa v posúdeniach dosahov mala dôrazne potvrdiť, avšak nemala by slúžiť ako zámienka k nečinnosti.

3.7. S odstupom času sa zdá, že najväčšie problémy sa týkajú konzultácií so zainteresovanými stranami. Niektoré názory, ako napríklad názory pochádzajúce od drobného podnikateľa alebo živnostníka, možno považovať za individuálne, avšak ich užitočné skúsenosti by sa nemali ignorovať na úkor dobre etablovaných a aktívnych loby, ktoré sú schopné poskytnúť niekedy neobjektívne expertízy alebo údaje⁽²⁾.

3.8. V prípade veľmi zložitých návrhov môže byť číselné vyjadrenie dosahov zvlášť ťažké (príkladom je nariadenie REACH). Hľadisko ochrany pracovníkov a užívateľov chemických látok prevážilo, hoci sa priemyselnému odvetviu podarilo získať dosť silnú politickú oporu na obmedzenie rozsahu pôsobnosti legislatívy.

3.9. Tieto situácie však nie sú nijako neobvyklé. Zainteresované skupiny bránia svoje záujmy, ale je na zákonodarcovi, aby uprednostnil všeobecný záujem pred krátkodobými individuálnymi záujmami. Niektoré krátkodobé „obmedzenia“ môžu predstavovať zo strednodobého hľadiska relatívne výhody, najmä stanovením európskych noriem, ktoré sa v prípade technického pokroku stávajú univerzálnymi (limity emisií z motorov vozidiel, snahy o podporu menej znečisťujúcich a trvalejších alternatívnych zdrojov energie).

⁽¹⁾ Bod 9.3.4 prílohy *Environmental Impact Assessment Models* (Modely posúdenia environmentálneho dosahu).

⁽²⁾ Príkladom sú konzultácie o patentovateľnosti počítačmi realizovaných vynálezov (konzultačný dokument z 19. októbra 2000 vypracovaný generálnym riaditeľstvom pre vnútorný trh).

3.10. Zelené knihy a biele knihy v štádiu prípravy legislatívneho návrhu sú v rámci verejnej diskusie skutočne užitočné pre získanie názoru zainteresovaných strán a všeobecnejšie organizovanej občianskej spoločnosti v rámci EHSV alebo zastúpenej špecializovanými mimovládnyimi európskymi organizáciami. Vnútna diskusia poskytuje samotnému zákonodarcovi čas na hľadanie dynamických kompromisov.

3.11. EHSV však musí konštatovať, že unáhlené konanie alebo ideologické dôvody môžu nepriaznivo ovplyvniť návrhy, ktoré sú napokon zamietnuté alebo výrazne upravené. V porovnaní s tým by menej rázny prístup bol mohol priniesť výsledok prijateľný pre všetky strany (ako to bolo v prípade návrhu smernice o prístavných službách, ktorý urýchlene vypracovala vtedajšia odchádzajúca Komisia, ktorá si nenašla čas uskutočniť konzultácie a usilovať sa o kompromis).

3.12. Súčasná kríza by mala viesť k čo najväčšej opatrnosti, pokiaľ ide o niektoré stereotypy a iné autoritatívne zásady. Overovanie v praxi je zásadným kritériom pri vytváraní kolektívnej skúsenosti s ohľadom na posúdenia dosahov, ktorých základom je opatrnosť a tvorivosť. Tento prístup je v protiklade s takpovediac vedeckými teóriami, ako je napríklad teória, podľa ktorej je na jednej strane neregulovaný trh účinnejší ako vhodná regulácia, ktorá má zabezpečiť transparentnosť, zabrániť nežiaducim javom alebo podvodom a na druhej strane akákoľvek pomoc štátu je sama o sebe negatívna. Realistický a rovnovážny prístup by mal prevážiť nad príliš zjednodušenými prístupmi k ekonomike a financiám.

4. Závery

4.1. Výbor sa domnieva, že posúdenia dosahov prispievajú ku skutočnému zlepšeniu legislatívy a potvrdzuje svoju pripravenosť zúčastňovať sa na tomto procese v rámci svojich právomocí a svojich materiálnych a ľudských zdrojov. Ide totiž o zásadnú politickú úlohu, ktorá má umožniť čo možno najlepšiu transpozíciu práva Spoločenstva do vnútroštátneho práva. Treba sa uistiť, že občania čo najlepšie pochopia legislatívny alebo normatívny proces, či už v oblasti záväzných právnych predpisov (*hard law*) alebo v oblasti nezáväzných predpisov (*soft law*). Okrem toho sa do procesov Spoločenstva musia klasickou cestou dotazníkov zapojiť aj mimovládne organizácie.

4.2. Výbor je presvedčený, že generálne riaditeľstvá musia venovať konzultáciám veľkú pozornosť vzhľadom na to, že v minulosti sa výhrady voči niektorým legislatívnym návrhom dostatočne nezohľadnili. Výsledkom bola niekedy podstatná zmena a doplnenie týchto návrhov, ba dokonca ich zamietnutie Radou a Európskym parlamentom, ktorí sú k reakciám alebo prejavom nesúhlasu občianskej spoločnosti pozorní. Participatívna demokracia môže pomôcť predísť týmto situáciám, ktoré sú v konečnom dôsledku veľmi nákladné tak z politického, ako i rozpočtového hľadiska.

4.3. Úlohu zákonodarcu Spoločenstva bude možné pozdvihnúť iba modernou a účinnou metódou tvorby noriem.

4.4. Výbor víta úsilie a prostriedky, ktoré sa už niekoľko rokov vynakladajú na zabezpečenie lepšej právnej úpravy, čo je zásadnou otázkou pre EÚ založenú na práve a vyzýva Komisiu, aby v týchto snahách pokračovala.

V Bruseli 22. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Hlavné usmernenia pre služby všeobecného záujmu a globalizáciu“

(2009/C 100/06)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 17. januára 2008 podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku rozhodol vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Hlavné usmernenia pre služby všeobecného záujmu a globalizáciu“.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 24. septembra 2008. Spravodajcom bol pán Hernández BATALLER.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 448. plenárnom zasadnutí 21., 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 23. októbra 2008) prijal 50 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 1 sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

A) EHSV vyzýva ostatné inštitúcie EÚ, aby pripravili iniciatívu Spoločenstva založenú na hĺbkových diskusiách o nevyhnutnosti zavedenia usmernení v oblasti služieb všeobecného záujmu a globalizácie.

B) EHSV žiada Komisiu, aby v príslušných správach hodnotiacich služby všeobecného záujmu venovala pravidelne jednu kapitolu globalizácii a dôsledkom, aké môže mať na tieto služby všeobecného záujmu.

C) Pokiaľ ide o verejný nákup tovarov, bez toho, aby bolo porušené zavádzanie nevyhnutnej inovácie prostredníctvom poskytovania služieb informačnej spoločnosti ⁽¹⁾, v rámci budúceho vývoja by bolo dobré zachovať základné prvky týchto služieb a vytvoriť rámec na ich adekvátne zavádzanie (napr. telemedicína, odborná deontológia a dôverný charakter údajov).

D) Do budúcnosti je potrebné podporovať zavádzanie globálneho riadenia, ktorého smerovanie by mohlo mať základ vo vyváženom zapájaní medzinárodných organizácií, členských štátov a zainteresovaných strán.

E) MOP a WHO, ktoré sa zaoberajú problematikou práce a zdravia by sa tiež, ako pozorovatelia, mali podieľať na tomto vznikajúcom globálnom riadení v rámci WTO.

F) Zúčastňovať sa na tomto riadení by sa malo dať prostredníctvom poradného fóra, ktorého cieľom by malo byť definovať a upravovať budúce opatrenia prijímané v rámci služieb vše-

becného záujmu, ako aj dohliadať na dodržiavanie zásad a hodnôt, ktorými sa tieto služby riadia.

G) Čo sa týka správy svetových verejných statkov je potrebné začať diskusiu o základných aspektoch riadenia týchto statkov v budúcnosti. Na úrovni Spoločenstva je potrebné vypracovať európsky akčný plán, v ktorom by boli stanovené spôsoby financovania týchto statkov.

Globálne riadenie by sa malo zaoberať spravovaním týchto svetových verejných statkov a pokračovať tak v ceste, ktorú vytýčili štáty skupiny G-8 na svojom vrcholnom stretnutí v Heiligendamme, ktoré bolo zamerané na biodiverzitu a energetické zdroje.

2. Úvod

2.1. Služby všeobecného záujmu zohrávajú bezpochyby v každodennom živote európskych občanov významnú úlohu. A to až do takej miery, že ich prínos k sociálnej, hospodárskej a územnej súdržnosti, ako aj k trvalo udržateľnému rozvoju EÚ je plne začlenený do európskeho sociálneho modelu ⁽²⁾. Dopĺňajú a zároveň prekračujú jednotný trh a predstavujú základný predpoklad ekonomického a sociálneho blaha občanov a podnikov ⁽³⁾.

2.1.1. Pod názvom globalizácia rozumieme otvorenie ekonomík a hraníc v dôsledku nárastu obchodnej výmeny, pohybu kapitálu, osôb a myšlienok, šírenia informácií, znalostí a techniky a procesu deregulácie. Tento proces, ktorý má geografický i odvetvový charakter, nie je nový, avšak v posledných rokoch došlo k jeho urýchleniu.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému „Podpora rozsiahleho prístupu širokej verejnosti k európskej digitálnej knižnici“, bod 1.3. Ú. v. EÚ C 162, 25.6.2008, s. 46.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému „Sociálna súdržnosť: naplniť európsky sociálny model“, Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006, s. 119.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV na tému „Budúcnosť služieb všeobecného záujmu“, Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006, s. 135, bod 2.1.

2.1.2. Globalizácia vytvára mnohé príležitosti, i keď naďalej predstavuje pre Európsku úniu veľkú výzvu. S cieľom plne využiť potenciál rastu tohto fenoménu a zaručiť spravodlivé rozdelenie úžitkov sa Európska únia snaží prostredníctvom multilaterálneho riadenia vytvoriť model udržateľného rozvoja, ktorý by umožnil zosúladiť hospodársky rast, sociálnu súdržnosť i ochranu životného prostredia.

2.2. Hospodárska globalizácia však vytvára nový scenár, v ktorom majú veľký význam rozhodnutia prijaté niektorými medzinárodnými organizáciami, ako je napr. WTO, ktoré by mohli ohroziť ďalšiu existenciu služieb všeobecného záujmu ako charakteristickej čry tohto modelu.

2.3. V tejto súvislosti je potrebné vytvoriť príslušné medzinárodné právne nástroje, aby EÚ a jej členské štáty zaručili životaschopnosť služieb všeobecného záujmu bez toho, aby museli prikrčiť k stratégiám, ktoré by obmedzovali uplatňovanie zásad voľného medzinárodného obchodu alebo poškodzovali konkurencieschopnosť európskeho hospodárstva.

2.3.1. Inštitúcie Európskej únie by mali rovnako venovať zvýšenú pozornosť pôsobeniu samoregulačných orgánov, ktoré sa z globálneho hľadiska zaoberajú definovaním spoločných pravidiel fungovania verejných orgánov v oblastiach ovplyvňujúcich služby všeobecného záujmu (napr. Medzinárodná telekomunikačná únia).

2.3.2. V Charte základných práv Európskej únie ⁽¹⁾ sa v článku 36 hovorí, že EÚ uznáva a rešpektuje prístup k službám všeobecného záujmu tak, ako je stanovený vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou v súlade so Zmluvami, s cieľom podporiť sociálnu a územnú súdržnosť. Po prvýkrát sa tak priznáva súvislosť medzi týmito službami a základnými právami ⁽²⁾.

2.3.3. Lisabonská zmluva významne posilňuje úlohu Európskej únie v hospodárskej a obchodnej oblasti. Aktivity EÚ na medzinárodnej úrovni sú veľmi potrebné práve v súčasnosti, keď sme svedkami rastúcej hospodárskej globalizácie a posilňovania systému multilaterálneho obchodu, pre ktorý silný impulz znamenalo založenie Svetovej obchodnej organizácie (WTO) v roku 1995.

2.3.4. Lisabonská zmluva zahŕňa všeobecné ustanovenia pre všetky vonkajšie aktivity Únie do kapitoly I v hlave V Zmluvy o Európskej únii (ZEÚ). Na druhej strane, právna úprava politík Spoločenstva sa momentálne nachádza v článkoch 131 a 134 v hlave IX v tretej časti ZES, týkajúcich sa „spoločnej obchodnej politiky“. Zmluva používa spomínaný výraz na pomenovanie súboru inštitučných mechanizmov na prijímanie rozhodnutí v konkrétnych vecných oblastiach na dosiahnutie vytýčených cieľov, prostredníctvom ktorých dostáva Spoločenstvo priestor na zasahovanie do týchto vecných oblastí globálnym spôsobom ⁽³⁾.

2.3.5. V článku 131 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva sa ako vlastné ciele politiky Spoločenstva uvádza aj cieľ harmonického rozvoja svetového obchodu, postupné odstránenie obmedzení medzinárodného obchodu a odstránenie colných prekážok.

2.3.6. Do úvahy treba brať okrem toho vplyv, aký môžu mať na podobu obchodnej politiky Spoločenstva ciele jeho jednotlivých horizontálnych politík, napr. politiky týkajúcej sa kultúry, verejného zdravia ⁽⁴⁾, ochrany spotrebiteľa, priemyslu, pričom politika priemyslu a služieb bude mať pravdepodobne väčší a problematickejší vplyv na riadenie spoločnej obchodnej politiky.

2.3.7. EHSV už uviedol, že reforma Zmlúv predstavuje krok vpred, hlavne v oblasti služieb všeobecného záujmu, pretože v ustanoveniach o fungovaní Únie sa pre služby všeobecného hospodárskeho záujmu zavádza v článku 14 doložka o všeobecnom uplatňovaní, ktorá by mala platiť vo všetkých politikách EÚ, vrátane politiky vnútorného trhu a hospodárskej súťaže. K Zmluvám je priložený aj protokol, ktorý sa vzťahuje na všetky služby všeobecného záujmu, vrátane služieb nehospodárskeho záujmu ⁽⁵⁾.

2.4. Podpísanie Lisabonskej zmluvy otvára v tomto zmysle pre projekt európskej integrácie nové horizonty, nové pravidlá umožňujú zнову vytvoriť nadnárodný právny rámec, vhodnejší pre stanovenie a reguláciu prístupu a fungovania spomínaných služieb vo všetkých členských štátoch EÚ. Obsahuje najmä:

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 303, 14.12.2007. (Čestné vyhlásenie Európskeho parlamentu, Rady a Komisie z roku 2007).

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému „Budúcnosť služieb všeobecného záujmu“, Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006, bod 3.9.

⁽³⁾ Pozri „Ciele spoločnej obchodnej politiky vo svetle Lisabonskej zmluvy“. Miguel Angel Cepillo Galvín v spoločnom diele: „Lisabonská zmluva: riešenie ústavnej krízy.“ Koordinátor: José Martín y Pérez Nanclares, Lustel, 2008.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Zlepšenie kvality a produktivity práce: stratégia Spoločenstva v oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie rokov 2007 – 2012“, Ú. v. EÚ C 224, 30.8.2008, s. 87.

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV na tému „Nezávislé hodnotenie služieb všeobecného záujmu“, Ú. v. EÚ C 162, 25.6.2008, s. 42.

- hlavnú úlohu a široký priestor pre národné, regionálne a miestne orgány na to, aby mohli zväziť poskytovanie, zabezpečovanie a organizovanie služieb všeobecného hospodárskeho záujmu čo možno najbližšie potrebám užívateľov,
- rozmanitosť služieb všeobecného hospodárskeho záujmu a rozlíšenie potrieb a preferencií užívateľov, ktoré môžu byť dôsledkom rozmanitých geografických, sociálnych a kultúrnych podmienok,
- vysoká kvalita, bezpečnosť a finančná dostupnosť, rovné zaobchádzanie a podpora univerzálneho prístupu a práv užívateľov.

2.4.1. Niektoré opatrenia na riadenie globalizácie, podporované multilaterálnymi medzinárodnými orgánmi, ako napr. WTO, by mohli toto postavenie posilniť, hlavne prostredníctvom svojich rozhodcovských súdov, ktoré by mohli zohrávať významnú úlohu.

2.5. Z takejto nadnárodnej perspektívy bude jednoduchšie v rámci medzinárodného spoločenstva uplatňovať relevantný vplyv, mohli by sa tak vytvoriť potrebné opatrenia k tomu, aby sa odstránili hrozby európskeho sociálneho modelu, „ktorý by mal prezentovať myšlienku demokratickej, zelenej, konkurencieschopnej, solidárnej a sociálne začleňujúcej oblasti pre všetkých občanov Európy“⁽¹⁾.

2.6. V súčasnom medzinárodnom kontexte možno preto vidieť rôzne plány alebo úrovne, ktoré si zo strany EÚ vyžadujú diferencovaný strategický prístup, ako napr.:

2.6.1. riadenie svetových verejných statkov (vzduch, voda, lesy, atď.), prostredníctvom ktorého by EÚ – v súlade s nedotknuteľnou zásadou solidarity, stanovenou napr. vo „Vyhlásení o založení nového medzinárodného hospodárskeho poriadku“ (rezolúcia Valného zhromaždenia OSN č. 3201 z 2.5.1974) – mala podporovať vytvorenie nadnárodného rámca, ktorý by bol v súlade s medzinárodnými dohodami a rozhodnutiami, ktoré by mohli byť v tejto oblasti prijaté.

2.6.1.1. Svetové verejné tovary a služby sú nevyhnutné tak pre blaho jednotlivcov, ako aj pre rovnováhu medzi spoločnosťami na severnej i južnej pologuli. Správa týchto svetových verejných statkov nemôže byť ponechaná len na národné orgány alebo na trh: ich ochrana a vytváranie si vyžadujú medzinárodnú spoluprácu.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému „Sociálna súdržnosť: naplniť európsky sociálny model“, Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006, s. 119.

2.6.2. Zachovanie a rozvoj určitých služieb, ktoré sú bežne poskytované pre všeobecné blaho občanov EÚ, ako napr. Galileo, ktoré potrebujú veľké investície z verejných prostriedkov.

2.6.3. Rozdelenie kompetencií medzi EÚ a jej členskými štátmi pri riadení prístupu k určitým univerzálnym elektronickým komunikačným službám, ako napr. internet.

2.6.4. Definovanie úloh orgánov na nižšej ako štátnej úrovni (federálnych, regionálnych, miestnych), ktoré v súčasnosti podporujú, riadia a regulujú poskytovanie sociálnych služieb s ohľadom na budúce uplatňovanie medzinárodných dohôd o liberalizácii obchodu so službami v odvetviach, ktoré nie sú momentálne liberalizované alebo ktorým bola od začiatku táto možnosť odopretá.

2.6.5. Rovnako definovanie špecifickej politickej a právnej stratégie týkajúcej sa budúcej situácie služieb všeobecného záujmu, poskytovaných cez internet a ďalších služieb.

2.6.6. Je však poľutovaniahodné, že na súčasnej medzinárodnej scéne nie je riešená úprava problematiky služieb všeobecného záujmu, ktorá by chránila a šírila im vlastné princípy a hodnoty.

2.6.7. Od januára 2003 má napriek tomu vo Svetovej obchodnej organizácii šesť medzinárodných organizácií (Svetová banka, UNCTAD – Konferencia OSN pre obchod a rozvoj, FAO, MMF, OECD a OSN) štatút pozorovateľa, čím sa formuje začínajúce globálne riadenie, ktoré bude v budúcnosti dobudované, v ktorom sa vytvárajú normy medzinárodného práva (multilaterálne dohody o životnom prostredí, medzinárodné zmluvy týkajúce sa práce, ľudských práv, hospodárskej a sociálnej oblasti). Nie sú tu však prítomné dve organizácie – MOP a WHO – čo znamená, že problematika práce a zdravia nie je súčasťou zrodu tohto globálneho riadenia. Únia by sa preto mala usilovať o ich zapojenie do tohto procesu.

3. Právne predpisy týkajúce sa služieb všeobecného záujmu, ktoré by EÚ mala zachovať v rámci dohody GATS - WTO

3.1. Počas posledných desiatich rokov inštitúcie EÚ zaznamenali pokrok pri postupnom koncipovaní pojmu a vytváraní právneho rámca v oblasti služieb všeobecného záujmu, nevytvorili však komplexný spoločný právny rámec pre túto problematiku⁽²⁾.

⁽²⁾ Pozri uznesenie Európskeho parlamentu A.6-0275/2006 z 26.9.2006, bielu knihu Európskej komisie KOM(2004) 374 z 12.5.2004, oznámenie Európskej komisie KOM(2007) 725 z 20.11.2007, atď.

3.2. Je však potrebné zdôrazniť organickú koherentnosť Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru, ktorý v niekoľkých po sebe nasledujúcich stanoviskách ⁽¹⁾ zastával jednomyselný a nemenný postoj pokiaľ ide o základné právne aspekty služieb všeobecného záujmu, a to aby ⁽²⁾:

- zodpovedali zásadám rovnosti, univerzálnosti, cenovej dostupnosti a prístupnosti, spoľahlivosti a kontinuity, kvality a efektívnosti, záruke práv užívateľov, ekonomickej a spoločenskej návratnosti,
- zohľadňovali osobitné potreby určitých skupín používateľov, akými sú osoby so zdravotným postihnutím, osoby odkázané na pomoc, znevýhodnené osoby atď.

3.3. EHSV v tomto zmysle trvá na tom, že nie je vhodné definovať služby všeobecného záujmu do úplných podrobností, ale sústrediť sa na poslanie týchto služieb, keďže pre služby všeobecného hospodárskeho záujmu je charakteristická snaha o rovnováhu medzi:

- trhom a všeobecným záujmom,
- hospodárskymi, sociálnymi a environmentálnymi cieľmi,
- užívateľmi (jednotlivcami, vrátane znevýhodnených skupín, podnikmi, samosprávami atď.), ktorých potreby a záujmy nie sú rovnaké,
- oblasťami kompetencie jednotlivých členských štátov a integráciou na úrovni Spoločenstva ⁽³⁾.

3.3.1. Sociálne služby všeobecného záujmu ⁽⁴⁾ majú za cieľ riešiť všetky situácie sociálneho oslabenia, ktoré spôsobuje:

⁽¹⁾ Pozri prieskumné stanovisko EHSV o službách všeobecného záujmu, Ú. v. ES C 241, 7.10.2002, s. 119, stanovisko EHSV k bielej knihe o službách všeobecného záujmu, Ú. v. EÚ C 221, 8.9.2005, s. 17, stanovisko z vlastnej iniciatívy EHSV na tému „Budúcnosť služieb všeobecného záujmu“, Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006, s. 135.
⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému „Nezávislé hodnotenie služieb všeobecného záujmu“, Ú. v. EÚ C 162, 25.6.2008, bod 3.2.
⁽³⁾ Stanovisko EHSV na tému „Nezávislé hodnotenie služieb všeobecného záujmu“, Ú. v. EÚ C 162, 25.6.2008, 267/2008, bod 3.7.
⁽⁴⁾ Pozri stanovisko EHSV na tému „Oznámenie Komisie - Implementácia Lisabonského programu Spoločenstva: Verejnoprospešné sociálne služby v Európskej únii“, Ú. v. EÚ C 161, 13.7.2007, s. 80.

choroba, starnutie, práceneschopnosť, zdravotné postihnutie, existenčná neistota, chudoba, sociálne vylúčenie, drogová závislosť, rodinné problémy a problémy s bývaním, a ťažkosti súvisiace s integráciou cudzincov.

3.3.2. Bez toho, aby to bolo na ujmu slobodnej voľbe národných orgánov, sa EHSV domnieva, že medzi služby národného, regionálneho alebo komunálneho záujmu by sa mali zaradiť, čisto informatívne, služby v rámci systému povinného vzdelávania, zdravotníctva a sociálneho zabezpečenia, kultúrne, charitatívne aktivity a aktivity so sociálnym charakterom, alebo aktivity založené na solidarite či daroch, ako aj audiovizuálne služby a služby rozvodu vody a zabezpečenia jej nezávadnosti ⁽⁵⁾.

3.4. EHSV sa nazdáva, že v záujme dosiahnutia takéhoto účinku je potrebné sústrediť sa na konkrétne poslanie služieb všeobecného záujmu a na požiadavky (povinnosti verejnej služby), ktoré sú na ne v súvislosti s výkonom služieb kladené a ktoré je potrebné jasne stanoviť.

3.5. Protokol o službách všeobecného záujmu priložený k Lisabonskej zmluve zavádza pojem týchto služieb, ktorý má imperatívny charakter a zhoduje sa z postojom EHSV. Primárne právo EÚ sa vôbec po prvýkrát konkrétne zaoberá touto problematikou a vzhľadom na jeho záväznú povahu bude nezvratným hlavným usmernením pre činnosť inštitúcií EÚ v rámci Únie ako aj mimo územia jej členských štátov.

3.6. Článok 2 protokolu konkrétne uvádza, že: „ustanoveniami zmlúv nie sú žiadnym spôsobom dotknuté právomoci členských štátov poskytovať, obstarávať a organizovať služby všeobecného záujmu nehospodárskeho charakteru“.

3.6.1. Hoci protokol nepriamo rozlišuje medzi hospodárskym a nehospodárskym charakterom služieb všeobecného záujmu, vzhľadom na chýbajúci inštitucionálny akt, ktorý by vymenoval služby hospodárskeho aj nehospodárskeho charakteru a v súvislosti s ustanoveniami vyhlásenia o vymedzení právomocí, ktoré je priložené k záverečnému aktu medzivládnej konferencie, ako aj s protokolom o vykonávaní spoločných právomocí, priloženým k Zmluve o EÚ a k Zmluve o fungovaní EÚ, postoj členských štátov je v tejto problematike aj naďalej najrelevantnejším právnym kritériom, ktoré by sa malo brať do úvahy.

V tomto zmysle bude veľmi užitočné sledovať hodnotenia, ktoré Európska komisia vypracuje o implementácii smernice o službách v členských štátoch, a to vzhľadom na jej následný vplyv na rokovania o dohodách o liberalizácii obchodu so službami regulovanými na úrovni EÚ a na uzatváranie takýchto dohôd.

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV na tému „Budúcnosť služieb všeobecného záujmu“, Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006, bod 10.3.

3.6.2. Preto je činnosť EÚ v tejto oblasti aj naďalej podmienená dvoma faktormi:

- a) vypracovanie a schválenie budúcich aktov sekundárneho práva by malo brať do úvahy právne tradície v členských štátoch týkajúce sa definovania, kategórií a kritérií fungovania služieb všeobecného záujmu;
- b) vypracovanie medzinárodných dohovorov, vrátane dohovorov uzatvorených v rámci organizácií, v ktorých sú EÚ a jej členské štáty zastúpené, ako aj stanovenie spoločných pozícií vo všetkých kolách rokovaní alebo na medzinárodných konferenciách, by malo prebiehať na základe spoločného súhlasu členských štátov a EÚ a v každom prípade by malo odrážať zásadné prvky obsiahnuté v Lisabonskej zmluve a prvky, ktoré sú obsiahnuté v právnych systémoch členských štátov upravujúcich služby všeobecného záujmu.

4. Špecifický prípad GATS/WTO

4.1. Svetová obchodná organizácia (WTO) je medzinárodnou organizáciou, ktorá sa zaoberá globálnymi normami riadiacimi obchod medzi jednotlivými krajinami, a to na základe multilaterálneho systému. Piliere, o ktoré sa táto organizácia opiera tvoria dohovory WTO prerokované a podpísané veľkou väčšinou krajín zapájajúcich sa do svetového obchodu⁽¹⁾.

4.2. Jej základnou funkciou je zaručiť, aby obchodné toky prúdili s čo najväčšou plynulosťou, predvídateľnosťou a voľnosťou. Prakticky všetky rozhodnutia sa prijímajú na základe súhlasu všetkých členských štátov a následne sú ratifikované príslušnými parlamentmi týchto krajín. Obchodné spory sa riešia prostredníctvom mechanizmu riešenia sporov WTO.

4.3. Všeobecná dohoda o obchode so službami (GATS) je prvým súborom zásad a predpisov vytvorených multilaterálne s cieľom riadiť medzinárodný obchod so službami. Sú v nej vymenované odvetvia služieb, ktoré sú členské štáty WTO ochotné otvoriť vonkajšej konkurencii a špecifikuje sa stupeň otvorenia týchto trhov, medzi ktoré patria niektoré služby všeobecného hospodárskeho záujmu, okrem iného finančné služby, elektronická komunikácia, poštové služby, služby v oblasti dopravy a energetiky.

4.4. EHSV už žiadal ostatné inštitúcie Spoločenstva⁽²⁾, aby boli rozhodujúce zásady služieb všeobecného záujmu uznané

⁽¹⁾ Prostredníctvom rozhodnutia Rady 94/800/ES z 22. decembra 1994 (Ú. v. ES L 336, 23.12.1994) Rada prijala právne texty, ktoré vzišli z multilaterálnych obchodných rokovaní uruguajského kola podpísaním záverečného aktu v Marakeši a vytvorenia Svetovej obchodnej organizácie.

⁽²⁾ Stanoviško EHSV na tému „Budúcnosť služieb všeobecného záujmu“, Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006.

prostredníctvom pozície prijatej Európskou úniou v rámci obchodných rokovaní, a najmä v rámci WTO a Všeobecnej dohody o clách a obchode (GATT). Výbor považuje za neprípustné, aby EÚ v medzinárodných obchodných rokovaniach pristúpila ku kompromisom o liberalizácii odvetví alebo činností, o ktorých sa nerozhodlo v rámci ustanovení Zmluvy špecificky zameraných na služby všeobecného záujmu. Potreba ponechať členským štátom možnosť, aby regulovali služby všeobecného záujmu s cieľom dosiahnuť sociálne ciele a rozvoj, ktoré si stanovila Únia, si vyžaduje, aby boli služby všeobecného záujmu, ktoré nie sú regulované, zo spomenutých rokovaní stiahnuté.

4.5. Z článku 1 ods. 3 písm. b) Všeobecnej dohody o obchode so službami vyplýva, že z pôsobnosti tejto dohody sú v zásade vylúčené služby poskytované pri výkone vládnej moci, pod ktorými sa podľa článku 1 ods. 3 písm. c) rozumejú všetky služby (v ktoromkoľvek odvetví), ktoré nie sú poskytované na komerčnom základe ani v rámci súťaže s jedným alebo viacerými poskytovateľmi služieb.

4.5.1. Vzhľadom na skutočnosť, že dohoda GATS sa výslovne netýka služieb všeobecného záujmu, okrem výnimočného použitia tohto termínu v článku XXVIII písm. c) ii⁽³⁾, pri vytváraní jednotnej definície a adekvátneho medzinárodného rámca pre reguláciu fungovania služieb všeobecného záujmu v rámci WTO vzniká značný priestor pre nejasnosti, čo by mohlo spochybniť niektoré ustanovenia práva Spoločenstva.

4.5.2. Navyše vzhľadom na veľký počet vládnych opatrení (alebo opatrení verejného sektoru), na ktoré by sa dohoda GATS na základe článku 1 ods. 1⁽⁴⁾ uplatňovala a vzhľadom k postojom odvolacieho orgánu, ktorý pri všetkých nedostatkoch zdôvodnených opatreniach, ktoré vedú k narušeniu obchodu so službami⁽⁵⁾, jednoznačne súhlasí s uplatňovaním dohody, je nutné, aby EÚ v rámci WTO zaujala jednotný a stály postoj a aby boli zachované spoločné zásady a hodnoty, ktoré vytvárajú *acquis communautaire*.

4.5.3. Jedinú výnimku v tomto zmysle predstavuje článok 2 písm. a) a b) prílohy k dohode GATS o leteckých dopravných službách, ktoré vylučujú z pôsobnosti GATS a z jej postupov pre riešenie sporov práva v oblasti dopravy, bez ohľadu na formu akou boli udelené, alebo služby priamo sa vzťahujúce na uplatňovanie práv v oblasti dopravy.

⁽³⁾ Toto ustanovenie, ktoré sa zaoberá definíciami, za opatrenia prijaté členmi, ktoré ovplyvnia obchod so službami, považuje prístup k službám, ktoré sú ponúkané verejnosti vo všeobecnosti na základe žiadosti členov, ako aj využívanie týchto služieb, a to s cieľom poskytovania služieb.

⁽⁴⁾ Ktorý uvádza, že predkladaná dohoda sa uplatňuje na opatrenia prijaté členmi, ktoré ovplyvňujú obchod so službami.

⁽⁵⁾ Pozri prípad Spojených štátov (opatrenia, ktoré ovplyvňujú cezhraničné poskytovanie služieb týkajúcich sa hazardných hier a stávk) WT/DS/AB/R(AB-2005-1). Analýza v Moreira González, C. J. „Las cláusulas de Seguridad Nacional“ (Klauzula národnej bezpečnosti), Madrid 2007, s. 229 a nasl. Podobne tiež prípad Európskych spoločenstiev (režim dovozu, predaja a distribúcie banánov) WT/DS27/AB/R/197.

4.6. V tejto situácii okrem iného vznikajú viaceré možnosti, ku ktorým by sa WTO mala vyjadriť:

4.6.1. V každom prípade je vhodné podporiť dosiahnutie dohody s ostatnými zmluvnými stranami s cieľom konkretizovať pojem služieb poskytovaných pri výkone vládnej moci, ktorý je uvedený v článku 1 ods. 3 GATS, aby ustanovenia písm. b) tohto článku, ktoré sa všeobecne zaoberá liberalizáciou akejkoľvek služby v akomkoľvek hospodárskom odvetví, nezaťažovalo členským štátom prijímať výnimočné opatrenia a vyňať z liberalizácie sociálne služby a služby všeobecného záujmu, bez toho, aby tak porušili povinnosti vyplývajúce z GATS týkajúce sa nekladenia prekážok obchodu so službami.

4.6.2. Odlišný je pohľad, ktorým možno vyhodnotiť poskytovanie niektorej služby a prípadne túto službu zaradiť medzi služby všeobecného záujmu spadajúce pod dohodu GATS, aby sa zamerala na spotrebiteľa služieb namiesto na ich poskytovateľa. Len dôvody zachovania všeobecného záujmu na

úrovni Spoločenstva alebo členských štátov a ochrana spotrebiteľa služieb môžu byť dôvodom pre vyňatie služieb všeobecného záujmu z platnosti GATS, pretože v tomto prípade nie je dôležité, či sú služby dodávané verejným alebo súkromným subjektom, či vnútroštátnym alebo zahraničným poskytovateľom.

4.6.3. Potreba zosúladiť definíciu Spoločenstva pre verejné úverové inštitúcie a finančné služby vo verejnom záujme (napr. dôchodkové plány a verejné dôchodkové systémy) s definíciou článku 1 písm. b) tretej zarážke prílohy k dohode GATS o finančných službách, v ktorej sa pod pojmom služby poskytované pri výkone vládnej moci chápu iné činnosti vykonávané verejnoprávnym subjektom financované vládou alebo zárukou vlády alebo využitím finančných zdrojov vlády.

4.6.4. Finančná skupina G-20 ⁽¹⁾ by mohla urýchliť prijímania rozhodnutí špecializovaných medzinárodných organizácií (napr. WHO, FAO, Svetová banka, MMF a pod.) v oblasti finančných služieb a dodržiavani zásad a hodnôt služieb všeobecného záujmu.

V Bruseli 23. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

⁽¹⁾ Finančná skupina G-20 zoskupuje okrem krajín G-8 aj 11 ministrov financií a guvernérov centrálnych bánk, ktorí predstavujú celkom 85 % svetového HDP a Európsku úniu (prostredníctvom krajiny, ktorá predsedá Rade EÚ a predsedu Európskej centrálnej banky).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Letecká bezpečnosť a cestujúci“

(2009/C 100/07)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 17. januára 2008 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Letecká bezpečnosť a cestujúci“.

Odborná sekcia pre dopravu, energetiku a informačnú spoločnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 24. septembra 2008. Spravodajcom bol pán McDONOGH.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 448. plenárnom zasadnutí 21. – 23. októbra 2008 (schôdza z 23. októbra) prijal 94 hlasmi za, pričom 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor odporúča vytvoriť špecifické normy týkajúce sa služieb v oblasti leteckej bezpečnosti, ktoré budú v čo možno najväčšej miere zjednotené a budú dopĺňať súčasné spoločné právne normy upravujúce prístup Spoločenstva v oblasti bezpečnostnej ochrany civilného letectva.

1.2. Podľa názoru výboru by mal byť poskytovateľ služieb vylúčený z činnosti v oblasti leteckej bezpečnosti predovšetkým vtedy, ak: je v konkurze alebo v likvidácii, bolo voči nemu začaté konkurzné konanie, bol uznaný vinným zo spáchania trestného činu, ktorého skutková podstata súvisí s podnikaním, bol uznaný vinným zo závažného porušenia pracovných povinností, si nespĺnil povinnosti týkajúce sa odvodov a príspevkov na sociálne zabezpečenie, si nespĺnil povinnosti týkajúce sa odvodov daní, bol uznaný vinným zo skresľovania skutočností pri poskytovaní informácií v súvislosti s verejnou súťažou alebo z ich neposkytnutia, nie je zapísaný v obchodnom registri, hoci vnútroštátne právne predpisy to vyžadujú. Okrem toho by mal mať poskytovateľ služieb v oblasti leteckej bezpečnosti vnútorný mechanizmus nábory zamestnancov, mal by zabezpečiť dostatočné odborné zaškolenie zamestnancov a tiež by mal byť poistený v prípade škôd vyplývajúcich z vykonávania zmluvy.

1.3. EHSV odporúča zaviesť program odborného zaškolenia so stanoveným počtom hodín, ktorý bude právne záväzný, ako i povinné odborné zaškolenie bezpečnostného personálu vo všetkých 27 členských štátoch Európskej únie.

1.4. Výbor sa domnieva, že opatrenia by mali byť jasné a stručné.

1.5. EHSV považuje za potrebné výslovne informovať letecké spoločnosti, letiská a poskytovateľov bezpečnostných služieb o uplatňovaní právnych predpisov týkajúcich sa bezpečnostných opatrení a za prísnych podmienok im poskytnúť priamy prístup k týmto pravidlám.

1.6. Podľa výboru je uverejnenie neutajených častí vykonávacích právnych predpisov týkajúcich sa bezpečnostných opatrení,

ktoré stanovujú povinnosti cestujúcich alebo obmedzenia ich práv, v *Úradnom vestníku Európskej únie* a prehodnotenie týchto bezpečnostných opatrení každého pol roka, nevyhnutnou požiadavkou právneho poriadku Spoločenstva.

1.7. EHSV žiada Európsku komisiu, aby prijala opatrenia určené na odškodnenie obetí trestných činov ako sú teroristické útoky v oblasti letectva.

1.8. Opatrenia by mali podporovať uznanie tohto povolania a podporu kariérneho rastu v oblasti bezpečnosti.

1.9. Uplatňovaním konceptu „jednorazovej bezpečnostnej kontroly“ a presadzovaním uznania bezpečnostných opatrení tretích krajín by opatrenia Komisie mali zabrániť nepotrebným bezpečnostným kontrolám.

1.10. Opatrenia by mali rozvíjať individuálny inovatívny prístup, ktorý umožní rozlišovať bezpečnostné opatrenia pre členov posádky od bezpečnostných opatrení pre cestujúcich bez toho, aby sa oslabil bezpečnosť.

1.11. Podľa názoru výboru by pri vyčlenení prostriedkov na výskum v oblasti bezpečnosti mala byť prioritou letecká bezpečnosť.

1.12. Nezávislé hodnotenie technológií a technologických požiadaviek Európskou komisiou je nevyhnutné. EHSV sa domnieva, že by sa mali vytvoriť technologické normy využívané v oblasti leteckej bezpečnosti a centrálny register schválených dodávateľov, ktoré by mali vychádzať z tohto nezávislého hodnotenia.

1.13. EHSV sa domnieva, že členské štáty musia v boji proti terorizmu a organizovanému zločinu zaujať koordinovanejší prístup. Okrem toho by prísnejšie opatrenia na úrovni členských štátov, stanovujúce povinnosti cestujúcich alebo obmedzenia ich práv, mali vychádzať z hodnotenia rizík, zohľadňovať ľudskú dôstojnosť, podliehať pravidelnému polročnému prehodnoteniu a cestujúca verejnosť by o nich mala byť výslovne informovaná.

2. Úvod

2.1. Po tragických udalostiach z 11. septembra 2001 bolo prijaté rámcové nariadenie Európskeho parlamentu a Rady o spoločných pravidlách v oblasti bezpečnostnej ochrany civilného letectva⁽¹⁾. Nariadenie obsahuje hlavné ustanovenia a spoločné normy upravujúce prístup Spoločenstva v oblasti bezpečnostnej ochrany civilného letectva. Hoci právne predpisy Spoločenstva stanovujú spoločné základné normy, umožňujú tiež, aby si členské štáty (alebo jednotlivé letiská) určili prísnejšie normy vzhľadom na rôzny stupeň rizika teroristického útoku v závislosti od členského štátu, letiska alebo leteckej spoločnosti.

2.2. V roku 2005 začala Európska komisia⁽²⁾ revíziu tohto rámcového nariadenia v oblasti leteckej bezpečnosti, výsledkom ktorej bol konečný konsenzus medzi členmi Európskeho parlamentu a Rady Európskej únie dosiahnutý 11. januára 2008 a nové rámcové nariadenie č. 300/2008⁽³⁾ prijaté 11. marca 2008. Cieľom revízie bolo sprehľadniť, zjednodušiť a zosúladiť ďalšie právne požiadavky tak, aby sa zvýšila celková bezpečnosť civilného letectva.

2.3. Revízia rámcového nariadenia týkajúca sa základnej zmeny pravidiel v oblasti leteckej bezpečnosti predstavuje príležitosť, ktorú treba využiť. Jednou z prvých spoločných politík Európskeho spoločenstva bola spoločná dopravná politika. V tejto súvislosti má letecká doprava zásadný význam pre voľný pohyb osôb a tovarov – dva ciele Európskeho spoločenstva. Slobodné cestovanie občana z jedného členského štátu do iného členského štátu znamená ochranu tejto osoby pred ujmu. Okrem toho narušenie systému leteckej dopravy (napríklad teroristickým útokom) by malo negatívny dosah na celé európske hospodárstvo. Je preto zrejme, že pre úspech leteckej dopravy by mala ostať otázka bezpečnosti kľúčovým prvkom.

2.4. Súčasný regulačný rámec napriek mnohým iniciatívam v oblasti leteckej bezpečnosti nerieši niektoré základné obavy cestujúcich, leteckých spoločností, letísk a súkromných poskytovateľov bezpečnostných služieb. Sektor leteckej dopravy potrebuje jasnejšie, súhrnné a harmonizované opatrenia. Celkovým cieľom politiky v oblasti leteckej bezpečnosti by preto malo byť vytvorenie jasného, účinného a transparentného regulačného rámca a bezpečnostnej ochrany „s ľudskou tvárou“.

3. Osvedčenie súkromných poskytovateľov bezpečnostných služieb je nevyhnutnosťou

3.1. Keďže aspekt leteckej bezpečnosti je pre fungovanie systému leteckej dopravy kľúčový, je nevyhnutné stanoviť špeci-

fické normy týkajúce sa služieb v oblasti leteckej bezpečnosti, ktoré budú dopĺňať súčasné spoločné právne normy upravujúce prístup Spoločenstva v oblasti bezpečnostnej ochrany civilného letectva. V praxi sa súkromní poskytovatelia bezpečnostných služieb často vyberajú iba na základe najnižšej ceny, a to napriek citlivému charakteru ich obchodnej činnosti. Nové právne záväzné akty, zahŕňajúce takéto špecifické normy, by mali na základe kritérií kvality usmerniť výber a pridelenie poskytovateľov služieb v oblasti leteckej bezpečnosti.

3.2. Pri výbere a pridelení kritérií pre poskytovateľov bezpečnostných služieb by sa mali okrem iného zohľadniť ich finančné a ekonomické možnosti, finančná transparentnosť, schopnosti a technické možnosti, čím by sa zlepšila kvalita služieb.

3.3. Európska agentúra pre bezpečnosť letectva prišla nedávno s iniciatívou samoregulácie prostredníctvom Charty kvality a jej prílohy k odbornému zaškoleniu súkromného bezpečnostného personálu. Zásady navrhnuté v tomto dokumente by mohli byť základom pre osvedčenie všetkých súkromných spoločností, ktorých činnosť je zameraná na leteckú bezpečnosť. Zásady zároveň ilustrujú záväzok tohto odvetvia poskytovať riešenia vysokej kvality.

3.4. EHSV odporúča vytvoriť právne záväzné kritéria kvality pre súkromných poskytovateľov v oblasti leteckej bezpečnosti. Poskytovateľ služieb by mohol byť vylúčený z činnosti v oblasti leteckej bezpečnosti predovšetkým vtedy, ak: je v konkurze alebo v likvidácii, bolo voči nemu začaté konkurzné konanie, bol uznaný vinným zo spáchania trestného činu, ktorého skutková podstata súvisí s podnikaním, bol uznaný vinným zo závažného porušenia pracovných povinností, si nesplnil povinnosti týkajúce sa odvodov a príspevkov na sociálne zabezpečenie, si nesplnil povinnosti týkajúce sa odvodov daní, bol uznaný vinným zo skresľovania skutočností pri poskytovaní informácií v súvislosti s verejnou súťažou alebo ich neposkytnutia, nie je zapísaný v obchodnom registri, hoci vnútroštátne právne predpisy to vyžadujú. Okrem toho by mal mať poskytovateľ služieb v oblasti leteckej bezpečnosti vnútorný mechanizmus nábora zamestnancov, mal by zabezpečiť dostatočné odborné zaškolenie zamestnancov, a mal by byť poistený v prípade škôd vyplývajúcich z vykonávania zmluvy.

3.5. EHSV ďalej odporúča zaviesť program odborného zaškolenia so stanoveným počtom hodín, ktorý bude právne záväzný, ako i povinné odborné zaškolenie bezpečnostného personálu vo všetkých 27 členských štátoch Európskej únie.

4. Uznanie previerky bezpečnostného personálu

4.1. Podľa súčasného a budúceho rámcového nariadenia by mal bezpečnostný personál pred prijatím do zamestnania absolvovať špecifické odborné zaškolenie a bezpečnostnú previerku. Je rozhodujúce, aby budúci bezpečnostný zamestnanec nemal žiadne spojenie s potenciálnou teroristickou alebo zločineckou skupinou alebo žiaden záznam v trestnom registri vzhľadom na to, že jeho práca zohráva v leteckom bezpečnostnom systéme kľúčovú úlohu.

⁽¹⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2320/2002 zo 16. decembra 2002 o spoločných pravidlách v oblasti bezpečnostnej ochrany civilného letectva, Ú. v. ES L 355, 30.12.2002, s. 1.

⁽²⁾ KOM(2003) 566, návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 2320/2002 Európskeho parlamentu a Rady o ustanovení spoločných pravidiel v oblasti bezpečnostnej ochrany civilného letectva, Ú. v. EÚ C/2004/96.

⁽³⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 300/2008 z 11. marca 2008 o spoločných pravidlách v oblasti bezpečnostnej ochrany civilného letectva a o zrušení nariadenia (ES) č. 2320/2002, Ú. v. EÚ L 97, 9.4.2008, s. 72.

4.2. V súčasnosti vykonávajú preverky osôb v rámci svojich právomocí vnútroštátne orgány, spravidla ministerstvo spravodlivosti alebo ministerstvo vnútra. Väčšina členských štátov si teda vzájomne neuznáva túto nevyhnutnú podmienku. Spomínaná otázka je veľmi dôležitá vzhľadom na mobilitu pracovníkov, ktorú ako základnú slobodu zakotvujú Rímske zmluvy.

4.3. EHSV naliehavo žiada Radu Európskej únie a Európsku komisiu, aby sa v rozsahu svojich právomocí v oblasti súdnej a policajnej spolupráce v rámci EÚ zamysleli nad touto otázkou.

5. Jednorazová bezpečnostná kontrola

5.1. Pridelenie právomocí Európskej únii v oblasti leteckej bezpečnosti má predovšetkým umožniť dosiahnutie spoločného európskeho rámca pravidiel, ktoré sa budú zosúladiť spôsobom uplatňovať vo všetkých členských štátoch EÚ. Keďže všetky členské štáty musia uplatňovať všetky pravidlá vytvorené na úrovni EÚ, logickým dôsledkom by bolo vzájomné uznanie bezpečnostných opatrení EÚ členskými štátmi, čo je podstatou koncepcie jednorazovej bezpečnostnej kontroly. Cestujúci, batožina a náklad, ktoré cestujú z jedného členského štátu do iného členského štátu, by sa mali považovať za bezpečné, a preto by v mieste transferu v rámci EÚ pred cieľovou krajinou už nemali podliehať ďalšej bezpečnostnej kontrole.

5.2. Zásada jednorazovej bezpečnostnej kontroly sa už na úrovni EÚ uznala a nové rámcové nariadenie o leteckej bezpečnosti ju ešte viac posilňuje. Vzájomné uznanie bezpečnostných noriem členskými štátmi EÚ však ešte nie je ukončené. Keďže členské štáty sa od seba líšia rôznou úrovňou hrozby, niektoré členské štáty zaviedli prísnejšie bezpečnostné opatrenia s cieľom obmedziť špecifickú hrozbu, ktorej čelia.

5.3. Nedostatočné uznanie bezpečnostných noriem v rámci EÚ znamená znásobenie nepotrebných kontrol, ktoré leteckým spoločnostiam spôsobujú nielen ďalšie meškania a náklady, ale ktoré tiež vedú k využívaniu zdrojov, ktoré by sa užitočnejšie využili na ochranu zraniteľnejších častí.

5.4. O zásade jednorazovej bezpečnostnej kontroly, ktorá by sa mala implementovať v rámci EÚ, by sa malo uvažovať aj v spojení s inými krajinami. Nie je dôvod, aby sa lietadlo prichádzajúce z krajín s vyspelým systémom bezpečnostnej kontroly, ako napríklad USA alebo Izrael, nepovažovalo za „bezpečné“. Vzájomné uznanie noriem by malo byť tiež možné s podobne zmýšľajúcimi krajinami, čo by tiež prispelo k rovnovážnemu bezpečnostnému systému vo svete, kde sa celé úsilie sústreďuje na skutočnú hrozbu.

5.5. EHSV preto naliehavo žiada Európsku komisiu, aby zabezpečila dôsledné uplatňovanie zásady jednorazovej bezpečnostnej kontroly v EÚ a aby sa lietadlo prichádzajúce z jedného členského štátu EÚ do iného členského štátu považovalo za „bezpečné“. Výbor taktiež vyzýva Európsku komisiu, aby urýchlene napredovala v uznaní bezpečnostných noriem tretích krajín, ktorých normy možno považovať za rovnaké, a to predovšetkým pokiaľ ide o Spojené štáty.

6. Rozlišovanie

6.1. Vzhľadom na predpokladaný výrazný nárast počtu cestujúcich v leteckej doprave v najbližších rokoch terajšie bezpečnostné kontroly cestujúcich a batožiny nepredstavujú udržateľný model. V súčasnosti sa všetci cestujúci kontrolujú podobným spôsobom a všetci musia postúpiť rovnakú bezpečnostnú kontrolu. Na základe hodnotenia skúseností cestujúcich je tento obťažujúci postup kontroly napokon najčastejším predmetom ich sťažností. Nespokojnosť cestujúcich zhoršuje vedomie, že väčšina z nich nepredstavuje pre letisko alebo lietadlo žiadnu hrozbu.

6.2. Dostupné prostriedky na zabezpečenie leteckej bezpečnosti sú mimoriadne obmedzené. V prvom rade by sa malo rozlišovať medzi tým, čo je pravdepodobné a tým, čo je možné. Vierohodnosť celého systému sa musí opierať o schopnosť riešiť pravdepodobné hrozby a nie o snahu pokryť všetky možné riziká. Pri zisťovaní pravdepodobnej hrozby by sa malo vychádzať z posúdenia tejto hrozby a z hodnotenia rizika v prípade uplatnenia primeraných opatrení.

6.3. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby uvažovala o prístupe, ktorým by sa systematické bezpečnostné kontroly cestujúcich nahradili proaktívnym rozlišovaním cestujúcich, ktoré by spočívalo v zbere informácií a odrádzajúcom účinku náhodných kontrol.

7. Pridelenie prostriedkov na výskum a vývoj v oblasti bezpečnosti

7.1. EHSV víta pridelenie sumy 1,2 miliardy eur na výskum v oblasti bezpečnosti v rámci 7. rámcového programu pre výskum. Otázka leteckej bezpečnosti by sa pri pridelovaní prostriedkov mala považovať za prioritnú, a to vzhľadom na rastúce náklady leteckého priemyslu a jeho vplyv na spoločnosť všeobecne. Ďalej je rozhodujúce, aby vybrané projekty zodpovedali presadzovanej politike a aby sa zabezpečila dostupnosť prostriedkov na nevyhnutný výskum v tomto smere. Ide napríklad o výskum technológií používaných na zistenie tekutých výbušnín alebo iné detekčné technológie ako napríklad využívanie biometrie.

7.2. EHSV preto žiada Európsku komisiu, aby vnútorne koordinovala svoju prácu s cieľom optimalizovať využívanie finančných zdrojov, ktoré pochádzajú od daňových poplatníkov.

7.3. EHSV okrem toho odporúča, aby sa prideliili prostriedky na nezávislé hodnotenie technológií a technologických požiadaviek Európskou komisiou. Na základe tohto nezávislého hodnotenia by sa mali vytvoriť technologické normy využívané v oblasti leteckej bezpečnosti a centrálny register schválených dodávateľov.

8. Ťažkosti pri nábore a udržaní bezpečnostného personálu

8.1. V niektorých členských štátoch čelia letiská alebo poskytovatelia bezpečnostných služieb značným ťažkostiam pri nábore bezpečnostného personálu. Je prirodzené, že vzhľadom na význam úlohy týchto zamestnancov sa kritéria ich výberu sprísnila. Okrem požiadavky prejsť bezpečnostnou previerkou, je nevyhnutné hovoriť jedným alebo viacerými cudzími jazykmi a mať určitú úroveň vzdelania potrebnú na pochopenie postupov a zaobchádzanie s konfliktnými cestujúcimi, čím sa zužuje počet potenciálnych uchádzačov.

8.2. Ďalším problémom je skutočnosť, že po prijatí pracovníka do zamestnania a jeho riadnom výškolení, je mimoriadne ťažké udržať ho v tomto zamestnaní. Požiadavka flexibilného pracovného času, neustály tlak a relatívne nízky plat spôsobujú, že povolanie bezpečnostného zamestnanca je pre mnohých neatraktívne. Okrem toho je zrejmé, že nedostatok spoločenského uznania a perspektívy kariérneho rastu vedú k strate odbornosti v tomto sektore.

8.3. EHSV sa domnieva, že Európska komisia môže zohrávať významnú úlohu v tejto sociálnej oblasti podporou výhod, ktoré ponúka povolanie bezpečnostného zamestnanca v celej Európskej únii, a to konkrétne revalorizáciou týchto dôležitých pracovných miest.

9. Zodpovednosť

9.1. Letecký priemysel investuje do poskytovania služieb na vysokej úrovni, avšak čelí prekážkam, ktoré mu bránia v tom, aby mal jasný prehľad o právnych požiadavkách, čo sťažuje riadnu implementáciu.

9.2. EHSV sa domnieva, že opatrenia by mali byť jasné a formulované čo možno najjednoduchšie. Súčasné pravidlá spočívajú často v rade pravidiel obsiahnutých v rôznych právnych textoch s množstvom výnimiek. Výsledkom je zložitý súbor požiadaviek, ktoré bránia účinnosti a ktoré znásobujú stres zamestnancov, meškania a nepríjemné situácie pre cestujúcich.

9.3. Okrem toho koneční užívatelia bezpečnostných opatrení, a to najmä letecké spoločnosti, letiská a poskytovatelia bezpečnostných služieb, ktorí vlastne aplikujú opatrenia, nemajú priamy prístup k týmto pravidlám. Hoci sa od hlavných poskytovateľov služieb ako sú letecké spoločnosti, letiská a poskytovatelia bezpečnostných služieb očakáva, že budú správne uplatňovať pravidlá, nie sú o týchto pravidlách priamo informovaní napriek tomu, že článok 254 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva ustanovuje, že nariadenia sa uverejňujú v *Úradnom vestníku Európskej únie*. Je preto absurdné žiadať poskytovateľov služieb, aby uplatňovali pravidlá, ktoré nemajú poznať. V prebiehajúcom konaní vo veci C-345/06 známejšom pod názvom „prípád Heinrich“ generálna advokátka Eleonor Sharpstonová vydala stanovisko, v ktorom navrhla vyhlásiť nariadenie o vykonávaní bezpečnostnej ochrany civilného letectva za neexistujúce. Podľa generálnej advokátky pretrvávajúce a úmyselné neuvverejňovanie prílohy k nariadeniu (ES) č. 2320/2002, ktorá okrem iného obsahuje zoznam zakázaných predmetov v príručnej batožine, predstavuje takú závažnú a zrejmu skutočnosť, že sa v právnom poriadku Spoločenstva nemôže tolerovať (!).

9.4. Z tohto dôvodu EHSV odporúča, aby letecké spoločnosti, letiská a poskytovatelia bezpečnostných služieb, ktorí musia aplikovať bezpečnostné opatrenia, boli o týchto opatreniach informovaní jasným a priamym spôsobom. Leteckým spoločnostiam, letiskám a poskytovateľom služieb v oblasti leteckej bezpečnosti treba preto za prísnych podmienok umožniť priamy prístup k týmto pravidlám. Skutočnosť, že súkromní poskytovatelia bezpečnostných služieb musia uplatňovať bezpečnostné opatrenia a že sú do istej miery zodpovední za ich uplatňovanie bez toho, aby mohli byť priamo informovaní, neprispieva k vysokej kvalite služieb. Vzhľadom na požiadavku dôverylosti týchto pravidiel sa musia stanoviť a uplatňovať špecifické podmienky garantujúce ich dôverynosť. EHSV ďalej odporúča uverejniť neutajené časti vykonávacích predpisov k nariadeniu (ES) č. 2320/2002, ktoré stanovuje povinnosti cestujúcich alebo obmedzenia ich práv, v *Úradnom vestníku Európskej únie* v súlade s článkom 254 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva a pravidelné polročné prehodnotenie bezpečnostných opatrení, ktoré cestujúcim ukladajú povinnosti alebo obmedzujú ich práva. EHSV uznáva, že je nevyhnutné, aby členské štáty mali možnosť prijať striktnejšie opatrenia vzhľadom na rôznu stupeň rizika. EHSV sa však domnieva, že členské štáty musia v boji proti terorizmu a organizovanému zločinu zaujať koordinovanejší prístup. Okrem toho by mali striktnejšie opatrenia na úrovni členských štátov, ktoré stanovujú povinnosti cestujúcich alebo obmedzenia ich práv, vychádzať z hodnotenia rizík, zohľadňovať ľudskú dôstojnosť, podliehať pravidelnému polročnému prehodnoteniu a cestujúca verejnosť by o nich mala byť výslovne informovaná.

10. Dôsledky teroristického útoku

10.1. Slobodný pohyb osôb a tovarov je jedným z cieľov Európskeho spoločenstva. Európske spoločenstvo sa okrem toho zaviazalo, že vytvorí spoločnú dopravnú politiku a bude ochraňovať ľudské práva ako sú právo na život a právo vlastníť majetok.

(!) Stanovisko generálnej advokátky vo veci C-345/06, 10. apríla 2008, www.curia.europa.eu

10.2. Súdny dvor Európskych spoločenstiev vo veci Cowan⁽¹⁾ rozhodol, že ak právo Spoločenstva garantuje fyzickej osobe slobodne cestovať do iného členského štátu, predstavuje ochrana tejto osoby pred ujmom v danom členskom štáte, na rovnakom základe ako je ochrana jeho štátnych príslušníkov a osôb s pobytom v tomto štáte, dôsledok tejto slobody pohybu. V smernici 2004/80/ES Rada Európskej únie k tomu dodala, že opatrenia určené na uľahčenie odškodnenia obetí zločinov by mali tvoriť súčasť tohto cieľa. Uvedené zásady by sa mali použiť v prípade obetí teroristického útoku v oblasti civilného letectva.

10.3. Európska rada na svojom zasadnutí 15. a 16. októbra 1999 v Tampere vyzvala, aby sa vypracovali minimálne normy ochrany obetí trestných činov, najmä pokiaľ ide o prístup obetí trestných činov k spravodlivosti a o ich právo na odškodnenie za utrpenú ujmu vrátane súdnych trov.

10.4. Letecké spoločnosti, letiská a bezpečnostný priemysel prostredníctvom výskumu investujú do kvalitných služieb a prispievajú k bezpečnosti spoločnosti, hoci v konečnom dôsledku nemôžu zabrániť teroristickým útokom. Treba preto, aby Európska únia prijala opatrenia určené na pomoc obetiam teroristických útokov.

10.5. V súčasnosti na úrovni EÚ neexistujú žiadne pravidlá týkajúce sa odškodnenia obetí teroristického útoku. Obetiam ostáva jedine čakať na výsledok súdneho konania a na riešenia členských štátov, ktoré poskytnú *ex gratia*. Z dôvodu nedostatku spoločných európskych pravidiel sa uplatňujú systémy občianskoprávnej zodpovednosti členských štátov, čo nie je uspokojivé a nechráni občanov pred závažnými dôsledkami teroristického útoku. Napríklad obeť, ktoré by sa domáhali odškodnenia, by museli podať žalobu na teroristov, ktorých nemožno vždy ľahko nájsť alebo ktorí nemajú potrebné finančné prostriedky na odškodnenie obetí. Okrem toho by súdna žaloba mohla byť

namierená proti rôznym stranám ako sú letecké spoločnosti, letiská a súkromní poskytovatelia bezpečnostných služieb, ktorí majú na základe vnútroštátnych systémov občianskoprávnej zodpovednosti potenciálne obmedzenú zodpovednosť. Existujúce riešenia v oblasti poistenia nie sú dostatočné, pretože letecké spoločnosti, letiská a súkromní poskytovatelia bezpečnostných služieb musia platiť vysoké poistné, pričom poistné krytie je obmedzené. Je zrejmé, že uvedené strany nie sú schopné poskytnúť obetiam potrebné odškodnenie a ani nie je žiaduce, aby súkromné subjekty platili za činy namierené proti politike štátu.

10.6. EHSV by chcel upozorniť na článok 308 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, ktorý oprávňuje Európske spoločenstvo prijať vhodné opatrenia, ak sú splnené dve podmienky. Po prvé, tieto opatrenia musia byť nevyhnutné na dosiahnutie niektorého z cieľov Spoločenstva a po druhé, žiaden článok Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva na to neposkytuje potrebné právomoci.

10.7. EHSV preto v súvislosti s odškodnením obetí teroristických útokov odporúča ako možné riešenie prijať opatrenia na základe článku 308 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva, pretože opatrenia Európskeho spoločenstva sú nevyhnutné na dosiahnutie cieľa slobodného pohybu osôb a tovarov, na ochranu fungovania systému leteckej dopravy a na ochranu práva na život a práva vlastníť majetok.

10.8. EHSV prostredníctvom tohto stanoviska navrhuje Európskej komisii a Rade Európskej únie, aby uplatnili zásady používané v iných odvetviach (napr. jadrová energetika, námorná doprava atď.). Ide o prísne vymedzenú zodpovednosť, ktorá sa bude týkať výlučne jednej strany, ktorej životaschopnosť bude zabezpečená trojúrovňovým systémom zodpovednosti, t. j. poistením, fondom financovaným všetkými zainteresovanými stranami a účasťou štátu.

V Bruseli 23. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

⁽¹⁾ Súdny dvor Európskych spoločenstiev, Ian William Cowan proti Trésor public, vec 186/87, www.curia.europa.eu

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Reakcia Európskej únie na svetový potravinový problém“

(2009/C 100/08)

Francúzske predsedníctvo Rady požiadalo Európsky hospodársky a sociálny výbor listom z 25. októbra 2007 adresovaným predsedovi výboru Dimitrisovi DIMITRIADISOvi v súlade s článkom 262 Zmluvy o založení ES o vypracovanie prieskumného stanoviska na tému

„Reakcia Európskej únie na svetový potravinový problém“.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 8. októbra 2008. Spravodajcom bol pán KALLIO.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 448. plenárnom zasadnutí 21., 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 22. októbra) prijal 73 hlasmi za, pričom 11 členovia hlasovali proti a 27 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV zastáva názor, že EÚ by mala zhodnotiť dlhodobé ciele poľnohospodárskej a obchodnej politiky a preskúmať, či sú v podmienkach, ktoré sa v súčasnosti menia v EÚ aj celosvetovo, zaručené dodávky potravín.

1.2. Ústrednou témou poľnohospodárskej politiky EÚ sa musí stať dostupnosť potravín, čo zaručí životaschopnosť ich výroby vo všetkých regiónoch EÚ. Dôjsť k tomu musí v súvislosti s hodnotením stavu SPP.

1.3. Výroba potravín by sa mala uprednostňovať pred získavaním energie. Získavanie energie z rastlín by sa malo obmedziť na tie rastliny a biomasu, ktoré prirodzene nie sú vhodné na výrobu potravín.

1.4. Rozumná úroveň výrobných cien poskytuje stabilný základ výroby zodpovedajúcich potravín (prvovýroba a spracovanie) na úrovni EÚ aj celosvetovo.

1.5. Treba sa snažiť o stanovenie pravidiel poľnohospodárskeho obchodu, ktoré zaručia dodávky potravín do všetkých krajín za každých okolností. Rozvojovým krajinám by sa mali poskytnúť obchodné výhody, ktoré podporujú národnú produkciu.

1.6. EÚ by mala zintenzívniť spoluprácu a podporné snahy pri modernizácii potravinových reťazcov v rozvojových krajinách a zefektívniť ich.

1.7. EHSV zdôrazňuje, že EÚ musí vynaložiť úsilie na zlepšenie činnosti združení výrobcov a organizácie trhu

v rozvojových krajinách a tak podporovať základné podmienky pre dodávky potravín. EÚ musí zostať pri návrhu poskytnúť poľnohospodárom v rozvojových krajinách podporu v celkovej výške jednej miliardy eur.

1.8. EÚ by mala zvýšiť investície do nových technológií, vrátane biotechnológií, aby sa mohli vyvíjať ich výrobné aplikácie.

1.9. Budúcou stratégiou musí byť zlepšenie akosti potravinárskych výrobkov a bezpečnosť potravinárskej výroby sa musí zvýšiť transparentným označovaním krajiny pôvodu a informovaním spotrebiteľov.

1.10. Spotrebiteľské ceny by sa nemali umelo znižovať, skôr by malo dochádzať ku kompenzácií cien prostredníctvom sociálnej politiky.

1.11. OSN a iné medzinárodné organizácie by mali dať potravinárskej výrobe prioritu a považovať ju za základ pri odstraňovaní chudoby.

1.12. Na zabezpečenie dostupnosti potravín by sa mal vytvoriť celosvetový povinný program udržiavania zásob potravín podľa vzoru sústavy vytvorenej na skladovanie ropy v EÚ.

1.13. Na zabezpečenie istoty dodávok v EÚ sa musí zaviesť lepšia sústava uskladňovania kľúčových výrobných vstupov (proteínov, hnojív, osív, pesticídov) a musia sa urobiť aktívne opatrenia na zlepšenie spolupráce medzi členskými štátmi, EÚ a komerčnými aktérmi.

1.14. Na zabezpečenie istoty dodávok sa musí zlepšiť vzdelávanie v tejto oblasti, aby bolo možné reagovať na výzvy vyplývajúce z potravinovej krízy v EÚ a osobitne v rozvojových krajinách.

1.15. EHSV zastáva názor, že EÚ by mala v záujme zlepšenia hospodárskych podmienok v rozvojových krajinách zriaďovať spoločné podniky v odvetviach poľnohospodárstva a rybného hospodárstva týchto krajín.

1.16. EHSV navrhuje, aby Komisia predstavila návrhy, na základe ktorých by členské štáty mali viac investovať do výskumu, vývoja a inovácie v sektore rybolovu a hlavne do konštrukcie a údržby lodí určených na oceánografický výskum. Štúdie a aktivity v rámci tohto výskumu podporia zachovanie a rozvoj trvalo udržateľného rybolovu a prispievajú k zlepšeniu potravinovej situácie a sociálno-ekonomických podmienok v menej rozvinutých krajinách.

2. Úvod

2.1. Zdravie európskych občanov a ich obavy týkajúce sa budúcnosti, nedávne prudké zvýšenie cien poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov a pálčivý problém svetového hladu vo všeobecnosti posunuli svetový potravinový problém do centra verejnej diskusie. Ceny surovín v poľnohospodárstve a potravinárstve klesali od 70. rokov 20. storočia. Úpravy smerom nahor počas uplynulých troch rokov sú vývojom správnym smerom, ktorý však spôsobuje problémy najslabšiemu článku reťazca, teda spotrebiteľom. Za základné potraviny musia často zaplatiť cenu, ktorá v niektorých prípadoch podstatne prekračuje tú cenu, ktorú dostane zaplatenú poľnohospodár. Časti európskeho poľnohospodárstva sú vyššie ceny síce na prospech, treba však poukázať na kritickú situáciu chovateľov hospodárskych zvierat v Európe, ktorí nedokážu pokrývať rast cien krmív, no zároveň však nemôžu svoje vyššie náklady presunúť na spotrebiteľov. Návrh stanoviska sa zaoberá potravinovým problémom z pohľadu EÚ a širšie zohľadňuje sociálne účinky činnosti EÚ⁽¹⁾.

2.2. Kľúčovou problematikou sú dodávky potravín a istota týchto dodávok. Cieľom je rozpoznať svetové výzvy a navrhnúť spôsoby, ako na ne reagovať. Dramatické zmeny na trhu vyvolali niektoré radikálne komentáre: mnohé zdroje dokonca navrhli oddeliť problematiku poľnohospodárstva a potravín od rokovaní v rámci WTO a vrátiť sa k podpore viazanej na výrobu na úrovni EÚ. Nakoniec preskúmame vplyv týchto výziev a možné odpovede na najdôležitejšie sociálne otázky: Čo znamenajú pre európskych spotrebiteľov? Čo znamenajú dlhodobo pre dodávky potravín v rozvojových krajinách? Ako prispievajú k dynamike vidieka?

2.3. Najprv začneme krátkym prehľadom vývoja poľnohospodárskej a potravinárskej výroby a politiky EÚ a načrtujeme rámec, ktorým sa v súčasnosti riadi poľnohospodárska a potravinárska výroba v EÚ. Potom zohľadníme významné vonkajšie vplyvy na zmeny, ktoré vytvárajú tlak na rozvoj jestvujúceho rámca. Na základe tohto rozboru vypracujeme súhrn, ktorý zdôrazní najdôležitejšie budúce výzvy v poľnohospodárstve a pri dodávkach potravín v EÚ a objasní dostupné alternatívne možnosti činnosti. Na záver vyhodnotíme tieto možnosti a úlohu EÚ v svetových dodávkach potravín, jednak ako výrobcu, jednak ako spotrebiteľa.

3. Poľnohospodárska a potravinová politika EÚ a trendy v odvetví

3.1. Ciele potravinovej a poľnohospodárskej politiky EÚ resp. EHS a trendy na trhu a v odvetví

3.1.1. Poľnohospodárska a potravinárska výroba sa v EÚ desaťročia vyvíjala v súlade s vývojom v celej spoločnosti. V počiatočných rokoch bola zameraná na zvyšovanie výroby, čoho výsledkom boli v 80. rokoch 20. storočia značné prebytky na vývoz. V tomto desaťročí sa v poľnohospodárstve začali objavovať ekologické problémy, napríklad problematika rozmetania hnoja v oblastiach s intenzívnym poľnohospodárstvom a problémy s dodávkami vody.

3.1.2. Ekologické poľnohospodárstvo sa objavilo ako odpoveď na intenzívne obrábanie pôdy a ekologické problémy a je jedným z príkladov produktovej diferenciácie: niektoré skupiny spotrebiteľov sú ochotné zaplatiť viac za potraviny vyrábané postupmi, ktoré považujú za ekologicky vhodné. Deväťdesiate roky 20. storočia si budeme pamätať ako desaťročie nákaz zvierat a zoonóz, v ktorom sa odvetvie chovu dobytka a potravinársky priemysel EÚ stali obeťami tzv. choroby šialených kráv a moru ošipáných. Ako dôležitý činiteľ v dodávkach potravín sa objavila bezpečnosť potravín a veľa krajín začalo venovať viac zdrojov takým problematikám, akou je prevencia salmonelových nákaz a boj proti nim.

3.1.3. Tieto problémy a opatrenia na ich zvládnutie pomohli utvárať poľnohospodársku a potravinovú politiku Európskej únie. Aktuálne problémy, ktoré sa objavili v posledných rokoch zahŕňajú získavanie energie z biologických zdrojov, ktorými sú poľnohospodárske suroviny, t. j. poľnohospodárstvo je zdrojom surovínových materiálov na výrobu energie.

3.1.4. Ďalším aspektom, ktorý sa dostal do popredia je výživná hodnota potravín a jej význam pre zdravie obyvateľstva so zameraním na diskusie o zložení potravín a rozsah, do akého možno potravinársky priemysel obviňovať z rastúceho problému obezity na západe. Ide o problematiku, ktorú musí potravinárstvo zohľadňovať napríklad pri plánovaní výrobkov a ich uvádzaní na trh a spotrebiteľia vo svojich spotrebiteľských rozhodnutiach. Zodpovedná spotreba sa musí podporovať informovaním spotrebiteľov.

⁽¹⁾ V súvislosti s vypracovaním stanoviska sa 22. septembra 2008 v EHSV uskutočnila verejná diskusia s názvom „Aké sú skutočné perspektívy cien v poľnohospodárstve a potravinárstve?“

3.1.5. Pálčivým problémom je v súčasnosti prudký rast cien potravín, poľnohospodárskych vstupov a konečných výrobkov. Otázkou je, či ide o trvalý rast a aké účinky bude mať na svetové dodávky potravín a životné podmienky chudobných. Orgány s rozhodovacou právomocou by takisto mali brať do úvahy zmeny trhových podmienok. Sú politické opatrenia zamerané na trhy, na ktorých sú ceny potravín nízke a neustále klesajúce, naďalej platné aj za nových okolností?

3.2. Zmeny v poľnohospodárskej politike a politike rybného hospodárstva EÚ

3.2.1. Poľnohospodárska politika EÚ bola založená na silnom vnútornom trhu a trhovej regulácii prostredníctvom dotačných programov, pričom cieľom bolo zabezpečiť stabilné dodávky potravín do všetkých krajín za akýchkoľvek okolností. EÚ založila svoju politiku na európskom poľnohospodárskom modeli, ktorý chráni poľnohospodársku rozmanitosť a zabezpečuje výnosnosť poľnohospodárstva aj v znevýhodnených regiónoch EÚ. Cieľom bolo vyrábať bezpečné potraviny vysokej akosti pri rozumných cenách pre spotrebiteľov v EÚ.

3.2.2. Internacionalizácia poľnohospodárskej politiky ako súčasť globalizácie priniesla nové výzvy pokiaľ ide o reformu spoločnej poľnohospodárskej politiky. Patrí k nim rastúca konkurencia a problém politiky usmerňovania príjmov poľnohospodárov. Celé roky spôsobovali nízke ceny výrobkov problémy na poľnohospodárskych trhoch, čo sme sa snažili vyriešiť poľnohospodárskymi reformami v EÚ.

3.2.3. Reformy poľnohospodárstva v roku 1999 a 2003 zaznamenali pohyb smerom k trhovejšie orientovanej sústave s odstránením systémov intervencie, znížením administratívnych nákladov a skončením prepojenia priamych dotácií a objemov produkcie. Pre mnohé produkty nasledovali reformy organizácie trhu, ktoré niektorým poľnohospodárom EÚ spôsobovali ťažkosti. Tieto zmeny sa stali základom cieľov EÚ v prebiehajúcich kolách obchodných rokovaní v rámci WTO.

3.2.4. EÚ v súčasnosti pripravuje hodnotenie stavu spoločnej poľnohospodárskej politiky, ktoré by malo byť príležitosťou na určité doladenie. K hlavným cieľom hodnotenia patrí posúdenie realizácie reformy SPP z roku 2003 a zaradenie takých zmien do reformného procesu, ktoré sa považujú za potrebné na ďalšie zjednodušenie SPP, využitie nových príležitostí na trhu a zvládnutie nových výziev na trhu a v spoločnosti. Toto celkové hodnotenie prichádza v čase veľkých turbulencií na svetových trhoch s poľnohospodárskymi výrobkami, kedy sú dodávky potravín vážne ohrozené.

3.2.5. Popri poľnohospodárstve je dôležitou súčasťou dodávok potravín aj rybné hospodárstvo. V roku 2005 dosiahla celková produkcia svetového rybného hospodárstva takmer 142 miliónov ton, čo predstavuje dodávku 16,6 kg rýb na obyvateľa a viac ako 15 % svetovej produkcie živočíšnej múčky. Rybie produkty zohrávajú dôležitú úlohu v dodávkach potravín. Okrem toho sú činnosti spojené s rybným hospodárstvom a akvakultúrou dôležitým zdrojom výživy, zamestnanosti a príjmov v Európe aj v rozvojových krajinách. Európska únia by sa mala snažiť zabezpečiť, aby aj rozvojové krajiny boli schopné čo najefektívnejším spôsobom obhospodarovať a využívať svoje zásoby rýb.

3.2.6. Činnosť EÚ by v tejto oblasti mala byť zameraná na komplexný prístup kombinujúci trvalo udržateľné využívanie rybných zdrojov a zmierňovanie chudoby a zaručujúci rovnováhu medzi rozvinutými a rozvojovými krajinami založenú na nasledujúcich kritériách:

- 1) EÚ by mala rozvíjať miestne metódy rybolovu a podporovať šírenie trvalo udržateľného a zodpovedného rybného hospodárstva a akvakultúry.
- 2) EÚ by mala pokračovať v dovoze rybných produktov a sprísniť postupy na zvýšenie bezpečnosti a ochrany spotrebiteľov.
- 3) EÚ by mala podporovať rybolov európskych rybných spoločenstiev vo vodách tretích krajín za predpokladu, že je to nepopierateľne v záujme týchto krajín a ich občanov.
- 4) Oceány a moria sú súčasťou prírodných zdrojov Zeme a našim celosvetovým dedičstvom. EÚ sa musí postarať o to, aby sa nadmerne nelovilo ani v jej vodách, ani vo vodách krajín, ktoré nie sú členmi EÚ.

3.3. Potreba zmien: vonkajšie činitele ovplyvňujúce poľnohospodársku a potravinovú politiku EÚ

3.3.1. Rámec poľnohospodárskej a potravinovej politiky EÚ sa počas uplynulých 50 rokov vyvíjal tak, ako sme uviedli a je výsledkom jej vlastných cieľov a možností, ako aj vonkajších činiteľov. K vonkajším činiteľom, ktoré pomáhali meniť a formovať politiku patrí najmä obchodná politika EÚ so súčasným kolom rokovaní WTO v Dohe, technologický vývoj, ekologické výzvy a trendy na trhoch s potravinami.

3.3.2. Mnohostranné rokovania WTO o obchode v rámci kola rokovaní v Dohe trvajú už takmer sedem rokov. Niektoré čiastočné riešenia sa na rokovaníach dosiahli, ale celkový pokrok je veľmi pomalý. EÚ je v tomto procese veľmi aktívna v mnohých oblastiach, o ktorých sa rokuje. Niektoré krajiny nechceli dospieť k pokroku, ktorý by priniesol úspešné závery. EÚ urobila značné ústupky, napríklad v poľnohospodárstve, priemysle a otázkach spojených s rozvojovými krajinami. Pre fungovanie sústavy medzinárodného obchodu by bolo dôležité dohovoriť sa na riešení.

3.3.3. Poľnohospodárstvo je tradične bodom, na ktorom rokovania uviazuju, pretože väčšina krajín bráni svoju vlastnú produkciu z dôvodu základnej bezpečnosti. Iné strany zúčastňujúce sa rokovaní sú samy veľkými vývozcami, ale nechcú deregulovať dovozy. EÚ je veľkým vývozcom určitých výrobkov, ale takisto najväčším dovozcom potravín. V roku 2007 vyviezol potravinársky priemysel výrobky v hodnote 54,6 miliárd EUR, zatiaľ čo dovoz spracovaných potravín do EÚ predstavoval 52,6 miliárd EUR.

3.3.4. Ak sa na rokovaníach v Dohe v blízkej budúcnosti dosiahne dohoda, bude to znamenať novú situáciu pre poľnohospodárske trhy v EÚ. Na základe ponuky predloženej v súčasnosti sa dotácie vývozu odstránia do roku 2014 a ochranné sadzby sa znížia o viac ako 50 %. V EÚ by to pre odvetvie poľnohospodárstva mohlo znamenať hospodársku stratu viac ako 20 miliárd EUR. Nedávny rast cien poľnohospodárskych výrobkov ovplyvní štruktúru obchodu a bude vplývať na celkový hospodársky výsledok.

3.3.5. EÚ upozornila na niekoľko dôležitých činiteľov súvisiacich s obchodom s poľnohospodárskymi výrobkami, napríklad na otázky ekologických a sociálnych noriem a dobrých životných podmienok zvierat (t. j. nekomerčné činitele). Tieto návrhy žiaľ neprinesli žiaden pokrok. Výrobné predpisy a normy by sa mali harmonizovať, aby sa v svetovom obchode vytvorili rovnaké podmienky pre všetkých.

3.3.6. Pri rokovaníach urobila EÚ značné ústupky najchudobnejším rozvojovým krajinám zrušením dovozných ciel, čo má zlepšiť ich príležitosti v obchode s poľnohospodárskymi výrobkami. Dôležité je tiež, aby vlastná poľnohospodárska výroba rozvojových krajín čerpala z väčších zdrojov, zvýhodneného zaobchádzania a technickej pomoci. EÚ by takisto mala byť oporou iniciatívam podporujúcim výrobu pre domáci trh v rozvojových krajinách a podporovať organizovanie vidieckych aktérov. Rozvojové krajiny sú veľmi rozdielne, pokiaľ ide o ich podmienky obchodu, čo by sa malo zohľadňovať v nových pravidlách obchodu.

3.3.7. Nedávne radikálne zmeny stavu na svetových trhoch s poľnohospodárskymi výrobkami ovplyvnia obchod

s potravinami a jeho štruktúru. Ak bude stúpanie cien trvalé, nepriamo to ovplyvní nové dohody a podmienky v obchodnej politike. EÚ už začala rozširovať jestvujúce dvojstranné obchodné dohody s mnohými obchodnými partnermi, sčasti kvôli ťažkostiam pri mnohostranných rozhovoroch, ale aj kvôli rýchlym zmenám, napríklad na potravinových a energetických trhoch. Cieľom musí byť dosiahnuť dohodu a vytvoriť intervenčný mechanizmus, ktorý by sa mohol využiť na zmenšenie výkyvov v cenách výrobkov a na vyváženie trhov.

3.4. Zmeny životného prostredia a technologický rozvoj

3.4.1. Problematika životného prostredia

3.4.1.1. Najdôležitejším ekologickým činiteľom sú premeny vyvolané klimatickými zmenami a predovšetkým politické opatrenia, ktoré kvôli nim prichádzajú. Klimatické zmeny ako také spôsobujú zmeny celosvetových klimatických podmienok, ktorým sa výroba musí prispôbiť, čo znižuje poľnohospodársku produktivitu. Iné nepriame účinky vyplývajú z politických opatrení: činnosti na spomalenie klimatických zmien si vyžadujú zmeny v štruktúre výroby a techniky, ktoré zasa znižujú produktivitu. Okrem poľnohospodárstva majú klimatické zmeny takisto veľký vplyv na možnosti potravinárskeho priemyslu a jeho výnosnosti.

3.4.1.2. Osobitne možno spomenúť aj výrobu energie z biologických zdrojov založenú na poľnohospodárskych surovinách. Trh s potravinami je teraz užšie spojený s energetickým trhom, keďže výroba energie z biologických zdrojov a výroba potravín si konkurujú, pokiaľ ide o suroviny a takisto preto, že poľnohospodárska výroba je v súčasnosti veľmi závislá od používania fosílnych palív. V dôsledku tejto konkurencie má cenový vývoj na energetickom trhu a politické opatrenia ktoré ho ovplyvňujú priamy vplyv na trh s potravinami.

3.4.1.3. Využívanie takých biologických surovín pri výrobe energie, ktoré sú vhodné ako suroviny na výrobu potravín, má vplyv na zvyšovanie dopytu po poľnohospodárskych výrobkoch a zvyšuje ich ceny.

3.4.1.4. Skleníkový efekt je všadeprítomným ekologickým problémom zatienujúcim mnohé iné ekologické otázky, medzi ktorými je však dôležitá biodiverzita, keďže ide o celosvetovú problematiku. V EÚ nadobúda ochrana rozmanitého genetického základu stále väčšiu dôležitosť pri zachovávaní chránených oblastí a pôvodných rastlinných a živočíšnych druhov ako súčasť alebo doplnku výroby a ako génová banka. Mimo Európy sú potreby v zásade tie isté, ale rozmanitosť druhov môže byť mnohokrát väčšia a ekonomických príležitostí môže byť oveľa menej.

3.4.1.5. Okrem biodiverzity sú problémom nákazy zvierat, zoonózy a cudzie druhy, ktoré sa vďaka medzinárodnému obchodu, doprave a spolupráci stále viac dostávajú do popredia. K takýmto pravdepodobne najdôvernejšie známym problémom biologickej bezpečnosti patrí v EÚ mor ošípaných, slintačka a krívačka, BSE a salmonelóza, kým na celosvetovej úrovni je vtáčia chrípka epidémiou, ktorá spôsobuje najväčšie obavy. Všetky choroby i škodcovia sa rozširujú svojším spôsobom, ich spoločnou črtou je skutočnosť, že priamo alebo nepriamo ovplyvňujú výrobu potravín a sú zdrojom neistoty, pokiaľ ide o rozhodovanie spotrebiteľov pri nákupe. Okrem toho majú závažný dlhodobý účinok ako činiteľ podkopávajúci istotu dodávok.

3.4.2. Nové technológie

3.4.2.1. Dopyt po poľnohospodárskych výrobkoch ako biologickej surovine na výrobu energie sa zvýšil predovšetkým v dôsledku politických opatrení na riešenie ohrozenia životného prostredia, ale tiež ako výsledok technologického rozvoja. Biotechnológia ponúka množstvo nových príležitostí efektívnejšej výroby a spracovania výrobkov na potravinovom a nepotravinovom trhu. V oblasti energetiky sa popri energii založenej na škrobových surovinách objavuje ako trhovo vhodný produkt energia získavaná z celulózových surovín.

3.4.2.2. Biotechnologické inovácie priniesli celý rad nových výrobných postupov. Pokrok v biotechnológiách sa považuje za veľký krok vpred pri zlepšovaní efektívnosti výroby. Tento proces by mal byť podporovaný snahami vo výskume a vývoji. Okrem výhod jestvuje aj potreba zohľadňovať potenciálne riziká pre zdravie a životné prostredie. Problémom je, že v mnohých prípadoch stále nie sú jasné potenciálne vedľajšie účinky biotechnologických aplikácií na zdravie zvierat, rastlín a ekosystémov.

3.4.2.3. Nedostatok uspokojivých údajov, ako i štúdií dokazujúcich vedľajšie účinky modernej biotechnológie na zdravie a životné prostredie ovplyvnili spôsob, akým túto technológiu vnímajú spotrebiteľia. Pri rozvojových snahách sa vážna pozornosť musí venovať názorom a obavám spotrebiteľov a zodpovedajúcemu označovaniu výrobkov uvádzaných na trh.

3.5. Vývoj cien na potravinových trhoch

3.5.1. Za posledné dva roky sa prudko zvýšili ceny poľnohospodárskych komodít a viacerých dôležitých základných potravín. Príčin je niekoľko, vrátane zvýšeného dopytu vyplýva-

júceho z nárastu obyvateľstva, vyšších cien energií, celosvetového znižovania zásob, ktoré sa odrazilo v investičných a špekulatívnych záujmoch o poľnohospodárske komodity, a ďalej vrátane klimatických podmienok, ako sú miestne výkyvy počasia a hrozba trvalejšej zmeny.

3.5.2. Na základe predpovedí je ťažké povedať, ako sa trhy budú vyvíjať v budúcnosti. Zníženie cien v posledných mesiacoch nenaznačuje, na akej úrovni sa ceny nakoniec ustália. V každom prípade majú cenové pohyby vplyv na trh v rozvojových krajinách a účinky pociťuje aj rozvinutý svet, vrátane krajín EÚ.

3.5.3. V EÚ vytvorili vyššie ceny na svetovom trhu pocit, že priestor na manévrovanie v poľnohospodárskej a potravinovej politike je trochu väčší než predtým. Pre nákupcov potravín sa nárast cien potravín javí ako rýchly a skutočne už vplyva na celkovú infláciu v krajinách EÚ. Podobná schéma, aj keď menej dramatická, je zrejma v rozvojových krajinách: z mnohých krajín dokonca nedávno prichádzali správy o nepokojoch súvisiacich s dostupnosťou potravín a ich cenami. Zároveň začalo byť očividné, že zvyšovanie cien má kladný vplyv na niektoré výrobné odvetvia: v mnohých prípadoch sú teraz miestni výrobcovia po prvýkrát po mnohých rokoch schopní konkurovať potravinám dovážaným za svetové ceny. Z dlhodobého hľadiska by to mohlo podporiť výrobu potravín a zabezpečiť výrobné príležitosti miestnemu obyvateľstvu. Predpokladom úspechu je taký hospodársky rast, ktorý poskytne spotrebiteľom dostatok peňazí na nákup potravín.

3.5.4. Zvyšovanie cien potravín na svetovom trhu pravdepodobne spôsobí zvýšenie objemu výroby potravín. Vyššie ceny by však mohli zhoršiť svetový hlad, keďže pre chudobných bude stále ťažšie kupovať základné druhy potravín, hlavne keď sa väčšia časť plodín bude využívať na nepotravinárske účely. Nová situácia v každom prípade jasne vplyva na rozdelenie príjmov v krajinách a preto je politicky citlivou problematikou. Je stále nejasné, ako sa zachovajú svetové organizácie, pokiaľ ide o budúci vývoj.

3.5.5. Samozrejme nejde iba o otázku trhov s konečnými výrobkami. Keď ceny konečných výrobkov stúpajú, je tendencia, že zdražujú výrobné vstupy a naopak. To isté platí teraz: ceny energií a hnojív stúpili, takže poľnohospodári na tom asi nie sú o nič lepšie, než predtým. Ak potravinársky priemysel nie je schopný udržať svoj podiel na cene konečného výrobku nezmenený, takisto bude trpieť účinkami vyšších cien surovín.

3.5.6. Zvyšovanie ceny odráža novú trhovú rovnováhu, ktorá je výsledkom mnohých rozličných činiteľov. V praxi je obrazom schopnosti svetového potravinárskeho priemyslu nakŕmiť obyvateľov podľa ich potrieb (globálna istota dodávok). V minulosti sa často tvrdilo, že svetový hlad nie je výsledkom nedostatku výrobných príležitostí, ale skôr národnej a medzinárodnej politiky. Tento záver sa v blízkej budúcnosti bude prehodnocovať. Otázkou je, či pokračujúci nárast obyvateľstva, klimatické zmeny a nepotravinárske využívanie (na pozadí ubúdajúcich fosílnych zdrojov energie) nemenia situáciu takým smerom, že v budúcnosti nedostatok potravín jednoducho nebude spôsobený politikou, ale vo zvýšenej miere obmedzeniami celkového rozsahu výroby.

3.5.7. Pri analýze vývoja cien základných potravín je bezpodmienečne potrebné zaujať zodpovedný prístup ku komplexnosti tejto problematiky, pričom je nevyhnutné zaviesť transparentnosť pri tvorbe cien na jednotlivých úrovniach poľnohospodársko-potravinárskeho hodnotového reťazca. V tomto zmysle je úlohou vlád, aby sa snažili o zlepšenie sledovateľnosti cien, a to prostredníctvom príslušných kontrol, ktoré by jasne poukázali na určité neoprávnené postupy niektorých aktérov, pričom samotné vlády by zároveň vykonávali intenzívnu pedagogickú činnosť s cieľom poskytovať spotrebiteľom pravdivé a úplné informácie.

3.6. Akosť a bezpečnosť potravín a ich výživové vlastnosti

3.6.1. Popri množstve, akosti a bezpečnosti potravín sú dôležitými činiteľmi na trhu s potravinami nutričné vlastnosti a preferencie spotrebiteľov. Bezpečnosť potravín určujú normy, na ktoré dohliada Európsky úrad bezpečnosti potravín (EFSA).

3.6.2. Výživa je komplexnou koncepciou, pri ktorej sa spotrebiteľský výber neriadi iba zdravotnými hľadiskami, ale aj kultúrne podmieneným správaním. Účinky potravinárskych výrobkov na zdravie a kto je za ne zodpovedný sú predmetom prebiehajúcej diskusie a aktéri trhu pri tejto problematike nedosiahli konsenzus.

3.6.3. Preferencie spotrebiteľov vychádzajú z osobných hodnôt, názorov (napr. na potraviny z ekologickej výroby) a kultúrnych činiteľov, ktoré nie sú merateľné. Nemalo by sa však podceňovať, že sú dôležité ako činitele ovplyvňujúce potravinové trhy.

3.7. Postavenie a úloha spotrebiteľov

3.7.1. Zodpovedná a trvalo udržateľná spotreba, vrátane recyklovania sa musí stať všeobecnou praxou. Týka sa to dodávateľ-

ského reťazca aj spotrebiteľov. Pri dosiahnutí tohto cieľa môže pomôcť rozsiahla spoločenská diskusia.

3.7.2. Európski spotrebiteľia považujú za samozrejmé, že potraviny musia mať dobrú akosť a primerané ceny. Okrem ceny je pre spotrebiteľov dôležitým hľadiskom sloboda rozhodovania a široký výber. Ľudia spravidla nie sú pripravení robiť kompromisy, pokiaľ ide o bezpečnosť potravín.

3.7.3. V praxi však mnohí spotrebiteľia robia kompromisy, pokiaľ ide o bezpečnosť potravinárskych výrobkov a ich kultúrny význam. Pre mnohých spotrebiteľov sú navyše dôležité špecifické charakteristiky potravinárskeho výrobku, napr. suroviny z ekologického poľnohospodárstva alebo geneticky modifikované suroviny, ktoré ovplyvňujú predajnú cenu.

3.7.4. Problematika akosti zdôrazňuje význam informovania: spotrebiteľov treba upozorniť na význam rizík a výhody spojené s rozličnými výrobnými metódami a vstupmi takým spôsobom, ktorý objasňuje prípadné obavy spojené s výrobkami. Musíme upustiť od čiernobieleho myslenia, aby spotrebiteľia mohli sami zvážiť klady a zápory určitého výrobku.

3.7.5. Pre spotrebiteľov je mimoriadne dôležité poznať akosť, lebo podľa nej robia svoje rozhodnutia. Jednoduchá dostupnosť informácií o akosti výrobkov je predpokladom vytvárania dôvery. Mnohí spotrebiteľia žiadajú okrem iného návrat k označovaniu krajiny pôvodu, aj pre európske potravinárske výrobky. Európskym výrobkom sa na európskych trhoch darí dobre vďaka dobrému informovaniu spotrebiteľov a transparentii. Kľúčovým činiteľom budúceho vývoja vo výrobe potravín je venovať náležitú pozornosť spotrebiteľskej politike.

3.8. Rozvojová politika a výroba potravín

3.8.1. Mnohé politické rozhodnutia týkajúce sa odstránenia problému svetového hladu boli prijaté na medzinárodných fórach, naposledy v súvislosti s rozvojovými cieľmi tisícročia. Praktické výsledky sú dodnes pomerne skromné. Počet hladujúcich ľudí neustále rastie a na svete stále trpí hladom približne miliarda ľudí. Vyššia poľnohospodárska výroba sa nestačí vyrovnáť nárastu obyvateľstva a na celosvetovej úrovni nie je možné účinne riešiť novú situáciu vo výrobe potravín. EÚ sa do týchto snáh zapojila v medzinárodných organizáciách aj bilaterálne vo vzťahu k rozvojovým krajinám. Snažila sa zohrávať aktívnu úlohu pri rozvojovej spolupráci i v obchodnej politike s vyhlídkami na zlepšenie postavenia výroby potravín v rozvojových krajinách.

3.8.2. Potravinová bezpečnosť sa musí dostať do popredia v politike medzinárodného rozvoja, aby sa mohla zmenšiť chudoba. Základným kameňom štátnej politiky v rozvojových krajinách by mal byť rozvoj výroby potravín. Každá rozvojová krajina by mala mať svoju štátnu poľnohospodársku politiku, ktorý by bola základom organizácie dodávok základných potravín pre obyvateľstvo krajiny.

3.8.3. Dosiachnutie tohto cieľa si v rozvojových krajinách vyžaduje zodpovedajúce zdroje na vzdelávanie, poradenstvo a výskum. Medzinárodné spoločenstvo a EÚ by sa mali rozhodnejšie snažiť o začlenenie týchto cieľov do rozvojových programov.

3.8.4. Poľnohospodárom v rozvojových krajinách by sa malo pomôcť podporou výrobných organizácií pri ich snahách o rozvoj domácej výroby, uvádzania na trh a spracovania a snahách o upevnenie trhového postavenia. Ako súčasť snáh o zlepšenie výrobných podmienok v rozvojových krajinách by sa malo zlepšiť riadenie rizík. Okrem výroby treba venovať pozornosť aj sociálnym otázkam. Podobne musí systém OSN účinnejšie pracovať na zlepšovaní dodávok potravín.

3.8.5. Pokiaľ ide o obchodnú politiku, musí byť možné zaručiť rozvojovým krajinám dôstojnú príležitosť, aby mali vlastný program environmentálnej podpory. Dosiachnutie tohto cieľa si vyžaduje uplatňovanie osvedčených postupov v správe v rozvojových krajinách pri vytváraní pravidiel a sústav obchodovania. EÚ by v rozvojových krajinách mohla zintenzívniť svoje pôsobenie pri rozvíjaní zručností. Jednoznačnejšie zoskupenie rozvojových krajín do najmenej rozvinutých krajín na jednej strane a hlavných vyvážajúcich krajín na druhej strane by zlepšilo postavenie najchudobnejších krajín. EÚ tieto ciele podporovala ako súčasť rokovaní v rámci WTO.

4. Možné zameranie činnosti EÚ a obmedzujúce činitele

4.1. V posledných niekoľkých desaťročiach došlo k posunu, pokiaľ ide o obavy EÚ a potravinová diskusia sa od nadprodukcie presunula smerom k ekologickým problémom, životným podmienkam zvierat a následne k problémom zdravia zvierat a ľudí a k verejnému zdraviu. V budúcnosti – a nemusí to byť ani ďaleká budúcnosť – pravdepodobne zažijeme „návrat ku koreňom“: v Európe sa diskusia vracia k dostupnosti a cene potravín, čo je trend, ktorý sa dá pozorovať už niekoľko rokov.

4.2. Zároveň je jasné, že EÚ nie je ostrov: chudoba a ťažkosti, ktoré spôsobuje budú aj naďalej hlavným problémom v rozvojových krajinách. Svetová chudoba nezmyslne v krátkom čase. EÚ má aj naďalej svoju zodpovednosť pri snahách o odstránenie chudoby.

4.3. Základnou obavou EÚ, a teda aj potravinárskeho odvetvia je dostupnosť energií. Potravinárske odvetvie je vo svojej dnešnej podobe založené na rozsiahlom využívaní energie, a vyžaduje si preto zabezpečenie energetických dodávok. Iným obmedzujúcim činiteľom je voda, predovšetkým v celosvetovom ponímaní. Treba sa snažiť zabezpečiť jej dostupnosť.

4.4. EÚ má viacero možností ako postupovať. Mohla by napríklad napomôcť v oblasti efektívnosti poľnohospodárstva a rybného hospodárstva EÚ, ale musela by pritom brať do úvahy ochranu životného prostredia, životné podmienky zvierat a verejné zdravie. Ako súčasť snáh o zefektívnenie výroby by EÚ mohla zväčšiť veľkosť poľnohospodárskych podnikov a výrobných jednotiek, ale opäť by sa to muselo udiať v súlade s požiadavkami ochrany životného prostredia a dobrých životných podmienok zvierat, pričom sa nesmie zabúdať na dostatočné príjmy výrobcov a potrebu udržať obyvateľstvo na vidieku.

4.5. EÚ by mohla zlepšiť istotu svojich dodávok vytváraním zásob a okrem iného aj diverzifikáciou svojich zdrojov energie. Získavanie energie z biologických zdrojov sa musí rozširovať, nie však na úkor dodávok potravín.

4.6. EÚ sa tiež musí naďalej riadiť humanistickými zásadami a prebrať zodpovednosť za problematiku vysťahovalectva a problémy v rozvojových krajinách, a takisto minimalizovať možnosť konfliktov v susedných regiónoch snahou o zabezpečenie príležitostí, aby si ľudia mohli zarábať na živobytie v okolí svojho bydliska, či už v EÚ alebo mimo nej.

EÚ by mala podporovať výrobcov v rozvojových krajinách a ich snahy o organizáciu tak, aby výrobcovia vďaka spolupráci a učeniu sa jeden od druhého mohli lepšie uspokojovať potreby svojich regiónov pokiaľ ide o dodávky potravín. Európski výrobcovia by sa mali zúčastňovať spolupráce jednotlivých poľnohospodárskych podnikov. V júli 2008 urobila EÚ zásadné rozhodnutie uvoľniť z poľnohospodárskeho rozpočtu jednu miliardu eur na zlepšenie podmienok poľnohospodárov v rozvojových krajinách.

4.7. Rovnako dôležité je rozvíjať globálne zodpovednú spotrebu a správne stravovacie návyky: strava bohatá na rastlinné produkty by ľudstvu umožnila uspokojiť potravinové nároky s podstatne nižšími energetickými vstupmi, než strava bohatá na živočíšne proteíny. V oblasti výroby je dôležité pokračovať v jej rozvoji a podporiť vedecké know-how. EÚ musí byť proaktívna vo všetkých týchto oblastiach, pri vlastnej činnosti aj v medzinárodných arénach.

5. Istota dodávok – základ dodávok potravín v EÚ

5.1. Istota dodávok je kľúčovým mechanizmom na boj proti rizikám a na zabezpečenie dodávok potravín a zdravotníckeho materiálu pri výnimočných stavoch. Opatrenia jednotlivých členských štátov EÚ na zabezpečenie dodávok sú značne rozdielne. Členstvo v EÚ zvyčajne znamená zníženie národnej istoty dodávok, keďže EÚ si myslí, že je schopná znášať celkovú zodpovednosť za istotu dodávok pri zvládaní kríz. Vnútrotný trh EÚ predstavuje dobrý základ na splnenie tohto cieľa. Krízy, ktoré sa objavili v posledných rokoch boli kvalitatívnymi krízami a nebolo zaznamenané obmedzenie dodávok základných komodít.

5.2. Jedným z hlavných cieľov pri zabezpečovaní istoty dodávok je zachovanie výroby potravinárskych surovín. V prípade krízy sa dodávky potravín môžu regulovať a kontrolovať. Rozhodujúca je pritom spolupráca poľnohospodárov, obchodu, priemyslu, správy a iných orgánov.

5.3. Ak kríza pokračuje dlhší čas, rozhodujúcou sa stáva dostupnosť základných vstupov poľnohospodárskej výroby. Sem patria hnojivá, zdroje energie (napríklad ropa), prípravky na ochranu rastlín, osivá, veterinárne liečivá, voda atď. Podľa zákona sú orgány správy povinné zabezpečiť dodávky výrobných vstupov v mimoriadnych situáciách. Vyžaduje si to jednoznačnú deľbu práce a plánov medzi jednotlivými aktérmi. Národné plány a úroveň pripravenosti v oblasti istoty dodávok sú rôzne. EÚ pracuje na vytvorení nových plánov, hlavne v súvislosti so zväčšovaním rozsahu medzinárodných rizík.

5.4. Istota dodávok potravinárskeho odvetvia EÚ sa musí upevniť zavedením spoľahlivejšieho mechanizmu a opatreniami oproti dnešku tak, aby sa EÚ mohla pripraviť na nové potenciálne riziká. Jadrom istoty dodávok sú plány vytvárania zásob, ktoré budú dostatočne rozsiahle a budú pokrývať celú EÚ. Stabilné a dobre fungujúce trhy s poľnohospodárskymi výrobkami v členských štátoch a na vnútornom trhu EÚ tvoria základ istoty dodávok. V prípade krízy je pre zachovanie istoty dodávok rozhodujúca spoľahlivosť a rýchlosť reakcie jednotlivých zúčastnených strán.

V Bruseli 22. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

PRÍLOHA

k stanovisku Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru

Tieto pozmeňovacie návrhy, ktoré získali podporu najmenej štvrtiny udelených hlasov, boli zamietnuté v diskusii:

Bod 3.4.2.2.

zmeniť takto:

„Biotechnologické inovácie priniesli celý rad nových výrobných postupov. Pokrok v biotechnológiách sa považuje niektorí výrobcovia osiva a chemických prípravkov za veľký krok vpred pri zlepšovaní efektívnosti výroby. Tento proces by mal byť podporovaný snahami vo výskume a vývoji. Okrem výhod jestvuje aj potreba zohľadňovať potenciálne riziká pre zdravie a životné prostredie. Tieto riziká treba dôkladne preskúmať a na ich výskum vyčleniť finančné prostriedky. Problémom je, že v mnohých prípadoch stále nie sú jasné celkom známe všetky potenciálne vedľajšie účinky biotechnologických aplikácií na zdravie zvierat, rastlín a ekosystémov.“

Výsledok hlasovania:

Za: 41, Proti: 49, Zdržali sa hlasovania: 18

Bod 1.8.

zmeniť takto:

„EÚ by mala zvýšiť investície do nových technológií, vrátane biotechnológií technológií zodpovedajúcich kritériám trvalej udržateľnosti, aby sa mohli vyvíjať ich výrobné aplikácie. Pokiaľ ide o biotechnológie, EHSV sa pripája k názoru Svetovej banky, FAO a ostatných verejných inštitúcií v rámci medzinárodného hodnotenia poľnohospodárskych poznatkov, vedy a rozvojových technológií (IAASTD), ktoré v apríli 2008 skonštatovali, že svetové problémy s výživou, ktoré sa objavujú mimo EÚ sa musia v prvom rade vyriešiť prostredníctvom poľnohospodárskych postupov a ekologického pestovania plodín, a nie prostredníctvom genetických technológií a biotechnológií.“

Výsledok hlasovania:

Za: 39, Proti: 47, Zdržali sa hlasovania: 19

Body 3.4.2.1. a 3.4.2.2. (*)

zmeniť takto:

„3.4.2.1. Dopyt po poľnohospodárskych výrobkoch ako biologickej surovine na výrobu energie sa zvýšil predovšetkým v dôsledku politických opatrení na riešenie ohrozenia životného prostredia, ako aj v dôsledku rastu svetového obyvateľstva a zmenených stravovacích návykov (napríklad vyššia konzumácia mäsa) ale tiež ako výsledok technologického rozvoja. Biotechnológia ponúka množstvo nových príležitostí efektívnejšej výroby a spracovania výrobkov na potravinovom a nepotravinovom trhu. V oblasti energetiky sa popri energii založenej na škrobových surovinách objavuje ako trhovo vhodný produkt energia získavaná z celulózoých surovín.“

3.4.2.2. „Inovácie vo vývoji ekologicky a sociálne prijateľných metód zefektívnenia chovu zvierat (napríklad tzv. inteligentné šľachtenie) a pestovania plodín by sa mali naďalej podporovať snahami vo výskume a vývoji. Biotechnologické inovácie priniesli celý rad nových výrobných postupov. Pokrok v biotechnológiách sa považuje za veľký krok vpred pri zlepšovaní efektívnosti výroby. Tento proces by mal byť podporovaný snahami vo výskume a vývoji. Okrem výhod jestvuje aj potreba zohľadňovať potenciálne riziká pre zdravie a životné prostredie. EHSV súhlasí s názorom inštitúcií v rámci IAASTD, že problémy s výživou, ktoré sa celosvetovo, avšak mimo EÚ naďalej zostrili sa musia vyriešiť jedine metódami prispôbenými miestnej situácii, teda prostredníctvom poľnohospodárskych postupov, ekologického poľnohospodárstva atď., a vyslovene nie prostredníctvom genetických technológií.“

Výsledok hlasovania:

Za: 34, Proti: 53, Zdržali sa hlasovania: 21

(*) Pozn. prekl.: V nemeckej verzii je nasledujúci pozmenený text súčasťou bodu 3.4.2.1., v slovenskej verzii, ako aj v anglickom origináli je súčasťou bodu 3.4.2.2.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Prekročiť rámec HDP – ukazovatele trvalo udržateľného rozvoja“

(2009/C 100/09)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 16. – 17. januára 2008 rozhodol vypracovať podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Mimo rámec HDP – ukazovatele pre trvalo udržateľný rozvoj“.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie (stredisko pre monitorovanie trvalo udržateľného rozvoja) poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 8. októbra 2008. Spravodajcom bol pán Martin SIECKER.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 448. plenárnom zasadnutí 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 22. októbra 2008) 114 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 8 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. Hrubý domáci produkt (HDP) je dôležitým ukazovateľom hospodárskeho rastu, avšak pri riešení výziev 21. storočia nepostačuje ako nástroj na orientáciu pri tvorbe politiky. Na to sú potrebné iné doplňujúce ukazovatele. Takýto záver vyplynul z konferencie Európskej komisie, ktorá sa uskutočnila 19. a 20. novembra 2007 v Bruseli pod názvom „Prekročiť rámec HDP“, ako aj konferencie „Pohodlná pravda (Een comfortabele waarheid)“, ktorá sa uskutočnila 10. januára 2008 v Tilburgu.

1.2. HDP výborne slúži ako meradlo rýchlosti hospodárstva, ktoré ukazuje, ako rýchlo zarábame peniaze bez ohľadu na to, či sú výsledkom našej činnosti užitočné výrobky a služby, alebo či spôsobíme škodu iným ľuďom resp. na životnom prostredí. Potrebovali by sme však predovšetkým výskomer, ktorý by ukázal, ako ďaleko ešte sme od trvalo udržateľného a solidárneho hospodárstva.

1.3. Vzhľadom na to, že trvalá udržateľnosť a blahobyt sú dva odlišné aspekty, potrebujeme vlastne dva nástroje. Podstatou trvalej udržateľnosti je zdravý svet teraz a v budúcnosti a solidarita medzi generáciami. Je zároveň ich podmienkou, pričom blahobyt, ktorý sa týka spoločenského rozvoja, je cieľovou premennou. Pri trvalej udržateľnosti stačí zaručiť, že v danom spôsobe života je na celom svete možné dlhodobo pokračovať. Ak je táto podmienka splnená, nie je potrebné usilovať sa o ešte väčšiu trvalú udržateľnosť. V prípade blahobytu je to však inak. Čím väčší blahobyt, tým lepšie, a preto má zmysel neustále sa snažiť o väčší blahobyt.

1.4. Už existuje ukazovateľ miery trvalej udržateľnosti a jej vývoja: je to ekologická stopa, ktorá je napriek svojim nedostatkom najlepším dostupným ukazovateľom celkového trvalo udržateľného rozvoja v oblasti životného prostredia.

1.5. Ekologická stopa je vynikajúcim komunikačným nástrojom a je jedným z mála, ak nie jediným, ukazovateľom, ktorý zohľadňuje vplyv našej spotreby a výrobných postupov (dovoz a vývoz) na životné prostredie v iných krajinách. Niektoré nedostatky môžu byť vychytané pri jeho používaní a ak sa v budúcnosti podarí nájsť lepší ukazovateľ, môže byť nahradený.

1.6. Úlohou ostáva vytvoriť ukazovateľ sociálneho rozvoja, ktorý by rôzne aspekty kvality života meral realistickým spôsobom. Predkladané stanovisko sa venuje iba ukazovateľu kvality života, pretože (zatiaľ) neexistuje podobný spoľahlivo fungujúci nástroj tvorby politiky.

1.7. Prakticky využiteľný a vedecky spoľahlivý ukazovateľ by mal pokrývať oblasti života, ktoré sú všeobecne považované za kľúčové pre jeho kvalitu a zároveň by mal:

- zahŕňať objektívne faktory, ktoré ovplyvňujú spôsobilosti ľudí,
- byť citlivý na vplyv politiky,
- načas poskytovať požadované údaje,
- umožniť porovnanie medzi krajinami,
- umožniť porovnanie medzi časovými obdobiami,
- byť zrozumiteľný pre širokú verejnosť.

1.8. Oblasti života, ktoré sú všeobecne považované za kľúčové pre jeho kvalitu, sú:

- fyzická integrita a zdravie,
- hmotný blahobyt,

- prístup k verejných službám,
- účasť na živote spoločnosti a integrácia prisťahovalcov,
- voľný čas,
- kvalita životného prostredia.

Základné údaje potrebné na meranie vývoja v uvedených oblastiach sú v rámci členských krajín EÚ dostupné, hoci niektoré ich aspekty (frekvencia, zber, spracovanie) bude ešte potrebné zdokonaľiť.

1.9. Opísaný ukazovateľ nie je dokonalý, ani nemá slúžiť ako prototyp, ale ako príspevok k diskusií prebiehajúcej na túto tému. Stanovovanie jeho hodnoty je dynamickým procesom, veď napokon ide o meranie zmien v spoločnosti, ktoré si zasa môžu vyžadovať vytvorenie nových alebo presnejších ukazovateľov. Aj definovanie ukazovateľa je dynamickým procesom. Definícia by mala byť výsledkom debaty a diskusie, v súlade so zásadami demokratickej spoločnosti.

1.10. Prechod k politike, ktorá nie je založená výhradne na hospodárskom raste, ale zohľadňuje aj sociálne faktory a ochranu životného prostredia, môže viesť k trvalo udržateľnejšiemu a solidárnejšiemu hospodárstvu. Nie je to žiadny krátkodobý projekt, na to je táto úloha príliš obsiahla. Ak má byť tento projekt realizovateľný, je zrejmé, že bude potrebné obmedziť jeho rozsah na členské štáty EÚ, prípadne sem môžu byť zahrnuté kandidátske krajiny Chorvátsko a Turecko a ďalej aj krajiny s porovnateľnou úrovňou hospodárskeho rozvoja ako napr. Spojené štáty americké, Kanada, Austrália, Nový Zéland a Japonsko. Obrovské rozdiely v úrovni hospodárskeho rozvoja znemožňujú vytvorenie jediného nástroja, ktorý by na jednotnej stupnici znázorňoval a meral kvalitu života v rozvinutých a rozvojových krajinách.

2. Obmedzenia HDP

2.1. Hlavným cieľom všetkých ľudí je šťastie. Najdôležitejšou úlohou vlády je vytvoriť podmienky, ktoré každému občanovi umožnia urobiť všetko pre to, aby bol šťastný. Znamená to, že vláda musí neustále sledovať vývoj v spoločnosti a zbierať informácie o stave, v ktorom sa spoločnosť nachádza. Až keď budeme vedieť, s čím a prečo sú ľudia nespokojní, môžeme sa pokúsiť niečo zmeniť.

2.2. V súčasnosti vlády najčastejšie používajú hrubý domáci produkt (HDP) ako meradlo stavu, v ktorom sa spoločnosť nachádza. HDP bol ako ukazovateľ zavedený v minulom storočí po období veľkej depresie a následnej druhej svetovej vojny. Pre tvorcov politik predstava je najdôležitejšia, ak nie jediný nástroj na meranie hospodárskych výsledkov a aktivít. Je založený na medzinárodne uznávanom systéme národných účtov, ktoré sú vedené podľa rovnakého kľúča. Všetko sa navyše prepočítava na jednu a tú istú jednotku merania: peniaze. Z uvedených dôvodov je HDP vhodný na porovnávanie na medzinárodnej úrovni.

2.3. Zároveň však nevyhová o blahu (šťastí) ľudí a takisto nehovorí do akej miery je rozvoj spoločnosti trvalo udržateľný. HDP na obyvateľa v Spojených štátoch amerických patrí medzi najvyššie na svete, avšak nemožno z toho vyvodiť, že Američania sú šťastnejší ako obyvatelia iných krajín a takisto sa dá dlho diskutovať o trvalo udržateľnej povahe americkej spoločnosti. Za posledných 60 rokov HDP na obyvateľa značne vzrástol na celom svete, čo však nevedlo k žiadnemu podstatnému nárastu šťastia. Okrem všeobecných sťažností, že predtým bolo všetko lepšie, bol v roku 2008 zaznamenaný rekordný počet 900 miliónov ľudí trpiacich hladom. A hlad určite nerobí človeka šťastným.

2.4. Súčasný vývoj v spoločnosti a súčasné hospodárske pomery sa značne líšia od situácie v polovici minulého storočia. Najmä v rozvinutých krajinách rastie potreba kvantifikovať aj javy, ktoré nie sú výsledkom trhových operácií alebo formálnych ekonomických procesov. Mnohé z týchto aspektov a potrieb nie sú v HDP dostatočne alebo vôbec zohľadnené.

2.5. Za rastúcim HDP sa môže skrývať podstatný pokles prosperity a blahobytu. Ak by napríklad v niektorej krajine vyrúbali všetky lesy, drevo predali a všetky deti poslali do práce namiesto do školských lavíc, tento krok by bol z hľadiska HDP veľmi priaznivý, pretože ekonomické výsledky by svedčili o hmotnej prosperite. Takýto rast by však nebol trvalo udržateľný a obyvateľstvo, hlavne deti, by neboli šťastnými či šťastnejšími.

2.6. Aj prírodné a politické katastrofy môžu pozitívne ovplyvniť HDP. Hurikán Katrina bol vďaka obrovskému úsiliu a hospodárskym aktivitám potrebným na obnovu požehnaním pre HDP štátu Louisiana. To isté platí aj pre HDP niektorých ázijských a afrických krajín po cunami a pre HDP takmer všetkých európskych hospodárstiev po druhej svetovej vojny. Odhliadnuc od skutočnosti, že úroveň prosperity nestúpila rovnakým dielom pre všetkých, tieto katastrofy určite neprispeli k blahu ľudí a trvalej udržateľnosti spoločnosti.

2.7. Avšak aj menej extrémne príklady ukazujú, že HDP ako ukazovateľ nepostačuje. Vyššia miera materiálnej prosperity vedie k väčšiemu predaju áut a k budovaniu väčšieho počtu ciest. To spôsobuje väčší počet dopravných nehôd a vyššie náklady (náhrada, resp. oprava auta, náklady na starostlivosť o zranených či invalidov, vyššie poisťné). Vedie to aj k takým neuhom ako je obchod so zbraňami a predaj antidepressív deťom. Všetky tieto faktory prispievajú k rastu HDP, no nie k naplneniu hlavného cieľa všetkých ľudí – nájdeniu šťastia a spokojnosti. Ojedinelou výnimkou sú možno iba tí, ktorí na tom zarábajú peniaze.

2.8. Dominancia HDP sa ukazuje najmä vtedy, keď HDP klesá. Vtedy okamžite vypukne panika, ktorá nemusí byť nutne oprávnená. Je možné, že HDP klesne v dôsledku pozitívneho vývoja. Ak zajtra všetci vymenia tradičné žiarovky za najnovšie LED osvetlenie, povedie to pravdepodobne k jednorazovému zvýšeniu výdavkov na nové osvetlenie, ale zároveň aj k podstatnému štrukturálnemu zníženiu spotreby elektrickej energie, a teda aj k zníženiu HDP, pretože toto LED osvetlenie spotrebúva iba zlomok elektrickej energie potrebnej na osvetľovanie tradičnými žiarovkami.

2.9. HDP je skrátka výborným meradlom výkonu hospodárstva, no neexistuje priamy vzťah medzi hospodárskym rastom a pokrokom v iných oblastiach života spoločnosti. Na vytvorenie celkového obrazu sú potrebné aj ukazovatele, ktoré odrážajú rozvoj v okrem iných aj v sociálnej sfére a oblasti životného prostredia.

3. Iné faktory blaha

3.1. Na viacerých miestach sa súbežne vedú diskusie o potrebe iných ukazovateľov popri HDP. Popri konferencii s názvom „Prekročiť rámec HDP“, ktorú 19. a 20. novembra 2007 v Bruseli⁽¹⁾ usporiadala Európska komisia, sa 10. januára tohto roku na univerzite v holandskom Tilburgu uskutočnila konferencia pod názvom „Pohodlná pravda (Een comfortabele waarheid)“⁽²⁾. Medzi závermi z oboch konferencií existujú jasné paralely: zhodli sa na tom, že popri ukazovateli hospodárskeho rastu je potrebné využívať aj iné ukazovatele. HDP výborne slúži ako meradlo rýchlosti hospodárstva, ktoré ukazuje ako rýchlo zarábame peniaze, bez ohľadu na to, či sú výsledkom našej činnosti užitočné výrobky a služby, alebo či spôsobíme škodu iným ľuďom resp. na životnom prostredí. Potrebovali by sme predovšetkým nástroj, ktorý by ukázal, ako ďaleko ešte sme od trvalo udržateľného a solidárneho hospodárstva. Krátko po

zavedení HDP renomovaní ekonómi (napr. Samuelson⁽³⁾) vyzývali rozšíriť hrubý domáci produkt o nehmotné aspekty, ako napr. o životné prostredie a prírodné hodnoty, a tým odstrániť obmedzenie HDP na výlučne ekonomické aspekty. Toto úsilie však nevyústilo do prijatia upravenej verzie HDP a tradičné HDP má v súčasnosti stále dominantné postavenie. Uvedenej problematike sa intenzívne venovalo niekoľko vedcov, ktorých zistenia tu v skratke predstavujeme.

3.2. **Richard Layard**, britský profesor ekonomiky práce, vo svojej knihe „Happiness“ (Šťastie)⁽⁴⁾ konštatuje, že ľuďom v rozvinutých krajinách sa v ostatných 50 rokoch nepodarilo stať šťastnejšími napriek významnému zvýšeniu materiálneho blahobytu. Podľa Layarda je príčinou vzájomná konkurencia, pretože všetci sa predovšetkým snažia zarábať viac ako ostatní. Táto jednostranná fixácia viedla k úpadku v oblastiach, ktoré sú pre blaho ľudí dôležitejšie: stabilné rodiny, potešenie z práce a dobré vzťahy s priateľmi a s okolím. Vyplyva to z rastúceho počtu rozvodov, pribúdajúceho stresu na pracovisku a rastúcej miery kriminality. Na opätovné vytvorenie rovnováhy je potrebné sústrediť viac pozornosti na rovnosť možností získať zárobok než na rovnosť príjmov.

3.3. Indický ekonóm **Amartya Sen**⁽⁵⁾ vo svojej teórii hospodárstva prosperity kladie dôraz na skutočnosť, že pri prosperite sa nejedná o statky ale o aktivity, kvôli ktorým sa tieto statky získavajú. Príjem dáva jednotlivcom možnosť vykonávať aktivity a týmto spôsobom sa realizovať. Uvedené možnosti, ktoré Sen nazýva „spôsobilosti“, závisia tiež od faktorov ako zdravie a dĺžka života. Najmä v rozvojových krajinách sú informácie o miere úmrtnosti dôležité, sú totižto dobrým ukazovateľom javov ako napr. nerovnosť a kvalita života.

3.4. Americká filozofka **Martha Nussbaum** vo svojej najnovšej knihe „Frontiers of Justice“ (Hranice spravodlivosti)⁽⁶⁾ načrtáva desať minimálnych sociálnych práv nevyhnutných pre život v sebaúcte. Spoločnosť, ktorá svojim občanom nemôže zaručiť určitú primeranú úroveň týchto práv a slobôd, podľa autorky zlyháva a nie je úplne spravodlivou spoločnosťou. Konkrétne ide o možnosť viesť ľudský život normálnej dĺžky, byť v dobrom zdravotnom stave, voľne sa môcť pohybovať, využívať svojho ducha, vytvoriť si vzťah k veciam a iným ľuďom, vytvoriť si koncepciu dobra, žiť s inými a pre iných bez akejkoľvek diskriminácie, starať sa o zvieratá a prírodu a vytvoriť si k nim vzťah, smiať sa a hrať sa, môcť zúčastniť sa na politických rozhodnutiach a mať možnosť získať majetok. Tento zoznam nie je konečný a môže byť rozšírený.

(1) www.beyond-GDP.eu

(2) www.economischegroei.net

(3) P. Samuelson, Evaluation of real national income (Hodnotenie reálneho národného príjmu), Oxford Economic Papers, 1950, 2: 1-29.

(4) R. Layard, Happiness: lessons from a new science (Šťastie: ponaučenia z novej vedy), Penguin Books, 2005.

(5) A. Sen, Commodities and capabilities (Komodity a spôsobilosti), Amsterdam North Holland, 1985.

(6) M. Nussbaum, Frontiers of justice (Hranice spravodlivosti), Harvard University Press, 2005.

4. Iné ukazovatele

4.1. Popri HDP existujú aj ďalšie ukazovatele na kvantifikáciu javov, ktoré sú dôležité pre opísanie stavu, v ktorom sa spoločnosť nachádza. Nasledujúci stručný opis poskytuje krátky orientačný prehľad o štyroch ukazovateľoch v tejto oblasti. Je ich oveľa viac, napríklad iniciatíva Federálnej rady pre trvalo udržateľný rozvoj v Belgicku ⁽¹⁾, kanadský index blaha (CIW) ⁽²⁾, hrubé národné šťastie v Bhutáne ⁽³⁾, iniciatíva QUARS v Taliansku ⁽⁴⁾, Stiglitzova komisia vo Francúzsku ⁽⁵⁾, ďalej OECD ⁽⁶⁾, ktorá má celosvetový projekt na meranie pokroku a aj Eurofond ⁽⁷⁾ má k dispozícii relevantné informácie. Obmedzený priestor nám neumožňuje ich všetky spomenúť.

4.2. **Index ľudského rozvoja (HDI)** ⁽⁸⁾ je ukazovateľom pokroku spoločnosti a skupín, ktoré sú jej súčasťou. Rozvojový program OSN (UNDP) využíva túto metódu od roku 1993 pri vypracovávaní každoročnej správy o situácii v jednotlivých krajinách. Popri príjme zohráva úlohu aj očakávaná dĺžka života, miera gramotnosti a úroveň vzdelania. Od roku 1977 sa zverejňuje Index ľudskej chudoby ⁽⁹⁾, ktorý odráža aj prístup k vzdelávaniu, bezpečným potravinám, vode a zdravotnej starostlivosti. HDI je čiastočne založený na Senových teóriách. Osvedčuje sa najmä v rozvojových krajinách, jeho nedostatkom však je, že je menej vhodný na meranie pokroku v rozvinutých krajinách.

4.3. V prípade „**ekologickej stopy**“ ⁽¹⁰⁾ sa vychádza z toho, že spotrebu je možné prerátať na povrch potrebný na vyprodukovaní spotrebovaných zdrojov. Tento ukazovateľ umožňuje navzájom porovnať dosah rôznych typov spotrebného správania (životných štýlov) alebo rôznych skupín obyvateľstva (krajín) na životné prostredie. Na celom svete je na uspokojenie individuálnej spotreby k dispozícii 1,8 hektára produktívnej plochy na obyvateľa. V súčasnosti však ľudstvo využíva 2,2 hektára na obyvateľa, čo znamená, že ľudstvo rýchlo vyjedá zásoby zeme. Rozdiely medzi jednotlivými krajinami sú však obrovské: v Spojených štátoch amerických dosahuje priemerná ekologická stopa na obyvateľa 9,6 hektára, pričom v Bangladéši je to 0,5 hektára. Bez zmien v politike budú tieto problémy narastať. Erozia a rozširovanie púští zapríčiňujú, že k dispozícii je čoraz menej produktívnej pôdy, o ktorú sa musí deliť stále rastúca populácia a zároveň stúpa dopyt, pretože vďaka zvýšeniu

prosperity ľudia spotrebúvajú čoraz viac. Ekologická stopa je dobrým indikátorom trvalo udržateľného rozvoja, jej nedostatkom však je, že nevypovedá o blahu ľudí.

4.4. **Index životných podmienok** ⁽¹¹⁾, nazývaný aj Sociálny stav Holandska (SSH), ponúka systematický popis a analýzu podmienok života obyvateľov tejto krajiny. SSH popisuje vývoj podmienok života počas obdobia približne 10 rokov. Skúma príjem, prácu, vzdelávanie, zdravie, aktivity vo voľnom čase, mobilitu, kriminalitu, bývanie a okolie bydlísk. Odvetvové kapitoly dopĺňa súhrnný index životnej situácie. Zároveň poskytuje údaje týkajúce sa verejnej mienky o politike a štátnej správe. Tento prieskum zverejňuje Holandský úrad sociálno-kultúrneho plánovania každé dva roky. Indexu životnej situácie sa však v Holandsku nepodarilo získať veľkú vážnosť, pretože je predovšetkým zmesou nesúrodých prvkov, a preto neposkytuje kvalitný a súvislý obraz o blahu spoločnosti.

4.5. Profesor Ruut Veenhoven z Erazmovej univerzity v Rotterdame skúma **už tridsať rokov pocit šťastia v rámci celého sveta**. Vo svojej *World Database of Happiness* (Svetová databáza šťastia) ⁽¹²⁾ dospel k záveru, že korelácia medzi peniazmi a šťastím je obzvlášť nízka. U ľudí, ktorí získajú viac peňazí vidno krátkodobé obšťastnenie, ale o rok je ten silnejší pocit šťastia preč. Sloboda rozhodovania a trávenia času vedie vo všeobecnosti k hlbším pocitom šťastia. Ďalej uvádza, podobne ako Layard, že z tohto hľadiska existuje jednoznačný rozdiel medzi rozvinutými a rozvojovými krajinami. V rozvojových krajinách vedie zvýšenie príjmu k intenzívnejšiemu a trvalejšiemu pocitu šťastia ako v rozvinutých krajinách. Uvedený rozdiel sa stráca, keď HDP na obyvateľa prekoná hranicu príjmu medzi 20 000 a 25 000 dolármi. Nedostatkem svetovej databázy šťastia je, že pri meraní vnímania šťastia môžu určitú úlohu zohrávať aj individuálne preferencie. Pociť šťastia navyše nie je jednoduché ovplyvniť prostredníctvom verejnej politiky.

5. Možnosti využitia

5.1. Existujú zhruba dve možnosti na prekonanie dominantnej pozície HDP v sociálno-ekonomickej politike. Prvou možnosťou je vytvoriť popri HDP aj súbor iných ukazovateľov trvalej udržateľnosti a blahobytu (ich aspektov), ktoré by v politike získali rovnakú váhu ako HDP. Druhým variantom by bolo nahradiť HDP novým zastrešujúcim ukazovateľom, ktorý by zahŕňal všetky významné prvky trvalej udržateľnosti a blahobytu. Tento nový ukazovateľ by potom mal v sociálno-ekonomickej politike zohrávať hlavnú úlohu.

⁽¹⁾ www.duurzameontwikkeling.be

⁽²⁾ www.statcan.ca

⁽³⁾ www.bhutanstudies.org.bt

⁽⁴⁾ www.sbilanciamoci.org

⁽⁵⁾ <http://stiglitz-sen-fitoussi.fr/en/index.htm>

⁽⁶⁾ <http://www.oecd.org/statsportal>

⁽⁷⁾ <http://www.eurofound.europa.eu>

⁽⁸⁾ www.eurofound.europa.eu/

⁽⁹⁾ <http://hdr.undp.org/en/statistics/>

⁽¹⁰⁾ www.footprintnetwork.org

⁽¹¹⁾ <http://hdr.undp.org/en/statistics/indices/hpi/>

⁽¹²⁾ <http://worlddatabaseofhappiness.eur.nl/>

5.2. Prvá možnosť, čiže súbor ďalších ukazovateľov popri HDP, už vlastne existuje, no nefunguje. Jestvuje už mnoho ukazovateľov, ktoré merajú rozličné aspekty trvalej udržateľnosti a blaha: ukazovatele demokracie, šťastia, spokojnosti so životom, zdravia, úrovne vzdelania, gramotnosti, slobody vyjadrovania, kriminality, kvality životného prostredia, emisií CO₂, vplyv na životné prostredie tzv. ekologická stopa, atď. Tieto ukazovatele však majú menšiu váhu ako HDP, ktorý je stále vnímaný ako najobsažnejší a najmenej kontroverzný ukazovateľ našej prosperity.

5.3. Druhá možnosť, zastrešujúci ukazovateľ namiesto HDP, je zložitá, pretože ide o dve bytostne odlišné záležitosti: trvalú udržateľnosť a prosperitu. Trvalá udržateľnosť je podmienkou, prosperita je cieľovou premennou. Pri trvalej udržateľnosti stačí zaručiť, že v danom spôsobe života je na celom svete možné dlhodobo pokračovať. Ak je táto podmienka splnená, nie je potrebné usilovať sa o ešte väčšiu trvalú udržateľnosť. V prípade prosperity je to však inak. Vyššia miera prosperity je vždy lepšia ako menšia, a preto má zmysel neustále sa snažiť o väčšiu prosperitu.

5.4. Vzhľadom na to, že tieto dva bytostne odlišné faktory nie je možné zlúčiť pod jedného menovateľa, prichádza na rad tretia možnosť: dva ukazovatele okrem HDP. Jeden ukazovateľ trvalej udržateľnosti a jeden kvality života. Už existuje ukazovateľ miery trvalej udržateľnosti a jej vývoja: je to ekologická stopa, ktorá je napriek svojím nedostatkom najlepším dostupným ukazovateľom celkového trvalo udržateľného rozvoja v oblasti životného prostredia. Ekologická stopa je vynikajúcim komunikačným nástrojom a je jedným z mála, ak nie jediným, ukazovateľom, ktorý zohľadňuje vplyv našej spotreby a výrobných postupov (dovoz a vývoz) na životné prostredie v iných krajinách. Niektoré nedostatky môžu byť vychytané pri jeho používaní, a ak sa v budúcnosti podarí nájsť lepší ukazovateľ, môže byť nahradený. Zatiaľ však neexistuje účinný ukazovateľ sociálneho rozvoja, ktorý by realisticky meral rôzne aspekty kvality života. Toto stanovisko sa venuje iba ukazovateľu kvality života.

6. Ukazovateľ kvality života

6.1. Prakticky využiteľný a vedecky spoľahlivý ukazovateľ by mal pokrývať oblasti života, ktoré sú všeobecne považované za kľúčové pre jeho kvalitu a zároveň by mal:

- zahŕňať objektívne faktory, ktoré ovplyvňujú spôsobilosti ľudí,
- byť citlivý na vplyv politiky,

- načas poskytovať požadované údaje,
- umožniť porovnanie medzi krajinami,
- umožniť porovnanie medzi časovými obdobiami,
- byť zrozumiteľný pre širokú verejnosť.

6.2. Oblasť života, ktoré sú v rámci EÚ všeobecne považované za kľúčové pre jeho kvalitu a zároveň spĺňajú uvedené kritériá, sú:

- **Fyzická integrita a zdravie.** Tento ukazovateľ meria percento obyvateľstva, ktoré nie je fyzicky obmedzované konať podľa vlastného uváženia, a to či už internými faktormi (ochorenie, postihnutie) alebo externými faktormi (zločin a uväznenie).
- **Hmotný blahobyť.** Je to priemerný štandardizovaný disponibilný príjem vyjadrený v parite kúpnej sily, ktorý je najlepším celkovým meradlom skutočnej kúpnej sily priemerného obyvateľa. Po korekcii rozdielov v miestnych cenách je možné porovnávať kúpnu silu v rôznych krajinách.
- **Prístup k verejným službám.** Percento HDP vynaložené na zdravotnú starostlivosť, školstvo, verejnú dopravu, bývanie a kultúru.
- **Účasť na živote spoločnosti.** Percento obyvateľstva vo veku od 20 do 65 rokov, ktorí vykonávajú platenú prácu + percento obyvateľstva vo veku viac ako/nad 20 rokov, ktorí vykonávajú dobrovoľnícku prácu. Platená práca je v súčasnosti považovaná za jednu z najdôležitejších foriem účasti na živote spoločnosti a integrácie. Popri tom je dobrovoľnícka práca, ktoré čiastočne prelamuje dominanciu hospodárskej sféry, dôležitá pre udržiavanie rôznych sociálnych a spoločenských štruktúr. Vzhľadom na zvýšenú mobilitu ľudí je dôležité, aby prisťahovalci boli pozitívne prijímaní a aby sa podporovala ich kultúrna a sociálna integrácia do existujúcich spoločenstiev
- **Voľný čas.** Priemerný počet hodín voľného času obyvateľstva vo veku od 20 do 65 rokov, ktorý nie je venovaný vzdelávaniu a platenej alebo neplatenej práci (vrátane času potrebného na dochádzanie do zamestnania, domáce práce a starostlivosť o členov rodiny), od ktorého sa odpočíta voľný čas v dôsledku nedobrovoľnej nezamestnanosti. Dostatok voľného času je popri platenej práci nevyhnutným na formovanie života podľa vlastného rozhodnutia.

— **Kvalita životného prostredia.** Príroda ako percento celkovej rozlohy + percento obyvateľstva, ktoré nie je vystavené znečisteniu ovzdušia. V tomto prípade sa nejedná o príspevok prírody a životného prostredia k trvalej udržateľnosti sociálno-ekonomického rozvoja (na ten účel slúži ekologická stopa ako osobitný ukazovateľ), ale o kvalitu života obyvateľov. Ukazovateľ sa preto obmedzuje na dva aspekty prírody a životného prostredia, ktoré obyvatelia priamo pozitívne alebo negatívne vnímajú.

6.3. Uvedených 6 oblastí je vyhodnocovaných v rozličných jednotkách. Aby bolo možné zhrnúť ich do jedného zastrešujúceho ukazovateľa, musia byť najprv vzájomne porovnateľné. Najjednoduchšie a zároveň najúčinnšie je vypočítať štandardizované skóre každého čiastkového ukazovateľa prostredníctvom medzinárodne akceptovanej a často využívanej štatistickej metódy (Z-skóre). Je to premenná s priemernou hodnotou 0 a štandardnou odchýlkou 1. To zhruba znamená, že pre jednu tretinu krajín má ukazovateľ hodnotu medzi 0 a +1, pre ďalšiu tretinu 0 až -1, pre jednu šestinú viac ako +1 a pre druhú šestinú menej ako -1. Zastrešujúci ukazovateľ môžeme vypočítať ako priemernú hodnotu Z-skór v šiestich oblastiach.

6.4. Pre účely merania zmien v čase nie je možné každý rok znovu prepočítať Z-skóre na základe priemernej hodnoty a štandardnej odchýlky v príslušnom roku. Priemerná kvalita života by tak v každom roku bola rovnaká. Priemerná hodnota a štandardná odchýlka v prvom roku uplatnenia ukazovateľa sa preto používa na výpočet Z-skóre aj v nasledujúcich rokoch. Ak je priemerná hodnota v jednom roku vyššia ako bola v predchádzajúcom roku, znamená to, že priemerná kvalita života sa zvýšila. Naopak, ak je priemerná hodnota v jednom roku nižšia ako v predchádzajúcom roku, znamená to, že priemerná kvalita života sa znížila.

6.5. Výsledok tohto výpočtu má iba malý význam pre širokú verejnosť, ktorá nie je doma v technických pojmoch tvoriacich základ štatistiky. Aby bolo splnené šieste kritérium pre prakticky využiteľný ukazovateľ (zrozumiteľnosť pre širokú verejnosť), je potrebné každý rok zostaviť na základe štatistických údajov poradie jednotlivých krajín, aby mohli všetci porovnať, ako sa umiestnila jeho krajina v porovnaní s ostatnými krajinami, a ako dobre či zle si viedla v porovnaní s minulým rokom. Verejnosť obľubuje podobné rebríčky, ktoré tak môžu prispieť k popularite ukazovateľa. Jeho popularita by mohla byť silnou motiváciou v úsilí o zvyšovanie kvality života.

7. Smerom k vyrovnanejším politikám

7.1. V krajinách EÚ sú údaje potrebné na zakreslenie vývoja v spomenutých šiestich oblastiach vo všeobecnosti dostupné, hoci (ešte) nie všade v rovnakej frekvencii a kvalite. Finančné a hospodárske výkazníctvo je už veľmi dlho bežnou súčasťou života a informácie z tejto sféry života sú denne dostupné vo forme burzových kurzov. Výkazníctvo o životnom prostredí a kvalite života je pomerne nové a z tejto oblasti je dostupných

o mnoho menej informácií. Štatistiky o sociálnej sfére a životnom prostredí sú často 2 až 3 roky staré. Jedným z najdôležitejších predpokladov na vytvorenie plnohodnotného a kvalitného ukazovateľa je dosiahnuť súlad medzi kvalitou a dostupnosťou údajov. Podstatné údaje sú však už k dispozícii. Ak sa v tejto oblasti podarí dosiahnuť politickú dohodu, je v zásade možné tento ukazovateľ v krátkom čase začať používať. Jedným z politicky priaznivých aspektov podobného ukazovateľa je, že má v blízkej budúcnosti v rámci EÚ nepochybne väčší potenciál rastu ako HDP.

7.2. Stanovovať hodnotu ukazovateľa však nestačí. Zistený výsledok musí byť použitý pri tvorbe politiky. Dvadsať prvé storočie nás stavia pred niekoľko problémov a vzhľadom na to, že sa objavili iba nedávno, zatiaľ pre ne neexistuje overené riešenie. Kvôli chýbajúcim štruktúrnym riešeniam sa vyčerpávajú zdroje Zeme, a preto je potrebná rýchla reakcia. Vďaka prechodu k politike, ktorá nie je založená výlučne na hospodárskom raste, ale takisto aj na trvalo udržateľnom rozvoji v hospodárstve (kontinuita hospodárskej činnosti), sociálnej sfére (umožniť ľuďom zdravo žiť a získať príjem a zároveň zaručiť dostatočnú sociálnu istotu tým, ktorí sa o seba nedokážu postarať) a v oblasti životného prostredia (udržanie biodiverzity, prechod na trvalo udržateľnú výrobu a spotrebu) by sa podarilo zvládnuteľným spôsobom riešiť niektoré naliehavé problémy (pracovné príležitosti, nerovnosť, úroveň vzdelania, chudoba, migrácia, šťastie, klimatické zmeny, vyčerpávanie zdrojov Zeme).

7.3. Opísaný ukazovateľ nie je dokonalý, a rovnako nemá slúžiť ako prototyp, ale ako príspevok k prebiehajúcej diskusii na túto tému. Pravdepodobne bude potrebné rozšíriť počet oblastí a presnejšie definovať kritériá, ktoré musia dané oblasti spĺňať. Podobný ukazovateľ nie je nikdy úplne dokonalý. Stanovovanie jeho hodnoty je dynamickým procesom, veď napokon ide o meranie zmien v spoločnosti, ktoré si zasa môžu vyžadovať vytvorenie nových alebo zlepšených ukazovateľov. Aj formulovanie definície ukazovateľa je dynamickým procesom. Definícia by mala byť výsledkom debaty a diskusie, v súlade so zásadami demokratickej spoločnosti.

7.4. Nejedná sa o krátkodobý projekt, na to je táto úloha príliš obsiahla. Ak však má projekt byť realizovateľný, je zrejme, že bude potrebné obmedziť jeho rozsah na členské štáty EÚ. Do tohto procesu môžu byť prípadne zahrnuté aj kandidátske krajiny Chorvátsko a Turecko, a ďalej aj krajiny s porovnateľným politickým a hospodárskym systémom ako napr. Spojené štáty americké, Kanada, Austrália, Nový Zéland a Japonsko. Obrovské rozdiely v úrovni hospodárskeho rozvoja znemožňujú vytvorenie jediného nástroja, ktorý by umožnil meranie kvality života v rozvinutých a rozvojových krajinách a ich porovnávanie na jednotnej stupnici. Vďaka podobnosti politických systémov v uvedených krajinách nie je potrebné zaradiť do porovnávania ukazovateľ demokratickej slobody, ktorá je považovaná za jednu z oblastí s kľúčovým vplyvom na kvalitu života, pretože tento výtobytok je v rámci danej skupiny krajín považovaný za samozrejmosť.

7.5. Politika, ktorá nebude jednostranne formovaná so zameraním na hospodársky rast, ale bude zohľadňovať aj faktory zo sociálnej sféry a životného prostredia, povedie k vyváženejším politickým rozhodnutiam, a tým aj do určitej miery k trvalo udržateľnejšiemu a solidárnejšiemu hospodárstvu. Výbor očakáva, že Európska komisia sa k tejto otázke jednoznačne vyjadrí v správe o dosiahnutých výsledkoch stratégie EÚ v oblasti trvalo udržateľného rozvoja, ktorú plánuje vydať v júni 2009. Európsky sociálny model, ako bol definovaný v jednom z predchádzajúcich stanovísk výboru ⁽¹⁾, by mohol byť zvolený ako cieľ. Východisko tohto modelu spočíva v tom, že dláždí cestu k vytvoreniu zóny prosperity pre všetkých obyvateľov EÚ, založenej na ochrane životného prostredia, hospodárskej súťaži, solidarite a spoločenskej integrácii.

V Bruseli 22. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 309, 16.12.2006, s. 119.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zdravotná bezpečnosť dovážaných poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov“

(2009/C 100/10)

Francúzske predsedníctvo Rady Európskej únie sa listom z 3. júla 2008 rozhodlo podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom tému

„Zdravotná bezpečnosť dovážaných poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov“ (prieskumné stanovisko).

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 8. októbra 2008. Spravodajcom bol pán BROS.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 448. plenárnom zasadnutí 21. – 23. októbra 2008 (schôdza z 22. októbra 2008) prijal 92 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 4 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. Po závažných udalostiach súvisiacich so zdravotnou bezpečnosťou potravín zaviedla Európska únia dôkladne premyslený systém v oblasti zdravotnej bezpečnosti, aby tak zabezpečila vysokú úroveň ochrany zdravia spotrebiteľa, ako i zdravia zvierat a rastlín. V kontexte nárastu medzinárodného obchodu s poľnohospodárskymi a potravinárskymi výrobkami sa zdravotné riziká zvyšujú a v EÚ ešte stále dochádza k vážnym situáciám v súvislosti s dovážanými výrobkami, ktoré ohrozujú zdravie človeka, zvierat a rastlín a pre samosprávy znamenajú značné výdavky.

1.2. EHSV víta memorandum s názvom „Dovoz potravín, krmiva, zvierat a rastlín: bezpečnosť a súlad s predpismi Spoločenstva“⁽¹⁾, ktoré na zasadnutí Rady pre poľnohospodárstvo v júni 2008 podporilo 15 členských štátov. Výbor chce prostredníctvom tohto stanoviska prispieť k diskusii o možnostiach zlepšenia nástrojov EÚ v oblasti zdravotnej bezpečnosti. Svetová obchodná organizácia (WTO) poskytuje nevyhnutný právny rámec, ktorého cieľom je chrániť pred neodôvodnenými obchodnými bariérami. EHSV považuje za dôležité dodržiavať tieto pravidlá a zároveň navrhuje určité úpravy.

1.3. EHSV sa domnieva, že rozdielne postupy členských štátov pri kontrole dovozu pôsobia veľmi negatívne, a preto odporúča, aby sa pokračovalo v harmonizácii týchto postupov a aby sa tieto začali urýchlene uplatňovať.

1.4. EHSV konštatuje, že mnohé účinné opatrenia týkajúce sa zdravotnej bezpečnosti dovážaných výrobkov sa vzťahujú výlučne na výrobky živočíšneho pôvodu a domnieva sa, že niektoré z nich by sa mali rozšíriť na výrobky rastlinného pôvodu. Umožnilo by to lepšie kontrolovať riziko výskytu zvyškov pesticídov, kontaminácie jedovatými látkami alebo

choroby rastlín. EHSV predovšetkým odporúča, aby sa zvýšil počet kontrol rastlinných výrobkov a aby za ich dovoz boli zodpovedné schválené subjekty. Zároveň odporúča, aby ich dovoz podliehal systematickým kontrolám na hraničných prechodoch.

1.5. EHSV sa domnieva, že rozhodnutia o dovozných opatreniach musia v čo možno najväčšej miere vychádzať z objektívnych údajov. Výbor si preto želá, aby sa zásady analýzy rizika systematicky uplatňovali a aby sa lepšie definovala primeraná úroveň ochrany, ktorú predpokladá Dohoda o uplatňovaní sanitárnych a fyto-sanitárnych opatrení.

1.6. Socio-ekonomické faktory, ako napríklad ekonomický dosah určitého rozhodnutia alebo jeho spoločenská akceptovateľnosť, by sa mali nezávisle a dôkladne vyhodnotiť, podobne ako je to v prípade vyhodnotenia zdravotného rizika. V niektorých krajinách ako napríklad v Kanade a vo Veľkej Británii majú úrady zodpovedné za zdravotnú bezpečnosť už teraz oddelenia zložené z odborníkov na socio-ekonomické otázky. EHSV navrhuje, aby Európska komisia posúdila možnosť zriadiť nezávislý úrad zodpovedný za socio-ekonomickú analýzu.

1.7. EHSV sa domnieva, že systém vysledovateľnosti, ktorý je základom európskeho modelu zdravotnej bezpečnosti a ktorý umožňuje získať o danom výrobku všetky informácie od výrobcu až k spotrebiteľovi, by malo byť možné uplatňovať aj na výrobky pochádzajúce z tretích krajín. Táto téma by mala byť v centre bilaterálnych rokovaní, ako i programov technickej pomoci v najmenej vyspelých krajinách.

1.8. EHSV poukazuje na ťažkosti, s ktorými sa pri uplatňovaní európskych noriem v oblasti zdravotnej bezpečnosti stretávajú výrobcovia z najmenej vyspelých krajín. Odporúča, aby sa v týchto krajinách rozvíjala technická pomoc obchodu, prenos technológií a podpora pri zavádzaní systémov vysledovateľnosti a rýchleho varovania.

⁽¹⁾ Dokument Rady 10698/08.

1.9. Požiadavky na výsledovateľnosť, dobré životné podmienky zvierat alebo v širšom zmysle požiadavky na environmentálne normy, ktoré sa uplatňujú pri dovoze poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, sú menšie ako požiadavky, ktoré sa kladú na výrobky pochádzajúce z krajín Spoločenstva. Vzhľadom na to, že pravidlá medzinárodného obchodu v súčasnosti dostatočne neumožňujú odvolať sa na uvedené kritéria, ktoré sú pre EÚ dôležité, EHSV nalieha na Komisiu, aby navrhla stratégiu na obranu týchto spoločných európskych priorít. Podľa EHSV by mala EÚ zaujať popredné miesto pri presadzovaní ďalších opodstatnených faktorov v medzinárodnom obchode. Mala by preto prevziať zodpovednosť za svoje spoločné priority, obhajovať „ďalšie opodstatnené faktory“ pred medzinárodnými organizáciami a opäť otvoriť diskusiu o vzťahu medzi dohodami WTO a inými medzinárodnými dohodami.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Krízové situácie v oblasti zdravotnej bezpečnosti potravín, ktoré postihli EÚ, viedli k tomu, že Európska komisia začala rozsiahlu úpravu legislatívy v oblasti potravín. Zaviedol sa dôkladne premyslený nový inštitucionálny a legislatívny rámec, ktorý predstavuje skutočný pokrok.

2.2. V nariadení (ES) č. 178/2002 sa uvádza, že „spoločenstvo [sa] rozhodlo uplatniť vysokú úroveň ochrany zdravia“ a že legislatíva sa uplatňuje „nediskriminačným spôsobom, či už sa s potravinami alebo krmivami obchoduje na vnútornom trhu alebo medzinárodne“⁽¹⁾.

2.3. Základom európskeho modelu je niekoľko pevných zásad:

- výsledovateľnosť od výrobcu po spotrebiteľa: „znamená schopnosť nájsť a sledovať potraviny (...) vo všetkých etapách výroby, spracúvania a distribúcie“⁽²⁾,
- rozlišovanie medzi vyhodnotením rizika a riadením rizika,
- zákonná zodpovednosť všetkých subjektov potravinového reťazca,
- účinný systém varovania.

2.4. Napriek tomu ešte aj dnes často dochádza k závažným udalostiam súvisiacim so zdravotnou bezpečnosťou dovážaných výrobkov. V posledných rokoch došlo v EÚ k prípadom, kedy sa zistila napríklad prítomnosť zvyškov pesticídov v dovezenom ovocí, aflatoxínov v škrupinovom ovocí a v kukurici, zvyškov veterinárnych liekov vo výrobkoch živočíšneho pôvodu, a k prípadom slintačky a krívačky. V roku 2007 sa v rámci systému rýchleho varovania spustilo 314 poplachov v súvislosti s výrobkami pochádzajúcimi z tretích krajín⁽³⁾, čo predstavovalo 32 % z celkového množstva. Tieto opakujúce sa problémy poukazujú na niektoré nedostatky, ktoré treba napraviť.

2.5. Závažné udalosti súvisiace so zdravotnou bezpečnosťou dovážaných výrobkov ohrozujú bezpečnosť európskeho spotrebiteľa a zároveň znamenajú vysoké náklady pre samosprávy. V prípade poplachu spôsobuje podnikom povinnosť stiahnuť výrobok z obehu veľké ťažkosti. Taktiež sanitárne opatrenia na likvidáciu choroby zvierat alebo rastlín z určitej zóny, ako napríklad povinné očkovanie stád alebo povinné používanie insekticídov v celej oblasti, majú závažný dosah, ktorý môže byť trvalého charakteru.

3. Lepšie predvídať zdravotné riziká

3.1. Počet závažných udalostí súvisiacich so zdravotnou bezpečnosťou možno znížiť lepším predvídaním zdravotných rizík.

3.2. V súčasnosti prebieha harmonizácia postupov kontroly dovozu, ktorá musí byť prioritou. Rozdielne postupy členských štátov pri kontrole dovozu majú veľmi nepriaznivé dôsledky. Je neakceptovateľné, aby obchodné subjekty mohli rozhodnúť o tom, že svoje výrobky dostanú na vnútorný trh cez krajiny, o ktorých vedia, že robia menej prísne kontroly. Zistilo sa napríklad, že dovozcovia citrusového ovocia sa skôr vyhýbajú španielskym prístavom, v ktorých sa nachádzajú vysoko špecializované laboratória na zistenie chorôb tohto druhu ovocia alebo zvyškov škodlivých látok.

3.3. Mnoho opatrení týkajúcich sa zdravotnej bezpečnosti dovážaných výrobkov sa v súčasnosti uplatňuje iba na živé zvieratá a výrobky živočíšneho pôvodu. Mali by sa lepšie sledovať niektoré riziká, ako napríklad riziko výskytu zvyškov pesticídov, fyzikálnych alebo chemických kontaminantov obsahujúcich karcinogénne alebo toxické látky (ťažké kovy, biotoxíny, farbivá atď.) alebo chorôb rastlín. Účinné opatrenia by sa teda mali rozšíriť aj na výrobky rastlinného pôvodu.

3.4. V prvom rade by sa mal zvýšiť počet kontrol niektorých kategórií rastlinných výrobkov. V programe Potravinového a veterinárneho úradu na rok 2008 sa rastlinných výrobkov týka iba každá tretia kontrola.

3.5. Ďalej by sa mal vypracovať zoznam schválených krajín a subjektov zodpovedných za dovoz výrobkov rastlinného pôvodu, ako je to v prípade približne pätnástich kategórií výrobkov živočíšneho pôvodu.

3.6. Dovoz rastlinných výrobkov by mal tiež podliehať systematickým kontrolám už od prvého hraničného priechodu, čo v súčasnosti neplatí. V prípade výrobkov živočíšneho pôvodu sa hraničné kontroly ukázali ako účinné. Treba zlepšiť aj spoluprácu medzi štátnym dozorom a súkromnými kontrolami dovozcov, ktorí čoraz častejšie nechávajú urobiť analýzy už v mieste výroby. Úrady na kontrolu potravín by mali mať k týmto výsledkom prístup.

⁽¹⁾ Nariadenie (ES) č. 178/2002, odôvodnenie 8.

⁽²⁾ Nariadenie (ES) č. 178/2002, článok 3.

⁽³⁾ Výročná správa RASFF z roku 2007.

3.7. Napokon databáza TRACES, ktorá umožňuje zaznamenávať a vymieňať si informácie v súvislosti s obchodom a dovozom živých zvierat a výrobkov živočíšneho pôvodu, by sa mohla rozšíriť aj na fyto-sanitárnu oblasť a prepojiť so systémom EUROPHYT.

4. Lepšie uplatňovať zásady analýzy rizika

4.1. Medzinárodné organizácie definujú zásady analýzy rizika, ktoré WTO považuje za proces zložený z troch etáp: vyhodnotenie rizika, riadenie rizík a informovanie o rizikách. Reforma európskej legislatívy v oblasti potravín predstavovala prvý krok smerom k uplatňovaniu analýzy rizika. Vytvorenie Európskeho úradu pre bezpečnosť potravín umožnilo oddeliť vyhodnotenie rizika od riadenia rizika, čo je rozhodujúce. Vyhodnotenie rizika, ktoré uskutočňuje Európsky úrad pre bezpečnosť potravín, vychádza z dostupných vedeckých dôkazov a vykonáva sa „nezávisle, objektívne a transparentne“⁽¹⁾ a Komisií alebo členským štátom, ktorí toto riziko riadia, umožňujú prijívať rozhodnutia o nevyhnutných opatreniach.

4.2. Dovozné opatrenia, o ktorých rozhoduje Komisia – či už ide o pozastavenie dovozu alebo jeho udržanie – sa niekedy nesprávne chápu tak v rámci EÚ, ako i v tretích krajinách. Aktuálnymi príkladmi sú živé diskusie o dovoze amerického chlórovaného kurčata alebo brazílskeho hovädzieho. V niektorých prípadoch sa kladie Komisii za vinu to, že uprednostňuje obchodné záujmy na úkor spotrebiteľa. EHSV sa domnieva, že rozhodnutia o dovozných opatreniach by mali vo väčšej miere vychádzať z objektívnych údajov.

4.3. Často však dochádza k nezlučiteľnosti cieľov, ktoré treba zvažovať. Pri rozhodovaní medzi rôznymi cieľmi treba s ohľadom na spotrebiteľa zabezpečiť transparentnosť tohto procesu.

4.4. EHSV vyzýva Komisiu, aby systematickejšie uplatňovala zásady analýzy rizika a aby Európskej agentúre pre bezpečnosť potravín poskytla prostriedky potrebné na vytvorenie metodiky v tejto oblasti.

4.5. Článok 5 ods. 7 Dohody o uplatňovaní sanitárnych a fyto-sanitárnych opatrení umožňuje prijívať dočasné opatrenia, ak sú vedecké dôkazy o neškodnosti určitého výrobku alebo postupu nedostatočné. Medzinárodné pravidlá teda uznávajú zásadu opatrnosti, ako ju vymedzuje právo Spoločenstva. Uvedená dohoda umožňuje tiež uplatňovať prísnejšie normy než sú medzinárodné normy pod podmienkou, že sa definuje „primeraná úroveň ochrany“. EÚ by sa mala usilovať o lepšiu definíciu svojej vlastnej primeranej úrovne ochrany, aby na ňu mohla odkazovať v analýze rizika.

4.6. Na druhej strane, ako sa uvádza v nariadení, „vedecké vyhodnotenie rizika samo o sebe v niektorých prípadoch nemôže poskytnúť všetky informácie, na ktorých by malo byť založené rozhodnutie o riadení rizika a do úvahy by sa oprávnené mali vziať iné faktory týkajúce sa posudzovanej záležitosti“⁽²⁾. Tieto faktory, ktoré uznáva aj Dohoda o uplatňovaní sanitárnych a fyto-sanitárnych opatrení, sa môžu týkať ekonomického dosahu, spoločenskej akceptovateľnosti alebo pomeru nákladov a prínosu určitého rozhodnutia. Dnes sa tieto faktory vyhodnocujú v posúdeniach dosahu Komisie alebo prostredníctvom konzultácií.

4.7. Socio-ekonomické faktory sa však tiež musia vyhodnocovať objektívne, nezávisle a s rovnakou vedeckou presnosťou ako je to v prípade vyhodnotenia zdravotného rizika, a to v spolupráci s ekonómami, sociológmi a právnikmi. V niektorých krajinách ako napríklad v Kanade a vo Veľkej Británii majú úrady zodpovedné za zdravotnú bezpečnosť už teraz oddelenia zložené z odborníkov na socio-ekonomické otázky⁽³⁾. EHSV navrhuje, aby Európska komisia posúdila možnosť zriadiť nezávislý úrad zodpovedný za socio-ekonomickú analýzu.

5. Rôzne požiadavky na dovážané výrobky

5.1. Požiadavky, ktoré sa uplatňujú na dovoz poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, sú vo viacerých oblastiach menšie ako požiadavky, ktoré sa kladú na výrobky pochádzajúce z krajín Spoločenstva. Neplatí to pre súkromné normy, ktoré sa v odvetví uplatňujú na všetkých dodávateľov, ale platí to v prípade niektorých regulačných požiadaviek. Napríklad povinnosť sledovať zvieratá od narodenia, dodržiavať podmienky, ktoré zaručujú dobré životné podmienky zvierat alebo zákaz používať niektoré pesticídy sa neuplatňujú na výrobky pochádzajúce z tretích krajín.

5.2. Právne predpisy EÚ, ako napríklad predpisy v oblasti zdravotnej bezpečnosti, či už sa považujú za odôvodnené alebo nie, sú odrazom spoločných priorít EÚ. Inštitucionálny proces, ktorým sa dospelo k týmto právnym predpisom a ktorý zahŕňal debaty v Európskom parlamente, Rade a diskusie s občianskou spoločnosťou, možno považovať za legitímny prejav rozhodnutia európskych občanov. Opatrenia, ktoré sa ukládajú výrobcom, sú výsledkom tohto spoločného rozhodnutia a vzťahujú sa na všetkých v rámci EÚ. Ak sa však uvedené opatrenia nevzťahujú na výrobcov z tretích krajín, na vnútorný trh sa dostávajú výrobky, ktoré tieto podmienky dodržali a zároveň výrobky, ktoré ich nedodržali.

⁽²⁾ Nariadenie (ES) č. 178/2002, odôvodnenie 19.

⁽³⁾ OCDE, 2003, „Zohľadnenie socio-ekonomických aspektov pri bezpečnosti potravín: preskúmanie nových postupov niektorých krajín“ (Prendre en compte les aspects socio-économiques de la sécurité des aliments : un examen des démarches novatrices de certains pays).

⁽¹⁾ Nariadenie (ES) č. 178/2002, článok 6.

5.3. Tento problém, ktorý existuje aj v iných oblastiach (environmentálne normy, sociálne práva atď.), nie je pre spotrebiteľa akceptovateľný. Ten môže bez toho, aby o tom vedel, kupovať výrobky, ktoré nezodpovedajú voľbe európskych občanov. Spotrebiteľ preto napríklad dnes môže na trhu legálne nájsť pomaranče, ktoré pochádzajú z tretích krajín a ktoré boli ošetrené lebaicidom, silným insekticidom, ktorého účinnou látkou je fention. Používanie tohto výrobku je však z environmentálnych dôvodov v EÚ zakázané už niekoľko rokov. Dochádza tak do istej miery k porušovaniu spoločných priorít európskych občanov a ku klamaniu spotrebiteľa.

5.4. Európske normy, ktoré sa neuplatňujú na dovážané výrobky, tiež vedú k narušeniu hospodárskej súťaže, čo postihuje európskych výrobcov. Francúzsky chovateľský ústav sa pokúsil odhadnúť niektoré z týchto dodatočných nákladov. Napríklad v súvislosti s vystopovateľnosťou sa v Európe vyvinulo značné úsilie na zavedenie identifikácie zvierat. Tieto investície predstavujú pri chove dobytku v 25-člennej EÚ 0,4 EUR/100 kg jatočného tela, čo zodpovedá asi 32 miliónom eur. Pokiaľ ide o dobré životné podmienky zvierat, predstavuje povinnosť zachovávať skupinové ustajnenie pre jatočné teľatá 4 EUR/100 kg jatočného tela, čo zodpovedá asi 31 miliónom eur.

6. Dosah noriem EÚ na rozvojové krajiny

6.1. EÚ je najväčším dovozcom poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov z rozvojových krajín, a to predovšetkým z dôvodu značných obchodných koncesií získaných v minulosti. Konferencia OSN pre obchod a rozvoj pravidelne varuje pred dôsledkami, ktoré majú normy EÚ v oblasti zdravotnej bezpečnosti na výrobcov a podniky z menej vyspelých krajín.

6.2. EÚ nemôže robiť ústupky v tejto oblasti. EHSV si však uvedomuje význam tejto otázky a nabáda k technickej pomoci, dialógu a spolupráci s najzraniteľnejšími obchodnými partnermi. Vyzýva tiež Komisiu, aby pokračovala vo svojej iniciatíve, ktorá má podporiť zavádzanie systémov vysledovateľnosti a systémov rýchleho varovania v rozvojových krajinách.

7. Zásada rovnocennosti a vysledovateľnosti

7.1. Dohoda o uplatňovaní sanitárnych a fytosanitárnych opatrení a Dohoda o technických prekážkach obchodu poskytujú členom WTO nevyhnutný právny rámec, ktorý má chrániť pred neodôvodnenými obmedzeniami v dovoze a umožniť väčšiu transparentnosť podmienok prístupu na trh.

7.2. Podľa práva Spoločenstva musia byť dovážané výrobky v súlade s právnymi predpismi EÚ v oblasti potravín alebo musia rešpektovať „podmienky, ktoré Spoločenstvo uznalo za rovnocenné“⁽¹⁾. EHSV chce upozorniť na riziko v prípade, že EÚ bude zásadu rovnocennosti, uznanú v medzinárodných predpisoch, vykladať príliš široko.

7.3. V Európe je vysledovateľnosť základom modelu zdravotnej bezpečnosti. Uplatňuje sa od „prvovýroby potravín po a vrátane (...) predaja alebo dodávky ku konečnému spotrebiteľovi“ (od výrobcu k spotrebiteľovi), pretože „každý prvok môže mať potenciálny dopad na bezpečnosť potravín“⁽²⁾. Pre väčšinu dovážaných výrobkov sa však vysledovateľnosť vyžaduje až od vývozcú. Napriek úlohe, ktorú môže zohrávať súkromný sektor, EHSV vyjadruje pochybnosti o tom, či postupy v niektorých tretích krajinách možno z hľadiska bezpečnosti považovať za „rovnocenné“. EHSV obhajuje v otázke vysledovateľnosti ofenzívny prístup a domnieva sa, že v bilaterálnych rokovaniach a pri technickej pomoci menej vyspelým krajinám by sa mala tejto otázke venovať prvoradá pozornosť.

8. Iné opodstatnené faktory a vývoj medzinárodného práva

8.1. Všeobecná dohoda o clách a obchode a rôzne dohody v rámci WTO obsahujú ustanovenia, ktoré v oblasti regulácie medzinárodného obchodu zohľadňujú okrem faktorov týkajúcich sa zdravotnej bezpečnosti aj iné opodstatnené faktory. Vývoj medzinárodného práva v tejto oblasti bol však oveľa pomalší. Rozhodnutia EÚ nie sú totiž výlučne z hľadiska zdravotnej bezpečnosti vždy odôvodnené. V prípade chlorácie kurčiat sa Komisii ťažko dokazuje, že dekontaminačný kúpeľ hydiny v chlórovej vode, ktorý sa používa v Spojených štátoch, môže byť pre zdravie európskeho spotrebiteľa škodlivý. Skutočnosťou je, že pokiaľ ide o vnímanie kvality potravín, tieto dva kontinenty sa od seba odlišujú. Ani rozhodnutie zakázať dovoz tulených koží sa neopiera o dôvody súvisiace so zdravotnou bezpečnosťou ale s dobrými životnými podmienkami zvierat. O zlučiteľnosti týchto opatrení s pravidlami WTO sa vo svete vedie živá diskusia.

8.2. Judikatúra orgánu WTO na urovnávanie sporov však naznačuje pozitívne smerovanie. Napríklad v prípade týkajúcom sa korytnáčiek a kreviet, v ktorom stáli proti sebe Spojené štáty a Malajzia, tento orgán rozhodol v prospech Spojených štátov, pretože usúdil, že zákaz dovozu kreviet bol odôvodnený vzhľadom na medzinárodný dohovor o ochrane biodiverzity. Malajzijskí rybári boli preto nútení zmeniť svoje metódy rybolovu, aby sa tak vyhli lovu korytnáčiek, ktoré uvedený dohovor chráni. O objasnení vzťahu medzi pravidlami WTO a inými medzinárodnými dohodami sa tiež v súčasnosti diskutuje.

⁽¹⁾ Nariadenie (ES) č. 178/2002, článok 11.

⁽²⁾ Nariadenie (ES) č. 178/2002, článok 3.16 a odôvodnenie 12.

8.3. EÚ by sa mala postaviť na čelo diskusií o uvedených témach. Mala by preto prevziať zodpovednosť za svoje spoločné priority, obhajovať „ďalšie opodstatnené faktory“ pred medzinárodnými organizáciami a opäť otvoriť diskusiu o vzťahu medzi dohodami WTO a inými medzinárodnými dohodami. Okrem tohto sa musí presadzovať hľadanie metód objektivizácie spoločných záujmov a opodstatnených faktorov, aby sa mohli uznať na medzinárodnej úrovni.

9. Informácie pre spotrebiteľa

9.1. Európsky spotrebiteľ chce byť vo väčšej miere informovaný o podmienkach, v ktorých sa vyrábajú jeho potraviny. Súkromný sektor vyvíja mnoho iniciatív, aby vyhovel požiadavkám spotrebiteľa. V súčasnosti sa tiež diskutuje o rôznych myšlienkach, ako je napríklad značka EÚ alebo označenie, ktoré by svedčilo o dobrých životných podmienkach zvierat. Mohlo

by sa navrhnuť, aby medzinárodná organizácia poskytla spotrebiteľom nezávislé informácie týkajúce sa výrobných metód v jednotlivých krajinách. Úlohou tohto nezávislého poskytovateľa informácií by bolo tiež sprístupňovať informácie v celosvetovom systéme včasného varovania, ktorý však ešte stále nebol vytvorený.

9.2. Informovanie spotrebiteľa však nemôže byť jedinou odpoveďou na otázky, ktoré nastoľuje táto správa. V prípade spracovaných výrobkov, ktoré sú čoraz viac základom výživy, sa označovanie pôvodu stáva zložitým tak pre výrobcu, ako i pre spotrebiteľa. Preto je úlohou verejných orgánov, aby zaručili, že všetky výrobky na vnútornom trhu zodpovedajú rozhodnutiam európskych občanov. Spotrebiteľ očakáva, že tieto rozhodnutia nepadnú za obeť politickým procesom (ako príklad uvedme transatlantický dialóg), ktorých cieľom je len upútať pozornosť alebo udržať priateľské vzťahy s jednotlivými obchodnými partnermi.

V Bruseli 22. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Štrukturálne a koncepcné zmeny ako predpoklad globálne konkurencieschopného európskeho priemyslu založeného na znalostiach a výskume (Európa: dobiehať alebo viesť?)“

(2009/C 100/11)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 17. januára 2008 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Štrukturálne a koncepcné zmeny ako predpoklad globálne konkurencieschopného európskeho priemyslu založeného na znalostiach a výskume (Európa: dobiehať alebo viesť?)“

Poradná komisia pre priemyselné zmeny, poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 10. septembra 2008. Spravodajcom bol pán TÓTH a pomocným spravodajcom pán LEO.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 448. plenárnom zasadnutí 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 22. októbra 2008) prijal 98 hlasmi za, pričom 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Klimatické zmeny, demografické zmeny, globalizácia, nedostatok surovín a energie povedú k ďalekosiahlym hospodárskym a spoločenským zmenám v Európe. Dosah na životnú úroveň a konkurencieschopnosť Európy závisí v značnej miere od toho, či sa podarí včas prijať správne opatrenia. Nevyhnutnosť nájsť inovatívne odpovede na nové výzvy vyplýva aj z európskeho procesu dobiehania, ktorý bol v mnohých oblastiach úspešne ukončený. Dosiahnutím technologickú hranicu sa nezávislé inovácie stávajú najpodstatnejším faktorom rozvoja, to si však vyžaduje zmeny v oblastiach, ktoré sa dlho považovali za faktory úspechu (napr. vzdelávanie a zvyšovanie kvalifikácie). Podpora súdržnosti v rámci Spoločenstva je v tejto súvislosti rovnoprávnym cieľom. Existujúca potreba prispôsobiť sa vystaví európsky sociálny model skúške, ktorej výsledok rozhodne o kvalite života terajšej i budúcej generácie. Pri riešení týchto výziev bude mať sociálny dialóg a dialóg v rámci občianskej spoločnosti so všetkými relevantnými aktérmi dôležitú, formujúcu úlohu.

1.2 V každom prípade je potrebná väčšia prispôsobivosť a vyššia rýchlosť adaptácie, aby sa zvládli nastávajúce výzvy a aby sa uvoľnil ďalší rozvojový potenciál Európy. Lisabonská stratégia⁽¹⁾ stanovila ciele, ktoré sú vo veľkej miere v súlade s touto perspektívou a sú pre Európu dôležité. Zároveň však často nebol jasný rozsah potrebného prispôsobenia a premena stanovených cieľov na hospodársko-politické stratégie bola často príliš pomalá. Dôsledky tohto postupu sú známe a teraz je potrebné vyvinúť nové úsilie, aby sme sa intenzívnejšie zamerali na tieto ciele. Preto sa navrhuje dlhodobo zvyšovať prostriedky na realizáciu Lisabonskej stratégie.

1.3 Zároveň je jasné, že nemôže existovať stratégia, ktorá by bola vhodná pre všetkých, a v niektorých oblastiach politiky musí každý členský štát dosahovať európske ciele prostredníctvom

vlastného súboru opatrení prispôbeného vnútroštátnym podmienkam, aby sa zaručil efektívny výkon politiky. Pritom je potrebné rešpektovať komplementaritu medzi opatreniami na európskej úrovni a opatreniami v členských štátoch. Rovnaké požiadavky na komplementaritu platia samozrejme aj pre opatrenia prijaté na európskej úrovni. V prípade horizontálnych oblastí politiky – t. j. tém, ktoré sú v kompetencii rôznych generálnych riaditeľstiev – sa musí stratégia tiež zrealizovať koordinovane. Komplementarita vyplýva v oboch prípadoch z explicitnej spolupráce a koordinácie politických stratégií a opatrení, ktoré sa vypracujú a realizujú spoločne.

1.4 V súčasnosti sa veľa hovorí o spolupráci a koordinácii, no v skutočnosti sa uplatňujú len v malej miere. To treba zmeniť, aby sa mohli maximalizovať kladné účinky vyplývajúce z koordinovanej realizácie⁽²⁾. Aj na úrovni členských štátov možno zvýšiť efektívnosť pri koncipovaní a realizácii opatrení prostredníctvom intenzívnejšej spolupráce. Na podporu tohto procesu by sa mala časť dodatočných prostriedkov vyhradiť výlučne na rozvíjanie kooperatívnych programov medzi európskou úrovňou a členskými štátmi. Prístup k týmto prostriedkom by sa mal umožniť až vtedy, keď sa vypracujú opatrenia, ktoré budú vyslovene zosúladené a povedú k dosiahnutiu spoločných cieľov.

1.5 Európa stojí pred touto výzvou predovšetkým preto, lebo len v niektorých členských štátoch boli vytvorené predpoklady pre prácu na čele vývoja. Mnohé členské štáty ešte nezvládli prechod z fázy dobiehania k výrobe na technologickú hranicu. V súvislosti s prechodom k hospodárstvu založenému na poznatkoch vzniká zvýšený dopyt po vyššie kvalifikovaných pracovných silách. Na riešenie tejto situácie sú potrebné

⁽¹⁾ Rozsah Lisabonskej stratégie samozrejme presahuje tematiku, ktorá je predmetom tohto dokumentu. Podrobnejšie informácie sú k dispozícii na internetovej stránke: http://ec.europa.eu/growthandjobs/index_en.htm

⁽²⁾ Koordináciou politických opatrení sa stimuluje výroba verejných statkov (napríklad informácií a poznatkov, ochrany životného prostredia a klímy) a pozitívne vonkajšie účinky. Čoraz väčšie hospodárske prepojenie v Európe vytvára externalitu a len koordináciou politických opatrení možno zvýšiť kladné externalitu a zmierniť záporné.

stredno- a dlhodobé prognózy potrebnej kvalifikačnej úrovne pracovných síl, ktoré sú základom pre nevyhnutnú reštrukturalizáciu v oblasti vzdelávania a zvyšovania kvalifikácie.

1.6 Na riešenie existujúcich problémov a na zlepšenie hospodárskej výkonnosti sú potrebné štruktúry vo vede a výskume, ktoré povedú k špičkovým výkonom. V tejto oblasti je tiež potrebné vytrvalé úsilie zamerané na rozvoj výstupov výskumu i vzdelávania a v medzinárodnom meradle na priblíženie sa vedúcim krajinám. Na európskej úrovni zaviedla obnovená Lisabonská stratégia už niekoľko zmien, ktoré nás nasmerujú na túto cestu. Európska rada pre výskum a Európsky technologický inštitút urýchlila tento proces zmien. V budúcnosti je potrebné ešte viac rozšíriť investície do týchto štruktúr a motivovať tak členské štáty k uplatňovaniu vzájomne sa dopĺňajúcich stratégií. Okrem toho je nevyhnutné ďalej podporovať úzku spoluprácu podnikov a akademických, univerzitných a výskumných spoločenstiev a pomocnú infraštruktúru, ako napr. vedecké, inovačné, technologické a priemyselné parky.

1.7 Popri investíciách do pracovných síl a vedeckých systémov je v rámci podpory výskumu v členských štátoch potrebná výrazne širšia podpora rizikových inovačných projektov, zlepšenie pri ochrane vlastníckych práv (napríklad európsky patent a opatrenia proti produktovému pirátstvu), regulácie na výrobných a pracovných trhoch podporujúce inovácie, možnosti financovania primerané riziku, opatrenia na stimuláciu dopytu po inováciách (napr. vnútorný trh, verejné obstarávanie, vedúce trhy), viac mobility na všetkých úrovniach a primeraná politika hospodárskej súťaže a makropolitika. Výsledkom úspešnej realizácie týchto politických prístupov bude výrazne zintenzívnené úsilie v oblasti inovácií a tým aj vyššie výdavky na výskum a vývoj.

1.8 V konečnom dôsledku ide o vytvorenie systému, ktorý bude rýchlo a flexibilne reagovať na existujúce výzvy. Táto iniciatíva sa zakladá na presvedčení, že budúce náklady súčasnej pasivity budú oveľa vyššie ako náklady na opatrenia, ktoré treba v súčasnosti prijať. To vo veľkej miere platí aj – no nie výlučne – pre opatrenia v oblasti politiky životného prostredia. Práve týmito opatreniami zohrávala Európa v minulosti priekopnícku úlohu, ktorá sa má upevniť dôsledným pokračovaním zvolenej stratégie. To zabezpečí prínos v priemyselno-politickej (first mover advantage), spoločenskej a ekologickej oblasti, ktorý môže vyplývať z opatrení na ochranu životného prostredia prostredníctvom harmonizovaných environmentálnych právnych predpisov, štandardizácie, podpory inovácií v oblasti environmentálnej techniky a podpory sociálnych inovácií.

1.9 Ak má progresívna stratégia tohto druhu uspieť aj v praxi, musia ju podporovať aj obyvatelia. Ak ľudia nebudú považovať zmeny za potrebné a ak ich prínos nebude viditeľný alebo bude rozdelený nerovnomerne, nebudú ochotní prispôsobiť sa ani v rámci celej spoločnosti, ani individuálne. Pre formovanie a komunikáciu sú nevyhnutné inštitúcie občianskej spoločnosti. Predpokladom pre akceptáciu je samozrejme možnosť ovplyvňovať podobu stratégie a opatrení. Ak sa podarí už v prípravnej

fáze presadiť široké zapojenie a diskusiu, zvyšuje sa pravdepodobnosť, že vznikne spoločný projekt. Hoci pre diskusie o pokračovaní Lisabonskej stratégie je už takmer neskoro, mal by sa napriek tomu podniknúť pokus zapojiť do tohto procesu široké vrstvy angažovanej verejnosti.

2. Východisková situácia

2.1 Hospodárska výkonnosť Európy sa za posledných 50 rokov neustále zlepšovala a znížila tak zaostávanie z 19. storočia a prvej polovice 20. storočia⁽¹⁾. Čo sa týka produktivity práce za hodinu, dosiahla Európa takmer úroveň USA, hoci HDP na obyvateľa stagnuje na úrovni okolo 70 % úrovne USA (pozri Gordon 2007). Proces dobiehania sa však nečakane prerušil v roku 1995 a nasledovala fáza, počas ktorej rástli USA rýchlejšie než Európa. Za podstatný dôvod zrýchlenia hospodárskej výkonnosti USA sa považuje rýchlejšia integrácia nových technológií – v tomto prípade informačných a komunikačných technológií. USA reagovali vo vývoji ako aj v šírení týchto technológií rýchlejšie ako väčšina európskych štátov.

2.2 Rôzna rýchlosť vo vývoji a integrácii nových technológií však neplatí len pre informačné a komunikačné technológie, ale je dôsledkom etablovaného systému hospodárskej politiky. USA – ako priekopník množstva nových technológií – budujú na výrazne trhovo orientovanom systéme s celosvetovo vedúcimi univerzitami a výskumnými inštitúciami, vysokokvalifikovanými pracovnými silami zo všetkých regiónov sveta, vysokou ochotou riskovať, rýchlym rastom novozaložených podnikov a homogénnym vnútorným trhom.

2.3 Európske štáty naproti tomu vytvorili štruktúry a zaviedli opatrenia hospodárskej politiky, ktoré napomôžu procesu dobiehania a umožnia rýchle rozšírenie technológií. Vysoká miera investícií bola a je viditeľným znakom tohto prístupu, ako aj vzdelávacie systémy orientované výraznejšie na povolanie, štruktúry financovania inovácií zamerané na minimalizáciu rizika, menší objem investícií do terciárneho vzdelávania a často nedostatočný ďalší vývoj produktov a technológií.

2.4 Slabý európsky rast (pozri napr. Breuss 2008) posledných rokov naznačuje, že rastový potenciál stratégie dobiehania je v mnohých oblastiach z veľkej miery vyčerpaný. Prechod od stratégie dobiehania k pozícii na čele si však vyžaduje ďalekosiahle zmeny, ktoré sú v Európe ešte len na začiatku a ktoré sa často presadzujú len s ťažkosťami. S postupným približovaním sa k technologickej hranici sa stávajú nezávislé a radikálne (v zmysle trhových novínok) inovácie najpodstatnejším zdrojom rastu. Aby sa tento spôsob podporil, je potrebné prebudovať

⁽¹⁾ Celkovo si EÚ úspešne udržala vedúce postavenie vo svetovom obchode v odvetví tovarov i služieb. Európske hospodárstvo má vedúce postavenie na trhu v širokom spektre priemyselných odvetví so strednou úrovňou technológie a v oblasti kapitálovo náročného tovaru. Dôvodom na znepokojenie je rastúci deficit obchodnej bilancie s Áziou a slabšie výsledky EÚ v oblasti IKT v porovnaní s USA (pozri CCMI/043).

rôzne oblasti (napr. vzdelávanie a zvyšovanie kvalifikácie, reguláciu produktov a trhu práce, makroekonomické riadenie), ktoré boli v minulosti označené za faktory úspechu procesu dobiehania. Potreba zmeny v Európe vyplýva však aj zo súčasných výziev, medzi ktoré patria klimatické zmeny, globalizácia, demografický vývoj, znižovanie zásob surovín a energie. Je pritom dôležité vytvoriť štruktúry, ktoré budú rýchlo reagovať na nové výzvy a vygenerujú sociálne a ekologicky prijateľné a konkurencieschopné riešenia.

2.5 V konečnom dôsledku ide o vytvorenie systému, ktorý bude rýchlo a flexibilne reagovať na existujúce výzvy. Táto iniciatíva sa zakladá na presvedčení, že budúce náklady súčasnej pasivity budú oveľa vyššie ako náklady na opatrenia, ktoré treba v súčasnosti prijať. To vo veľkej miere platí aj – no nie výlučne – pre opatrenia v oblasti politiky životného prostredia. Práve v tejto oblasti zohrávala Európa v minulosti priekopnícku úlohu, ktorá sa má upevniť dôsledným pokračovaním zvolenej stratégie. To zabezpečí prínos v priemyselno-politickej (first mover advantage), spoločenskej a ekologickej oblasti, ktorý môže vyplývať z opatrení na ochranu životného prostredia prostredníctvom harmonizovaných environmentálnych právnych predpisov, štandardizácie, ako aj podpory inovácií v oblasti environmentálnej techniky a prostredníctvom podpory sociálnych inovácií.

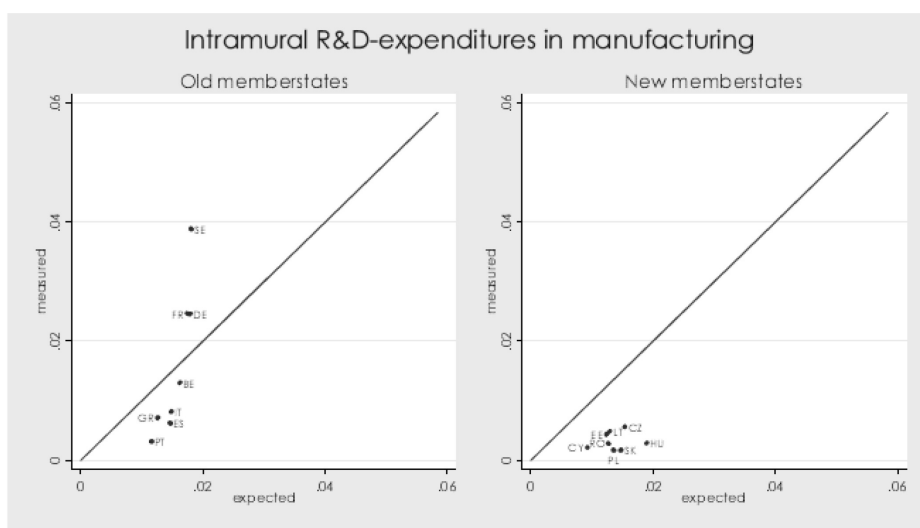
2.6 Nasledujúce úvahy sa zameriavajú na tie časti Lisabonskej stratégie, ktoré sa zaoberajú inováciami. Pritom sa preskúmajú možnosti, ako možno dospieť k tvorbe efektívnych politických opatrení v heterogénnom európskom prostredí.

3. Odpoveď Európy na spomalenie rastu v 90-tych rokoch: Lisabonská stratégia

3.1 Lisabonská stratégia bola odpoveďou Európy na narastajúce zaostávanie za USA v oblasti produktivity a hospodárskeho rastu a na základe stanovenia nových priorít v roku 2005 patrí medzi jej ciele okrem iného aj zvýšenie výdavkov na vývoj a výskum na 3 % HDP a zvýšenie miery zamestnanosti na 70 % osôb v produktívnom veku.

3.2 Plánované zvýšenie výdavkov na vývoj a výskum sa opiera o viaceré ekonomické štúdie, ktoré poukazujú na jasnú pozitívnu súvislosť medzi hospodárskym rastom a výdavkami na výskum a vývoj. Pri formulácii cieľov sa venovalo málo pozornosti skutočnosti, že výška výdavkov na výskum a vývoj závisí v podstatnej miere od odvetvovej štruktúry a možno ju posúdiť len vo vzťahu k zloženiu odvetví. Novšie výskumné práce (Leo – Reinstaller – Unterlass 2007, Pottelsberghe 2008) poukazujú na to, že väčšina „starých“ členských štátov vykazuje výdavky na výskum a vývoj, ktoré sú blízko úrovne očakávanej na základe ich odvetvovej štruktúry, zatiaľ čo väčšina „nových“ členských štátov za očakávaním zaostáva (t. j. pod krivkou načrtnutou pod 45-stupňovým uhlom, pozri obrázok 1). Švédsko a Fínsko (a aj USA) vynakladajú výrazne viac na výskum a vývoj, než by sa dalo očakávať na základe ich odvetvovej štruktúry. To vyplýva na jednej strane z toho, že tieto krajiny pracujú v niektorých odvetviach na technologickej hranici a vo svojich aktivitách kladú väčší dôraz na inovácie než ich konkurenti a – v prípade USA – že vyrábajú pre veľký vnútorný trh. Na druhej strane môžu byť vyššie výdavky na výskum a vývoj stimulované vysokoškolským sektorom zameraným na výskum (pozri Pottelsberghe 2008).

Obrázok 1: Štrukturálne upravené výdavky na výskum a vývoj

Source: New-Cronos; Fourth Community Innovation Survey (CIS-4); Countries included: Belgium (BE), Bulgaria (BG), Cyprus (CY), Czech Republic (CZ), Estonia (EE), Finland (FI), France (FR), Germany (DE), Greece (GR), Hungary (HU), Iceland (IC), Italy (IT), Latvia (LV), Lithuania (LT), Norway (NO), Poland (PL), Portugal (PT), Romania (RO), Slovakia (SK), Slovenia (SL), Spain (ES), Sweden (SE). Where available we have included the data for Iceland and Norway. New member states are the countries that have joined the EU since 2004; old memberstates are the countries that were members of the EU prior to 2004.

3.3 Ak sú teda výdavky na výskum a vývoj zo strany podnikateľského sektora v Európe (aspoň v starých členských štátoch) v súlade s odvetvovou štruktúrou, nie sú presvedčivé dôvody na ich radikálnu zmenu, pretože ich treba vnímať aj ako nákladový faktor a pretože vykazujú klesajúce hraničné výnosy. Vyššie výdavky na výskum a vývoj majú zmysel vtedy, ak sa podarí prienik na technologickú hranicu alebo ak vyplývajú zo štrukturálnych zmien⁽¹⁾ smerujúcich k vytvoreniu odvetví s intenzívnym výskumom⁽²⁾. Obe zmeny sú nevyhnutné, ak chceme udržať konkurencieschopnosť Európy a zabezpečiť „európsky model“.

3.4 Tento proces sa však nezačne len zvýšením prostriedkov na výskum a vývoj, ale najmä širšou podporou rizikových inovačných stratégií prostredníctvom investícií do výskumnej infraštruktúry alebo zlepšenia v systéme všeobecného a odborného vzdelávania. Ďalšími nevyhnutnými zmenami sú vytvorenie trhového prostredia podporujúceho inovácie a viac mobility na všetkých úrovniach (pozri Aho et al. 2006). Nevyhnutné sú aj sprievodné zásahy do regulácie pracovných trhov a systému financovania, politiky hospodárskej súťaže a makropolitiky. Výsledkom úspešnej realizácie týchto politických postupov bude výrazne zintenzívnené úsilie v oblasti inovácií a tým aj vyššie výdavky na výskum a vývoj.

3.5 Prenesenie hospodársko-politického ťažiska z výskumu a vývoja na inovácie znižuje aj implicitné uprednostňovanie priemyslu špičkových technológií, ktoré vyplýva z pokusu zvýšiť výdavky na výskum a vývoj. Tým nadobudnú väčší význam tie odvetvia, ktoré sú síce „high tech“ vzhľadom na využívanie technológií, no nerealizujú vysoké investície do výskumu a vývoja, pretože ich úsilie o inovácie sa zakladá na inteligentnom využívaní technológií a ľudskej kreativity. Napríklad mnohé technologicky náročné inovácie v oblasti kreatívnych odvetví, oceliarskeho alebo textilného a odevného priemyslu vznikajú aj bez vlastných výdavkov na výskum a vývoj, alebo len s minimálnymi výdavkami v tejto oblasti. Ukázalo sa tiež, že prakticky vo všetkých odvetviach existuje potenciál pre rýchlo rastúce malé a stredné podniky (tzv. gazely, pozri Hözl – Friesenbichler 2008), čo takisto svedčí o širokej podpore inovácií. Zameranie na odvetvie špičkových technológií – a to zabezpečuje ich veľký význam aj v budúcnosti – je založené na vysokom raste dopytu. Ak sa podarí úspešne stimulovať inovácie pomocou úsilia v oblasti výskumu a vývoja, môžu byť výnosy – vzhľadom na rast hospodárstva a zamestnanosti – na základe rastu dopytu nadproporčné (Falk – Unterlass 2006).

3.6 Nové a staré výzvy si vyžadujú špičkové výkony vo výskume i v uplatňovaní jeho výsledkov. Len so špičkovými

výkonmi v základnom a aplikovanom výskume si môže udržať Európa svoju konkurencieschopnosť vzhľadom na globálne výzvy. Podstatné obmedzenia na presadzovanie tejto stratégie existujú už dnes – a v budúcnosti sa to prejaví ešte výraznejšie – v oblasti ľudského kapitálu. Viac pracovných síl a ich lepšia kvalifikácia so stredoškolským a vysokoškolským vzdelaním sú predpokladom pre štrukturálne zmeny a prienik k technologickej hranici. Odstránenie deficitov si vyžiada veľa času a v mnohých prípadoch sa naň ešte stále nekladie dostatočný dôraz. V prípade štruktúr vzdelávania treba súčasne dbať na to, aby sa ponuka študijných miest orientovala podľa dopytu⁽³⁾ a aby sa dostatočná pozornosť venovala aj neprestajnému zvyšovaniu kvalifikácie pracovných síl (motto: celoživotné vzdelávanie), aby si pracovné sily zachovali vo všetkých fázach pracovného procesu produktivitu a schopnosť zamestnať sa.

3.7 Revidovaná Lisabonská stratégia priniesla na európskej úrovni výrazné zmeny, ktoré sú vhodné na urýchlenie štrukturálnych zmien smerom k hospodárskym štruktúram s vysokou intenzitou výskumu: medzi tieto zmeny patria napríklad opatrenia na lepšiu dostupnosť rizikového kapitálu a na zvýšenie mobility výskumných pracovníkov, Európsky inovačný a technologický inštitút (ETI), Európska rada pre výskum a iniciatíva týkajúca sa hlavných trhov. Okrem toho sa na európskej úrovni zvýšia prostriedky pre rámcové programy a rozšíria sa hlavné projekty.

4. Európa: Efektívna politika napriek rôznorodosti?

4.1 Aj keď sú európske ciele vo veľkej miere jasné a stotožňujú sa s nimi všetci, vzniká otázka, či je Európa vzhľadom na svoju rôznorodosť schopná robiť jednotnú politiku. Európska rôznorodosť sa prejavuje v neposlednom rade v rôznej výkonnosti členských štátov, v rôznej úrovni úspešnosti a v oblasti technológií (napr. normy mobilných sietí a využívanie IKT) a vo veľkých rozdieloch na úrovni odvetví – medzi jednotlivými odvetviami ako aj v rámci nich (pozri Falk 2007, Leo – Rein-staller – Unterlass 2007, pozri aj prílohu 3).

4.2 Táto rôznorodosť predstavuje veľkú výzvu pre hospodársku politiku, pretože hospodársko-politické opatrenia prinášajú v závislosti od úrovne hospodárskeho rozvoja rôzne výsledky. Úspešné krajiny prispôbujú hospodársko-politickú stratégiu explicitne alebo implicitne úrovni hospodárskeho rozvoja a pokúšajú sa preto podporovať proces dobiehania alebo zamerať sa na výrobu na technologickej hranici. Racionálna tohto prispôbenia hospodárskej politiky úrovni rozvoja bola doložená viacerými vedeckými prácami. Pritom sa ukazuje,

⁽¹⁾ Štrukturálne zmeny vznikajú založením nových subjektov, diverzifikáciou existujúcich alebo usadením nových podnikov.

⁽²⁾ Na tomto mieste sa vedome píše o odvetviach s intenzívnym výskumom, pretože rozdelenie na odvetvie „high tech“, „medium tech“ a „low tech“ na základe výdavkov na výskum a vývoj nedocenuje využívanie technológií v mnohých oblastiach hospodárstva. Ak zohľadníme aj integráciu technológií, vyvinutých inde, do výrobkov a výrobných procesov, tak potom často existujú aj odvetvia, ktoré sú v klasickom rozdelení zaradené medzi „low tech“, hoci by sa skôr hodili do oblasti „medium tech“ alebo „high tech“ (pozri Peneder 2007).

⁽³⁾ Cedefop odhaduje, že podľa predpokladov vzrastie celková zamestnanosť v Európe od roku 2006 do roku 2015 o viac než 13 miliónov pracovných miest. To zahŕňa nárast o takmer 12,5 milióna pracovných miest na najvyššej kvalifikačnej úrovni (zhruba 5. a 6. úroveň ISCED) a takmer 9,5 miliónov pracovných miest na strednej úrovni (3. a 4. úroveň ISCED). Na druhej strane sa počíta s poklesom o vyše 8,5 milióna pracovných miest, pre ktoré nie je potrebná žiadna alebo len nízka formálna kvalifikácia (0. až 2. úroveň ISCED). Zdroj: Cedefop, Future skill needs in Europe: Medium-term forecast, 2008.

že rovnaké politické opatrenia prinášajú rôzne výsledky v závislosti od úrovne rozvoja krajiny. Určité opatrenie môže mať v krajine, ktorá vyrába na technologickej hranici, veľmi pozitívny prínos pre ďalší hospodársky rozvoj, no v krajine, ktorá hospodársky vývoj dobieha, môže byť prínos menej pozitívny alebo dokonca negatívny.

4.3 Toto tvrdenie možno dobre ilustrovať na príklade systému vzdelávania ⁽¹⁾. Ak chceme maximalizovať výnosy investícií do systému vzdelávania, treba rešpektovať úroveň rozvoja rôznych faktorov: terciárne vzdelávanie je o to dôležitejšie, čím bližšie sa krajina nachádza pri technologickej hranici. Systémy vzdelávania zamerané na rôzne profesie podporujú skôr proces dobiehania. Aghion et al. (2005) odhadujú, že zvýšenie výdavkov na vysokoškolské vzdelávanie o 1 000 USD na osobu v krajine na technologickej hranici zvýši ročnú mieru rastu približne o 0,27 %, naproti tomu táto investícia v krajine, ktorá leží ďalej za technologickou hranicou, vedie k zvýšeniu miery rastu približne len o 0,10 %. Osoby s terciárnym vzdelaním môžu byť v krajinách blízko technologickej hranice využívané s vyšším prínosom, pretože cieľom sú aj radikálnejšie inovácie, ktoré možno realizovať len pomocou vedeckého výskumu.

4.4 Vyššie ukončené vzdelanie vedie k väčšej flexibilitě pri výbere technológie. Okolo 60 % rozdielu v raste medzi európskymi krajinami a USA je zapríčinených silným zameraním európskych systémov vzdelávania na profesijné vzdelávanie, resp. na sekundárne vzdelávanie (Krueger – Kumar 2004). Znalostné spoločnosti potrebujú všeobecné kľúčové kvalifikácie a vyššie vzdelanie, ktoré podporujú adaptáciu nových technológií a vytvorenie nových odvetví s novými podnikmi. Historické – a pre proces dobiehania správne – zameranie Európy na sekundárne vzdelanie sa tak dosiahnutím technologickej hranice stáva brzdou rastu.

4.5 Európska únia je pri formulácii a realizácii hospodárskej politiky samozrejme konfrontovaná s heterogénnym zväzkom štátov. Pri veľkej rôznorodosti sa realizačné právomoci zvyčajne delegujú na úroveň členských štátov, aby našli riešenia, ktoré sú prispôbené miestnym podmienkam ⁽²⁾. Podstatné však je, že spoločné politické línie medzi rôznymi úrovňami musia byť navzájom zosúladené a koordinovane zrealizované, aby zvolená stratégia mala plný účinok. Toto tvrdenie potvrdzujú aj vzájomné prepojenia v rámci Európskej únie. Z pokroku členských štátov profitujú aj ostatní a vyčkávací taktika by nemala byť prijateľným modelom správania.

⁽¹⁾ Treba zásadne konštatovať, že investície do ľudského kapitálu prinášajú veľmi vysoký výnos. Keď sa priemerná dĺžka školskej dochádzky predĺži o jeden rok, tak potenciálna výkonnosť národného hospodárstva vzrastie dlhodobou o 6 % (De la Fuente 2003).

⁽²⁾ Hoci preskúmanie rozdelenia kompetencií by sa malo vykonávať pravidelne, príslušná analýza by tu výrazne prekročovala rámec stanoviska (pozri Falk – Hözl – Leo 2007).

4.6 Je jasné, že nemôže existovať jedna univerzálna stratégia platná pre všetkých, ale úspešný môže byť len súbor opatrení prispôbený konkrétnej krajine. Dôležitý je však aj poznatok, že dosiahnutím technologickej hranice sa musia zmeniť hospodársko-politické štruktúry a stratégie, pretože existujúce, často v priebehu desaťročí vyvinuté inštrumentárium nemá účinok podporujúci rast alebo tento účinok je len minimálny, čím sa toto inštrumentárium stalo prinajmenšom čiastočne neúčinné. To isté platí – aj keď v opačnom zmysle – pre krajiny vo fáze hospodárskeho dobiehania. Ak sa tam budú uplatňovať rovnaké stratégie ako v krajinách na technologickej hranici, bude to takisto neefektívne riešenie. Každá európska stratégia preto musí ponúknuť odpovede na otázky, ako:

— zosilniť súdržnosť a špičkové výkony a zohľadniť tým úroveň hospodárskeho rozvoja,

— formulovať ciele a opatrenia, ktoré budú zodpovedať komplexnému charakteru mnohých politických oblastí (napr. životné prostredie, inovácie) a ako ich účinne presadiť v praxi napriek potrebe koordinácie prostredníctvom týchto politických oblastí,

— stanoviť delbu práce medzi európskou úrovňou a členskými štátmi na základe vecnej logiky,

— záväzne zakotviť dohodnuté opatrenia a zaviesť sankcie za odchýlky od nich.

4.7 Štruktúry a mechanizmy pre takúto politiku v Európe z veľkej miery existujú a je potrebné ich „len“ uplatniť v zodpovedajúcej forme a so zodpovedajúcimi obsahmi. Čo sa týka obsahov, aj tu sú známe podstatné tézy a už dlho sa o nich diskutuje. Chýba však politická rozhodnosť, ktorá by zanechala stopy v reálnom hospodárstve a európskych spoločnostiach.

5. Použitá literatúra:

Acemoglu, D. Aghion, P., Zilibotti, F., *Appropriate Institutions for Economic Growth*, 2006.

Aghion, P., *A Primer on Innovation and Growth*, Bruegel Policy Brief 02, 2006.

Aghion, P., Bloom, N., Blundell, R., Griffith, R., Howitt, P., Competition and Innovation: An Inverted-U Relationship, Quarterly Journal of Economics, Vol. 120, No. 2, s. 701 – 728, 2005.

Aghion, P., Blundell, R., Griffith, R., Howitt, P., Prantl, S., The Effects of Entry on Incumbent Innovation and Productivity, NBER Working Paper 12027, 2006.

Aghion, P., Boustan, L., Hoxby, C., Vandenbussche, J., Exploiting States' Mistakes to Identify the Causal Impact of Higher Education on Growth, Working Paper, Harvard University, 2005.

Aghion, P., Fally, T., Scarpetta, S., Credit Constraints as a Barrier to the Entry and Post-Entry Growth of Firms: Lessons from Firm-Level Cross Country Panel Data, 2006.

Aghion, P., Marinescu, I., Cyclical Budgetary policy and Economic Growth: What Do We Learn from OECD Panel Data?, 2006.

Aho, E., (Chairman), Cornu, J., Georghiou, L., Subirá, A., Ein innovatives Europa schaffen, Bericht der unabhängigen Sachverständigenengruppe für FuE und Innovation, eingesetzt im Anschluss an das Gipfeltreffen in Hampton Court, 2006.

Breuss, F., Die Zukunft Europas, in: BMWA, Das österreichische Außenhandelsleitbild – Globalisierung gestalten – Erfolg durch Offenheit und Innovation, Wien, 2008.

Cedefop, Future skill needs in Europe, Medium-term forecast, 2008.

De la Fuente, A., Das Humankapital in der Wissensbasierten globalen Wirtschaft, Teil II: Bewertung auf der Länderebene, Abschlussbericht für die EU-Kommission Beschäftigung und Soziales, 2003.

Falk, M. Sectoral Innovation Performance, Evidenc from CIS 3 micro-aggregated data, Europe Innova, 2007, <http://www.europe-innova.org>

Falk, M., Unterlass, F., Determinanten des Wirtschaftswachstums im OECD-Raum, Teilstudie 1, WIFO-Weißbuch, 2006.

Falk, R. Hölzl, W., Leo, H., On the Roles and Rationales of European STI Policies, WIFO Working Paper, 299/2007.

Falk, R., Leo, H., „What Can Be Achieved By Special R&D Funds When There is No Special Leaning Towards R&D Intensive Industries?“, WIFO Working Papers, 2006, (273).

Gerschenkron, A., „Economic Backwardness in Historical Perspective“, Harvard University Press, 1962.

Giddens, A., Liddle, R., Diamond, P. (eds.), Global Europe, Social Europe, Polity Press, Cambridge, United Kingdom, 2006.

Gordon, R. J., Issues in the Comparison of Welfare Between Europe and the United States, Paper presented to Bureau of European Policy Advisers, „Change, Innovation and Distribution“, Brusel, 4. decembra 2007.

Griffith, R., Redding, S., Van Reenen, J., Mapping the Two Faces of R&D: Productivity Growth in a Panel of OECD Industries, The Review of Economics and Statistics, 86 (4): 883 – 895, 2004.

Hollanders, H., Innovation Modes: Evidence at the Sector Level, Europe-Innova, Innovation Watch, 2007, <http://www.europe-innova.org>

Hölzl, W., Friesenbichler, K. Final Sector Report Gazelles, Sectoral Innovation Watch, Europe Innova, 2008, www.europe-innova.org

Kommission der Europäischen Gemeinschaften (KEG), Umsetzung des Lissabon-Programms der Gemeinschaft: Ein politischer Rahmen zur Stärkung des Verarbeitenden Gewerbes in der EU – Auf dem Weg zu einem stärker integrierten Konzept für die Industriepolitik, KOM(2005) 474 endgültig, Brüssel, 5.10.2005.

Krueger, D., Kumar, K., US-Europe Differences in Technology-Driven Growth: Quantifying the Role of Education, Journal of Monetary Economics, 2004.

Leo, H., Reinstaller, A., Unterlass, F., Motivating sectoral analysis of innovation Performance, Europe Innova, 2007, <http://www.europe-innova.org>

Nicoletti, G., Scarpetta, S., Regulation, Productivity and Growth: OECD Evidence, Economic Policy, 18:36 9, 2003.

OECD, Education at a Glance, OECD, 2006.

Peneder, M., Entrepreneurship and technological innovation, An integrated taxonomy of firms and sectors, Europe Innova, Wifo, 2007, <http://www.europe-innova.org>

Sapir, A. et al. „An Agenda for a Growing Europe“. Oxford University Press, 2004.

Vandenbussche, J., Aghion, P., Meghir, C., Growth, Distance to Frontier and Composition of Human Capital, Journal of Economic Growth, Vol. 11, No. 2, s. 97 – 127, 2006.

V Bruseli 22. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Reštrukturalizácia a vývoj odvetvia domácich spotrebičov (biela technika) v Európe a jeho vplyv na zamestnanosť, klimatické zmeny a spotrebiteľov“

(2009/C 100/12)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 17. januára 2008 rozhodol v súlade s článkom 29 odsek 2 vnútorného poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Reštrukturalizácia a vývoj odvetvia domácich spotrebičov (biela technika) v Európe a jeho vplyv na zamestnanosť, klimatické zmeny a spotrebiteľov“.

Poradná komisia pre priemyselné zmeny poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 10. septembra 2008. Spravodajkyňou bola pani DARMANIN a pomocným spravodajcom pán GIBELLIERI.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 448. plenárnom zasadnutí 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 22. októbra) prijal 86 hlasmi za, pričom 2 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV zastáva názor, že sila odvetvia domácich spotrebičov v Európe⁽¹⁾ spočíva v schopnosti vyrábať kvalitné a trvácne výrobky. Túto silu musí podporiť a rozšíriť zodpovedajúca európska politika založená na neustálej snahe a zlepšovaní technologických inovácií a na odbornom vzdelávaní s cieľom zvýšiť kvalifikáciu zamestnancov. Takáto politika by mala prispieť k vývoju energeticky účinných domácich spotrebičov, ktoré by bolo možné efektívnejšie recyklovať. Je potrebné minimalizovať celkový vplyv na životné prostredie, a to na základe analýzy životného cyklu.

1.2. EHSV je presvedčený o tom, že právne predpisy Európskej únie by mohli mať priamy vplyv na konkurencieschopnosť tohto odvetvia, a to najmä prostredníctvom rozšírenia smernice o ekodizajne a návrhu na revíziu nariadenia o environmentálnej značke, čo by viedlo k zvýšeniu energetickej účinnosti a zníženiu emisií CO₂. Cieľom je zredukovať hrozbu a trend presunu tohto odvetvia mimo Európu, znižovať stratu pracovných miest a riziko znížovania záujmu zo strany zákazníkov.

1.3. Monitorovanie trhu má mimoriadny význam z hľadiska zaručenia rozvoja európskeho priemyslu, postavenia zamestnancov v rámci tohto odvetvia a záujmov spotrebiteľov a životného prostredia. Monitorovanie trhu by sa malo zrealizovať týmito opatreniami:

— decentralizáciou väčšieho objemu zdrojov zo strany členských štátov a EÚ⁽²⁾ na prísnejšie preskúmanie zhody

⁽¹⁾ Pojem „domáce spotrebiče“ sa vzťahuje na chladničky, práčky, umývačky riadu, ohrievače vody, vykurovacie telesá a všetky ostatné elektronické zariadenia používané v domácnosti.

⁽²⁾ Nový legislatívny rámec (NLF), známy tiež pod názvom „Ayrarov balíček“ je poslednou časťou „balíčka lepšej tvorby právnych predpisov“, ktorý sa zaoberá monitorovaním trhu, označovaním výrobkov a homologáciou a bol schválený Európskym parlamentom a Radou 23. júna 2008.

výrobku s normami a právnymi predpismi európskeho jednotného trhu, najmä v prípade dovážaných výrobkov,

— elimináciou nekalej hospodárskej súťaže a dumpingu. Treba dôkladne preskúmať antidumpingové opatrenia, aby neboli pre európsky priemysel kontraproduktívne a aby nepodporovali presídlenie priemyselných podnikov mimo Európu alebo nárast dovozu. To by sa malo vzťahovať aj na jednotlivé súčiastky, nielen na celý spotrebič,

— revíziou systému označovania, aby sa zohľadnil pokrok v inovácií technológie a aby sa nevyvolal nesprávny dojem o zmene hodnôt,

— prísnejšou kontrolou s cieľom znížiť objem nelegálneho falšovania, distribúcie a kopírovania,

— kontrolami, či sú označenia, najmä na dovážaných výrobkoch, správne a či nie sú zavádzajúce.

1.4. EHSV sa domnieva, že prijatie systému označovania má rozhodujúci význam. Etiketa by mala byť aktualizovaná vždy, keď technicky účinnejšie prístroje zvýšia úroveň. Systém by mal byť dynamický, pričom nové výrobky na trhu s lepšími špecifikáciami by patrili pod nové označenie a neznižovali by kategorizáciu spotrebičov, ktoré boli označené predtým. Táto revízia by mala byť spojená s inováciou technológie, no mal by byť pre ňu stanovený termín piatich rokov, ako sa uvádza v akčnom pláne pre energetickú účinnosť. Je veľmi dôležité, aby do tohto procesu revízie boli zapojené všetky zainteresované strany. Komisia by okrem toho mala podporovať presadzovanie právnych predpisov, ktoré by označovanie premenili na nevyhnutný nástroj výrobcov, importérov a predajcov.

1.4.1. Z hľadiska trvalej udržateľnosti by bolo pre EÚ výhodné vplývať na ostatné krajiny, aby prijali prísne normy, ktoré samotná EÚ presadzuje a schvaľuje pre svoj vnútorný trh, pretože by to viedlo k potenciálnej úspore energie v globálnom meradle.

1.5. Európske odvetvie domácich spotrebičov by mohlo dostať výrazný impulz zavedením stimulačných schém v členských štátoch, ktoré by podporovali nahrádzanie starších spotrebičov modernejšími a energeticky úspornejšími, ktoré toto odvetvie už vyrába, ale ktoré na trhu ešte nie sú dostatočne obľúbené. Táto podpora by sa mala zamerať na pomoc menej majetným ľuďom a mala by im poskytnúť primerané finančné nástroje a nemala by byť diskriminačná. Je potrebné čerpať zo skúseností podobných úspešných projektov v Európe i mimo nej.

1.6. Je takisto vhodné posilniť pomoc spotrebiteľom ohľadom údržby a náhradných dielov domácich spotrebičov a zabezpečiť, aby sa neustále aktualizovala a zvyšovala kvalifikácia pracovníkov s cieľom poskytovať efektívne a spoľahlivé služby. To by mohlo viesť k rastu alebo zachovaniu úrovne zamestnanosti.

1.7. EHSV zastáva názor, že politika EÚ by mala uľahčiť prechod odvetvia k inovatívnejším produktom a službám, ktoré s tým súvisia a ktoré sú strategicky významné vzhľadom na ich vplyv na emisie CO₂ a spotrebu energie, ako napr. solárne panely, fotovoltaičné jednotky, tepelné čerpadlá, vodíkové články, mikrogeneračné jednotky a vysokovýkonné klimatizačné zariadenia. To by viedlo k vytvoreniu nových pracovných miest a širšej ponuky pre spotrebiteľov.

1.8. EHSV opakuje, že úspech pri presadzovaní navrhovaných odporúčaní na reštrukturalizáciu odvetvia domácich spotrebičov v Európe, aby sa toto odvetvie stalo trvalo udržateľné, možno dosiahnuť a maximalizovať len vtedy, ak sa uskutočnia rozsiahly a efektívny sociálny dialóg v tomto odvetví na európskej úrovni.

2. Súvislosti

2.1. Migrácia odvetvia výroby domácich spotrebičov nielen do strednej a východnej Európy, ale aj do Ruska, Turecka a Číny je v súčasnosti najpálčivejším problémom tohto priemyslu. Relokácia teda neprebíha len v rámci členských štátov EÚ, ale celé segmenty výroby domácich spotrebičov sa takmer úplne presúvajú z Európy do Číny.

2.2. Podniky teraz objavujú Rusko, kde sa stavajú nové závody na výrobu pračiek a chladničiek a preberajú sa existujúce

podniky z odvetvia bielej techniky. Na ruskom území sa teraz buduje 15 až 20 závodov na bielu techniku. To je veľmi dôležité, aby sa zaručil prienik európskych výrobcov na tento nový trh s veľkým potenciálom. No je potrebné venovať pozornosť tomu, že v budúcnosti môžu tieto závody dodávať výrobky nielen na svoj domáci trh, ale – ak nevyriešime hlavné problémy na európskom trhu – môžu svoju výrobu vyvážať aj do Európy.

2.2.1. Pre európskych výrobcov existuje potenciál na vývoz do Ázie, severnej Afriky a na Blízky východ, pričom export domácich spotrebičov z EÚ do týchto regiónov má rastúcu tendenciu. Európski výrobcovia môžu využiť súčasné podmienky, ako rast strednej triedy v týchto regiónoch, dobrá povesť európskych výrobkov, atď., na ďalší prienik na tieto potenciálne trhy.

2.3. Rastúce prenikanie lacných a pochybných produktov zhoršuje krízu v európskom odvetví bielej techniky. Nízka kvalita, rozdielne daňové systémy, výhody v oblasti mzdových nákladov a relatívne nízke prepravné náklady prispievajú k útoku na tradičných výrobcov v Európe.

2.4. Je zrejmé, že Európa nemôže konkurovať mesačným mzdám vyplácaným napr. v Číne. Chladnička alebo mraznička vyrobená v Číne je bezkonkurenčne lacná a to isté sa týka aj jednotlivých komponentov, ako motorov a kompresorov. Ak o predaji európskych výrobkov bude rozhodovať len cena, a nie kvalitatívna výhoda, nemožno získať konkurenčnú výhodu. Sila odvetvia domácich spotrebičov v Európe spočíva v schopnosti vyrábať vysokokvalitné výrobky. Ďalšie konkurenčné výhody sú dizajn, záruky na výrobok, servis, kompatibilita náhradných dielov a opravy. Tieto silné stránky možno zdôrazniť a rozšíriť prostredníctvom cielenej európskej politiky.

2.5. Európske závody vyrábajú chladničky a mrazničky v energetických triedach A++, A+, A a B. Väčšina produktov vyrábaných v súčasnosti je v triede A+ a A. Trieda A++ predstavuje menej ako 4 %.

2.6. Záujem spotrebiteľov o energeticky účinné chladničky je naďalej nízky. Podľa CECED (*Výbor európskych výrobcov domácich spotrebičov*) je v európskych domácnostiach približne 188 miliónov chladničiek a mrazničiek, ktoré sú staršie než 10 rokov. Staré prístroje (od roku 1990) spotrebujú približne 600 kWh za rok, prístroje triedy A+ približne 255 kWh za rok a prístroje triedy A++ približne 182 kWh za rok. Pri súčasných cenách a podmienkach⁽¹⁾ musia byť prístroje triedy A++ v prevádzke približne 12 rokov, aby sa spotrebiteľom vyplatila investícia do nich.

⁽¹⁾ Vrátane ceny energie a paliva.

2.7. Okrem starších spotrebičov sa európski výrobcovia ešte viac obávajú potenciálne nebezpečných, energeticky málo účinných a nespoľahlivých dovážaných výrobkov. Tieto obavy sa týkajú najmä jednorazových, mimoriadnych dovozov (spot imports), ktoré sa na trhu EÚ rýchle vypredajú.

2.7.1. Dôsledkom toho tvorí spotreba energie v domácnosti 25 % celkového dopytu po energii v EÚ, pričom spotreba elektrickej energie na prevádzku domácich spotrebičov v posledných rokoch zaznamenáva najostrejší nárast vzhľadom na zavedenie nových prístrojov a výrobkov.

2.8. Používanie kvalitnejších materiálov lepšej kvality pre magnetické jadro, spolu s optimalizáciou dizajnu na základe vlastností nových materiálov by mohlo zvýšiť účinnosť elektrických motorov domácich spotrebičov (až o 15 %), čo by významne prispelo k úspore elektrickej energie v spotrebe domácností.

2.9. Ďalším trendom, ktorý by Európska komisia mala podporiť, je vývoj domácich spotrebičov, ktoré sa dajú opravovať a recyklovať. Treba poukázať na to, že európski výrobcovia v tejto oblasti vyvinuli veľké úsilie a výrazne znížili spotrebu elektrickej energie a vody veľkých prístrojov. No s čoraz širším okruhom surovín vznikli odvtedy problémy súvisiace so životným prostredím, no aj s nákladmi. To sa týka ocele, plastov, niklu, chrómu, medi, atď. Cena týchto surovín a vedľajších ropných produktov stúpa. Výrobcovia, ktorí dokážu znížiť obsah materiálu vo výrobku získajú významnú konkurenčnú výhodu. Možnosti, ktoré odvetviu domácich spotrebičov poskytujú nanotechnológie a metodológia analýzy životného cyklu (life cycle analysis – LCA) na zlepšenie a výber správneho výberu materiálov neboli dostatočne preskúmané, aby bolo možné dosiahnuť túto konkurenčnú výhodu.

2.9.1. Súčasný problém spočíva v tom, že nie všetok materiál na recyklovanie podľa súčasných predpisov OEEZ sa vráti výrobcovi, čo vedie k tomu, že výrobcovia musia platiť náklady za recykláciu, ale materiál na recykláciu sa im nevráti.

2.10. Cieľom politiky výskumu financovanej Komisiou by mala byť podpora výskumu v tejto oblasti a presadzovanie miniaturizácie súčiastok, ako motorov, radiátorov, kompresorov, atď. Vývoj domácich spotrebičov s minimálnym využitím materiálov z tejto perspektívy znamená vývoj spotrebičov, ktoré budú vhodnejšie na recykláciu. Dôležitým východiskom je v tejto súvislosti rámcová smernica EÚ z mája 2005 s požiadavkou na ekologický dizajn prístrojov poháňaných energiou. Európska komisia nemusí iniciovať nové politické

nástroje, ale mala by radšej modifikovať tie nástroje, ktoré už existujú. To sa vzťahuje aj na existujúce označenie o energii a spotrebe. Vzhľadom na zhoršujúcu sa energetickú krízu a nedostatok surovín by mala Komisia doplniť toto označenie o povinný predpis pre uvedenie výrobkov na trh. V budúcnosti by mali dostať povolenie na predaj svojich výrobkov na vnútornom európskom trhu len tí výrobcovia, ktorí budú vyrábať vysokokvalitné produkty: to by bolo logické zdôvodnenie pre právny predpis požadujúci od podnikov, aby vyrábali vysokokvalitné a trvácne domáce spotrebiče.

2.11. Bolo by tiež odôvodnené, aby smernica od výrobcov a predajcov požadovala, aby vyrábali a predávali domáce spotrebiče, ktoré sa dajú opraviť, aby mali k dispozícii náhradné diely na opravy a aby ponúkali zákaznícky servis. Európski spotrebitelia očakávajú takýto servis a jeho poskytovaním sa môžu samotní európski výrobcovia a predajcovia odlišiť od nízkonákladových výrobcov, ktorých výrobky nemožno opraviť, ale len vyhodiť a nahradiť novými. To však nie je v súlade so stratégiou trvalo udržateľného rozvoja.

2.11.1. EHSV v tejto súvislosti očakáva ďalšiu diskusiu o implementácii akčného plánu⁽¹⁾ Komisie pre trvalo udržateľnú spotrebu, výrobu a priemysel.

2.12. Odvetvie domácich spotrebičov v Európe stále zamestnáva približne 200 000 pracovníkov. Toto odvetvie je už mnoho rokov v úpadku. Za posledné dve desaťročia zaniklo v západnej Európe približne 57 000 pracovných miest. V strednej a východnej Európe odvetvie domácich spotrebičov v dôsledku pádu starého politického systému úplne zaniklo a odvtedy bolo vytvorených len asi 20 000 nových pracovných miest.

2.13. Prestávaním výroby mimo Európu (do Ruska, Číny, Turecka) bola v rámci celého odvetvia domácich spotrebičov najviac postihnutá výroba klimatizácií a malých domácich spotrebičov. Európske podniky na výrobu chladničiek a mrazničiek ešte stále zamestnávajú okolo 23 000 pracovníkov.

2.14. Reštrukturalizácia európskeho odvetvia domácich spotrebičov bude v nasledujúcich rokoch pokračovať. Jej rozsah bude závisieť nielen od vývoja na trhu a technologického rozvoja, ale aj od politických rozhodnutí a legislatívnych opatrení.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. *Európska politika musí nájsť odpoveď na štyri problémy:*

⁽¹⁾ KOM (2008) 397 v konečnom znení, 16.7.2008.

3.1.1. Ako zabezpečiť, aby sa celé odvetvie nepresunulo mimo Európsku úniu? Trend sťahovania podnikov tohto odvetvia je zjavný, preto by sme mali prijať protiopatrenia pôsobiace proti reálnej hrozbe straty tohto odvetvia a jeho presunu do krajín mimo EÚ.

3.1.2. Ako formovať štrukturálne zmeny v Európe, aby sa zabezpečilo, že západoeurópske krajiny nestratia vedeckú a technickú výrobu, know how a pracovné miesta, ktoré s týmito oblasťami súvisia a ako zároveň umožniť stredoa východoeurópskym krajinám, aby stabilizovali rozrastajúce sa odvetvie výroby domácich spotrebičov aj v budúcnosti?

3.1.3. Kde nájsť ekonomicky primeranú odpoveď na prívál dovážaných výrobkov z Ázie, ktoré majú nižšiu hodnotu i nižšiu kvalitu ako ich európske ekvivalenty alebo nevyhovujú normám platným na vnútornom trhu?

3.1.4. Ako zabezpečiť, aby ponuka trvácnych domácich spotrebičov na vnútornom trhu viedla k zvýšeniu dopytu po týchto produktoch a aby sa investovalo do výskumu a vývoja spotrebičov, ktoré budú mať menší vplyv na klimatické zmeny a budú trvalo udržateľné?

3.2. Z perspektívy odvetvia

3.2.1. Čo sa týka výskumu a vývoja v oblasti energetickej účinnosti, je toto odvetvie rozvinutým priemyselným odvetvím. V rámci tohto odvetvia sú v platnosti dobrovoľné dohody, ktoré boli aj ocenené.

3.2.2. Negatívnym faktorom však žiaľ je, že toto odvetvie potrebuje sprísnenie európskej politiky, aby sa zabezpečilo, že úsilie vyvinuté v rámci odvetvia bude skutočne prinášať želané výsledky. V uplynulom roku sa odvetvie rozhodlo, že neobnoví dobrovoľné dohody, ktoré boli také úspešné v minulosti.

3.2.3. Monitorovanie trhu má v tejto chvíli mimoriadny význam. Treba uvažovať o prísnejších kontrolách, aby sa zabezpečilo, že všetky výrobky na trhu budú mať úroveň a kvalitu, ktorú deklarujú, najmä vzhľadom na účinky na klimatické zmeny.

3.2.4. Zo strany členských štátov je potrebná väčšia pomoc, aby sa zabezpečilo, že spotrebiteľia budú prijímať produkty s vysokou účinnosťou, ktoré sa dostávajú na trh. Výrobky triedy A++ sú vnímané ako príliš drahé a nerentabilné vzhľadom na návratnosť vložených prostriedkov, čo znamená, že trh sa

primárne zameriava na spotrebiče triedy A+. Existujú rôzne stimuly a v členských štátoch i mimo Európy možno nájsť prípady osvedčených postupov⁽¹⁾.

3.2.5. Podpora zo strany členských štátov a spravodlivá hospodárska súťaž by sa mala prispôbiť rýchlosti technologickému inovácii v tomto odvetví na úrovni členských štátov i na úrovni Európskej únie.

3.2.6. Predajca je dôležitou súčasťou dodávateľského reťazca. Európski predajcovia si musia viac uvedomovať rôzne implikácie dovozu výrobkov a ich predaja na vnútornom trhu. Ak budú predajcovia dovážať a predávať výrobky, ktoré sú subštandardné, nie sú bezpečné a nie sú dlhodobou udržateľné, ohrozí to okrem iného potenciál a úsilie celého odvetvia. EHSV v tejto súvislosti zastáva názor, že je potrebné zvýšiť povedomie predajcov a senzibilizovať ich na problémy súvisiace s odvetvím domácich spotrebičov na vnútornom trhu a trvácnosťou týchto produktov.

3.3. Sociálne aspekty

3.3.1. Je faktom, že pri sťahovaní podnikov prichádza k strate pracovných miest. V opúšťaných lokalitách tak zostáva množstvo kvalifikovaných ľudí, ktorých nemožno zamestnať, iba ak by sa presťahovali spolu s podnikom. Reštrukturalizácia tohto odvetvia je rozhodujúca, aby sa zabezpečilo, že nepríde k strate pracovných miest a že toto odvetvie bude naďalej atraktívne pre špičkových pracovníkov.

3.3.2. Oblasťou, ktorej treba venovať zodpovedajúcu pozornosť, je servis, pričom je nutné osobitne zdôrazniť opravy spotrebičov. Oblasť opráv spotrebičov sa musí rozvíjať, a preto treba zabezpečiť, aby sa kvalitné produkty dali skutočne opraviť a aby boli dostupné náhradné diely, ktoré opravu umožnia.

3.3.3. Spoločná politika EÚ a členských štátov by zároveň mala posilniť prechod tohto odvetvia k výrobe inovatívnych produktov a vytvoriť tak nové pracovné príležitosti. Tento proces treba podporiť dobre štruktúrovaným sociálnym dialógom sociálnych partnerov na európskej, národnej a podnikovej úrovni. Vzťahy medzi zamestnávateľmi a zamestnancami na európskej úrovni treba zabezpečiť aj v nových výrobných závodoch nachádzajúcich sa v nových členských štátoch EÚ.

⁽¹⁾ **Taliansko:** z dane z príjmu fyzických osôb sa odráta 20 % nákladov na chladničku/mrazničku triedy A+ a A++, pričom najvyššia hranica predstavuje 200 EUR.

Španielsko: systém rabatov – v roku 2008 majú spotrebiteľia, ktorí si zakúpia výrobky s vysokou energetickou účinnosťou, nárok na dotácie vo výške 50 – 120 EUR v závislosti od typu zakúpeného spotrebiča.

Brazília: brazílska federálna vláda naplánovala program dotácie nákupu 10 miliónov chladničiek pre občanov s nízkymi príjmami. Spotrebiteľia majú odovzdať svoju starú chladničku, ktorá zvyčajne spotrebuje viac energie, aby dostali úver na nákup novej a hospodárnejšej chladničky.

3.3.4. Medzi hlavné aspekty, ktoré zaručia, že nebude zanikať tak veľa pracovných miest, patrí efektívny a trvalý odvetvový sociálny dialóg na európskej úrovni spolu s monitorovaním trhu a presadzovaním noriem v celej Európe.

3.4. Z perspektívy spotrebiteľa

3.4.1. Spotrebiteľ potrebuje byť uistený o dobrej kvalite výrobkov, ktoré majú byť aj energeticky účinné, a preto musí mať k dispozícii informácie o kvalite v jednoduchej, pravdivej a účinnej forme.

3.4.2. Systém označovania musí byť dynamickejší a musí sa vyvíjať a aktualizovať podľa príslušných inovácií v tomto odvetví. Označenie by malo presne informovať o normách platných pre príslušný spotrebič, a preto by malo byť testovanie prísnejšie a presnejšie.

3.4.3. Monitorovanie trhu v členských štátoch je veľmi dôležité, aby sa zabezpečilo, že spotrebiče budú mať skutočne tie vlastnosti, ktoré sú deklarované a že spotrebiteľia dostali výrobok, za ktorý zaplatili stanovenú cenu.

3.4.4. Treba poznamenať, že nákup nových domácich spotrebičov môže mať negatívny vplyv na životné prostredie, ak si spotrebiteľia ponechajú staré spotrebiče a budú ich používať spolu s novými, čím by viedlo k nárastu spotreby (tzv. rebound effect).

3.4.5. Nezávislé spotrebiteľské testy sú najlepšou reklamou účinných a výkonných domácich spotrebičov. Tieto testy by zabezpečili celkovú kvalitu a úroveň spotrebiča a preukázali by, že produkt zodpovedajúco vykonáva svoje základné funkcie.

3.5. Environmentálne aspekty

3.5.1. EHSV uznáva, že aj toto odvetvie môže osobitne prispieť k ochrane životného prostredia, zníženiu emisií CO₂ a k obmedzovaniu klimatických zmien. EHSV v tejto súvislosti opakuje postoj, ktorý vyjadril vo svojom stanovisku z vlastnej iniciatívy o ekologickej výrobe⁽¹⁾, kde zdôrazňuje, že existuje priestor na rast „zeleného“ trhu v rámci vnútorného trhu a okrem iného sa konkrétne vyjadruje k označovaniu a životnému cyklu produktov.

3.5.2. Lehota v trvaní približne 5 rokov by sa mala uplatňovať na všetok tovar, ktorý nespĺňa podmienky „dobrej úrovne“, pričom počas tejto lehoty musia požadované úrovne dosiahnuť. Napríklad chladničky, ktoré po tejto lehote nebudú spĺňať určitú hraničnú hodnotu, by sa podľa nášho názoru už nemali objaviť na európskom trhu. To je v súlade s akčným plánom energetickej účinnosti, ktorý predložila Európska komisia 24. októbra 2006 („Výrobky, ktoré nespĺňajú tieto požiadavky, sa nesmú uviesť na trh.“). Tieto návrhy sú aj v súlade so smernicou o ekodizajne a nariadení o environmentálnej značke.

3.5.3. Okrem toho je dôležité, aby sa právne predpisy o ekodizajne čo najskôr uplatňovali na všetky relevantné veľké spotrebiče a aby boli právne predpisy o environmentálnej značke preskúmané, čím by sa umožnil rýchly vývoj veľmi účinných produktov: takýto legislatívny postup by od podnikov vyžadoval, aby vyrábali vysokokvalitné a trvácne domáce spotrebiče.

3.5.4. Čo sa týka existujúcej energetickej politiky EÚ a vzhľadom na skutočnosť, že samotný mechanizmus označovania nie je dostatočný na splnenie energetických cieľov, ktoré stanovila EÚ, EHSV vyzýva Komisiu, aby zvažila nové právne nástroje na dosiahnutie týchto cieľov.

V Bruseli 22. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV (Ú. v. EÚ C 224, 30.8.2008, s. 1), spravodajkyňa: pani DARMANIN.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Ako možno v Európe využiť sociálne experimentovanie pri príprave verejnej politiky aktívneho začlenenia“

(2009/C 100/13)

V liste z 5. marca 2008 francúzske ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí požiadalo Európsky hospodársky a sociálny výbor, aby v súvislosti s nadchádzajúcim francúzskym predsedníctvom Európskej únie vypracoval prieskumné stanovisko na tému

„Ako možno v Európe využiť sociálne experimentovanie pri príprave verejnej politiky aktívneho začlenenia“.

Pri tejto príležitosti načrtnol základné body „vysoký komisár pre aktívnu solidaritu proti chudobe“, ktorý stál pri zrode tejto žiadosti.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 11. septembra 2008. Spravodajcom bol pán BLOCH-LAINÉ, pomocným spravodajcom pán EHNMARK.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 448. plenárnom zasadnutí 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 23. októbra 2008) prijal 66 hlasmi za, pričom nikto nehlasoval proti a 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Úvod

1.1. Žiadosť o vypracovanie stanoviska súvisí s rozhodnutím francúzskej vlády usporiadať v novembri v Grenobli konferenciu s názvom „Rencontres de l'Expérimentation sociale en Europe“, na ktorej si účastníci budú vymeniť skúsenosti a názory týkajúce sa sociálneho experimentovania. Cieľom je podporovať na úrovni Spoločenstva a členských štátov záujem o experimentovanie a spoločne ho využívať ako nástroj pri príprave verejnej politiky v sociálnej oblasti, prípadne, okrem iného, aj v oblasti boja proti chudobe prostredníctvom „aktívneho začlenenia“. Cieľom tejto konferencie je prispieť k rozvoju „kultúry“ experimentovania a prípadne pripraviť v tejto oblasti nové programové iniciatívy, ktoré by Komisia mohla podporovať. Nadchádzajúce predsedníctva – české a švédske – by v prípade, že by priaznivo vnímali túto aktivitu, mohli neskôr prevziať štafetu v tejto oblasti.

1.2. Bolo by preto dôležité (z pohľadu francúzskeho predsedníctva) na jednej strane lepšie poznať a sprostredkovať súčasnú prax 27 členských štátov v tejto oblasti, a na strane druhej posúdiť jej primeranosť, spôsoby zdokonaľovania, možnosť spoločného rozvoja, vzájomného vplyvu a prenosu. Pre plánované, prebiehajúce alebo vykonané akcie nebola stanovená žiadna podmienka pokiaľ ide o ich rozmer. Bolo by vhodné, aby sa zdôraznila rôznorodosť aktérov, spôsobov spolupráce, právnych postupov a praxe. Cieľom je vytvoriť, v čo najkratšom dobrovoľne prijatom a reálnom termíne základy aktualizovanej informovanosti o európskej sieti výnimčnosti hodnotených experimentálnych inovácií.

1.3. Po tom, ako budú zozbierané pripomienky a názory, má toto stanovisko za cieľ vyjadriť názory a predložiť odporúčania.

2. Pripomienky a názory

2.1. Záujem, na ktorom sa táto žiadosť zakladá, nie je neočakávaný, náhodný alebo nepredvídateľný. Rozvoj sociálneho experimentovania v Európe (ako aj v USA a Kanade) nadobúda obrovské rozmery.

2.1.1. Za posledných desať rokov prebehli v tejto oblasti v niektorých krajinách EÚ špičkové štúdie, ankety a výskumy. Konali sa, konajú alebo sa pripravujú rozličné a užitočné schôdze, ateliéry, semináre a medzinárodné kolokviá.

2.1.2. V súčasnosti však „sociálne experimentovanie“ ostáva v mnohých ohľadoch **hmlistým pojmom**: hranice tejto rozsiahlej a bohatej oblasti sú nejasné, jej obsah, ktorý sa neustále vyvíja, je rôznorodý, pomenovania jednotlivých zložiek sú niekedy značne abstraktné, a konečne, hodnotenie výsledkov je často vágne (či dokonca neexistuje) alebo kontroverzné, pretože je dvojzmyselné a diskutabilné.

2.1.3. Zaiste nájdeme katalógy, zhrnutia, svedectvá, správy na túto tému, ktoré sú často veľmi zaujímavé. Avšak, vychádzajú z informácií výboru, nikde v súčasnosti neexistujú – na ministerstvách, vo verejných decentralizovaných úradoch, národných hospodárskych a sociálnych radách, poradných inštitúciách Spoločenstva, v organizáciách zastupujúcich sociálnych partnerov⁽¹⁾ atď. – skutočné registre, v metodologickom zmysle slova.

⁽¹⁾ Federálne a konfederálne alebo akékoľvek iné centrály.

2.1.4. Pri tejto práci a v rámci stanovených termínov zjavne nie je možné podrobne spísať experimenty vhodné na vypracovanie modelov v oblasti verejnej politiky, ktoré by sa okamžite dali využiť. Zdravý rozum si vyžaduje vypracovať krátke stanovisko, ktorého názov „prieskumné“ je v tomto prípade skutočne doslovný (prípravné, predbežné) – vybrať niekoľko spoľahlivých a názorných európskych zdrojov, niektoré na inštitucionálnej úrovni, iné na úrovni mimovládnych organizácií.

2.2. Pojem „sociálneho experimentovania“ nebol vždy súčasťou základných princípov politiky Spoločenstva. Experimentovanie vo forme mini projektov sa určite vyskytovalo už v prvom programe boja proti chudobe (1975 – 1980). Druhý program (1985 – 1989) ako aj tretí (1989 – 1994) boli podporované medziiným snahou zhodnotiť nadobudnuté skúsenosti. Avšak pojem experimentovania ako taký nebol zdôraznený. Hoci základné nové prvky Amsterdamskej zmluvy a významné úspechy, ktorý dosiahla Rada na zasadnutí v Lisabone sú dôkazom vôle spoločne preskúmať „osvedčené postupy“, národné programy alebo akčné plány a spoločné správy o sociálnej ochrane nedávajú veľký priestor na experimentovanie. Pokiaľ ide o „otvorenú metódu koordinácie“, táto neposkytuje takmer nijaký priestor.

2.2.1. Napriek tomu sa v posledných rokoch v oblasti sociálnej politiky EÚ podarilo dosiahnuť značný pokrok. Veľkú zásluhu na tom má Európska komisia. EHSV oceňuje dve pracovné stretnutia s generálnym riaditeľstvom pre zamestnanosť, sociálne veci a rovnosť príležitostí, vďaka ktorým bolo možné zhodnotiť významné výsledky programu EQUAL, programu PROGRESS a „spoločného hodnotenia“. Charakter a rozsah tohto stanoviska neumožňujú podrobný popis týchto opatrení.

2.2.2. Dokument bude pripravený ešte pred schôdzou v Grenobli, ktorá je plánovaná na november. Bude uvádzať príklady úspešných inovačných experimentov a obsahovať aj odkazy na internetové stránky, ktoré sú vhodné na konzultáciu.

2.2.3. Pripomeňme ešte, že prostredníctvom programu EQUAL, ktorý funguje šesť rokov (2002 – 2008) a práve sa končí, boli investované 3 miliardy EUR z európskeho sociálneho fondu do sociálnych inovácií spojených s trhom zamestnanosti a aktívnym sociálnym začlenením vo viacerých štátoch EÚ. V rámci tohto programu vzniklo 3 480 partnerstiev s viac ako 2 000 subjektmi a priamo sa týkal viac ako 200 000 znevýhodnených ľudí. Ide pravdepodobne o najpremyslenejší a najväčší program sociálneho začlenenia, ktorý bol kedy v Európe zrealizovaný.

2.2.4. Okrem týchto údajov je potrebné vedieť, že v mene EÚ program EQUAL a „vzájomné hodnotenie“ zaviedli nový model metodických poznatkov. A práve to je zrejme najdôležitejšie pre budúcnosť. Viaceré poznatky sú jasne uvedené v návode. Na základe toho sa EHSV nazdáva, že je potrebné naďalej hodnotiť výstupy a prínos týchto programov v oblasti sociálneho začlenenia.

2.2.5. Na druhej strane pokiaľ ide o akcie hodnotené v tejto prieskumnej časti, EHSV venoval osobitnú pozornosť oblasti inovačného experimentovania spojeného so začlenením prostredníctvom ekonomickej činnosti a využíval pritom holistický prístup. Viedol konzultácie s viacerými mimovládnyimi organizáciami a združeniami⁽¹⁾, ktoré boli schopné počas verejnej diskusie⁽²⁾ predložiť primeranú analýzu a hodnotenie opatrení, ktoré vykonali jednotlivé európske sociálne podniky v oblasti integrácie prostredníctvom práce. Výbor si uvedomuje, že oblasť „aktívneho začlenenia“ je oveľa väčšia ako tento sektor. Združuje však dôležitých aktérov, ktorých združenia majú dobrú štruktúru a bolo by vhodné stretnúť sa s nimi bezprostredne v prvej fáze.

2.2.6. Informácie zozbierané pri príležitosti spomínanej verejnej diskusie (16. júna 2008) a jej zhrnutie bude súčasťou dokumentu, ktorý bude k dispozícii v už uvedenom termíne. V tomto stanovisku môžeme zdôrazniť tieto body:

2.2.6.1. Viaceré experimenty priniesli veľmi pozitívne výsledky vďaka širokému spektru nových nápadov a v rámci veľmi rôznorodého právneho postavenia.

2.2.6.2. Vo všetkých uvedených prípadoch existovala účinná spolupráca medzi rôznorodými zúčastnenými stranami, ktoré boli aktívne zapojené.

2.2.6.3. Vo viacerých krajinách právne predpisy uznali tieto aktivity a poskytli právny rámec pre uskutočnené kroky. Stalo sa tak však často až po dlhšej diskusii.

⁽¹⁾ CINAЕ, Európska sieť združení boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu (EAPN), EMES, Európska sieť podnikov sociálneho začlenenia (ENSIE), Európska federácia národných združení pracujúcich s bezdomovcami (FEANTSA).

⁽²⁾ Verejná diskusia sa konala 16. júna 2008 po prípravnej schôdzi z 22. apríla 2008.

2.2.6.4. V tejto oblasti rozhoduje „časový faktor“. Na viacerých miestach sa objavuje znepokojenie týkajúce sa pokračovania experimentovania (v tejto súvislosti vyvoláva veľké obavy koniec programu EQUAL). Dôležitým prvkom je schopnosť trvalejšie zapojiť zúčastnené strany – predovšetkým miestne orgány.

2.2.6.5. V súvislosti s hodnotením všetky zúčastnené strany zdôrazňujú nevyhnutnosť posúdenia vzťahu medzi nákladmi na tieto experimenty a úžitkom, ktorý prinášajú, a globálnych opatrení v tejto oblasti.

2.2.6.6. Všetky strany sa domnievajú, že činnosť na úrovni EÚ je kľúčová vzhľadom na prenos know-how ako aj trvácnosť realizovaných projektov.

3. Názory

3.1. Výbor je presvedčený, že inovačné experimentovanie ako nástroj na vypracovanie národných a nadnárodných politických opatrení v Európskej únii je kľúčovým a užitočným prvkom. Hlavné dôvody tohto vyhlásenia možno zhrnúť takto:

3.1.1. Všeobecne možno uznať, že súčasné formy chudoby a vylúčenia sú veľmi zložité a dlhodobo znemožňovali akúkoľvek analýzu a zmarili všetky očakávania. Našťastie však v posledných rokoch veľmi pokročili štúdie zamerané na určenie príčiny, predovšetkým tie, ktoré iniciovala Európska únia. Napriek tomu nemožno to isté tvrdiť o prostriedkoch na nápravu tohto stavu, keďže naďalej ostávajú prinajmenšom veľkou neznámou. Vo viacerých krajinách sa pomocou vykonaných všeobecných politických opatrení nepodarilo dosiahnuť stanovené ciele. Všeobecné ustanovenia vyplývajúce z teoretických predpokladov sa ukázali byť veľmi skoro po ich zavedení nevhodné, neúčinné, dokonca škodlivé alebo mali presne opačný efekt. Dôvodom je buď neznalosť konkrétnych hlavných príčin, osobitostí a vzťahov medzi javmi, proti ktorým je potrebné bojovať alebo skutočnosť, že vedľajšie účinky neboli včas predvídané alebo odhalené. Experimentovanie by vzhľadom na svoju povahu predstavovalo spôsob, ktorý by umožňoval, po bližšom pozorovaní, vykonať úpravy a opravy a vo všeobecnosti pomáhal vyhnúť sa „na pohľad dobrým nápadom“.

3.1.2. Využitie metódy, ktorá sa vo filozofii nazýva „indukcia“ („skutočné vyplýva z toho, čo pozorujem“) je u vedcov kľúčová. Opačná metóda, ktorá sa nazýva „dedukcia“ („skutočné musí byť v súlade s tým, čo si myslím“) viedla v oblasti sociálnej

politiky k chybným úsudkom a omylom⁽¹⁾. Na objasnenie: nejde tu o to, aby sa presadzovalo odmietanie globálnych politik a ich jednoduché nahradenie presnými experimentálnymi akciami. Bolo by to absurdné. Cieľom je odporučiť, pokiaľ je to možné, väčšie využívanie inovačného experimentovania, aby sa zjednodušila a posilnila príprava globálnej verejnej politiky. Ide o rozvinutie a optimalizovanie úlohy, ktorú môže v rámci EÚ plniť experimentálna inovácia ako nástroj v oblasti riadenia štátov a inštitúcií Spoločenstva.

3.1.3. Experimentovanie by často, na rozdiel od bezprostredného zovšeobecnenia, umožnilo lepšie zistiť ako zmobilizovať rôznych zúčastnených aktérov k užšej spolupráci, bližšie k skutočným potrebám ľudí.

3.1.4. Umožnilo by uplatňovanie „práva na omyl“, bez vzniku škôd a bez toho, aby sa objavoval neustály skepticizmus.

3.1.5. „Sociálne experimentovanie“ musí mať pevný základ v jestvujúcich solidárnych sociálnych systémoch a musí byť postavené na premyslených koncepciách a zodpovednosti zainteresovaných strán. Aj využitie experimentovania by podporilo posilnenie a rozšírenie pôsobnosti „otvorenej metódy koordinácie“.

3.2. Hoci by sa podobné argumenty zvyčajne stretli s priaznivou odozvou, netreba zabúdať na skutočnosť, že aj tu sa z času načas objavujú pochybnosti a nedôvera, ktoré musia byť zohľadňované a treba o nich diskutovať, aby sa zabránilo diskreditácii a mareniu užitočných opatrení.

3.2.1. Najčastejšie námietky v tejto oblasti:

3.2.1.1. Samotný výraz „experimentovanie“ je šokujúci, pretože ľudia nie sú pokusné králiky. Treba skôr hovoriť o „získavaní skúseností“ alebo ešte lepšie a jednoduchšie o „inovácii“.

3.2.1.2. Získavanie skúseností v sociálnej oblasti predstavujú často len pokusy v laboratóriách – ako tomu zabrániť? Ako je možné odhaliť zosmiešnenia, napodobneniny, imitácie, zrakové klamy, karikatúry, getá?

⁽¹⁾ Pripomeňme, že oveľa dramatickejšie a na inej úrovni, ideológia a dogmy akejkoľvek povahy boli a naďalej sú schopné vyvolať obrovské katastrofy.

3.2.1.3. Kvôli osobitostiam jednotlivých miest a rozsahu nie je vo všeobecnosti a nevyhnutne možné experimentovanie reprodukovať.

3.2.1.4. Experimentovaniu hrozí, že bude slúžiť ako alibi pre verejné subjekty s rozhodovacou právomocou, ktoré nie sú veľmi ochotné zavádzať všeobecné reformy. Môže viesť k obmedzeniu, ba až k zrušeniu existujúcich ochranných sociálnych ustanovení.

3.2.1.5. V dôsledku experimentovania môžu vzniknúť buď jednostranné výhody v prospech niektorých jednotlivcov, alebo v prípade zrušenia alebo nedokončenia pokusu len dočasné, prchavé úspechy, ktoré môžu zapríčiniť trpké sklamanie.

3.2.1.6. Do akej miery sú hodnotiace protokoly spoľahlivé?

3.3. V snahe zamedziť podobným námietkam a nedôvere, považuje EHSV za kľúčové jasne určiť, ktoré experimenty sú vhodné na realizáciu s podporou a zárukou ktoréhokoľvek verejného orgánu s rozhodovacou právomocou.

3.3.1. V bode 2.1.2 sa uvádza, že „sociálne experimentovanie“ je zatiaľ „hmlistý pojem“. Toto označenie nie je výsmechom zo strany výboru. Výsmech by nebol ani zábavný, ani užitočný, ani dôstojný. Tu však o výsmech nejde. V tomto prípade chce výbor prispieť k rozvoju úvah, ktoré majú za cieľ čo najviac rozptýliť vážnosť tohto pojmu.

3.3.2. Prvým krokom v tomto smere je bezpochyby dohodnúť sa na definícii. Je to komplikované, pretože existujú dvojznačné pojmy, ktoré sa pravidelne opäť vynárajú. Základnou otázkou je vedieť, či môže mať „sociálne experimentovanie“ za cieľ len potvrdenie súčasných metód alebo či experimentovanie musí prinášať skutočné inovácie.

3.3.3. Výbor sa nechcel zbytočne zaoberať skúmaním doktrinálneho a sémantického zoznamu definícií. Svoju pozornosť zamerlal na dva významy:

3.3.3.1. Jeden pochádza od kľúčového amerického inštitútu v tejto oblasti⁽¹⁾. Navrhuje štyri hlavné znaky:

- nejasné vymedzenie pokusnej a kontrolnej skupiny („random assignment“),
- opatrenia v oblasti verejnej politiky („policy intervention“),
- vytvorenie spôsobu kontroly („follow up data collection“),
- hodnotenie („evaluation“).

3.3.3.2. Ďalšia definícia bola vypracovaná francúzskym orgánom, ktorý stál pri zrode žiadosti o vypracovanie tohto stanoviska a navrhuje tieto prvky:

- inovácia sociálnej politiky, realizovaná najskôr v menšom meradle, so zohľadnením neistoty spojenej s jej dôsledkami,
- realizovanie v podmienkach, ktoré umožnia hodnotenie dôsledkov,
- a s perspektívou všeobecného uplatnenia.

Túto druhú definíciu jasne a bezvýhradne podporuje Európsky hospodársky a sociálny výbor.

3.3.4. Znovu pripomeňme, že nápady na experimentálne inovácie sa množia. Nechýbajú nekonkrétne dobré úmysly, „nimi je dláždená cesta do pekla“. Najhorším omylom, ktorého by sme sa mohli v budúcnosti v oblasti „sociálneho experimentovania“ dopustiť, je podporovať rozkvet iniciatív, ktoré sú od začiatku odsúdené na neúspech alebo ktoré sa nebudú môcť zopakovať.

3.3.5. Program EQUAL slúžil na vypracovanie pravidiel a metód, ktoré umožnia testovať, čo je faktorom úspechu a neúspechu. Výbor zdôrazňuje a víta túto prácu, ktorá bola vykonaná najmä pre správcov európskeho sociálneho fondu, ale ktorá by mohla poslúžiť všetkým miestnym a národným orgánom s rozhodovacou právomocou, ktoré by sa chceli zapojiť do inovačných experimentálnych projektov.

3.3.6. Pozornosť by sa mala venovať naozaj len experimentom, ktoré obsahujú:

3.3.6.1. jasné opatrenia pokiaľ ide o dátumy a čísla,

⁽¹⁾ Inštitút URBA.

3.3.6.2. presné rozdelenie použitých prostriedkov,

3.3.6.3. explicitné, účinné zaangažovanie, trvalú spoluprácu rozličných strán: verejných samospráv, vedcov, sociálnych partnerov, ostatných aktérov z občianskej spoločnosti (nadácie, družstvá, vzájomné partnerstvá, združenia ...),

3.3.6.4. opatrenia zamerané na zabezpečenie aktívnej a skutočnej účasti „cieľových skupín“ experimentovania na jeho vzniku, realizácii a hodnotení výsledkov, a teda na „spoluvytváraní“ experimentov a politických opatrení. Ľudské bytosti v európskej kultúre nie sú v prvom rade „príjemcami“, „užívateľmi“, „daňovými poplatníkmi“, „podriadenými“, „klientmi“, „voličmi“ atď. Sú **ľuďmi**.

3.3.6.5. Súčasťou v pravom zmysle slova metodického systému monitorovania, a najmä hodnotenia, ktorý je jasne oznámený pred začiatkom operácie, by mali byť štúdie o vplyve, mali by sa doň zapojiť spoľahliví hodnotiaci pracovníci a mal by byť navrhnutý tak, aby umožňoval seriózne zhodnotenie trvácnosti výsledkov.

3.3.6.6. Primerané zhodnotenie možností opakovať experiment (s tým, že projekt, ktorý nie je možné uplatňovať v inom kontexte, môže obsahovať prvky a časti, ktoré môžu byť samy o sebe veľmi poučné).

3.3.7. Zoznam podmienok však napriek svojej dĺžke nedokáže zabezpečiť úspech experimentovania. Avšak, ak chceme experimentovať, vopred je potrebné rátať aj s rizikom neúspechu.

4. Odporúčania

4.1. Všeobecné usmernenia

4.1.1. Experimentovanie ani inovácia naďalej netvoria skutočnú súčasť európskej sociálnej stratégie a „otvorenej metódy koordinácie“. Napriek tomu sa však v posledných rokoch objavili kľúčové faktory zblížovania koncepcií: myšlienka zmodernizovať sociálnu politiku; hodnotenie ako jeden z kľúčových faktorov správneho riadenia, vzájomná výmena poznatkov a prenos osvedčených postupov. Komisia

prijala 2. júla 2008 obnovenú sociálnu agendu, ktorá zahŕňa dôležité oznámenie o posilnení otvorenej metódy sociálnej koordinácie. Text zdôrazňuje, že PROGRESS bude podporovať „sociálne experimentovanie“. Cieľom je však pokračovať v nastúpenom smerovaní a rozvíjať ho a je dôležité, aby princípy, ktorými sa riadil program EQUAL, boli účinne integrované do riadenia a fungovania Európskeho sociálneho fondu. Nič nebráni tomu, aby sme, bez ohľadu na už zrealizované akcie, premýšľali a odporučili, aby sa Európsky sociálny fond a štrukturálne fondy vo väčšej miere zamerali na oblasť programov inovácie a aktívneho začlenenia.

4.1.2. EHSV odporúča zamyslieť sa nad integrovanejším prístupom, koncepciou, viacerých a rôznorodejších európskych programov s cieľom viac podporiť inovačné „sociálne experimentovanie“ v oblasti sociálnej súdržnosti a začlenenia. Ide napr. o siedmy program pre výskum a vývoj, niektoré programy regionálneho rozvoja („Jeremie“, „Jaspers“, „Mikro-pôžičky“), niektoré programy na rozvoj vidieka (napr. „Leader“) a tiež programy súvisiace s trvalo udržateľným rozvojom.

4.2. Hoci sú projekty „sociálneho experimentovania“ v oblasti boja proti vylúčeniu doménou predovšetkým miestnych a regionálnych subjektov, činnosť európskych inštitúcií, a najmä Komisie, by sa mohla zintenzívniť a byť dôležitým stimulom. Súčasný obdobia je na to vhodné.

4.3. Z tohto dôvodu je nevyhnutné podporovať lepšiu znalosť situácie v tejto oblasti v 27 členských štátoch EÚ. Je to tiež jeden z najpádnejších argumentov, ktoré odôvodňujú žiadosť o vypracovanie tohto stanoviska, ktoré vzhľadom na harmonogram a oblasť pôsobnosti, môže byť len začiatkom a slúžiť ako základ pre ďalší rozvoj – čo by bolo želaním výboru.

4.3.1. V tejto oblasti výbor neodporúča vytvorenie ďalšieho monitorovacieho strediska, ako sa to uskutočňuje v rámci klasického inštitucionálneho modelu. Domnieva sa, že takéto komplikované a nákladné riešenie by bolo kontraproduktívne. Naliehavo však odporúča vytvorenie systému európskej siete, ktorá by pozorne sledovala situáciu a ktorej úlohou by bolo

rozvíjať poznatky týkajúce sa existencie, charakteru, obsahu, spôsobov, údajov a výsledkoch experimentovania v štátoch EÚ a uľahčovať ich výmenu. Do tohto systému by sa mali zapojiť rozliční účastníci: výskumné inštitúty, partneri, ktorí sú zodpovední za projekty (politickí, ekonomickí, sociálni partneri a pod.). Európska únia by mala byť motorom pri vytváraní, fungovaní a rozvoji tejto siete. Túto úlohu by vykonávala pod záštitou Komisie. EHSV by fungoval v rámci svojich možností ako „most“ medzi „organizovanou občianskou spoločnosťou“ a v prípade pozvania by sa ochotne zúčastňoval na aktivitách.

4.3.2. Výbor odporúča čerpať z už existujúcich prameňov: hodnotenie EQUAL, vzájomné hodnotenie, známe oblasti pôsobnosti mimovládnych organizácií⁽¹⁾.

4.3.3. Výbor navrhuje prijať aktívne opatrenia s cieľom zabezpečiť, aby plánované národné programy a tiež spoločné správy obsahovali informácie o rozvoji v oblasti inovačných sociálnych experimentov.

4.3.4. Parlament a Rada by mohli pravidelne aspoň raz ročne organizovať spoločné stretnutia, ktoré by sa venovali „sociálnemu experimentovaniu“ v rôznych oblastiach činnosti. Program európskeho roka boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu by tiež mohol zahŕňať jednu alebo viacero spoločných akcií týkajúcich sa tejto témy.

4.3.5. Bolo by vhodné znásobiť miestne európske stretnutia ako sú „stretnutia na vzájomné hodnotenie“.

4.3.6. Cieľom týchto odporúčaní by bolo prispieť k priebežnému „mapovaniu“ územných projektov na aktívne začlenenie, vhodných na podporu zo strany Spoločenstva, z ktorých by neskôr mohlo vzniknúť cezhraničné sociálne experimentovanie. Pravidelné zhromažďovanie „úspešných príbehov“, dobrých príkladov, by napomohlo procesu výmeny poznatkov a prenosu skúseností na úrovni Európskej únie.

4.4. Výbor by uvítal, aby v budúcnosti pridelené finančné prostriedky dosahovali približne úroveň prostriedkov určených pre program EQUAL.

4.5. Je pozoruhodné a obdivuhodné, že osoby zodpovedné za program EQUAL a tí, ktorí ho dobre poznajú, sami zdôrazňujú, že je potrebné sa zamyslieť a plánovať do budúcnosti, pokiaľ ide o „sociálne experimentovanie“ a hľadanie najlepšieho spôsobu ako aby Európska únia mohla zintenzívniť svoju činnosť a rozvíjať svoje poznatky, najmä v oblasti realizovateľnosti, opakovateľnosti a etického kódexu. Výbor navrhuje, aby Komisia s cieľom rozvinúť tento spis, navrhla Rade vypracovať správu, ktorá by zhodnotila všetky dôležité hľadiská a očakávaný prínos sociálneho experimentovania v Európe. Osobitne by sa mala zamerať na tieto otázky:

4.5.1. Zďaleka nemáme jasnú predstavu o priepasti, ktorá často stojí medzi sociálnym experimentovaním a jeho uznaním a predovšetkým jeho podporou. Táto prekážka nevznikla náhodou, neúmyselne alebo z banálnych dôvodov. Je prejavom skutočnej „priepasti“, nad ktorou je potrebné sa náležite zamyslieť.

4.5.2. Je potrebné presne stanoviť prahy rozsahu na to, aby bolo sociálne experimentovanie a inovácie vôbec brané do úvahy?

4.5.3. Je nutné určiť konceptuálne hranice, ktoré budú vymedzovať myšlienky hodné označenia „inovačné“ a odlišovať ich od tých, ktoré si takéto pomenovanie nezasluhujú? Ak áno, ako?

4.5.4. Experimentovanie v oblasti začlenenia sa zameriavalo predovšetkým na riešenie už existujúcich problémov, čiže na nápravu existujúceho stavu. Ako sa dá, pri súčasnom zachovaní tohto smerovania, zvýšiť význam prevencie a pokúsiť sa predvídať výzvy budúcnosti (demografické, ekonomické, sociologické ...), ktoré sa zatiaľ ešte výrazne neprejavujú?

⁽¹⁾ V tejto súvislosti by mohlo byť prínosom vytvorenie kontaktného výboru medzi mimovládnymi organizáciami a EHSV.

4.5.5. Ako rozšíriť oblasť partnerstiev medzi subjektmi, ktorých sa týka aktívne začlenenie? Ako konkrétne rozširovať spoluprácu medzi združeniami, integračnými podnikmi a podnikmi, ktoré podliehajú občiansko-právnym predpisom tak, aby jej výsledkom bol rozvoj a zlepšovanie skutočných spôsobov začlenenia? Ako posilniť a znásobiť prepojenie medzi vylúčením a začlenením v rámci rozvoja sociálnej zodpovednosti podnikov? Je potrebné podporovať myšlienky ako napr. spoluprácu s podnikovými radami? Alebo radšej vyžadovať od podnikov s určitým množstvom zamestnancov, aby uverejnili výročnú správu o tejto otázke?

5. Závery

5.1. „Sociálne experimentovanie“ predstavuje v súčasnosti dôležitú výzvu, ktorej musia čeliť verejné, ústredné a decentralizované orgány, štáty ako aj Európskej únie. Ide o zložitý, náročný a zdokonaľovaný metodologický vývoj, ktorý môže priniesť trvalý úžitok.

5.1.1. EHSV zdôrazňuje, že všeobecné verejné politiky nemožno v žiadnom prípade nahradiť akýmkoľvek individuálnymi experimentmi. Podľa EHSV je širšie využívanie inovačných experimentov vhodné na objasnenie a posilnenie týchto politík.

5.2. Európska únia je schopná určovať rámec národnej a miestnej politiky. Je to jedno z jej hlavných poslání. V tomto konkrétnom prípade je to boj proti chudobe a za aktívne začlenenie. Na tomto poli už zrealizovala priekopnícke, odvážne a vhodné aktivity. Zašla však aj oveľa ďalej, v záujme služby verejnosti, budúcnosti Európy a vzhľadom na dôležitosť, ktorú tejto téme občania pripisujú.

5.3. EHSV odporúča, aby sa Európska únia ešte aktívnejšie angažovala v podpore, sprievodnej činnosti a pomoci v oblasti inovačného sociálneho experimentovania pri početných, prepracovaných a kľúčových politických opatreniach na začlenenie, s využitím potrebného času a prostriedkov, aby sa tak vyhlá falošným nádejam.

V Bruseli 23. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Etický a sociálny rozmer európskych finančných inštitúcií“

(2009/C 100/14)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 25. septembra 2007 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému:

„Etický a sociálny rozmer európskych finančných inštitúcií“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy).

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 2. októbra 2008. Spravodajcom bol pán IOZIA.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 448. plenárnom zasadnutí 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 23. októbra 2008) prijal 122 hlasmi za, pričom 23 členovia hlasovali proti a 45 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. Najnovší nečakaný a nepredvídateľný vývoj finančnej krízy vzhľadom na obrovské straty a zjavné zlyhanie regulačných nástrojov daných k dispozícii trhu, čiže sporiteľom, podnikom a investorom, si vyžaduje ďalšiu špecifickú úvahu o obsahu tohto stanoviska. Bankroty, ku ktorým došlo na celom svete, opatrenia na záchranu zdanlivo zdravých bánk a poisťovní vyvolali u miliónov európskych občanov úzkosť a obavy.

1.1.1. Európska rada sa na zasadnutí 15. a 16. októbra 2008 zaoberala hlavne témou finančnej krízy a vyjadrila rozhodnutie urobiť konkrétne opatrenia na ochranu európskeho finančného systému a na ochranu sporiteľov. Po stretnutí eurosкупiny schválila Rada zásady stanovené na parížskom zasadnutí 12. októbra 2008 zamerané na udržanie stability systému, na posilnenie dohľadu nad európskym finančným systémom, hlavne nad medzinárodnými zoskupeniami, na zlepšenie koordinácie dohľadu na európskej úrovni, na podporu významných finančných inštitúcií, na zabránenie bankrotom a na zabezpečenie ochrany vkladov sporiteľov.

1.1.2. Rada okrem toho vyzvala k urýchleniu prác na smernici o právnej úprave činnosti ratingových agentúr a smernici o garantovaní vkladov a vyzvala členské štáty, aby prijali opatrenia, ktoré by zabránili tomu, aby odmeny manažérov a opčné práva, predovšetkým vo finančnom sektore, viedli k podstupovaniu nadmerných rizík alebo k extrémnemu sústredovaniu sa na krátkodobé ciele.

1.1.3. Rada zdôraznila, že je nutné podporovať rast zamestnanosti a zároveň uskutočniť hĺbkovú reformu medzinárodného finančného systému založenú na princípoch transparentnosti, spoľahlivosti bánk, zodpovednosti, bezúhonnosti a globálneho riadenia s predchádzaním konfliktom záujmov.

1.1.4. EHSV už dávno bezúspešne žiadal posilnenie regulačných nástrojov, spolupráce medzi kontrolnými orgánmi, koordináciu a harmonizáciu dozorných opatrení. Upozorňoval na nadmerné riziká, ktoré prijal európsky a medzinárodný bankový systém a ktoré boli podporené nadmernými systémami odmienu naviazanými na krátkodobé výsledky. Tým boli operátori finančného sektora nútení k neuváženým kampaniam zameraným na predaj vysoko rizikových produktov.

1.1.5. Napriek finančným škandálom aj v Európe neboli podniknuté žiadne konkrétne kroky a len dnes, keď rozmer krízy môže mať dramatické dôsledky pre celé hospodárstvo, sa dospelo k zisteniu, že sľuby bezuzdného a nezodpovedného kapitalizmu, obrovského a bezhraničného rastu boli falošné a boli predzvestou hlbokéj krízy.

1.1.6. Model vstúpil nezvratne do svojej konečnej fázy. EHSV dúfa, že politické inštitúcie konečne prevezmú zodpovednosť a:

- posilnia ciele a pole pôsobnosti regulačných orgánov,
- zakážu možnosť vlastníť mimorozpočtové prostriedky, úvery a cenné papiere,
- rozšíria a zjednotia činnosť národných regulačných orgánov,

- zavedú primeranejšie a transparentnejšie normy na činnosť hedžových fondov (*hedge funds*), investičných bánk, štruktúrálnych nástrojov v zahraničí na riadenie finančných aktivít, nezávislých fondov a fondov typu „equity funds“, podrobia ich dohľadu dozorných orgánov a stanovujú ich charakter a vlastnosti ako „podniku“, na ktorý sa vzťahujú platné právne predpisy, ako to požaduje Európsky parlament,
- zmenia daňovú sústavu tak, aby sa zamedzilo stimulom a odpočtom pri veľkých rizikách alebo nadmernému zadĺženiu,
- vytvoria európsku ratingovú agentúru,
- budú riadiť systém odmien špičkových manažérov, systém stimulov k predaju finančných produktov nevhodných pre dané podniky, ako si to želá samotná Rada,
- budú kontrolovať neregulované trhy,
- prispôbia kapitálové požiadavky pri komplexných finančných produktoch a pri derivátoch.

1.1.7. EHSV je presvedčený, že veľmi vážna finančná kríza a želaná definitívna porážka kapitalizmu kasínového typu by mohli byť príležitosťou na prijatie vhodných opatrení na ochranu budúceho finančného systému a súčasne na oživenie ekonomiky. Je potrebné všeobecné úsilie rovnajúce sa riziku, že kríza, ku ktorej došlo v oblasti financií, sa rozšíri na celú reálnu ekonomiku. Investície do infraštruktúry a „zelené investície“ (ako obnoviteľné zdroje energie, energetická účinnosť, inovácia a výskum) môžu pomôcť udržať dopyt. Nový európsky fond, ktorého správou by mohla byť poverená EIB a ktorý by garantovali členské štáty, by mohol vyriešiť problém zablokovania financovania ekonomiky, a to predovšetkým tých odvetví ekonomiky, ktoré najviac potrebujú strednodobé a dlhodobé investície.

1.1.8. EHSV oceňuje úsilie, ktoré doteraz vyvinuli členské štáty, Európska centrálna banka a Rada, a vyzýva všetky európske inštitúcie, aby v tejto pre občanov, zamestnancov a podniky tak dramatickej situácii konali kompetentne a rýchlo, aby sa obnovilo čo najskôr riadne fungovanie európskeho a svetového finančného systému.

1.1.9. EHSV okrem toho dúfa, že okrem nutných finančných opatrení vyčlenených na dosiahnutie tohto prioritného cieľa, bude vyvinuté maximálne úsilie na potlačenie následnej ekonomickej krízy.

1.1.10. Na záchranu bánk boli vyčlenené stovky miliónov eur. EHSV dúfa, že rovnako energicky a promptne bude zachránený aj systém podnikov, predovšetkým malých a stredných podnikov tým, že sa podporí dopyt aj zvýšením miezd a dôchodkov s cieľom predísť tomu, že recesia sa čoskoro premení na depresiu.

1.2. Bohatstvo a rôznorodosť ponuky v oblasti finančných služieb je možné porovnať s bohatstvom prírody. Potreba ochrany rôznorodosti prírodných druhov sa už medzičasom dostala do povedomia občanov. Rôznorodosť, pokiaľ ide o poskytovateľov finančných služieb, patrí tiež ku kultúrnemu a sociálnemu dedičstvu Európy, ktoré nesmie zaniknúť, pretože má veľký spoločenský význam, a je nevyhnutné ho chrániť a podporovať. Je nevyhnutné posilniť a zachovať etický a sociálny rozmer európskeho finančného systému.

1.3. V článku 2 ods. 3 Lisabonskej zmluvy sa uvádza: „[Únia sa] Usiluje... o trvalo udržateľný rozvoj Európy založený na vyváženej hospodárskej raste a cenovej stabilite, o sociálne trhové hospodárstvo s vysokou konkurencieschopnosťou zamerané na dosiahnutie plnej zamestnanosti a sociálneho pokroku, ako aj o vysokú úroveň ochrany životného prostredia a zlepšenie jeho kvality. Podporuje vedecký a technický pokrok. Rešpektuje svoju bohatú kultúrnu a jazykovú rozmanitosť a zabezpečuje zachovávanie a zveľadovanie európskeho kultúrneho dedičstva.“

1.4. Európske inštitúcie a členské štáty musia snažiť nielen o podporu konkurencieschopnosti, ale aj o etický a sociálny rozmer finančného trhu. „Sociálne trhové hospodárstvo znamená aj spravodlivé trhové hospodárstvo“⁽¹⁾, a ďalej: „Sociálne trhové hospodárstvo umožňuje hospodárstvu dosiahnuť svoj najvyšší cieľ, to znamená blahobyt a prosperitu celého národa tým, že ho chráni pred chudobou“⁽²⁾.

1.5. Jacques Delors vyhlásil pri predložení svojho návrhu týkajúceho sa zriadenia európskeho výboru na vysokej úrovni na vyriešenie krízy na finančnom trhu, vytvorenia nových predpisov a „boja proti šíreniu finančného chaosu, ktoré nám nesmie vládnuť“, že súčasná kríza je výsledkom zlyhania neregulovaných alebo zle regulovaných trhov a zároveň dodal, že trhy sa nemôžu regulovať samé.

1.6. Z poslednej krízy vyplýva, že pluralizmus a rôznorodosť európskeho finančného systému sú nielen súčasťou európskeho kultúrneho a historického dedičstva, ale sú tiež nevyhnutné pre iniciatívy etického a sociálneho charakteru a predstavujú dôležitý faktor zvyšovania konkurencieschopnosti a systematického budovania odolnosti finančných systémov voči krízam.

⁽¹⁾ A. F. Utz, *Etica economica*, (San Paolo), Cinisello Balsamo, 1999.

⁽²⁾ Konrad Adenauer, *Memoiren 1945 – 1953*, DVA, Štuttgart 1965.

1.7. Hospodársky rast, ktorý prevýši určitú hranicu a uspokojuje ďalšie potreby, neprináša ľuďom viac šťastia. Je nevyhnutné obmedziť dominantné postavenie špekulatívneho finančníctva voči reálnemu hospodárstvu a opäť ho uviesť na rozumnejšiu, sociálne trvalo udržateľnú a eticky obhájitelnú mieru.

1.8. Je nevyhnutné zvýšiť hodnotu etického a sociálne zodpovedného finančníctva. Európsky hospodársky a sociálny výbor pripomína, že direktívny prístup nie je správny, pretože prax dokazuje, že najlepšie je, ak iniciatívy so silnými sociálnymi a etickými prvkami vznikajú spontánne v malom.

1.9. Etický rozmer sa neobmedzuje len na určitú obchodnú oblasť. Osobitnú pozornosť je potrebné venovať dokázateľne dôležitej úlohe sporiteľní a rôznych družstevných hnutí pri podpore etických a sociálnych aktivít a miestneho rozvoja. Napriek tomu, že sú uznané v Zmluve o založení Európskeho spoločenstva, v niektorých členských štátoch ešte stále nie sú výslovne uznané a chránené. Je nevyhnutné usilovať sa o systematickejšie a širšie uznanie tohto obchodného modelu. V súvislosti s chýbajúcimi príslušnými európskymi predpismi túto nevyhnutnosť dokazujú nedávne opatrenia Európskej komisie voči družstevným hnutiam v Taliansku, Španielsku, Francúzsku a Nórsku.

1.10. EHSV sa domnieva, že právny rámec nie je nikdy neutrálny vzhľadom na správanie právnických a fyzických osôb. Na základe týchto konštatovaní sa výbor domnieva, že vytvorenie systematického a všeobecného kompenzačného systému v súvislosti s etickými a sociálnymi iniciatívami – systému, ktorý už podporuje určitý typ správania – zodpovedá kritériám spravodlivosti a vhodnosti verejného konania v hospodárstve a spoločnosti.

1.11. Keď sa dokáže, že organizácia sa vzdala kritéria maximalizácie zisku aspoň čiastočne, ale štrukturálnym a trvalým spôsobom, aby podporila etické a sociálne iniciatívy, je nevyhnutné presadiť daňové a legislatívne ustanovenia, ktoré sa aspoň čiastočne budú odlišovať, s výnimkou základných zásad obozretného podnikania, od všeobecných predpisov. V niektorých členských štátoch sú už investori, ktorí pri vykonávaní svojej činnosti prísne dodržiavajú etické zásady, vyňatí zo smernice týkajúcej sa podnikania úverových inštitúcií. Je potrebné presadzovať, aby takto postupovali všetky členské štáty.

1.12. Výbor si kladie otázku, či je prípustné, aby etické a sociálne iniciatívy organizácií jednoznačne zameraných na zisk mali legislatívne alebo daňové výhody. Organizácia zame-

raná na zisk začne iniciatívu, ktorá je štrukturálne oddelená od jej bežných obchodných aktivít: v uvedenom prípade nesmie vzniknúť pochybnosť o účelnosti týkajúcej sa zabezpečenia kompenzácie bežného postupu. Ak by však nebolo možné štrukturálne oddeliť tieto iniciatívy od bežných obchodných aktivít, je nevyhnutné prehĺbiť diskusiu a posúdiť účelnosť zavedenia kompenzačného systému.

1.13. Mnohé segmenty trhu nevenujú sociálnemu rozmeru žiadnu osobitnú pozornosť. Konceptia sociálnej zodpovednosti podnikov (SZP) podporuje stály rast, ktorý je zlučiteľný s ľudskou dôstojnosťou a životným prostredím a je s nimi v súlade. Systém prémieí, ktorý sa riadi predovšetkým množstvom predaných produktov a nezohľadňuje kvalitu služieb, spôsobuje, že nielen zákazníci, ale aj zamestnanci sú čoraz nespokojnejší, pretože sú vystavení tlaku zameranému na dosiahnutie zisku, t.j. neustálej snahe o odbyť.

1.14. EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné systematicky a cielene uplatňovať zásadu proporcionality. Preto nie je možné, aby bol malý sprostredkovateľ s jednoduchou obchodnou činnosťou vystavený rovnakému zafarbeniu predpismi ako komplexná nadnárodná spoločnosť, pričom musia byť samozrejme poskytnuté rovnaké záruky na trhu. Účelom týchto právnych predpisov je chrániť trh.

1.15. Európska komisia môže prispieť k zabezpečeniu rôznorodosti ponuky služieb v oblasti finančníctva, bankovníctva a poisťovníctva tým spôsobom, že zabráni opatreniam členských štátov, ktoré deformujú hospodársku súťaž. Vnútroštátne nariadenia týkajúce sa štátnej pomoci by mali zohľadniť uvedené aspekty.

1.16. Takzvaný kasínokapitalizmus a turbokapitalizmus sa zamerali na dôležité priemyselné podniky a finančné inštitúcie, rozdrobili ich a predali a z týchto podnikov zostal len vlastný tieň. Zničená vecná hodnota na úkor tisícok zamestnancov a ich rodín, akcionárov a hospodárstva vo všeobecnosti zanechala rumovisko.

1.17. Týmto stanoviskom EHSV opakovane podporuje názor, že hospodárstvo musí opäť slúžiť ľuďom, čo požadoval tiež jeden známy ekonóm: „Najväčšie nebezpečenstvo predstavuje podriadenie presvedčenia nevyhnutnosti moderného priemyselného systému. [...] Ich ciele a hodnoty sú zamerané na myšlienku, že technológia je vždy dobrá, že hospodársky rast je vždy dobrý, že podniky musia neustále expandovať, že konzumný spôsob života prináša uspokojenie, že lenivosť je zlá, že priorita, ktorú pripisujeme technike, rastu a zvyšovaniu spotreby nesmie byť ničím spochybnená“⁽¹⁾.

⁽¹⁾ John Kenneth Galbraith, Liberty, Happiness ... and the Economy, in: The Atlantic Monthly, jún 1967.

2. Úvod

2.1. Etický a sociálny rozmer

2.1.1. Na vysvetlenie pojmov „etika“ a „sociálny“ je potrebné oprieť sa o myšlienkové bohatstvo gréckeho staroveku, ktoré tvorí pevný základ západnej kultúry.

2.1.2. Podľa Aristotela je dobro človeka predmetom etiky, pričom toto dobro nie je abstraktné, ale považuje sa za najvyššie dobro, ktoré sa dá nadobudnúť a realizovať konaním. Najvyššie dobro, o ktoré sa usiluje každý človek, je blaženosť a cnostné konanie predstavuje najvyššiu formu blaženosti.

2.1.3. 99 Blaženosť je teda najvyšším, najkrajším a najpríjemnejším dobrom a tieto tri pojmy sa nedajú od seba oddeliť, ako je to na nápise z Delosu:

a) *Spravodlivosť je najkrajšia,*

b) *najlepšie zdravie,*

c) *najpríjemnejšie však dosiahnuť, čo kto má rád.*

d) *Všetky tieto určenia sa nachádzajú v najlepších skutočných činnostiach; tieto však alebo tú najlepšiu z nich nazývame blaženosťou.“ (Aristoteles, Etika Nikomachova, 1. kniha, deviata kapitola, v preklade J. Špaňára).*

2.1.4. Filozofia nám pomáha pochopiť, že okrem absolútnej skutočnosti etiky existujú aj relatívne skutočnosti, ktoré zodpovedajú menším alebo väčším spoločenským skupinám, ktoré chápu blaženosť rovnako a vo svojom úsilí sú jednotné.

2.1.5. Etika a pluralistické hodnoty existujú vedľa seba, označujú mnohotvárnny rozvoj ľudstva v rôznych prejavoch a zahŕňajú fenomén, ktorý bol len nedávno pomenovaný ako „ekonómia šťastia“: pritom sa na empirickom základe systematicky skúma podstata šťastia a prípadné cesty na jeho dosiahnutie.

2.1.6. Je dokázané, že hospodársky rast bez príslušného rastu ostatných faktorov týkajúcich sa uspokojenia nevedie u ľudí k zvýšenému pocitu blaha. Skôr „hospodársky rast od určitej úrovne nespôsobuje viac blaha. Neobmedzený nárast spotreby spôsobuje neob-

medzené zvýšenie práce, aby bolo možné ho financovať, a zvýšenie spotreby času, ktorý človek musí venovať zárobkovej činnosti a už mu potom neostáva na medziľudské vzťahy. Práve tie sú však hlavným zdrojom blaha“⁽¹⁾.

2.1.7. Z rôznych prieskumov Eurostatu vyplýva, že v Európe sa za posledných 25 rokov síce príjem na občana postupne zvyšoval, pocit blaha sa však podstatne nezmenil. Podobné výsledky charakterizujú aj situáciu v USA.

2.2. Finančná kríza 2007/2008 a jej následky

2.2.1. Medzinárodná politická diskusia sa čoraz viac zaoberá búrlivými udalosťami, ktoré od februára 2007 znepokojujú finančné trhy a týkajú sa aj prvotriednych finančných inštitúcií a bánk.

2.2.2. Vplyv americkej hypotekárnej krízy zväčšila a zhoršila skutočnosť, že do rozsiahlejších „balíkov“ boli primiešané, prostredníctvom sekuritizácie, mnohé pochybné pohľadávky, zaradené ako „subprime“ (rizikové úvery) bez akejkoľvek transparentnosti vzhľadom na veľkosť a rozsah tohto fenoménu, a finančné subjekty preto teraz vlastnia neisté a devalvované cenné papiere.

2.2.3. Táto neistota spôsobila ďalšiu stratu dôvery voči finančnému systému s vyslovene negatívnymi dôsledkami na obchodné činnosti, ktoré sú závislé od nepretržitého prírastku výhodných úverov.

2.2.4. Prvými obeťami finančnej krízy boli *hedžové fondy (hedge funds)* alebo špekulatívne fondy, ako aj veľké obchodné banky. Mnohé európske banky museli konštatovať, že veľkú časť ich portfólií tvorili americké rizikové hypotekárne úvery. Niektoré nemecké banky, ktoré sú známe svojou opatrnosťou, boli prudko zasiahnuté, ale vír zachytil aj finančné inštitúcie, ktoré neboli priamo zasiahnuté, pretože náklady na ďalšie financovanie sa neprimerane prudko zvýšili. To zapríčinilo problematickú situáciu banky Northern Rock.

2.2.5. Prípady banky Sociétés Générale (SocGen) sa spája čiastočne s finančnou krízou, ktorá vypukla minulú jeseň, a čiastočne s určitou tendenciou podporovať aktérov na finančných trhoch, aby preberali nadmerné riziká, ktoré môžu mať za následok veľké zisky, ako aj obrovské straty v prípade neuvážených investícií. Prípady zvýraznili nedostatočné postupy vnútornej kontroly, ktoré sa v tejto inštitúcii uplatňovali a ponecháva priestor na pochybnosti v otázke celkového fungovania bankového systému v tejto oblasti.

⁽¹⁾ Luca de Biase, Economia della felicità, Feltrinelli 2007.

2.2.6. To je takzvaný špekulatívny kapitalizmus, pri ktorom musia za skrachovanú banku zaplatiť žiaľ najmä klienti z najslabších skupín, ktorí nie z vlastnej viny musia nejakým spôsobom zaplatiť stratu, zamestnanci – doteraz ich bolo prepustených 100 000 vo finančnom odvetví a očakáva sa ďalšie prepúšťanie ⁽¹⁾ – ako aj občania, ktorí vidia, ako sa stráca ich istota a kladú si otázku, či je finančný systém ešte dôveryhodný.

2.2.7. Doposiaľ ohlásené straty predstavujú 400 miliárd dolárov a podľa odhadov príslušných kruhov by mohli dosiahnuť hranicu 1,2 bilióna dolárov ⁽²⁾. Touto situáciou trpia prirodzene veľkí podnikoví investori a penzijné fondy, ale celý hospodársky systém musí znášať ťažké škody: zvýšenie finančných nákladov a zníženie dostupnosti peňazí spôsobujú zvyšovanie cien, podporujú infláciu a tlmia hospodársky vývoj. Tento začarovaný kruh sa týka všetkých hospodárskych činností. V niektorých členských štátoch sa už hovorí o recesii.

2.2.8. Európsky finančný systém, s výnimkou niektorých vymedzených prípadov, je možné určite označiť skôr za obeť ako za páchatela. Isté je však aj to, že reálne hospodárstvo čoraz viac vytláča do ústrania „financionalizácia“ hospodárstva, t. j. hľadanie čoraz zložitejších prostriedkov a spôsobov na znásobenie možností dosiahnutia zisku, čoraz agresívnejšie správanie špekulatívnych fondov a prítomnosť štátnych investičných fondov s takmer nevyčerpatelnými prostriedkami. Tým vystupujú do popredia aj nedostatky vnútroštátnych kontrolných systémov, neefektívnosť spolupráce medzi rôznymi úradmi a znepokojujúca úloha ratingových agentúr – aj tých, ktoré sa zaoberajú takzvaným etickým ratingom a pozitívne ohodnotili podnik ako Parmalat s nádherným kódexom správania.

2.2.9. Táto kríza zasiahla všetky subjekty na trhu, úplne nezávisle od ich – vysokej, nízkej alebo žiadnej – tendencie špekulovať. Integrácia trhov sa dostala do štádia, v ktorom už nikto nie je chránený proti negatívnym vplyvom. Problém je ten, že len straty sú spoločné, naproti tomu zisky ostávajú pevne v rukách špekulantov.

3. Európsky finančný systém

3.1. Banky

3.1.1. Banky majú medzi finančnými sprostredkovateľmi kľúčovú úlohu. V niektorých krajinách vykonávajú dôležitý dohľad nad reálnym hospodárstvom a majú nielen hospodársku

moc, ale ovplyvňujú aj rozvoj oblastí a podnikov a znásobujú ich možnosti dosiahnutia zisku.

3.1.2. Aj keď sú všetky úverové inštitúcie činné na trhu a v podstate poskytujú rovnaké služby – od bežných služieb až po vysoko špecializované ponuky, predsa majú veľmi odlišný pôvod, ktorý ich dodnes charakterizuje.

3.1.3. Okrem obchodných a investičných bánk, ktoré majú vedúce miesto na trhu, je potrebné uviesť sporiteľne, ktoré sú zamerané na všeobecné blaho. Vznikli, aby v čase krízy poskytl podporu miestnym spoločenstvám, a predovšetkým chudobnejším skupinám obyvateľstva. Aj v iných krajinách je názov odvodený od prvých sporiteľní, ktoré boli založené v Nemecku začiatkom 19. storočia. Často sú to však aj staršie charitatívne záložne z 15. storočia, ktoré jednoducho zmenili svoj názov. V súčasnosti predstavujú približne jednu tretinu retailového trhu so 160 miliónmi zákazníkov a 980 tisícmi zamestnancov. Ako príklady začleňujúcich opatrení sporiteľní možno uviesť „Die Zweite Sparkasse“ v Rakúsku a „Parcours confiance“ vo Francúzsku.

3.1.4. V niektorých odľahlých a vidieckych oblastiach vzniklo hnutie družstevných bánk a spoločenstiev remeselníkov. Ich zakladateľom bol Friedrich Wilhelm Raiffeisen, ktorý v roku 1864 založil prvé združenie úverových pokladníc na boj proti úžerníctvu. Ľudové banky, ktoré tiež patrili k družstevným bankám, vznikli z myšlienky Franza Hermanna Schulze-Delitzscha, ktorý v roku 1850 založil prvý spolok takzvaný *Vorschussverein* (ľudová banka). Z týchto dvoch predchodcov sa vytvorilo veľké hnutie družstevných a ľudových bánk, ktoré má dnes v EÚ viac ako 140 miliónov klientov, 47 miliónov členov a 730 000 zamestnancov a podiel na trhu tvorí viac ako 20 %.

3.1.5. Tento historický náčrt objasňuje, že občianska spoločnosť vždy priradzovala bankám v hospodárskom systéme úlohu, ktorá sa aspoň čiastočne odlišovala od ostatných podnikov. Vždy sa od nich očakávalo, že okrem snahy o dosiahnutie zisku budú mať aj etické a sociálne ciele.

3.1.6. Dôležitou otázkou, ktorou sa finančné odvetvie musí zaoberať, je čo najširšia dostupnosť finančných služieb. V rozvojových krajinách má prístup k úverom len 20 % obyvateľstva, kým v Európe dosahuje tento počet uspokojivých 90 %. To však ešte nestačí, pretože je možné, že 10 % je obeťou skutočne ťažkej diskriminácie.

⁽¹⁾ Zdroj: UNI United Network International, Ženeva 2008.

⁽²⁾ Oznámenia, ktoré predložila Banca d'Italia, Bollettino Economico č. 52, apríl 2008.

3.2. Poistovne

3.2.1. Prvé moderné banky vznikli začiatkom 15. storočia v Taliansku (Banco di San Giorgio, 1406), z ktorých niektoré existujú aj v súčasnosti (Monte dei Paschi di Siena, 1472), no poisťovne majú omnoho staršie korene. Prvé druhy poistení pochádzajú z Číny a Babylonu z 3. a 2. tisícročia p. n. l. Gréci a Rimania zaviedli po prvýkrát pojem životné a zdravotné poistenie v rámci „dobročinných spolkov“, ktoré zabezpečovali lekárske ošetrovanie, podporu rodiny a tiež pohreby. Stredoveké cechy sa usilovali dosiahnuť rovnaký cieľ. Naproti tomu v Janove v 14. storočí (1347) vymysleli poisťovaciu zmluvu nezávislú od investícií, ktorá bola základom úspechu Edwarda Lloyda. V roku 1688 si v Londýne na ulici Tower Street otvoril kaviareň, ktorú navštevovali lodári, obchodníci a námorní kapitáni a ktorá bola ideálnym miestom stretávania ľudí, ktorí chceli poistiť loď a náklad, a tých, ktorí sa chceli finančne podieľať na tomto odvážnom projekte. V tých istých rokoch, po veľkom požiari v Londýne v roku 1666, pri ktorom oheň zničil 13 200 domov, založil Nicholas Barbon prvú poisťovňu, ktorá poskytovala poistenie proti požiaru – „The Fire Office“.

3.2.2. Na základe Lloydových skúseností (ktorý v podstate nezaložil poisťovaciu spoločnosť) sa tento poisťovací model rozšíril do celej Európy a vznikli nové spoločnosti. Rozvoj moderných poisťovacích spoločností sa spája so vznikom modernej teórie pravdepodobnosti, predchodcami ktorej sú Pascal a de Fermat, ale aj Galileo. Ďalší model v tejto oblasti je vzájomné poistenie, ktoré nevlastnia investori, ale poisťenci a tiež samotní klienti. V minulom storočí vznikli poisťovne vo forme družstiev, ktoré sa presadili v mnohých krajinách, pretože poskytovali široký rozsah kvalitných produktov pre spoločný trh. Tieto sú, tak ako družstevné banky a vzájomné poisťovne, úzko späté s miestnym hospodárskym systémom a podstatne prispievajú k jeho rozvoju, tiež prostredníctvom opätovného investovania veľkej časti svojej nadobudnutej pridanej hodnoty.

3.3. Etické banky a poisťovne

3.3.1. Pred niekoľkými rokmi spustili prevádzku etické banky a poisťovne. Svoje obchodné vzťahy obmedzujú na finančnú podporu výlučne tých projektov a prevádzok, ktorých hodnoty zodpovedajú prísnyim požiadavkám celého spoločenstva, ktoré založilo tieto banky a poisťovne. Príkladmi takýchto hodnôt, ktoré tvoria paradigmatické východiskové body pre túto oblasť, sú: ekologická trvalá udržateľnosť, nekompromisný postoj voči obchodu so zbraňami a trvalý aktívny postoj proti všetkým formám diskriminácie.

3.3.2. Etické finančníctvo a mikrofinancie

3.3.2.1. Pojem „etické finančníctvo“ zahŕňa činnosti v oblasti financií na podporu ľudských, sociálnych a ekologických iniciatív vzhľadom na etické a ekonomické posúdenie ich

vplyvov na životné prostredie a spoločnosť s prvotným cieľom finančne podporiť uvedené činnosti alebo tiež zabezpečiť mikroúvery pre jednotlivcov.

3.3.2.2. Mikrofinančníctvo sa vyznačuje predovšetkým prítomnosťou v tretích krajinách a tvoria ho banky, ktoré sa zameriavajú na chudobnejšie skupiny občanov a minimálne sumy vylúčené z tradičného bankového systému. Je nevyhnutné pripomenúť, že aj v západných krajinách existuje významná tradícia minimálnych úspor (kedysi, keď mali minimálne úvery len okrajový význam, existovali napr. záložne). Príkladom minimálnych úspor sú viacročné vklady s nízkymi nákladmi.

3.3.2.3. Vykonávanie etických finančných aktivít sa riadi nasledujúcimi zásadami⁽¹⁾:

- a) nediskriminácia dlžníka na základe pohlavia, etnického pôvodu alebo viery, ani na základe majetku, vzhľadom na pôžičku vo všetkých formách chápanú ako ľudské právo;
- b) zahrnutie najviac znevýhodnených občanov prostredníctvom rovnakého postavenia foriem osobnej, skupinovej alebo spoločenskej istoty na úroveň materiálneho zabezpečenia;
- c) efektívnosť, na základe ktorej sa etické finančníctvo nepovažuje za dobročinnosť, ale za dôležitú a spoločensky významnú hospodársku činnosť;
- d) účasť vkladateľa na rozhodnutiach spoločnosti, ktorá zhromažďuje vklady, a to prostredníctvom poskytnutia preferencií týkajúcich sa použitia prostriedkov, ako aj prostredníctvom demokratickej účasti na rozhodnutiach;
- e) úplná transparentnosť a dostupnosť informácií všetkým, a preto musí byť známa identita vkladateľa a klient má právo poznať princípy fungovania danej finančnej inštitúcie a jej rozhodnutia týkajúce sa použitia prostriedkov na investovanie;
- f) odmietnutie obohatenia sa len na základe vlastníctva a výmeny peňazí. Preto je nevyhnutné, aby bola úroková miera – stanovená na základe nielen hospodárskych, ale aj sociálnych a etických úvah – čo najspravodlivejšia;

⁽¹⁾ Participatívna demokracia: definície prieskumu, o ktorý požiadal rozpočtový odbor regiónu Latium, Taliansko.

g) vylúčenie finančných vzťahov so všetkými aktérmi a hospodárskymi aktivitami, ktoré bránia ľudskému rozvoju a porušujú základné ľudské práva, ako napr. výroba zbraní a obchodovanie s nimi, produkty poškodzujúce zdravie a životné prostredie, ako aj činnosti, ktoré sú založené na vykorisťovaní mladistvých alebo potláčaní občianskych slobôd.

3.3.2.4. Pojem „etické poistenie“ znamená poisťovanie podľa nasledujúcich hľadísk ⁽¹⁾:

- a) vzájomnosť v zmysle pôvodného významu poistenia ako prostriedku solidarity medzi osobami, ktoré neboli poškodené, a osobami, ktoré boli poškodené a potrebujú odškodnenie;
- b) poisťiteľnosť, čo znamená zaručenie poisťnej ochrany každého jednotlivca ako prevencia prípadnej škody, bez neoprávnenej diskriminácie na základe veku, prípadného zdravotného postihnutia alebo iných sociálnych znevýhodnení;
- c) transparentnosť, to znamená zmluvná jasnosť a kontrolovateľnosť kritérií na stanovenie poisťného;
- d) vytvorenie prospešnosti pre danú oblasť;
- e) rovnoprávnosť zmluvných strán.

3.3.3. Etické investície

3.3.3.1. Etické investície sú určené na financovanie iniciatív v oblasti ochrany životného prostredia, trvalo udržateľného rozvoja, sociálnych služieb, kultúry a medzinárodnej spolupráce. Pri výbere dokumentov sa nepoužívajú len bežné finančné kritériá, ale tiež kritériá ako sociálna zodpovednosť, kvalita pracovných vzťahov, ochrana životného prostredia a transparentnosť.

4. Sociálna zodpovednosť podnikov

4.1. GR pre podnikanie a GR pre zamestnanosť, sociálne veci a rovnaké príležitosti spolupracujú v niektorých tematických oblastiach so združeniami podnikov. Jednou z týchto oblastí je správne informovanie vkladateľov a sporiteľov s cieľom umožniť im lepšie pochopenie fungovania finančných trhov a dostupných produktov. Vzdelávacie iniciatívy týkajúce sa finančných otázok sú účinným a sociálne zodpovedným prostriedkom, prostredníctvom ktorého sa môžu sporitelia rozhodnúť neinvestovať do produktov, ktoré nezodpovedajú ich očakávaniu a rizikovému profilu.

⁽¹⁾ Tamtiež.

4.2. Účasť zástupcov záujmových skupín na iniciatívach sociálnej zodpovednosti podnikov je ešte obmedzená na veľmi malý počet podnikov a čiastočne aj aktivít, ktoré sú zamerané na všetky záujmové skupiny, a v tejto oblasti je potrebné ešte veľa vykonať. Všetky obchodné oblasti, ako napríklad ľudové banky, družstevné banky, sporiteľne, družstevné poisťovne a vzájomné poisťovne sa však usilujú o napredovanie a optimalizáciu rozvoja.

4.3. Nedávno sa objavil problém, ktorý sa týka foriem premií a stimulov pre vrcholových manažérov a investičných bankárov: je potrebné ich prepracovať, obmedziť na rozumnú mieru a uviesť do správnej súvislosti so ziskom a výsledkami podniku. Zamestnanci a spotrebiteľia, ktorých sa dotkla finančná kríza, odsudzujú prehnane vysoké platy vrcholových manažérov, ktoré prispievajú k ich ťažkostiam. Tieto platy sú často veľmi vysoké, nezávisle od úspechu alebo neúspechu ich činnosti.

4.4. Ako dokazujú najnovšie finančné škandály v niektorých krajinách EÚ, nové modely finančných spoločností, ktoré sa na základe štvrtročného hodnotenia výsledkov zameriavajú na veľmi krátkodobú maximalizáciu zisku, spôsobujú niekedy nezodpovedné správanie. Naproti tomu sociálna zodpovednosť je zameraná na možnosť konštantne a trvalo udržiavať zisk a zhodnocovať hmotný a nehmotný kapitál podniku. Nehmotný kapitál predstavujú v prípade finančných podnikov ich zamestnanci a vzťahy s klientmi založené na dôvere.

4.5. EHSV dúfa, že bude všeobecne prijatý kódex správania zameraný na sociálnu zodpovednosť podnikov. Kľúčový význam má pritom skutočnosť, že uvedené kódexy budú kontrolovateľné a kontrolované, aby sa predišlo opakovaniu podobných prípadov, keď manažéri, ktorí podviedli státisíce sporiteľov, podpísali a uverejnili vynikajúce kódexy správania, ako to bolo v prípade najhorších finančných škandálov posledných rokov ⁽²⁾.

5. Miestne banky, rozvoj miestneho hospodárstva a MSP

5.1. Na tom istom trhu si konkurujú rôzne druhy bánk, ktoré ponúkajú v podstate rovnaké druhy služieb. Všetky sú povinné vykonávať svoju činnosť hospodárne. Akciové spoločnosti a súkromné banky sa zameriavajú viac na zisk akcionárov, ostatné podniky majú na zreteli skôr hospodársky a sociálny rozvoj svojich oblastí, zároveň však venujú osobitnú pozornosť problémom dostupnosti úverov pre menej solventných klientov, rozvoja MSP a podpory sociálne slabších spoločenských skupín, ako aj okrajových a najvzdialenejších oblastí.

⁽²⁾ Jednej takejto osobe bol napríklad udelený čestný doktorát s nasledujúcim odôvodnením: „Je aktívny na miestnej, vnútroštátnej a medzinárodnej úrovni pri vedení obchodnej činnosti, a zároveň je odvážny, vytrvalý, vynaliezavý, má vymykajúcu odbornú kvalifikáciu a jasne analyzuje situácie. Jeho konanie je pevne spojené s etickým hľadiskom, pričom vyvracia postoj niektorých ľudí – hoci takých je veľmi málo – ktoré vychádzajú z predpokladu, že etika a hospodárstvo sú takmer nezlučiteľné pojmy.“

5.2. Je potrebné poznamenať, že v oblastiach so silnejšie rozvinutým miestnym bankovým systémom „je miera rastu miestneho hospodárstva podstatne vyššia“. Ďalej je potrebné zdôrazniť, že v mnohých krajinách sú miestne banky prevádzkované v prvom rade ako sporiteľne a družstevné podniky, ktoré opätovne investujú veľkú časť svojho zisku v danom mieste.

5.3. Bankový systém má dvojitú zodpovednosť: na úrovni podniku v zmysle zvýšenej prevádzkovej efektívnosti úverových inštitúcií, čo vplýva nielen na rentabilitu („dosiahnuť zisk“), ale aj na inovatívnosť a kvalitu použitého ľudského kapitálu; na územnej úrovni je ich povinnosťou prispieť k miestnemu rozvoju („podporiť rozvoj“), čo sa prejavuje nielen kvantitatívne na výške pridelených úverov, ale aj na kapacitách týkajúcich sa investícií do výberu projektov a posúdenia možností podnikateľov a podnikov, čo je možné definovať ako regionálnu efektívnosť. Prevádzková efektívnosť musí slúžiť regionálnej efektívnosti: nemalo by význam mať efektívne banky, keby neprispievali k miestnemu rozvoju (¹).

5.4. MSP našli v organizáciách poskytujúcich záruku a v garančných fondoch, aj na európskej úrovni, zmysluplný nástroj na ľahšiu dostupnosť úverov pre svojich členov. Malým a stredným podnikom, ktorým chýba nevyhnutné a bankou požadované zabezpečenie na vytvorenie stabilných obchodných vzťahov, poskytujú jednoduchší prístup k investičným úverom.

6. Úloha politických rozhodovacích orgánov

6.1. EHSV pripomína, že direktívny prístup v tejto oblasti treba považovať za nesprávny. Zo skúseností vyplýva, že iniciatívy so silným sociálnym a etickým zameraním vznikajú najlepšie spontánne na najnižšej úrovni. Každý aktívny zásah predstavuje riziko obmedzenia spontánnosti, ktorá je rozhodujúcou zárukou pestrosti hospodárskeho a finančného systému. Výbor sa domnieva, že je zároveň potrebné, aby politici konali tak, aby neboli obmedzené už existujúce iniciatívy alebo spontánny vznik nových iniciatív.

6.2. EHSV si kladie otázku, či je prípustné, aby etické a sociálne iniciatívy organizácií jednoznačne zameraných na zisk mali legislatívne alebo daňové výhody. Preto je dôležité rozlišovať dve rôzne situácie.

6.2.1. Organizácia zameraná na zisk začne iniciatívu, ktorá je štrukturálne oddelená od jej bežných obchodných činností (pozri napr. prípad podpory dlžníkov „Point Passarelle“ spoločnosti Crédit Agricole). V uvedenom prípade nesmie vzniknúť pochybnosť o účelnosti týkajúcej sa zabezpečenia kompenzácie bežného postupu.

6.2.2. Organizácia zameraná na zisk začne iniciatívu, ktorá nie je štrukturálne oddelená od jej bežných obchodných aktivít. V tomto prípade je sporné, či je potrebné ustanoviť kompenzačný systém. Tí, ktorí podporujú daňovú, finančnú alebo legislatívnu kompenzáciu sa domnievajú, že je oprávnená na základe externých výhod, ktoré dosiahla iniciatíva. Oponenti sa opierajú predovšetkým o dva predpoklady: dlhodobo môžu prežiť len hospodársky samostatné iniciatívy (t. j. také, ktoré dokážu zabezpečiť primeraný zisk). Okrem toho etické a sociálne konanie nesmie sledovať hospodárske záujmy a nesmie sa riadiť legislatívnymi, finančnými alebo daňovými výhodami. Etické a sociálne konanie sa totiž odmieňa samotých, ktorí konajú dobro, uspokojuje samo takéto konanie.

6.2.3. Podľa EHSV sa už v praxi vo všetkých systémoch uznáva kompenzácia etických a sociálnych iniciatív. Daňové predpisy pripúšťajú odpočet nákladov len vtedy, ak sa spájajú s tvorením príjmu. Táto zásada závislosti je však neplatná (prirodzene v rámci určitých hraníc) len vtedy, ak sú náklady vynaložené na dobročinné zariadenia alebo všeobecne prospešné organizácie. V tomto prípade je zrážka z príjmu podliehajúceho zdaneniu možná, aj keď sa náklady nespájajú priamo s vytvorením príjmu.

6.2.4. Podľa EHSV nie je právny rámec vzhľadom na správanie právnických a fyzických osôb neutrálny. Na základe týchto konštatovaní sa EHSV domnieva, že vytvorenie systematického a všeobecného kompenzačného systému v súvislosti s etickými a sociálnymi iniciatívami – systému, ktorý už podporuje určitý typ správania – zodpovedá kritériám spravodlivosti a vhodnosti verejného konania v hospodárstve a spoločnosti.

6.2.5. Podľa postupov, ktoré predložil EHSV, by kompenzácia nebola poskytnutá priamo príslušným finančným inštitúciám, ale skôr ich etickým a sociálnym iniciatívam. EHSV si nemyslí, že tento postup treba odmietnuť: etiku a hospodárstvo nie je možné za žiadnych okolností od seba oddeliť a nie je možné žiadať, aby sa za skutočne etické považovali len tie činnosti, ktoré neprinášajú žiadny hospodársky úžitok, pretože to by znamenalo, že etické sú len iniciatívy v oblasti dobročinnosti alebo charity.

7. Finančná kompenzácia a dane

7.1. EHSV víta príslušné iniciatívy. Táto skutočnosť je aj hospodársky odôvodniteľná. Je potrebné konštatovať, že za posledných 10 – 20 rokov upadol sociálny štát z rôznych dôvodov v súvislosti s politickými rozhodnutiami, na základe rozpočtového tlaku alebo orientácie na hospodárnosť. Ak sa má zabrániť nadmernému poklesu blahobytu obyvateľstva, je nevyhnutné, aby sa úsilie o finančné a sociálne zabezpečenie nespoliehalo výlučne na hospodársky rast. Skôr je nevyhnutné od základu pripraviť pôdu pre iniciatívy.

(¹) Alessandrini, P. (2003), *Le banche tra efficienza gestionale ed efficienza territoriale: alcune riflessioni* (Banky medzi špecifickou administratívnou a regionálnou účinnosťou: Niekoľko úvah).

7.2. Príkladom predpisov, ktoré podporujú spoluprácu verejného a súkromného sektora s cieľom zabezpečiť všeobecne vysoké sociálne normy, je štrukturalizácia oblasti zdravotného poistenia v Holandsku. Na jednej strane je povinnosťou poisťovní poskytnúť všetkým občanom poistnú ochranu, na druhej strane im môže verejný sektor poskytnúť kompenzáciu za vyššie riziká, ktoré preto musia na seba vziať. Holandský trh uskutočnil tiež niektoré príkladné iniciatívy na uľahčenie prístupu HIV pozitívnych osôb k životnému poisteniu.

7.3. Ďalším zaujímavým príkladom je finančná kompenzácia za podporu prístupu k základným finančným službám v Belgicku. Na tento účel bol zriadený bankový fond na vyrovnávanie platy sprostredkovateľom, ktorí poskytujú jednoduchší prístup k službám. Týmto spôsobom platia inštitúcie s prísnyimi podmienkami do fondu, z ktorého dostanú prostriedky inštitúcie s menej prísnyimi podmienkami.

7.4. Vzhľadom na daňové úľavy existuje rozšírený systém podpory družstiev, ktoré fungujú ako podporné vzájomné spoločnosti.

7.5. Príkladom predpisu, ktorý organizáciám s jednoznačne sociálnym cieľom poskytuje daňové úľavy, je taliansky zákon ONLUS („Organizzazioni Non Lucrative di Utilità Sociale“ – neziskové, všeobecne prospešné organizácie).

8. Právne predpisy

8.1. Predpisy súvisia s nákladmi a ustanoveniami, ktoré sú pre podniky a sprostredkovateľov záťažou. Prístup, ktorým sa riadia opatrenia posledných 20 rokov, je založený na „rovnakých východiskových podmienkach“. Predpisy zvyšujú hospo-

dársku súťaž a hospodárnosť, keď sú všetci porovnateľní aktéri rovnoprávni (napr. banky, poisťovne atď.). Ak sa však táto zásada uplatňuje príliš prísne a bez príslušných opráv, predstavuje neprekonateľnú prekážku vzniku a prežitia etických a sociálnych iniciatív. Toto riziko možno znížiť prostredníctvom systematického a cieleného uplatňovania zásady proporcionality. Preto nie je možné, aby bol podľa predpisov malý sprostredkovateľ s jednoduchou obchodnou činnosťou vystavený rovnakému zaťaženiu predpismi ako nadnárodná spoločnosť.

8.2. Keď sa dokáže, že organizácia sa vzdala kritéria maximalizácie zisku aspoň čiastočne, ale štruktúrnym a trvalým spôsobom, aby podporila etické a sociálne iniciatívy, je nevyhnutné presadiť daňové a legislatívne ustanovenia, ktoré sa aspoň čiastočne budú odlišovať od všeobecných predpisov. V niektorých členských štátoch sú už investori, ktorí pri vykonávaní svojej činnosti prísne dodržiavajú etické zásady, vyňatí zo smernice týkajúcej sa podnikania úverových inštitúcií. Je potrebné presadzovať, aby takto postupovali všetky členské štáty.

8.3. Napriek tomu, že družstevné hnutia sú uznané v Zmluve o založení Európskeho spoločenstva, v niektorých členských štátoch ešte stále nie sú výslovne uznané a chránené. Je nevyhnutné usilovať sa o systematické a všeobecné uznanie tohto obchodného modelu.

8.4. Európska komisia môže prispieť k zabezpečeniu rôznorodosti ponuky služieb v oblasti finančnictva, bankovníctva a poisťovníctva tým spôsobom, že zabráni tým opatreniam členských štátov, ktoré poškodzujú hospodársku súťaž. Vnútroštátne nariadenia týkajúce sa štátnej pomoci by mali zohľadniť uvedené aspekty.

V Bruseli 23. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

stanovisko európskeho, hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Vzťahy medzi Európskou úniou a Brazíliou“

(2009/C 100/15)

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa na plenárnom zasadnutí 16. januára 2008 rozhodol podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Vzťahy medzi Európskou úniou a Brazíliou“.

Odborná sekcia pre vonkajšie vzťahy, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 30. septembra 2008. Spravodajcom bol pán Barros Vale a pomocným spravodajcom pán Iuliano.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 448. plenárnom zasadnutí 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 22. októbra 2008) prijal 116 hlasmi za, pričom 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Zhrnutie

1.1. Predkladané stanovisko skúma vývoj vzťahov medzi EÚ a Brazíliou a upevňujúcu sa politickú a ekonomickú pozíciu, ktorú táto krajina s rastúcou silou získava na medzinárodnej úrovni.

1.2. V roku 2007 bolo schválené nové strategické partnerstvo EÚ a Brazílie⁽¹⁾, ktoré nadobudlo konkrétnejšiu podobu na stretnutí hláv štátov a predsedov vlád EÚ a Brazílie 4. júla 2007. EHSV v tomto stanovisku predkladá odporúčania k návrhom spoločného akčného plánu, ktorý rozvíja strategické partnerstvo po obsahovej stránke, okrem iného v takých oblastiach ako: participatívny rozmer a hospodárska a sociálna súdržnosť, ekonomická a obchodná spolupráca, vzdelávanie, výskum a vývoj, sociálny dialóg, životné prostredie, klimatické zmeny a biopalivá a prisťahovalectvo.

1.3. Vzhľadom na úlohu EHSV stanovisko navrhuje vytvorenie okrúhleho stola občianskej spoločnosti EÚ a Brazílie, podobne ako okrúhle stoly vytvorené s Indiou a Čínou. Partnerom výboru v tomto novom orgáne by bola Rada pre hospodársky a sociálny rozvoj Brazílie. Táto inštitúcia je brazílskou podobou výboru, ktorú založil prezident Lula da Silva v roku 2003. Stanovisko predkladá návrhy týkajúce sa budúceho zloženia a fungovania tohto okrúhleho stola a stanovuje témy, ktoré by podľa jeho názoru mali figurovať v programe. Tieto témy zahŕňajú otázky v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti, mnohostranné vzťahy, trojstrannú spoluprácu EÚ, Brazílie a tretích krajín, úlohu Brazílie v integrácii zoskupenia Mercosur a vo vzťahoch EÚ – Mercosur.

⁽¹⁾ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade: „Smerom k strategickému partnerstvu EÚ a Brazílie“, KOM(2007) 281 v konečnom znení, 30.5.2007.

2. Dôvody pre vypracovanie stanoviska

2.1. Zámerom predkladaného stanoviska je, podobne ako v minulosti v prípade Číny a Indie, vytvoriť okrúhly stôl občianskej spoločnosti EÚ a Brazílie a prezentovať pri tejto príležitosti pozíciu EHSV ohľadom tohto okrúhleho stola.

2.2. Zmienku si zasluhuje aj skutočnosť, že spomínaný okrúhly stôl sa začleňuje do rozsiahlejšej stratégie EÚ a podmieňuje strategické partnerstvo medzi EÚ a Brazíliou, čo je jasne uvedené v záveroch zo summitu EÚ – Brazília, ktorý sa uskutočnil v Lisabone. V záveroch je vyjadrená jasná podpora spolupráce medzi Európskym hospodárskym a sociálnym výborom a Radou pre hospodársky a sociálny rozvoj Brazílie (CDES), ako súčasť inštitucionálneho budovania vzťahov medzi oboma stranami⁽²⁾.

2.3. Stanovisko sa zaoberá súčasnou situáciou vzťahov medzi EÚ a Brazíliou, ako aj predchádzajúcim vývojom a výhľadom do budúcnosti, pričom zdôrazňuje pozíciu Brazílie voči zoskupeniu Mercosur a medzinárodnému spoločenstvu a zameriava sa na otázky, ktoré priamo či nepriamo ovplyvňujú alebo podmieňujú vzťahy tejto krajiny s EÚ na rôznych úrovniach.

2.4. Táto iniciatíva EHSV sa snaží načrtnúť budúce fungovanie a hlavné témy, ktoré by podľa názoru výboru mali upravovať existenciu a činnosť okrúhleho stola, pričom bude slúžiť ako dokument európskej organizovanej občianskej spoločnosti, ktorý bude potrebné zohľadniť v rámci summitu EÚ – Brazília v decembri 2008. Na tomto summite sa očakáva politické schválenie vytvorenia okrúhleho stola.

⁽²⁾ Summit EÚ – Brazília, Lisabon 4. júla 2007 – bod 16 spoločného vyhlásenia – PR 11531/07 (Presse 162).

3. Rámec činnosti

3.1. Predchádzajúci vývoj

3.1.1. V Brazílii sa od skončenia koloniálneho obdobia až do dnešnej doby zachováva dedičstvo dobrých vzťahov so všetkými európskymi krajinami. Nápad štrukturalizovať vzťahy medzi EÚ a Brazíliou obsahuje teda len jediný nový prvok, a tým je samotná EÚ, ktorá integruje, zhodnocuje a snaží sa o prehĺbenie organizácie systematickej a súvislej dlhodobej spolupráce medzi týmito dvoma geografickými oblasťami.

3.1.2. Tento prístup sa stal predmetom viacerých iniciatív, a to v zmysle jeho formalizácie na jednotlivých úrovniach, ako to na úrovni organizovanej občianskej spoločnosti dokazuje medziinštitucionálna dohoda medzi EHSV a CDES podpísaná v júli 2003, ktorej predchádzalo uzatvorenie rámcovej dohody medzi Európskym hospodárskym spoločenstvom a Federatívnou republikou Brazílie v roku 1992. Rada CDES, s ktorou EHSV rozvíja vzťahy, existuje od mája 2003, má 102 členov⁽¹⁾ a v súčasnosti jej predsedá prezident republiky.

3.1.3. Aj napriek úsiliu oboch strán sa prehľbovanie vzťahov, konkrétne na hospodárskej a sociálnej úrovni, nevyvíjalo podľa predstáv. Napriek tomu sa zdá, že rok 2007 bol rokom opätovného prehĺbenia vzťahov, a to najmä v oblastiach neekonomického charakteru. Iniciatívy boli rôznorodé⁽²⁾ a podniknuté kroky by sa mali v roku 2008 ešte viac zintenzívniť, a to na základe strategického partnerstva medzi EÚ a Brazíliou, ako sa uvádza v oznámení Komisie z mája 2007. Medzi intenzitou s akou sa rozvíja bilaterálna integrácia medzi členskými štátmi a Brazíliou v ekonomickej a podnikateľskej oblasti a pomalým tempom všeobecnejšej spolupráce medzi EÚ a Brazíliou a spolupráce v iných špecifických oblastiach však existuje určitý nepomer. Investície európskych krajín v Brazílii a ich obchodná a priemyselná spolupráca a rozvojová pomoc, ako aj dialóg medzi sociálnymi aktérmi sú pozitívnymi príkladmi, ktoré sú dôvodom na jasnejšiu a výraznejšiu úlohu občianskej spoločnosti s cieľom zaručiť sociálny rozmer hospodárskych a sociálnych vzťahov, ktorých vývoj sa má posilniť.

3.1.4. Usporiadanie lisabonského summitu 4. júla 2007 nakoniec položilo pevné základy bilaterálnych inštitucionálnych vzťahov na najvyššej politickej úrovni, pričom boli vytvorené mechanizmy trvalého dialógu, ktoré dodajú nádej novej prospešnej etape vzájomných vzťahov. Táto nová etapa sa preja-

vuje posilnením odvetvových politických dialógov, ktoré sú odpoveďou na rôzne súčasné i budúce celosvetové problémy, na rozmach a prehĺbenie obchodu a hospodárskych vzťahov medzi európskymi krajinami a Brazíliou a ich vzájomné zblíženie.

3.1.5. Ako sa uvádza v oznámení Komisie, strategické partnerstvo EÚ a Brazílie by mohlo významne prispieť k posilneniu pozitívnej vedúcej pozície Brazílie na celosvetovej a regionálnej úrovni. Strategické partnerstvo je v tomto zmysle ponímané ako doplnujúci a hnací faktor v procese regionálnej integrácie, najmä Mercosuru, ale aj v rámci rokovaní tohto zoskupenia s Európskou úniou s cieľom uzavrieť dohodu o asociácii oboch regiónov, ako aj v hnutí, ktoré podporuje Únia juhoamerických štátov (UNASUR).

3.2. Kontext

3.2.1. Brazília je v súčasnosti vzhľadom na počet obyvateľov, svoju rozlohu (hraničí s takmer všetkými krajinami Južnej Ameriky) a hospodárstvo jedným z hlavných aktérov na medzinárodnej scéne, pričom zohráva nenahraditeľnú úlohu v rámci budovania zoskupenia Mercosur, ale aj všeobecnejšie v rámci Južnej Ameriky, a čoraz viac aj v rámci rokovaní o pravidlách svetového obchodu. V storočí, ktoré sa práve začalo ju možno vnímať ako jedného z hlavných svetových protagonistov [BRIC⁽³⁾]. Brazília, ktorá rozvinula svoj model na základe skúsenosti z európskeho hospodárskeho a sociálneho rozvoja, rovnako zohrávala významnejšiu úlohu pri podpore politického a sociálneho rozmeru v stratégiách zoskupenia Mercosur, ktoré sú vlastne v mnohom podobné stratégiám európskej integrácie.

3.2.2. Vzhľadom na ambicióznosť cieľov vo vzťahoch medzi EÚ a Brazíliou, najmä v oblastiach ako hospodárska a sociálna integrácia, sa zdá byť nevyhnutné posilniť inštitucionálnu štruktúru Brazílie, ktorá by zabezpečovala kontakty medzi oboma stranami, a to prostredníctvom posilnenia účinnosti a zefektívnenia výsledkov strategického partnerstva, ktoré je cieľom oboch strán.

3.2.3. V súčasnosti sa úsilie Brazílie, pokiaľ ide o vzťahy s EÚ, zameralo na oblasti obchodného a ekonomického charakteru, ako je to v prípade biopalív, trojstrannej spolupráce (EÚ, Brazília a rozvojové sa krajiny), spoločného postoja a súčinnosti s EÚ v oblasti klimatických zmien a v oblasti vedy a technológie.

⁽¹⁾ Sociálni partneri predstavujú približne polovicu členskej základne Rady pre hospodársky a sociálny rozvoj Brazílie (CDES). Členmi sú aj zástupcovia súkromných nadácií, laických a náboženských mimovládnych organizácií, združení zdravotne postihnutých ľudí, ľudových hnutí a kooperatív, študentských organizácií, rektorátov univerzít, ako aj centier sociálneho, ekonomického a štatistického štúdia a výskumu, atď.

⁽²⁾ Na úrovni občianskej spoločnosti stoja za zmienku tieto iniciatívy: usporiadanie spoločného seminára (CDES a EHSV) na tému EÚ a Mercosur: príspevok inštitúcií občianskej spoločnosti k národnému a regionálnemu rozvoju, ktorý sa konal v júli v hlavnom meste Brasília; ďalej je to podpísanie spoločného vyhlásenia CDES a EHSV, ktorým obe strany preukázali vôľu zintenzívniť vzťahy medzi EÚ a Brazíliou.

⁽³⁾ Brazília, Rusko, India, Čína.

3.2.4. Bilaterálne vzťahy medzi Brazíliou a členskými štátmi EÚ sú výsledkom významnej pozície Brazílie vo svete a v mnohom presahujú čisto ekonomické a obchodné vzťahy. Tieto vzťahy vďaka za mnoho aj skutočnosti, že v Brazílii existujú obrovské komunity rôznych európskych národností a naopak v mnohých európskych krajinách žije veľa komunít brazílskych prisťahovalcov. V priebehu storočí prúdili teda ľudia oboma smermi, čo vytvorilo silné puto medzi Brazíliou a mnohými členskými štátmi EÚ.

3.2.5. Nasledujúci summit medzi EÚ a Brazíliou sa bude konať v decembri 2008 v Rio de Janeiro a bude predstavovať nový impulz, nezávisle od vývoja rokovaní o prípadnej dohode medzi EÚ a zoskupením Mercosur. Vytvorenie spoločnej agendy s dôrazom na mnohostrannosť, zvýšenie štandardov v oblasti ľudských práv, demokracie a dobrej správy vecí verejných, podporu sociálneho a ľudského rozvoja, ochranu životného prostredia, energetickú bezpečnosť, stabilitu a prosperitu Latinkej Ameriky, posilnenie hospodárskych a obchodných kontaktov (s dôrazom na finančné trhy), informačnú spoločnosť, leteckú a námornú dopravu, vedeckú a technologickú spoluprácu, podporu mieru a výmeny v oblasti vzdelávania, kultúry ako aj medzi občianskymi spoločnosťami oboch strán – patrí medzi ciele navrhnuté Európskou úniou, ktoré by mali podnietiť vytvorenie spoločného akčného plánu. Tento plán by mohol byť schválený najneskôr na tohtoročnom summite.

3.2.6. Ak sa dôraz kladie na vytvorenie jasného rámca vzťahov medzi EÚ a Brazíliou, je zjavné, že každodenné vzťahy sa nenadväzujú prostredníctvom takzvaných politických zástupcov, ale práve najmä vďaka mnohorakosti foriem občianskej spoločnosti. Práve podniky, neziskové inštitúcie v najrôznejších podobách a jednotliví občania alebo kolektívy sú skutočnou hnacou silou rozvoja týchto vzťahov. Napríklad odbory a podnikové združenia vždy boli a naďalej budú nevyhnutné pre uskutočňovanie reforiem v krajine: MOP a všeobecná správa o Amerikách (2006) vyzdvihli Brazíliu za to, že urobila pokrok v oblasti ochrany zdravia a istoty zamestnania a že odbory a podniky pochopili potrebu uprednostniť integritu pracovníkov a neobmedzovať sa len na platové požiadavky. Mimovládne organizácie tiež sprevádzajú celoštátne úsilie o prerozdelenie zdrojov, pričom sa v prvom rade zameriavajú najmä na sociálne oblasti a znevýhodnené územia. Ich cieľom nebolo len bojovať proti chudobe, ale podporovať aj sociálnu a hospodársku súdržnosť, a to vďaka zapojeniu sociálnych partnerov, kooperatív a sietí mimovládnych organizácií, ktoré sú rozptýlené na celom území. Možno tu hovoriť o naozaj úspešnom modeli, do ktorého bola do značnej miery zapojená občianska spoločnosť a dostalo sa mu uznania aj z programu OSN pre rozvoj. Vďaka aktívnej spolupráci spoločnosti bolo

možné monitorovať mieru ľudského rozvoja v piatich tisícoch mestách a obciach v Brazílii. Európska komisia⁽¹⁾ okrem toho uvádza, že EÚ v roku 2005 zrealizovala za podpory miestnych mimovládnych organizácií 37 projektov (spolu 24 miliónov EUR). Komisia pri tej príležitosti zdôraznila, že partneri na druhej strane sú zodpovední, kompetentní a schopní čeliť výzvam a prispôsobiť sa zmenám.

3.2.7. Na viacerých úrovniach neboli vzťahy medzi EÚ a Brazíliou iniciované z dôvodu absencie jasnej politiky podpory portugalského jazyka a chýbajúcim nástrojom na šírenie jazyka.

3.2.8. Podpora cestovného ruchu EÚ v Brazílii a Brazílie v EÚ má ešte značné medzery, pričom treba brať do úvahy veľkosť oboch trhov a ich charakteristické črty.

3.3. *Výhľad do budúcnosti*

3.3.1. Participatívny rozmer a hospodárska a sociálna súdržnosť. V brazílskom politickom rámci zastávajú prioritnú pozíciu rozvoj a upevnenie demokracie. V tomto procese je posilnenie participatívnej demokracie hlavnou politickou prioritou. Participatívna demokracia má základ v brazílskej ústave a boli vytvorené rôzne mechanizmy na zapojenie všetkých aktérov. Organizovaná občianska spoločnosť a najmä CDES pripisujú veľký význam týmto formám občianskeho prejavu.

Brazília získava skúsenosti v oblasti participácie z rôznych úrovní s cieľom implementovať hlavné programy prerozdelenia zdrojov a sociálnej pomoci. Na druhej strane, EÚ v uplynulých desaťročiach rozvinula podobný systém zameraný na realizáciu politiky hospodárskej a sociálnej súdržnosti. Porovnanie týchto dvoch skúseností môže byť veľmi užitočné, najmä vzhľadom na skutočnosť, že regionálne rozdiely v rámci Brazílie aj naďalej pretrvávajú, i napriek tomu, že došlo k zlepšeniu koeficientu GINI⁽²⁾. Je potrebné trvať na tom, aby tieto formy participácie počítali s vyváženou účasťou organizácií sociálnych partnerov (odborov a zamestnávateľov), mimovládnych organizácií, národných, regionálnych a miestnych orgánov. Len týmto spôsobom bude možné vytvoriť siete subjektov, ktoré majú spoločnú zodpovednosť za politiku rozvoja a rovnosti.

(1) Brazília – strategický dokument o krajine, 2007 – 2013.

(2) Ide o mieru bežne používanú na výpočet nerovnosti rozdelenia výnosov, pričom v grafickej podobe sa na vertikálnej osi zobrazuje počet osôb a na horizontálnej osi sú zobrazené výnosy.

3.3.2. Ekonomická a obchodná spolupráca, riadenie poľnohospodárstva. Bude potrebné vytvoriť stratégie a nástroje na podporu rozvoja čoraz hlbšej ekonomickej a obchodnej integrácie, a to najskôr v strategických odvetviach, v ktorých Brazília a EÚ zastávajú pozíciu schopnú konkurencie v globalizovanom kontexte. Rovnako dôležité bude vytvorenie priestoru pre participáciu a kontrolu, čo organizovanej občianskej spoločnosti umožní zblízka sledovať investičné trendy a výsledky spolupráce. Brazília, ktorá už patrí medzi najväčších svetových vývozcov potravinárskych výrobkov, verí tomu, že v súčasnosti už dokáže reagovať na zvýšenie medzinárodného dopytu v tejto oblasti, ak na tieto účely získa potrebné zahraničné investície. Nárast poľnohospodárskej produkcie v Brazílii sa podarilo dosiahnuť, ale za cenu zvýšenia produktivity a nie rozšírenia využívaného územia, čo by mohlo byť významným faktorom v oblasti zníženia miery odlesňovania Amazonského pralesa. Problémy, ktoré vyvstali v rámci WTO (kolo rokovaní v Dauha a pokrok dosiahnutý v rámci G-20) počas diskusií o subvenciách poľnohospodárom a clách uvalených na produkty, odrážajú rozdielne záujmy EÚ a Brazílie. Reforma spoločnej poľnohospodárskej politiky by mala vyznieť v prospech väčšej spravodlivosti a rovnováhy v obchodných výmenách poľnohospodárskych produktov. Rovnako dôležité je dosiahnutie väčšej transparentnosti na trhu a zvýšenie bezpečnosti potravín i veterinárnej bezpečnosti, a to s cieľom posilniť dôveru spotrebiteľov.

3.3.3. Spolupráca v oblasti vzdelávania. Bolo by vhodné, aby táto téma bola zaradená medzi hlavné body okrúhlyho stola, pretože predstavuje jednu z priorít stanovených Európskou komisiou. EHSV odporúča, aby sa tejto prioritě venovala pozornosť, a aby sa zamerala najmä na európske skúsenosti v oblasti celoživotného vzdelávania. Podporujú ju aj európski sociálni partneri v rámci sociálneho dialógu, ako aj stratégie na podporu zamestnanosti v rámci luxemburského procesu. Mohlo by to nadobudnúť formu európskeho osvedčeného postupu, ktorý je užitočný aj pre Brazíliu. Je správne podporiť prístup dokumentu o stratégii krajiny na tému vyššieho vzdelávania, avšak najdôležitejšie sú problémy, ktoré musí Brazília riešiť na úrovni základného a stredoškolského vzdelávania. Vzájomné zblížovanie medzi EÚ a Brazíliou možno realizovať do značnej miery prostredníctvom výmen medzi vzdelávacími inštitúciami na rôznych úrovniach a najmä prostredníctvom zapojenia žiakov a učiteľov. Vlastné skúsenosti s veľmi úspešnou výmenou študentov v rámci EÚ by mali slúžiť ako základ pre podobné programy spájajúce EÚ a Brazíliu, a to aj mimo programu Erasmus Mundus (jeho rozsah je bohužiaľ obmedzený), ktoré sú uvedené v dokumente o stratégii krajiny – „Country Strategy Paper 2007 – 2013“, pričom sa podnieti ešte väčšie vzájomné priblíženie a poznanie.

3.3.4. Spolupráca v oblasti výskumu a vývoja. Práve v oblasti výskumu a vývoja možno dosiahnuť významnú komplementaritu a synergiu, a to vzhľadom na rozdielne špecifické prístupy, ktoré presadzujú obe vedecké a technologické komunity a vzhľadom na priority súvisiace s možnosťami týchto dvoch rozdielnych ekonomík a kultúr. EÚ by mala v prvom rade preskúmať možnosť prípadného zavedenia prefe-

renčného prijímania („fast track“) brazílskych výskumných pracovníkov v rámci 7. rámcového programu EÚ pre výskum a vývoj.

3.3.5. Sociálny dialóg v nadnárodných európskych podnikoch pôsobiacich v Brazílii. Skúsenosti európskych odborových výborov, ktoré sú informačným a konzultačným nástrojom pracovníkov nadnárodných európskych podnikov, sú ďalším príkladom európskych osvedčených postupov, ktoré by nadnárodné európske podniky pôsobiace v Brazílii mohli prevziať, a to dobrovoľne alebo v rámci sociálnej zodpovednosti podnikov.

3.3.6. Životné prostredie, klimatické zmeny a biopalivá. Vo chvíli, kedy sa na čele priorít medzinárodnej agendy nachádza na jednej strane boj proti klimatickým zmenám a na strane druhej hľadanie udržateľných a menej znečisťujúcich zdrojov energie, môže Brazília pre Európu a pre celý svet predstavovať významného partnera aj v oblasti dodávok biopalív, najmä bioetanolu. V tejto oblasti bol v poslednej dobe dosiahnutý výrazný pokrok. Európa a Brazília môžu okrem toho spoločne rozvinúť spoluprácu s Afrikou, a to prostredníctvom vývozu brazílskych technológií a know-how, ktoré umožnia výrobu bioetanolu na tomto kontinente, čo podporí jeho rozvoj na základe založenia novej trojstrannej politickej spolupráce.

Zachovanie Amazonského pralesa ⁽¹⁾ predstavuje pre európske a svetové záujmy významnú oblasť záujmu. Na jeho ochranu by mali byť vytvorené medzinárodné partnerstvá, ktoré by s týmto významným cieľom združovali verejné alebo súkromné organizácie, pričom by však vždy rešpektovali obmedzenia stanovené suverénnosťou právnych predpisov brazílskeho štátu týkajúcich sa tohto svetového dedičstva. Verejná mienka a brazílske úrady sú veľmi citlivé na túto problematiku, ide však o stav, kedy súčasná situácia vo svete a jej predvídateľný vývoj nedávajú inú možnosť než zaradiť túto problematiku medzi priority spolupráce medzi Brazíliou a Európou.

Treba spomenúť, že už približne 3 roky existuje formálne vytvorený dialóg medzi EÚ a Brazíliou o udržateľnom rozvoji a klimatických zmenách. Jeho činnosť sa však doteraz obmedzovala na stretnutia zamerané na stanovenie agendy, aby obe strany mali možnosť vyjadriť svoj postoj k stanoveným témam.

⁽¹⁾ Brazílska vláda v súčasnosti vykonáva Plán udržateľného Amazonského pralesa (PAS), ktorý obsahuje stratégie, očakávania a opatrenia zamerané na Amazonský prales a ktorého cieľom je stanovenie foriem verejných opatrení v tomto obrovskom regióne zameraných najmä na boj proti odlesňovaniu, a to nielen ako problematiku výlučne v oblasti životného prostredia, ale ako komplexnú úlohu vlády. Existuje dokonca fond, do ktorého môžu prispievať všetci a ktorý je určený na podporu znižovania emisií v amazonskej oblasti. Tento fond je vytvorený v duchu systému podpory opatrení s preukázanými výsledkami a nie podpory pilotných alebo experimentálnych projektov.

3.3.7. **Chudoba a sociálne problémy.** Brazília bola v roku 2007 na 70. mieste svetového hodnotenia Indexu ľudského rozvoja OSN. Táto pozícia je omnoho nižšia než akú dosiahli krajiny s porovnateľnou úrovňou hospodárskeho a technologického rozvoja. Podľa údajov OSN v rokoch 2003 až 2005 sa 19,3 % Brazílčanov nachádzalo pod hranicou chudoby. Dnes táto skupina predstavuje 22,8 % obyvateľstva (čiže 43 miliónov). Vďaka sociálnym programom vlády brazílskeho prezidenta Lula da Silvu bol v boji proti chudobe a nerovnostiam dosiahnutý určitý pokrok; skromný no účinný⁽¹⁾. Brazília je aj naďalej jednou z krajín s najväčšími vnútornými rozdielmi: sotva 4,2 % štátnych zdrojov je rozdelených medzi 20 % najchudobnejších, najmä na severovýchode krajiny. Prístup ku vzdelávaniu sa v posledných rokoch zlepšil, avšak pretrvávajú nerovnosti na územnej úrovni, najmä v oblasti vyššieho vzdelávania. Miera gramotnosti je pomerne vysoká (93,6 %) medzi mladými ľuďmi (vek 15–24 rokov), ale negramotnosť u dospelých je stále vysoká (12 %). Zlepšili sa aj ukazovatele v oblasti zdravia. Brazília dáva 7,9 % svojho HDP na zdravotnú starostlivosť (priemer OECD je 8,72 %). Sociálne politiky dosiahli zníženie miery úmrtnosti detí (36 z tisíc), ešte však treba veľa urobiť na severe a severovýchode krajiny. Na základe programu ONUSIDA sa odhaduje, že 650 000 Brazílčanov je nositeľom vírusu HIV. Na základe národnej legislatívy sa v Brazílii garantuje všetkým obyvateľom prístup k zdravotnej starostlivosti vrátane anti-retrovirálnych liekov. V období rokov 2004 – 2006 sa nezamestnanosť znížila z 12,3 % na 8,4 %. Znížila sa aj nezamestnanosť mladých ľudí (vek 18–24 rokov), no zostáva aj naďalej vysoká. Vytvorenie nových pracovných miest je preto jednou z priorit programu vlády v oblasti boja proti detskej práci a nútenej práci⁽²⁾. Prístup k pôde je obzvlášť citlivou otázkou. Odhaduje sa, že 1 % brazílskych majiteľov vlastní polovicu úrodnej pôdy. Pozemková reforma tvorí súčasť súčasného vládneho programu, ktorý si stanovuje za cieľ prerozdeliť pôdu 430 000 tisícim rodín roľníkov. Tento cieľ mal byť splnený do roku 2007. Avšak jeho dosiahnutie je ešte veľmi vzdialené⁽³⁾. Ešte bude potrebné vyvinúť značné úsilie na vyriešenie závažného problému bývania, ktorý núti milióny Brazílčanov žiť v chatrčových osadách (favelách).

3.3.8. **Migračné toky.** Migračné toky medzi európskymi krajinami a Brazíliou sú už mnoho rokov trvalým a obojstranným fenoménom. (Pozn.: počas dvadsiateho storočia z Európy do Brazílie prichádzali najmä migranti talianskeho a nemeckého pôvodu, za nimi podľa počtu nasledovali prisťahovalci z Portugalska, Španielska a Poľska. Vysvetľuje to, prečo v súčasnosti v Brazílii žije viac ako 30 miliónov ľudí s talianskym pôvodom a 8 miliónov ľudí s nemeckým pôvodom). V súčasnosti sa problematika migrácie nevyhnutne začleňuje do iniciatív a návrhov EÚ týkajúcich sa prisťahovalectva z tretích krajín, pričom hlavnou potrebou je bojovať proti neregulárnemu prisťahovalectvu, ale hlavne podporovať

migračné toky prospešné pre obe strany⁽⁴⁾. Vlády členských štátov EÚ musia vziať do úvahy skutočnosť, že Európa je jednoznačne zónou demografického poklesu, zatiaľ čo niektoré časti Brazílie majú perspektívu značného rastu⁽⁵⁾. Vzhľadom na mimoriadny význam perspektívy strategického partnerstva medzi EÚ a Brazíliou by bolo vhodné zaoberať sa problematikou migračných tokov z a do Brazílie, a to na základe špecifických kritérií. Obe strany by sa mali snažiť o zjednodušenie postupov získavania vstupných a pobytočných víz, zaručiť viac kvalitnejších informácií o možnosti regulárnej migrácie, pričom prednosť by mali mať výmeny študentov a výskumných pracovníkov, ktoré by však nemali byť podnetom k úniku mozgov. Okrem toho musia obe strany nevyhnutne spoločne vytvoriť systém vzájomného uznávania diplomov, zručností a skúseností, ako aj prenosnosť nároku na dôchodok.

3.3.9. **„Bringing Our People Together“ (Zbližovanie našich ľudí).** Význam tejto problematiky pre vlády oboch blokov sa prejavil aj na lisabonskom summite a v záveroch z tohto summitu bol zhrnutý do bodu 16⁽⁶⁾. Európu a Brazíliu delí Atlantický oceán, spája ich však spoločná história. Tieto dva celky môžu a mali by podporovať výmenu a vzájomné poznanie svojej sociálnej, prírodnej, umeleckej, kultúrnej a vedeckej reality. Občianska spoločnosť je hlavným nástrojom pri dosahovaní tohto cieľa, a to prostredníctvom podpory kultúrnych a športových podujatí a iných aktivít, ktoré umožňujú ľuďom Brazílie a Európy navzájom sa spoznávať a zbližovať, pričom sa vytvorí trvalá dynamika a nepretržitá organizácia spoločných iniciatív.

3.3.10. **Situácia v ekonomických vzťahoch.** Podľa údajov brazílskej vlády z januára až mája 2008 je zjavné, že sa zvýšil objem obchodných výmen medzi Brazíliou a EÚ. Brazílsky vývoz do EÚ narástol o 19 % v porovnaní s rovnakým obdobím predchádzajúceho roku. EÚ je hlavnou destináciou brazílskeho vývozu po ALADI (Latinskoamerické združenie pre integráciu), Ázii a USA. EÚ je druhým najväčším obchodným partnerom Brazílie po Ázii. Ak bude tento trend pokračovať, v roku 2008 by mohol bilaterálny obchod dosiahnuť rekordných 84 mld. dolárov (+ 25 % v porovnaní s rokom 2007)⁽⁷⁾. Obchodná výmena medzi EÚ a Brazíliou by mohla prípadne siahať aj na vyššie méty, na to však bude potrebné zjednodušiť postupy, znížiť byrokratické zaťaženie a zaručiť dodržiavanie predpisov a ochranu intelektuálneho vlastníctva. Brazílska vláda bude tiež musieť prehodnotiť dane uvalené na dovoz niektorých výrobkov, pretože tento faktor značne sťažuje vstup európskych výrobkov do Brazílie.

(1) Pozri predovšetkým inovačný program Príspevky rodinám („Bolsa família“) (2,38 mld. reálov), z ktorého čerpal 8,7 miliónov rodín (údaje z konca roka 2007).

(2) Deti sú najviac postihnuté. V roku 2004 bolo podľa MOP 450 000 detí nútených vykonávať práce v domácnosti, v poľnohospodárstve alebo v sexuálnom priemysle.

(3) Hnutie chudobných roľníkov bez pôdy (1,5 miliónov sympatizantov) radikálnou formou dôrazne žiada pozemkovú reformu. Toto hnutie však nepatrí do CDES.

(4) V súvislosti s balíkom opatrení EÚ v oblasti prisťahovalectva pripomíname kritiku a návrhy EHSV, ktoré boli v značnom rozsahu zdokumentované v niekoľkých stanoviskách k navrhovaným opatreniam a tiež v stanoviskách z vlastnej iniciatívy a prieskumných stanoviskách.

(5) Podľa údajov štatistického prieskumu v domácnostiach (PNAD) z roku 2006 bola v Brazílii v roku 2006 miera pôrodnosti na úrovni 2 pôrody na 1 ženu.

(6) http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/er/95167.pdf

(7) Viac informácií sa nachádza v ekonomických prílohách.

4. Okrúhly stôl EÚ – Brazília

4.1. Organizácia a fungovanie

4.1.1. Vytvorenie okrúhleho stola EÚ – Brazília bude samo osebe dôležitým znamením toho, aký význam obe strany prikladajú svojim vzájomným vzťahom do budúcnosti.

4.1.2. EHSV sa nazdáva, že tento okrúhly stôl by sa mal usporadúvať dvakrát za rok, raz v Brazílii a druhý raz v Európe, s cieľom rozšíriť a rozvinúť úlohu občianskej spoločnosti v partnerstve medzi EÚ a Brazíliou.

4.1.3. Okrúhly stôl by mal mať paritné zastúpenie s rovnakým počtom členov zo strany EHSV ako aj CDES, pričom delegácie budú zložené z 12 členov z každej strany. Tento počet sa v súčasnosti zdá byť adekvátny.

4.1.4. Na rokovaníach okrúhleho stola by sa malo, na základe diskusie, pristúpiť k vytvoreniu vlastného systému fungovania, a to s cieľom zaručiť rovnováhu a stabilné pravidlá práce.

4.1.5. EHSV sa nazdáva, že bude veľmi vhodné a užitočné vytvoriť na internetovej stránke výboru priestor venovaný okrúhlemu stolu EÚ – Brazília, so zámerom podniknúť a zdynamizovať zapojenie občianskej spoločnosti.

4.2. Tematické návrhy do budúcej agendy dialógu

Prínos, ktorý môže budúci okrúhly stôl predstavovať pre plánované vytvorenie strategického partnerstva je jednoznačne úzko spojený s dôležitosťou tém, o ktorých sa bude prednostne rokovať v rámci tohto stola. EHSV považuje preto za prioritné nasledujúce tematické diskusné oblasti ⁽¹⁾:

4.2.1. Hospodárska a sociálna oblasť

— hospodárska spolupráca, bilaterálny obchod a investície,

— následky globalizácie, zníženie jej negatívnych dôsledkov a podpora jej prínosu,

— zhodnotenie sociálnych modelov, výmena skúseností a vypracovanie politických návrhov v tejto oblasti, berúc pritom do úvahy úlohu občianskej spoločnosti a podporu jej efektívneho a účinného zapojenia,

— monitorovanie vývoja uplatňovania návrhov, modelov a opatrení WTO,

— analýza migračných tokov a spolupráce na úrovni práv európskych prisťahovalcov v Brazílii a brazílskych prisťahovalcov v Európe, s cieľom úplnej integrácie občanov v cieľových krajinách,

— výmena skúseností v oblasti sociálnych a pracovných vzťahov, najmä pokiaľ ide o úlohu sociálnych partnerov vo vyváženom rozvoji oboch strán, vzťahy medzi zamestnávateľmi a zamestnancami, vytvorenie a zloženie podnikových a odborových štruktúr, pracovné právo a rokovania o kolektívnych pracovných zmluvách,

— diskusia o otázkach v oblasti potravinárskych výrobkov a ochrany rastlín, ako aj na úrovni fungovania výmeny na poľnohospodárskych trhoch, pričom sa podniká výmena skúseností a osvedčených postupov s cieľom dosiahnuť udržateľný rozvoj tohto odvetvia,

— diskusia o problematike informačnej spoločnosti a úlohe informačných a komunikačných technológií v aktuálnom kontexte udržateľného rozvoja oboch strán,

⁽¹⁾ Pri formulácii tematických návrhov do diskusie v rámci okrúhleho stola sa brali do úvahy ustanovenia Lisabonskej stratégie, pretože pre EÚ má tento strategický nástroj najväčší význam a EHSV by sa preto pri formulácii spomínaných návrhov nemohol odchyliť od usmernení, konceptov a cieľov obsiahnutých v tomto dokumente.

— podpora diskusie na tému sociálnej zodpovednosti podnikov a vytváranie iniciatív na zvyšovanie povedomia jednotlivých zainteresovaných subjektov, aby podniky mohli rýchlo a účinne prevziať adekvátne systémy,

— diskusia a podpora iniciatív vedúcich k efektívnemu prevzatíu a uplatňovaniu pojmov rešpektujúcich rovnosť medzi mužmi a ženami, rovnosť príležitostí a práv etnických a sociálnych menšín,

— infraštruktúra a služby – diskusia o tejto problematike so zameraním na témy ako napríklad výstavba rôznych sietí a vytvorenie energetických konzorcií,

— výmena skúseností v oblasti základných pracovných noriem,

— diskusia o pozitívnych a prípadných negatívnych aspektoch vyplývajúcich z verejno-súkromného partnerstva, ktoré vznikli pri dosahovaní verejných cieľov.

4.2.2. Politicko-diplomatická oblasť a podpora rozvoja

— trojstranná spolupráca medzi EÚ, Brazíliou a tretími krajinami prostredníctvom analýzy súčasnej situácie a existujúcich iniciatív, ale aj prostredníctvom diskusií o budúcich iniciatívach a činnostiach,

— monitorovanie vývoja procesov regionálnej integrácie v EÚ a zoskupení Mercosur,

— využitie strategického partnerstva medzi EÚ a Brazíliou ako prostriedku na zjednodušenie regionálnej integrácie a rozvoja zoskupenia Mercosur ako aj jeho vzťahov s Európou.

4.2.3. Oblasť energetiky a životného prostredia

— prieskum a činnosť v tematickej oblasti ochrany životného prostredia a udržateľného rozvoja s cieľom rastu týchto krajín a ich rozvoja v celosvetovom meradle,

— zhodnotenie výziev v oblasti energetiky, alternatívne zdroje energie a spolupráca v tejto oblasti v neustále aktuálnych otázkach, ktoré sú základom budúcnosti ľudí, krajín i celého sveta. V rámci tejto problematiky by sa mala venovať zvláštna pozornosť biopalivám a potrebe vytvoriť pravidlá a predpisy pre ich uvádzanie na trh.

4.2.4. Oblasť výskumu a technológií a intelektuálneho vlastníctva

— vzájomná ochrana intelektuálneho vlastníctva,

— vytvorenie systémov spolupráce v oblasti vedy a technológií s cieľom podporovať výskum zameraný na posilnenie vzájomného pokroku.

4.2.5. Oblasť vzdelávania

— podpora výmeny na úrovni škôl a univerzít, najmä prostredníctvom vytvorenia výmenných akademických programov pre študentov a učiteľov, stáží a iných foriem podpory spoznávanie a rozvoja akademického prostredia,

— diskusia a analýza otázok súvisiacich so vzdelávaním a prípravou pokiaľ ide o celoživotné vzdelávanie, ktoré je nevyhnutné pre individuálny a kolektívny rozvoj.

4.2.6. Výmeny v oblasti kultúry a cestovného ruchu

— podpora kultúrnej výmeny a šírenie vedomostí o histórii a súčasnej kultúre s cieľom prispievať k lepšiemu vzájomnému poznaniu a porozumeniu,

— analýza a preskúmanie úlohy cestovného ruchu v rámci zblížovania EÚ a Brazílie a vytváranie stratégií, ktoré udržateľnou a vyváženou formou povedú k zintenzívneniu vzťahov.

V Bruseli 22. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Úloha EÚ v mierovom procese v Severnom Írsku“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2009/C 100/16)

EHSV na svojom plenárnom zasadnutí 12. a 13. decembra 2007 vytvoril podľa článku 19 ods. 1 vnútorného poriadku podvýbor poverený úlohou vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Úloha EÚ v mierovom procese v Severnom Írsku“.

Podvýbor zameraný na úlohu EÚ v mierovom procese v Severnom Írsku poverený vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijal svoje stanovisko 23. septembra 2008. Spravodajkyňou bola pani Jane MORRICE.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 448. plenárnom zasadnutí 22. a 23. októbra 2008 prijal 151 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 2 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery

1.1. Účast EÚ v mierovom procese v Severnom Írsku je v mnohých smeroch poučná. Pokrok, ktorý tento región dosiahol od najhorších čias svojej pohnutej minulosti z hľadiska sociálneho, hospodárskeho a najmä politického, je naozaj výnimočný. Zlepšila sa bezpečnostná situácia, úspešne pokračuje reorganizácia verejnej správy, príchod cudzincov, či už prisťahovalcov alebo turistov, nielenže podporuje rast hospodárstva, ale tiež pomáha potierať tradičné sektárske zmysľanie, cezhraničná spolupráca presahuje očakávania a deľba moci medzi niekdajšími nepriateľmi sa začína akceptovať ako „politicky korektná“.

1.2. V tomto prelomovom období by však pocit sebauspokojenia skutočne nebol namieste. Šokujúci pohľad na „mierové múry“ oddeľujúce v Belfaste katolícke štvrte od protestantských sú smutným, avšak živým mementom vážnych ťažkostí, ktoré mierový proces stále sprevádzajú, najmä v otázke zmierenia medzi komunitami, a zároveň pripomínajú, že ešte stále je treba urobiť veľa práce. Desatročia násilia, nenávisť, podozrievania, ignorancie a netolerancie viedli v Severnom Írsku k bezprecedentnej separácii oboch komunít. Za týmito múrmi môžu síce ľudia vo svojich domovoch, dedinách, kostoloch, školách či na športových ihriskách žiť v „relatívnom“ mieri, avšak tieto „paralelné životy“ môžu byť iba prechodnou fázou procesu smerujúceho k vybudovaniu vzájomného rešpektu, porozumenia a harmónie, ktorý môže trvať aj niekoľko generácií.

1.3. Úloha, ktorú zohrala EÚ v severoírskom mierovom procese nemá v histórii obdoby. Skutočnosť, že o podpore Európskej únie tomuto procesu sa toho vo všeobecnosti veľa nevie, len dokazuje primeranosť zvoleného postupu. Nebol to márný pokus o zásah presahujúci jej možnosti alebo snaha o zakrývanie nedostatkov. Postup EÚ pri budovaní mieru v Severnom Írsku bol jedinečný a dlhodobý záväzok, ktorý si vyžiadala značné prostriedky. Bol strategicky plánovaný aj realizovaný, vychádzal zo zásad sociálneho partnerstva a subsidiarity a každý jeho krok bol otvorene prekonzultovaný na miestnej úrovni.

1.4. Kombináciou priamych a nepriamych zásahov pomohla EÚ v rámci mierového procesu vytvoriť podmienky na úspešné zmierenie, a to hneď ako nastala vhodná politická klíma, a pôsobila ako katalyzátor s cieľom dosiahnuť skutočný efekt procesu budovania mieru, ktorý si však dosiať v plnej miere neuvedomujeme.

1.5. Na svoj podiel na úspechu mierového procesu EÚ nijako otvorene neupozorňovala. Nebolo by však správne, keby sa z historického hľadiska nevyzdvihol význam úlohy, ktorú EÚ v tejto súvislosti zohrala. To je dôležité nielen preto, že konkrétne podpora EÚ v záujme zmierenia by mala pokračovať aj v najbližších rokoch, ale tiež preto, že skúsenosti získané v rámci realizácie programov EU PEACE by mohli prispieť k presadzovaniu mieru v iných častiach sveta. EÚ nikdy nebude môcť poskytnúť odpovede na všetky otázky, ale, ako sa ukázalo v prípade Severného Írska, má prostriedky a potrebné skúsenosti, vďaka ktorým môže iným pomôcť pri ich hľadaní.

1.6. EÚ ako najlepší „vzor“ v oblasti budovania mieru na svete má spolu so svojimi členskými štátmi znalosti, skúsenosti, vnútornú rozmanitosť, zdroje a renomé potrebné na to, aby sa mohla podieľať na riešení konfliktov a budovaní mieru kdekoľvek je to potrebné. To však nie je všetko. Európska únia je povinná konať v tomto duchu a budovanie mieru musí byť jednou z jej kľúčových priorít v rámci budúcej strategicko-orientácie.

2. Odporúčania

2.1. Odporúčania sú rozdelené do dvoch častí. Prvá sa venuje tým oblastiam činnosti v rámci Severného Írska a pohraničných grófstiev, na ktoré by sa mala podpora EÚ zamerať, aby proces zmierenia ďalej napredoval. V druhej časti je uvedený širší kontext podpory EÚ pri budovaní mieru a nastoľovaní zmierenia v iných konfliktných oblastiach prostredníctvom využitia poznatkov a skúseností získaných v Severnom Írsku, ktoré sú uvedené nižšie v súbore metód riešenia konfliktov.

2.2. Severné Írsko – súvislosti

2.2.1. Z poznatkov a skúseností získaných v Severnom Írsku vyplýva, že budovanie mieru je strategicky významný a dlhodobý proces. Začína ukončením násilného konfliktu a prechádza rôznymi fázami smerom k politickej stabilite, mierovému spolužitiu, zmiereniu až napokon k spoločenskému súladu, hospodárskej prosperite a „participatívnej spoločnosti“. Vzhľadom na krehkosť počiatočných fáz a dobu, ktorá je potrebná na dosiahnutie skutočného zmierenia musí mať podpora tohto procesu zo strany EÚ dlhodobý charakter. Zatiaľ čo s postupným ukončovaním konfliktu v regióne sa môže finančná pomoc z fondov EÚ obmedziť z hľadiska objemu a stať sa cielenejšou, význam úlohy EÚ ako partnera v tomto procese a jej schopnosť rozvíjať s daným regiónom vzťahy inými, tvorivými spôsobmi by sa mal naďalej zvyšovať.

2.3. **Odporúčanie č. 1:** EÚ by mala naďalej poskytovať **dlhodobú podporu** budovaniu mieru v Severnom Írsku a vo väčšej miere sa pri tom zamerať na oblasti, ako:

- **zmierenie medzi komunitami** v oblastiach, ako je kultúra, umenie, šport, voľnočasové aktivity, bývanie, vzdelávanie, vytváranie pracovných príležitostí a poskytovanie verejných služieb,
- činnosť **marginalizovaných skupín** v rámci budovania kapacít medzi komunitami, ako hlavnej cieľovej skupiny pomoci EÚ; poskytovanie podpory tzv. „**single identity work**“ (činnosť len v rámci jednej komunity) iba vo výnimočných prípadoch, kedy je nevyhnutnou podmienkou budovania kapacít medzi komunitami,
- **obete** „nepokojov“, ktorým treba pomôcť znova si vybudovať život, prekonať traumy a podeliť sa o svoje skúsenosti s podobnými skupinami z iných komunít z iných konfliktných oblastí,
- podporné iniciatívy zamerané na vytvorenie „**participatívnej spoločnosti**“ s cieľom znížiť potrebu duplicitného poskytovania služieb v oblasti bývania, zdravotnej starostlivosti, vzdelávania, voľnočasových a športových aktivít,
- zapojenie **dobrovoľníckych a komunitných organizácií, odborov a podnikov** do všetkých úrovní rozhodovacieho procesu týkajúceho sa fondov EU PEACE,
- obnova **partnerských štruktúr na miestnej úrovni**, ktoré v počiatočných fázach programu PEACE umožnili zblížiť sociálnych partnerov s politikmi,

— obmedzenie **byrokracie**, najmä v prípade projektov menšieho rozsahu vo vidieckych a mestských komunitách, pričom by sa projekty posudzovali zo sociálneho aj ekonomického hľadiska.

2.4. **Odporúčanie č. 2: Pracovná skupina Európskej komisie pre Severné Írsko** by sa mala aj naďalej zameriavať na usmerňovanie, uľahčovanie a podporu tvorivých a inovatívnych postupov na rozvoj regiónu, pomimo tých, ktoré sú závislé od financovania z fondov PEACE, ako je výskum, prenos poznatkov, vzdelávanie a podpora vytvárania medzinárodných kontaktných sietí na riešenie konfliktov.

2.5. Širšie globálne súvislosti

2.6. Povinnosťou EÚ je nielen vyvodiť závery zo svojich skúseností získaných v Severnom Írsku, ale aj tieto skúsenosti odovzdať iným aktérom, ktorí čelia konfliktným situáciám rôzneho stupňa, či už v rámci konkrétneho územného celku, na jeho hraniciach alebo v širšom meradle. Pomôže to maximalizovať význam úlohy, ktorú môže EÚ zohrávať pri riešení konfliktov na celom svete.

2.7. **Odporúčanie č. 3:** je potrebné, aby si inštitúcie EÚ, orgány členských štátov a celé medzinárodné spoločenstvo **vymieňali kľúčové skúsenosti**. Túto výmenu by mali uľahčovať:

- komplexná databáza osvedčených postupov pri riešení konfliktov (návrh EP),
- prehľad hodnotenia a úspešných projektov v rámci programu PEACE,
- ďalšie preskúmanie úlohy EÚ v rôznych oblastiach (vnútorné, cezhraničné a vonkajšie konflikty).

2.8. **Odporúčanie č. 4:** výmenu kľúčových skúseností by mohlo uľahčiť vytvorenie **európskeho inštitucionálneho orgánu pre riešenie konfliktov** so sídlom v Severnom Írsku, ktorého činnosť by vychádzala zo skúseností v oblasti riešenia konfliktov na miestnej i medzinárodnej úrovni. Podrobnosti by mali byť prerokované v rámci celoeurópskej diskusie so sociálnymi partnermi, ktorú by inicioval EHSV. V rámci tejto diskusie by sa preskúmali najlepšie možnosti vytvorenia orgánu pre riešenie konfliktov s európskym rozmerom.

2.9. **Odporúčanie č. 5:** je potrebné schváliť a ďalej rozpracovať **súbor metód**, ktorý je uvedený nižšie. Tento súbor by slúžil na analýzu konfliktných situácií a v prípade potreby na upozornenie o nutnosti zásahu zo strany EÚ. Tento súbor nástrojov pozostáva zo širokej palety mechanizmov, ktoré používa EÚ a ktoré by mohli slúžiť ako referenčný základ

a zdroj pre financovanie činnosti na ochranu menších, presadzovanie rovnakého zaobchádzania, budovanie kapacít, spolupráce medzi komunitami a cezhraničnej spolupráce a sociálno-ekonomického rozvoja v iných oblastiach v rámci EÚ, ne jej hraniciach a v konfliktných zónach za jej hranicami.

Súbor metód EÚ na riešenie konfliktov

Nástroj na diagnostiku: sociálno-ekonomická a politická analýza	Referenčné manuály: skúseností tretích strán (napr. od orgánov zodpovedných za riešenie konfliktov) súbor/databáza programov/projektov zväzovanie teórií o urovnaní konfliktu	Strategická vízia: objektívne (nadnárodné) dlhodobé hľadisko v kombinácii s prístupom podstúpenia rizika uplatňovanie získaných skúseností získané a ďalej prehľbované vedomosti posúdenie štádia konfliktu stanovenie spôsobu zásahu podľa štádia a miesta konfliktu (v rámci EÚ, na jej hraniciach či mimo EÚ)
FINANČNÉ NÁSTROJE		NEFINANČNÉ NÁSTROJE
Veľké nástroje (makroúroveň)	siete financované zo zdrojov EÚ zamerané na transformáciu konfliktov inštitúcie, politiky, príležitosti EÚ etika, metodológia, príklady EÚ	zavádzanie európskych noriem (na národnej úrovni) predpisy, hodnoty, inštitúcie a postupy EÚ (vrátane zapojenia sociálnych partnerov) neutrálny priestor na podporu dialógu/dosiahnutie konsenzu nestranný prístup na vybudovanie dôvery Európsky model budovania mieru úzke partnerstvo s hlavnými darcami
Páky a kľúče (stredná úroveň)	Programy EÚ PEACE prispôbené na mieru štruktúralne fondy zamerané na vyriešenie konfliktu (definované podľa primeraných kritérií „odlišnosti“) dvojstranná / cezhraničná spolupráca dohody a iniciatívy model sociálneho partnerstva hodnotenie jednotlivých úrovní programu	pracovná skupina (získavanie informácií miestneho charakteru, hľadanie možností a oblastí spolupráce, podpora zapájania sa do celoeurópskych programov) partnerský prístup pri práci s miestnymi politikmi a sociálnymi partnermi konzultácie na miestnej úrovni zamerané na osvojenie si štruktúry a realizácie programu na miestnej úrovni zapojenie miestnych inštitúcií odstránenie prekážok prostredníctvom politických opatrení EÚ
Nástroje na doladenie (mikroúroveň)	miestni realizátori na nadviazanie priameho kontaktu s občanmi globálne dotácie na zvýšenie povedomia a dosiahnutie želaného cieľa podmienené financovanie na presadzovanie osvedčených postupov monitoring na priebežné získavanie skúseností podpora budovania kapacít a nadväzovania spolupráce „zdola nahor“ – cezhraničná spolupráca v hospodárskej, sociálnej a kultúrnej oblasti sebahodnotenie	zavádzanie európskych noriem (na miestnej úrovni): zapojenie sociálnych partnerov, občanov, komunít, rozmiestnenie pracovníkov Európskej komisie oslava úspechu zvyšovanie informovanosti prostredníctvom médií a propagačných kampaní

3. Úvod

3.1. Zámerom stanoviska je informovať o pomerne neznámom príbehu úspešnej podpory EÚ mierovému procesu v Severnom Írsku, pomôcť európskej občianskej spoločnosti lepšie pochopiť severoírsku skúsenosť a vypracovať súbor metód, ktoré EÚ využíva pri budovaní mieru a podpore zmierenia na prípadné použitie v iných konfliktných oblastiach.

fondy naplánované a aký mali vplyv na sociálny, hospodársky a politický život tohto regiónu, pričom sa zameriava na podporu občianskej spoločnosti (podniky, odbory, dobrovoľnícky sektor).

3.2. Stanovisko sa zameriava hlavne na podporu EÚ prostredníctvom programov EU PEACE, Medzinárodného fondu pre Írsko (MFI) a INTERREG. Skúma, ako boli tieto

3.3. Zaoberá sa tiež tým, aké širšie príležitosti poskytla Európska únia britsko-írskemu politickej, diplomatickej a administratívnej spolupráci a do akej miery bol využitý „európsky model budovania mieru“ ako zdroj inšpirácie pre pozitívny vývoj v Severnom Írsku.

4. Metodika

4.1. Konali sa štyri pracovné schôdze, pričom jednou z nich bola konzultačná konferencia v apríli 2008 v Severnom Írsku. Na konferencii boli pomocou dotazníkov a on-line konzultácií zhromaždené informácie od zainteresovaných subjektov a expertov, vďaka čomu bolo možné vypracovať závery na základe priamych skúseností získaných v rámci programov a politík EÚ. Členovia podvýboru taktiež podnikli študijnú cestu do Belfastu, kde sa osobne zoznámili s projektmi financovanými EÚ.

4.2. Konferencia sa uskutočnila v rovnakom čase ako podujatia organizované pri príležitosti dosiahnutých významných politických úspechov v Severnom Írsku a zúčastnil sa na nej premiér a vicepremiér, írsky štátny tajomník a vysokí predstavitelia EÚ, ktorí boli zapojení do vytvárania programu PEACE.

4.3. Kľúčovým prvkom stanoviska je cenná spolupráca medzi tromi skupinami EHSV, ich expertmi a členmi podvýboru z Francúzska, Španielska, Talianska, Írska a Spojeného kráľovstva, Európskym parlamentom (de Brúnova správa) a Európskou komisiou.

5. Súvislosti

5.1. Geografické a ekonomické súvislosti

5.1.1. Severné Írsko sa nachádza na severovýchodnom cípe írského ostrova. Jeho rozloha je 5 500 štvorcových míľ. Podľa posledného sčítania ľudu (2001) má 1 685 000 obyvateľov, z toho 53,1 % protestantov, 43,8 % katolíkov, 0,4 % iného vierovyznania a 2,7 % bez vyznania. Obyvatelia Severného Írska patria k najmladším v Európe: vyše 40 % populácie má menej ako 29 rokov. Aj keď donedávna nárast obyvateľstva stagnoval kvôli čistej emigrácii, predpokladá sa, že do roku 2011 ich počet presiahne 1,8 milióna.

5.1.2. Hospodárstvo sa vo svojom rozvoji odkláňa od tradičnej výroby (lodiarstvo a textilný priemysel) a orientuje sa skôr na služby a vonkajší svet. Od rokov 2004 – 2005 sa hrubá pridaná hodnota (HPH) zvýšila o 3,5 % v reálnych číslach, čo je tesne pod priemerom Spojeného kráľovstva. Tento údaj je však oveľa nižší ako rast HDP Írska, ktorý počas jeho obdobia „keltského tigra“ dosahoval až 10 % ročne. HPH na obyvateľa predstavuje okolo 80 % priemeru Spojeného kráľovstva a nezamestnanosť sa znížila na 3,6 %, kam klesla z najvyššej hodnoty 17,2 % dosiahnutej v roku 1986. Tieto štatistické údaje však zakrývajú množstvo vážnych problémov, ako je vysoká ekonomická nečinnosť, ktorá dosahuje 26,9 % a je najvyššia zo všetkých regiónov Spojeného kráľovstva, a taktiež aj vysoká závislosť od financovania z verejných zdrojov v rámci podpory verejného i súkromného sektora, čo zabrzdiло podnikateľského ducha (verejné výdavky predstavujú 62 % HPH).

5.2. Nedávne historické a politické súvislosti

5.2.1. Severné Írsko sa stalo jedným z regiónov Spojeného kráľovstva po prijatí „Zákona o vláde Írska“ (Government of Ireland Act), na základe ktorého bolo Írsko v roku 1921 rozdelené na Severné a Južné. To na ostrove vytvorilo hraničnú oblasť a vyvolalo proces, počas ktorého sa obe strany k sebe postavili „chrbtom“ v spoločenskom, hospodárskom aj politickom živote. Rozdelenie ostrova bolo odvtedy príčinou nezhôd medzi severoírskymi nacionalistami (prevažne katolíckymi) a unionistami (prevažne protestantmi). Vo všeobecnosti sa nacionalisti snažia o zjednotenie Írska, zatiaľ čo unionisti preferujú, aby Severné Írsko zostalo súčasťou Spojeného kráľovstva.

5.2.2. V roku 1921 sa 60 % obyvateľov hlásilo k protestantskému a 40 % ku katolíckemu vierovyznaniu. Väčšinová unionistická komunita si v regióne udržala moc takmer pol storočia. Koncom 60-tych rokov minulého storočia sa bojovníci za občianske práva vydali do ulíc a žiadali ukončenie diskriminácie. Násilné konflikty a boje, ktoré nasledovali, považujú mnohí za začiatok nedávnych nepokojov v Severnom Írsku. V období najväčších nepokojov, v roku 1972, bol rozpuštený parlament Severného Írska a zaviedla sa priama správa z Londýna.

5.2.3. Počas nasledujúcich desaťročí došlo k viacerým pokusom o stabilizáciu situácie, vrátane zmierovacích iniciatív, ktoré predkladali hlavne organizácie občianskej spoločnosti, vrátane odborov. Bolo to však zároveň aj obdobím hrozného násillia, ktoré si za 35 rokov vyžiadalo život viac ako 3 500 ľudí a tisíce ďalších poznamenalo na celý život po fyzickej či psychickej stránke.

5.2.4. Prímerie medzi polovojskými jednotkami z roku 1994 vydláždilo cestu pre rozhovory medzi politickými stranami. V roku 1998 bola uzavretá Veľkonočná dohoda (alias Belfastská dohoda), ktorú podporila prevažná väčšina v oddelenom referende na oboch stranách hranice. V nasledujúcom roku bola ustanovená severoírská vláda a parlament, vytvorili sa mnohé spoločné orgány. V posledných týždňoch tisícročia sa obnovil proces odovzdávania kompetencií miestnym úradom.

5.2.5. V roku 2002 bola činnosť parlamentu pozastavená a spoločná vláda katolíkov a protestantov pod vedením unionistickej strany DUP (Demokratická unionistická strana) a republikánskej Sinn Féin bola obnovená až v máji 2007. V súčasnosti prežíva Severné Írsko najdlhšie obdobie politickej stability za posledných takmer štyridsať rokov.

5.3. Zapojenie EÚ do mierového procesu

5.3.1. Spojené kráľovstvo a Írsko vstúpili do Európskej únie v roku 1973 v dobe najväčších nepokojov a Severnému Írsku bol udelený „**osobitný štatút**“. Región bolo zaradený pod „**cieľ 1**“, hoci z ekonomického hľadiska nie vždy vyhovoval požiadavkám. Na základe toho preň boli vyčlenené dodatočné finančné prostriedky na podporu hospodárskeho a sociálneho rozvoja. Tie mali dopĺňať finančné prostriedky vlády Spojeného kráľovstva, ale viaceré strany tvrdili, že boli použité na vyrovnanie požiadaviek v oblasti verejného financovania.

5.3.2. V prvých priamych voľbách do **Európskeho parlamentu (1979)** boli za Severné Írsko zvolení traja poslanci (Ian Paisley, John Hume a John Taylor). EP vydal v roku 1984 **Haagerupovu správu** o Severnom Írsku a podpredseda Európskej komisie Lorenzo Natali prisľúbil, že „s pochopením preskúma návrh na vypracovanie integrovaného plánu pre Severné Írsko a pohraničné oblasti“. Zdôraznil však, že na to potrebuje súhlas vlády Spojeného kráľovstva aj Írska.

5.3.3. V roku 1986 vytvorili vlády Spojeného kráľovstva a Írska **Medzinárodný fond pre Írsko (MFI)** s cieľom „podporiť sociálny a hospodársky rozvoj a zmierenie medzi nacionalistami a unionistami na írskom ostrove“. EÚ ako jeden z najvýznamnejších darcov (spolu s USA, Kanadou, Austráliou a Novým Zélandom) poskytla 849 miliónov EUR, z ktorých sa za vyše 20 rokov podporilo vyše 5 700 projektov v Severnom Írsku a pohraničných grófstvach Írskej republiky. Suma vyčlenená pre MFI zo zdrojov EÚ dosiahne do roku 2013 výšku 349 miliónov EUR.

5.3.4. **Predseda Európskej komisie Jacques Delors** sa počas svojej návštevy Severného Írska v roku 1992 zúčastnil na konzultáciách so zástupcami miestnych orgánov. Táto návšteva ešte viac posilnila jeho záujem o nastolenie mieru v tomto regióne. V rovnakom roku boli spolu s dobudovaním jednotného trhu odstránené ekonomické prekážky v obchode medzi severnou a južnou časťou ostrova, čo poskytlo cenné príležitosti pre cezhraničný obchod a podnikanie.

5.3.5. V roku 1994, krátko po vyhlásení prímeria medzi polo-vojenskými jednotkami, sa Delors stretol s tromi poslancami Európskeho parlamentu za Severné Írsko (vtedy: Ian Paisley, John Hume a Jim Nicholson) a dohodol plán nového rozsiahleho balíka EÚ. Vytvoril pracovnú skupinu a po obsiahlych konzultáciách na miestnej úrovni bol na summite EÚ v roku 1994, len pár týždňov pred ukončením Delorsovho mandátu, odsúhlasený návrh na vyčlenenie 300 miliónov EUR pre trojročný program PEACE. Program bol neskôr predĺžený o ďalšie dva roky a zo zdrojov EÚ boli naň vyčlenené dodatočné prostriedky vo výške 204 miliónov EUR.

5.3.6. Z tohto programu sa vyvinul prvý **osobitný podporný program pre mier a zmierenie v Severnom Írsku a v pohraničných grófstvach Írska**, t. j. **PEACE I**. Súčasťou rozsiahlych konzultácií k tomuto programu bolo aj stanovisko **Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru** ⁽¹⁾ z roku 1995, v ktorom výbor privítal iniciatívu a zdôraznil potrebu dlhodobého prístupu a flexibilitu pri pridelovaní finančných prostriedkov.

5.3.7. Na program **PEACE I** nadviazal v roku 2000 program **PEACE II**, o ktorom spolu rokovali jednotliví aktéri novej severoírskkej vlády, a EÚ naň vyčlenila 531 miliónov EUR. Program bol predĺžený aj na roky 2005 – 2006 s finančnou podporou EÚ vo výške 78 miliónov EUR. EHSV vypracoval druhé stanovisko (spravodajca: pán Simpson), v ktorom žiadal, aby boli prostriedky z programu PEACE II vo väčšej miere cieleňé na projekty na podporu zmierenia a na problémy migrujúcich pracovníkov. V roku 2007 bol spustený program **PEACE III** pre obdobie 2007 – 2013, na ktorý EÚ vyčlenila 225 miliónov EUR. EÚ prispela na tieto programy celkovo sumou 1,338 miliardy EUR.

5.3.8. Po odovzdaní kompetencií miestnym úradom v roku 2007 vytvoril **predseda Európskej komisie José Manuel Barroso** novú pracovnú skupinu pod vedením **Danuty Hübner, členky EK zodpovednej za regionálnu politiku**, ktorej úlohou bolo preskúmať budúcu spoluprácu medzi Severným Írskom a EÚ. V správe vydané v apríli 2008 táto skupina navrhuje viacero možností, ako by sa región mohol vo väčšej miere zapojiť do rozvíjania politik EÚ, a zohľadňuje sa skutočnosť, že orgány Severného Írska vyjadрили záujem o podporu rozvoja **európskeho inštitucionálneho orgánu pre riešenie konfliktov**, ktorý by realizoval výskum, poskytoval poradenstvo a umožňoval výmenu skúseností.

6. Dosah zapojenia EÚ

6.1. EÚ sa zapojila do mierového procesu rôznymi spôsobmi, počínajúc politickou podporou na vysokej úrovni až po finančnú pomoc na najnižšej úrovni. Táto činnosť sa prejavila najintenzívnejšie v 90. rokoch v rámci podpory politického pokroku dosiahnutého uzavretím prímeria a podpísaním Veľkonočnej Belfastskej dohody. V súčasnosti na toto úsilie nadväzuje pracovná skupina Európskej komisie, ktorá sa zameriava na nové oblasti spolupráce, program PEACE III, MFI a INTERREG.

6.2. **Finančná pomoc EÚ** zameraná na budovanie mieru bola neodmysliteľnou súčasťou podpory mierového procesu. Na podporu pozitívnej zmeny však mali veľmi výrazný vplyv aj **faktory nefinančného charakteru**, ktoré automaticky vyplývajú z členstva v EÚ. „Sféru vplyvu“ EÚ preto možno rozlíšiť na základe dvoch samostatných, ale navzájom sa prelínajúcich faktorov: **finančných** a **nefinančných**.

⁽¹⁾ Stanoviská EHSV k návrhu oznamu Komisie členskými štátom, ktorým sa stanovujú usmernenia pre iniciatívu v rámci osobitného podporného programu pre mier a zmierenie v Severnom Írsku a pohraničných grófstvach Írska, KOM(1995) v konečnom znení, Ú. v. ES C 155, 21.6.1995 a Ú. v. ES C 236, 11.9.1995.

6.3. Nefinančné faktory

6.3.1. EÚ poskytla „**neutrálny priestor**“, ktorý uľahčil **dialóg** medzi britskými a írskymi politikmi po pristúpení a vytvoril tiež nové príležitosti na pravidelné stretnutia na neutrálnej pôde. Tieto príležitosti mali veľký význam aj pre severoírskych europoslancov, čoho najlepším príkladom bolo stretnutie pánov **Paisleyho, Humea, Nicholsona a Delorsa** v roku 1994, ktoré viedlo k vytvoreniu programu PEACE, a ktoré Paisley označil za jedno z najužitočnejších stretnutí svojej kariéry. **Cezhraničná spolupráca** vládnych činiteľov Spojeného kráľovstva a Írska pri riešení bežných otázok viedla k zblíženiu ich administratív, ktoré tiež nepochybne pozitívne ovplyvnilo mierový proces.

6.3.2. Význam tohto „**neutrálneho priestoru**“ sa ešte viac preukázal pri podpore mierového procesu zo strany EÚ priamo v teréne. Angažovanosť, zapojenie a posilnenie postavenia občianskej spoločnosti uľahčili inštitúcie a vyslaní pracovníci, ktorí dohliadali na „**nestraný**“ a inkluzívny prístup.

6.3.3. Ďalším dôležitým **nefinančným** aspektom bola príležitosť na to, aby sa britskí a írski rozhodujúci činitelia oboznámili s **metódou** tvorby právnych predpisov **založenou na konsenze, ktorá je typická pre EÚ**. Na rokovaníach v Rade uplatňovali členské štáty nový štýl multilaterálneho dialógu založený na vzájomných ústupkoch a kompromisoch, ktorý sa preukázal ako cenný nástroj v miestnych politických rozhodovoch.

6.3.4. Vytvorenie **jednotného európskeho trhu** v roku 1992 malo tiež výrazný **nefinančný** vplyv na mierový proces. Odstránenie administratívnych prekážok v cezhraničnom obchode podnietilo väčšiu spoluprácu medzi obchodnými organizáciami na oboch stranách hranice a podporilo aktivity odborárskeho hnutia v oblasti cezhraničnej spolupráce, ktoré majú dlhoročnú tradíciu. Pohraničné bezpečnostné kontroly však naďalej zabráňovali rozvíjaniu spolupráce v hospodárskej aj sociálnej oblasti.

6.3.5. Ďalším **nefinančným faktorom**, ktorý mal však na začiatku obmedzený vplyv, bol **európsky model budovania mieru**, podľa ktorého mal tento región postupovať. Keď Severné Írsko vstúpilo do EÚ, mnohí dúfali, že stabilizačný efekt pristúpenia sa prejaví viac menej okamžite. Avšak vzhľadom na to, že rozpory medzi komunitami boli hlboko zakorenené, sa vplyv európskeho modelu na tento proces začal ukazovať až neskôr.

6.3.6. Dokonca ešte dnes, 35 rokov po pristúpení Severného Írska k EÚ, stoja v Belfaste tzv. „mierové múry“, ktoré oddeľujú katolícke a protestantské komunity. Väčšina detí chodí do „oddelených“ škôl a 90 % ľudí žije v „oddelených“ komunitách.

6.4. Finančný dosah

6.4.1. Program PEACE I mal na mierový proces výrazný finančný dosah vďaka svojmu **jedinečnému a inovatívnemu charakteru** – nič podobného sa v EÚ dovtedy nevyskúšalo. Na podporu mieru a zmierenia bolo vyčlenených 500 miliónov EUR (1995 – 1999), čo bola najväčšia dotácia vyhradená na tento konkrétny účel. Táto čiastka predstavovala 73 % celkovej investície. Zvyšok poskytli verejné orgány oboch krajín a mimovládny sektor.

6.4.2. Kľúčovým faktorom, ktorý prispel k pozitívnemu dosahu programu PEACE I bol **rozsiahly konzultačný proces**, z ktorého sa vychádzalo pri jeho vypracovaní. Organizovaná občianska spoločnosť, mimovládne organizácie, odbory a podniky sa cítili ako priamo zainteresovaní aktéri, pretože bol ocenený ich prínos k tomuto procesu. Do konzultačného procesu boli bezprostredne zapojení aj severoírski europoslanci. Program PEACE I mal širokú publicitu, vďaka ktorej bol v celej cieľovej oblasti dobre známy. Toto „uznanie“ si udržal až dodnes. Štatistiky dokazujú, že z programov PEACE profitovala takmer polovica obyvateľstva.

6.4.3. K úspechu programu tiež výrazne prispel originálny charakter **mechanizmov financovania**. **Sprostredkovateľské financujúce subjekty** veľmi dômyselným spôsobom preniesli zodpovednosť na najnižšiu úroveň a zároveň prispeli k vytváraniu kapacít. **Oblastné partnerstvá**, do ktorých sa zapojili zástupcovia podnikov, poľnohospodárov, dobrovoľníckych a komunitných sektorov, ako aj odbory a volení členovia miestnej samosprávy boli v Severnom Írsku novinkou. **Tento partnerský prístup** k prijímaniu rozhodnutí bol v rámci mierotvorného procesu rovnako dôležitý ako samotné financovanie.

6.4.4. Všeobecne sa vie, že spomínaný postup „**zdola nahor**“ uľahčil prístup k finančnej pomoci pre ľudí žijúcich na okraji spoločnosti a hospodárskeho života. Zameral sa najmä na skupiny, ktorým sa dovtedy nedostávalo žiadnej alebo len veľmi malej podpory, ako sú napríklad **obete a bývalí väzni**, a zvýšila sa finančná pomoc pre ďalšie skupiny, vrátane organizácií **zastrešujúcich viaceré komunity a presahujúcich hranice**, ako aj **združení žien a mládeže**.

6.4.5. Tieto programy mali väčší **finančný dosah** ako predchádzajúca finančná pomoc EÚ, pretože boli zaručené ako „**dodatočná**“ pomoc. Stali sa cennejšími a známejšími, pretože boli poskytnuté „**nad rámec**“ vládnych dotácií určených pre tento región. Často sa spomína, že ostatné programy štruktúrnych fondov EÚ nedosiahli takýto účinok.

6.4.6. Presmerovanie orientácie týchto programov malo tiež určitý dosah. „**Sociálna integrácia**“ bola hlavným cieľom programu PEACE I a na „**hospodársku obnovu**“ bolo vyčlenených najviac prostriedkov v rámci programu PEACE II. V rámci programu PEACE III sa pozornosť presmerovala na „**zmierenie**“, ktoré sa považuje za najlepší spôsob riešenia pretrvávajúcich problémov týkajúcich sa sektárskych rozporov.

6.4.7. Zodpovednosť za PEACE II/III prevzal novovytvorený cezhraničný **Špecializovaný úrad pre programy EÚ (Special EU Programmes Body – SEUPB)**. K jeho činnosti prispievajú monitorovacie výbory zastupujúce záujmy verejného, odborového a súkromného sektora v Severnom Írsku a pohraničných grófstvach. Existujú názory, že v dôsledku tejto zmeny sa znížila miera zapojenia na najnižšej úrovni, ale iní oceňujú SEUPB ako „spoločné kontaktné miesto“ pre všetky aspekty programu EU PEACE a cezhraničnej finančnej pomoci.

6.4.8. **Medzinárodný fond pre Írsko** mal tiež významný dosah na mierový proces, rovnako pokiaľ ide o jednotlivé projekty ako aj o jeho zloženie. V MFI spolupracujú predstavitelia darcovských krajín a táto jedinečná forma partnerstva, najmä medzi EÚ a USA by mohla byť cenným príkladom osvedčených postupov, ktoré by sa dali využiť v iných konfliktných oblastiach.

6.4.9. Program **INTERREG** sa síce uplatňuje v rámci celej EÚ, pre írsky ostrov však boli mimoriadne hodnotné jeho špecifické dôsledky z hľadiska mierového procesu. INTERREG sa uplatňoval súběžne s cezhraničnými projektmi programov PEACE a v rámci neho sa veľa prostriedkov investovalo do cezhraničnej infraštruktúry, ako aj do sociálno-ekonomických programov, čím sa podnietila spolupráca medzi komunitami, ktoré žili odvrátene jedna od druhej.

6.4.10. Ďalšie iniciatívy EÚ ako **URBAN, EQUAL** a **LEADER** mali, a naďalej majú, menej priamy, ale takisto dôležitý vplyv na mierový proces Severného Írska.

6.5. Dosah na cezhraničnú spoluprácu

6.5.1. Po rozdelení ostrova v roku 1921 sa jurisdikcie oboch častí vyvíjali oddelene a odlišnými smermi. Dosah tohto izolovaného vývoja bol zrejmy už pred vypuknutím nepokojov a počas 35 rokov plných násillia sa len zhoršil. Cezhraničná interakcia bola obmedzená vzhľadom na nebezpečenstvo a problémy, a cezhraničný obchod bol najslabší spomedzi všetkých vnútorných hraníc EÚ.

6.5.2. Politické opatrenia EÚ stimulovali a uľahčili zmenu orientácie uplatňovaného modelu cezhraničnej spolupráce. Túto zmenu urýchlila skutočnosť, že Írsko aj Spojené kráľovstvo boli členmi Európskeho spoločenstva. V hospodárskej sfére mal mimoriadny význam prístup **jednotného trhu** „zhora nadol“, zatiaľ čo v spoločenskej a kultúrnej oblasti zohral úlohu katalyzátora prístup „zdola nahor“ uplatňovaný prostredníctvom programov PEACE, do ktorých bolo zahrnutých šesť južných pohraničných grófstiev a ktoré podnietili dovtedy nepredstaviteľnú cezhraničnú interakciu.

6.5.3. Spoločnými cieľmi sa stali intenzívnejší obchod, spoločenské kontakty a užšia spolupráca medzi vládami. Základným kameňom Veľkonočnej Belfastskej dohody bolo vytvorenie **Ministerskej rady Sever-Juh** a **cezhraničných úradov**. Tieto spoločne financované inštitúcie nemajú v EÚ obdobu. Navyše myšlienka „ostrovneho hospodárstva“ sa už prestala považovať za radikálnu koncepciu a väčšina ju už akceptuje ako prirodzenú, užitočnú a prospešnú.

6.5.4. Snahy o zintenzívnenie cezhraničnej spolupráce často viedli **sociálni partneri**. Svojou priekopníckou prácou primáli rozhodujúcich činiteľov severnej a južnej časti ostrova k spolupráci pri podporovaní vzájomného porozumenia, uznania a dôvery. Výsledná partnerská spolupráca sa uplatňuje v mnohých oblastiach, ale najviac sa prejavuje v hospodárstve, zdravotníctve a školstve.

6.5.5. Medzi početné úspechy tohto úsillia patrí sedemročný Program rozvoja obchodu a podnikania medzi dvoma podnikateľskými zoskupeniami **Sever a Juh (CBI-IBEC)**, ktorý financuje MFI, PEACE a INTERREG. V rámci tohto programu sa už uskutočnilo viac ako 300 stretnutí nákupcov a dodávateľov. Objem obchodu sa za toto obdobie (1991 – 1997) zdvojnásobil a prevyšil 2 miliardy GBP.

6.5.6. Mimoriadne cenným prínosom bolo aj úsillie odborového hnutia zamerané na podporu cezhraničných prepojení, ako aj väzieb medzi komunitami. **Írsky kongres odborových zväzov** (Irish Congress of Trade Unions – ICTU) je celoírskym orgánom, ktorý počas nepokojov vytrvalo presadzoval lepšie vzťahy medzi komunitami. Samotný kongres nežiadal pre svoju činnosť žiadnu finančnú pomoc, avšak niektoré subjekty prepojené na odborové zväzy čerpali podporu zo strany EÚ.

6.5.7. Vzhľadom na to, že len šesť južných pohraničných grófstiev malo priamy nárok na získanie prostriedkov z programu PEACE, bol jeho cezhraničný dosah obmedzený, hlavne pokiaľ ide o rozvoj podnikania, pretože v tomto čase sa lokality s najväčším potenciálom nachádzali mimo južnej oblasti s týmto nárokom.

6.5.8. Cezhraničná spolupráca postupne nadobudla úplne nový, výrazne širší a hlbší rozmer. Väčšinu fyzických, daňových, technických a bezpečnostných prekážok sa podarilo odstrániť a to umožnilo a podporilo nebyvalý objem cezhraničného obchodu, interakcie a spolupráce. Potrebné však bolo naďalej sa usilovať o preklopenie zakorenených kultúrnych a spoločenských bariér.

6.5.9. Metódy, ktoré EÚ využíva na podporovanie mieru a zmierenia na hospodárskej a spoločenskej úrovni medzi komunitami poskytujú unikátny, dobre vypracovaný a stále viac sa osvedčujúci regionálny model pre uplatňovanie jej jedinečnej filozofie, metodológie a odborných poznatkov.

6.6. Dosah na hospodársky rozvoj

6.6.1. Tým, že sa EÚ podieľala na procese budovania mieru, prispela k urýchleniu hospodárskeho rozvoja v Severnom Írsku a pohraničných grófstvach. Vo viacerých hodnoteniach *ex post* sa ukázalo, že programy PEACE I a II mali na hospodársky rozvoj priamy dosah. Hlavným nepriamym účinkom bola skutočnosť, že úloha EÚ v podporovaní politického pokroku a budovania mieru umožnila oveľa rýchlejší spoločenský a hospodársky rozvoj.

6.6.2. Programy PEACE, MFI a INTERREG spolu vytvorili trvalo udržateľnú zamestnanosť a priniesli zlepšenia v oblasti životného prostredia a infraštruktúry, najmä v oblastiach postihnutých konfliktom. Priniesli tiež rozvoj a podnikateľské schopnosti medzi marginalizované skupiny a komunity a za posledné desaťročie výrazne prispeli k rýchlemu rastu v cezhraničnom obchode.

6.6.3. Čo sa týka kvality tohto dosahu, všeobecne prevláda názor, že tieto programy významne prispeli k vytvoreniu mierovej a stabilnej spoločnosti. Toto sa vo veľkej miere dosiahlo budovaním kapacít v celej komunite a v dobrovoľníckych sektoroch zameraných na proces zmierenia.

6.6.4. „Sociálne partnerstvo“ je jedným z hlavných pilierov činnosti EÚ a tieto dôležité aspekty prístupu EÚ k mieru a zmiereniu pomáhajú stimulovať a podporovať nové spôsoby interakcie hospodárskych a politických záujmov v záujme celej spoločnosti.

6.6.5. Prínos EÚ prispel k vytvoreniu strategickej vízie pre hospodárstvo vyrovnávajúce sa s následkami konfliktu. Tomuto regiónu sa do budúcnosti naskytuje veľa nových a zaujímavých príležitostí, na ktoré sa môže zamerať prostredníctvom užšej spolupráce v rámci EÚ v oblastiach ako sú výskum, inovácie

a výmena poznatkov, ktoré odporúča nová pracovná skupina Európskej komisie, alebo pokiaľ ide o rozvíjanie obchodných vzťahov s eurozónou.

6.7. Dosah na sociálnu integráciu

6.7.1. Sociálna integrácia je aj naďalej hlavným a zastrešujúcim princípom prístupu EÚ k budovaniu mieru a potvrdzuje, že program PEACE pomohol skupinám, na ktoré sa v minulosti pozabudlo alebo ktorým sa poskytovala len minimálna podpora. Tento program podporil integráciu etnických menšín, dôveru a budovanie kapacít, posilnenie postavenia občianskej spoločnosti na miestnej úrovni a zapojenie všetkých pôvodne vylúčených skupín.

6.7.2. Do projektu sa zapojila viac než polovica obyvateľstva, čím sa programu PEACE podarilo priblížiť EÚ občanom spôsobom, ktorý nemal v miere zaangažovanosti na najnižšej úrovni obdobu. Ľuďom, ktorí sa ako dobrovoľníci snažili presadiť zmenu vo svojej komunite bol poskytnutý dohľad, podpora a pomoc. Toto uznanie slúžilo ako cenný nástroj na zvyšovanie dôvery.

6.7.3. V rámci programu PEACE sa využili inovatívne metódy financovania, ako napríklad sprostredkovateľské financujúce subjekty a oblasť partnerstvá, z ktorých vznikli miestne strategické partnerstvá (LSP), zamerané na najnižšiu úroveň a lokality, ktoré ostatné iniciatívy nepokryli. Prenesenie právomocí v oblasti prijímania finančných rozhodnutí na tieto miestne organizácie napomohlo budovaniu kapacít a zabezpečilo zapojenie najnižšej úrovne do vypracúvania a implementácie programov.

6.7.4. Jedinečný charakter prístupu EÚ sa prejavil tiež v spôsobe, akým sa v programoch PEACE využil Európsky model sociálneho partnerstva. Zástupcovia podnikov, odborov a sektoru dobrovoľníkov, ako aj predstavitelia „iných záujmov“ boli zapojení do konzultácií a podieľali sa na celom procese. Hoci tento princíp zostáva naďalej ústrednou myšlienkou celého úsilia, mnohé z pôvodných partnerských štruktúr sa však medzičasom rozpadli. Táto skutočnosť je znepokojujúca, pretože zblížovanie sociálnych partnerov s politikmi pri prijímaní rozhodnutí bolo neoddeliteľnou súčasťou mierového procesu.

6.7.5. Je známe, že mnoho ľudí žijúcich v najviac rozdelených a znevýhodnených oblastiach profitovalo z finančnej pomoci poskytnutej v rámci EU PEACE, INTERREG a MFI a z konzultácií vyplýva, že veľká časť obyvateľstva si vysoko cení úlohu, ktorú v tejto súvislosti zohrala EÚ.

6.8. Dosah na mier a zmierenie

6.8.1. Pokiaľ ide o **budovanie mieru**, zapojenie EÚ pomohlo udržať mierový proces pri živote a zachovať smerovanie k politickej stabilite. Obom komunitám tiež pomohlo stotožniť sa s mierovým procesom v časoch politickej neistoty. Informácie, ktoré EHSV zozbieral v rámci konzultácií s dotknutými stranami vedú jednoznačne k záveru, že EÚ a jej programy finančnej pomoci prispeli k dosiahnutiu mieru, ktorý dnes v tomto regióne vládne.

6.8.2. Pokiaľ ide o dlhodobější proces **zmierenia komunít**, je naporúdzí veľa príkladov pozitívneho vplyvu kontaktov rozvíjaných „zdola nahor“, ako aj spolupráce na miestnej úrovni medzi komunitami a na oboch stranách hraníc. Programy PEACE a MFI značne prispeli k vzájomnému zblížovaniu rôznych vrstiev komunity. Hoci tieto kontakty podporili vzájomné porozumenie a dôveru v určitých oblastiach, ich dosah nie je dostatočne silný na to, aby zabránil podozrievaniu a nedôvere, ktoré naďalej prevládajú v iných sférach.

6.8.3. Preto sa všeobecne podporuje myšlienka, aby sa prijalo rozhodnutie, prostredníctvom ktorého by sa programy finančnej pomoci EÚ viac zamerali na zmierenie komunít. Malo by sa tým pomôcť komunitám pri vytváraní atmosféry, v ktorej sa obyvatelia obklopení múrmi budú cítiť sebaistí, schopní rozvíjať nekonfliktné vzťahy s ostatnými a v ktorej sa budú cítiť dostatočne bezpečne na to, aby boli ochotní žiť bez týchto múrov, ktoré ich izolujú. K tomuto rozhodnutiu však

musia dospieť sami. Podpora pri zvyšovaní pocitu sebaistoty v oblastiach s „rovnakou identitou“ sa ukázala ako efektívny spôsob na dosiahnutie tohto cieľa. Nevýhodou tohto prístupu však môže byť to, že jednotlivé skupiny sa v dôsledku zameriavania na seba môžu ešte viac odcudziť ostatným. Niektoré komunity sú pripravené na čerpanie finančnej pomoci viac ako iné, čo môže u rôznych zložiek spoločnosti tiež viesť k pocitu nerovnakého zaobchádzania.

6.8.4. Snahy o priblíženie sa k „participatívnej spoločnosti“ sa tiež naplnili len v obmedzenej miere. V nedávno publikovanej správe sa upozorňuje na vysoké náklady spojené so segregáciou, ktoré vznikajú hlavne kvôli duplicitě služieb poskytovaných osobitne katolíckej a protestantskej komunite. Segregácia verejných služieb jedine v záujme zohľadnenia obáv a neistoty jednotlivých komunít zbytočne odčerpáva verejné prostriedky v oblastiach ako sú bývanie, zdravotníctvo, voľnočasové a športové aktivity. Čo sa týka vzdelávania, len 6 % detí navštevuje školy s integrovaným katolícko-protestantským prístupom.

6.8.5. Stabilita a prosperita predstavujú navzájom sa posilňujúce princípy. Programy finančnej pomoci EÚ prispeli k riešeniu spoločenských a hospodárskych podmienok, ktoré boli dôsledkami konfliktu, ale zároveň prispeli k jeho vyostreniu. EÚ však nikdy nebola v pozícii na to, aby mohla vyriešiť hlboko zakorenené politické a ústavné príčiny celého konfliktu. V tejto súvislosti môže pôsobiť jedine ako sprostredkovateľ a príklad hodný nasledovania.

V Bruseli 23. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

448. PLENÁRNE ZASADNUTIE V DŇOCH 21., 22. A 23. OKTÓBRA 2008

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o zjednodušení podmienok pre transfery výrobkov na účely obrany v rámci Spoločenstva“

KOM(2007) 765 v konečnom znení – 2007/0279 (COD)

(2009/C 100/17)

Rada sa 29. januára 2008 rozhodla podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o zjednodušení podmienok pre transfery výrobkov na účely obrany v rámci Spoločenstva“

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená prípravou návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 1. októbra 2008. Spravodajcom bol pán OPRAN.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 448. plenárnom zasadnutí 21., 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 23. októbra) prijal 39 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 16 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1. Zaručenie bezpečnosti predstavuje pre každú vládu jeden z hlavných záväzkov. V súvislosti s európskym priestorom možno uviesť, že žiadny členský štát si nemôže zaručiť bezpečnosť sám a je nevyhnutné spoločné úsilie na zabezpečenie primeranej kontroly toku vojenského materiálu, alebo obranných zariadení vo všeobecnosti.

1.2. Výbor preto považuje za vhodné riešenie spoločný európsky bezpečnostný rámec, na rozdiel od udržiavania obmedzení v rámci Spoločenstva so všetkými nepriaznivými dôsledkami. Prirodzene, že by sme mali zohľadniť, že súčasná spoločná zahraničná a bezpečnostná politika (SZBP) a európska bezpečnostná a obranná politika (EBOP – hlava V Zmluvy o EÚ) sú medzivládnej povahy, keďže iniciatíva Komisie uľahčiť transfery v rámci Spoločenstva sa realizuje podľa prvého piliera Spoločenstva (ako súčasť legislatívy v oblasti vnútorného trhu).

1.3. Vnímanie prekážok transferu

1.3.1. Odvetvie považuje súčasný legislatívny rámec za nevhodný, s vysokým administratívnym zaťažením.

1.3.2. Pri protestoch proti prekážkam v oblasti transferov má odvetvie globálnejšiu víziu ako len pohľad na transfery v rámci Spoločenstva. Globalizácia je faktom aj v oblasti výroby obranných zariadení, pretože len málo komplexných systémov je naďalej 100 % európskych a všetky obsahujú aspoň niekoľko súčastí nepochádzajúcich z EÚ.

1.3.3. Napriek globálnejšej vízii považuje odvetvie iniciatívu, ktorú vyvinula Komisia, za dôležitý krok vpred a vo všeobecnosti ju podporuje.

1.4. Vplyv na náklady

1.4.1. Presne vypočítať náklady spojené s prekážkami pre transfery v rámci Spoločenstva je veľmi zložité, keďže len málo týchto nákladov sa zverejňuje, a keďže väčšinu z nich predstavujú náklady na to, že „veci sa nerobia správne“ prípadne „vôbec sa nerobia“⁽¹⁾. V roku 2003 boli celkové ročné náklady

⁽¹⁾ Vo svojej štúdii „A single European market for defence equipment: organisation and collaboration“ (Jednotný európsky trh s obrannými zariadeniami: usporiadanie a spolupráca) profesor Keith Hartley predstavil štyri „scenáre liberalizácie“, ktoré by zabezpečili významné ročné úspory od 3,8 až do 7,8 miliárd EUR ročne.

spojené s prekážkami pre transfery v rámci Spoločenstva odhadnuté na vyše 3,16 miliárd EUR, v takomto pomere (zdroj: štúdiá UNISYS):

— nepriame náklady: 2,73 miliárd EUR

— priame náklady: 0,43 miliárd EUR.

1.4.2. Náklady sú vo všeobecnosti rozdelené takto:

a) priame náklady – štrukturálne a procedurálne náklady vyplývajúce z realizácie samotného postupu pri udeľovaní licencií,

b) nepriame náklady⁽¹⁾ – Tieto nepriame náklady vyplývajú konkrétne z neoptimálnej organizácie odvetvia (napr. prekážky pri subdodávateľských zmluvách) a neoptimálnej nákupnej praxe členských štátov (napr. vytváranie nadmerných zásob, aby sa zohľadnil dlhý postup pri udeľovaní licencií v dodávateľskom členskom štáte)

1.5. Výbor považuje za prioritu, aby členské štáty prijali spoločný súbor nástrojov na riadenie transferov v rámci EÚ. V súvislosti s rozsahom pôsobnosti navrhovanej smernice spoločný vojenský zoznam, ktorý by mal byť pravidelne aktualizovaný, už obsahuje spoločné pravidlá.

1.6. Výbor podporuje návrh Komisie, ktorý žiada členské štáty, aby zaviedli možnosť globálneho a všeobecného udeľovania licencií a vydávali aspoň dve všeobecné licencie:

1.6.1. Všeobecnú licenciu vzťahujúcu sa na vojenské zariadenia (a náhradné dielce a údržbu) pre všetky ozbrojené sily členských štátov.

1.6.2. Všeobecnú licenciu vzťahujúcu sa na transfery súčastí pre certifikované spoločnosti⁽²⁾.

1.7. Výbor sa domnieva, že smernica by mala poskytovať dostatočné záruky na zvýšenie vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi pri účinnej kontrole vývozu. Zároveň sa zachová úplná diskretnosť členských štátov pri vývoze mimo EÚ, ktorý

⁽¹⁾ Dôležitý prvok vysvetľujúci nepriame náklady je nedostatočná istota dodávok pre členské štáty, ktoré pochádzajú od dodávateľa so sídlom v inom členskom štáte.

⁽²⁾ V návrhu Komisie je certifikácia spojená s prijatím produktov podľa všeobecného udeľovania licencií a nie s globálnym udeľovaním licencií. Certifikované spoločnosti môžu však samozrejme nakúpiť niektoré špecifické obranné súčasti podľa globálnych licencií (súčastí, na ktoré sa nevzťahujú štátne všeobecné licencie).

uskutočňujú spoločnosti pôsobiace na ich území a smernicu bude dopĺňať koordinácia v rámci fóra Rady pre vývoz konvenčných zbraní (COARM).

1.8. Navrhovaná smernica zdôrazňuje, že príjemca nesmie následne vyvážať výrobky na účely obrany do tretej krajiny a porušiť tým možné vývozné obmedzenia zo strany dodávateľského členského štátu, ktoré sú súčasťou transferových licencií.

1.9. Avšak po začlenení súčastí do výrobku tak, že sa zabezpečí, že ako začlenená súčasť nemôžu byť neskôr transferované, by mali členské štáty upustiť od samostatných vývozných obmedzení.

1.10. Výbor sa domnieva, že hodnotenie vplyvov, ktoré je priložené k súčasnému návrhu, sa týka všetkých 27 členských štátov, a preto účinne dopĺňa štúdiu Unisys z roku 2005.

1.11. Výbor sa domnieva, že návrh smernice bude mať výrazný pozitívny vplyv na priemyselnú spoluprácu v Európe a na rozvoj konkurencieschopnosti európskeho obranného priemyslu a odporúča jej schválenie s výhradou pripomienok vyjadrených v tomto stanovisku.

2. Odporúčania a návrhy

2.1. Výbor je pevne presvedčený, že princípy navrhovanej Komisiou na zjednodušenie transferov výrobkov na účely obrany v rámci Spoločenstva prostredníctvom spoločných nástrojov pri udeľovaní licencií a na zabezpečenie vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi v otázke účinnej kontroly pri vývoze prinesú významný úžitok a značné zjednodušenie tohto zložitého odvetvia.

2.2. Výbor jednoznačne podporuje vyňatie vývozných politiky z oblasti pôsobnosti smernice. Mala by ostať v kompetencii členských štátov a naďalej byť predmetom medzinárodnej spolupráce, napr. v rámci Kódexu správania štátov Európskej únie pri vývoze zbraní.

2.3. Výbor zdôrazňuje, že navrhovaná smernica uchová zodpovednosť spoločností pri dodržiavaní možných vývozných obmedzení uvedených v transferovej licencií. V prípade vývozných obmedzení vydaných v inom členskom štáte, ktorý poskytuje súčasti, je za dodržiavanie týchto obmedzení zodpovedná spoločnosť, ktorá žiada o vývoznú licenciu. Táto spoločnosť má zabezpečiť dodržiavanie príslušných vývozných obmedzení, a tak zabezpečiť predloženie vývozných dokumentov v súlade so všetkými obmedzeniami štátnemu orgánu, ktorý vydáva konečnú vývoznú licenciu.

2.4. Pri oficiálnom postoji v otázke citlivých transferov z EÚ do tretích krajín ⁽¹⁾ výbor zastáva názor, že:

2.4.1. Ak sa transferová licencia netýka citlivých subsystémov alebo súčastí, ktoré majú byť začlenené do väčších systémov tak, aby nemohli byť neskôr transferované alebo vyvezené do tretej krajiny, malo by byť postačujúce, aby členské štáty od príjemcu požadovali vyhlásenie o začlenení namiesto stanovenia samostatných vývozných obmedzení.

2.4.2. Opätovný vývoz do tretej krajiny sa nesmie vykonať bez súhlasu dodávajúceho členského štátu.

2.4.3. Príjemca nesmie následne vyvážať výrobky na účely obrany do tretej krajiny a porušiť tým možné vývozné obmedzenia zo strany dodávateľského členského štátu, ktoré sú súčasťou transferových licencií.

2.4.4. Členské štáty by mali nielen nariadovať, ale aj pravidelne kontrolovať, či si dodávatelia v rámci členských štátov vedú podrobné záznamy o svojich transferoch.

2.4.5. Dodávatelia by mali niesť zodpovednosť za informovanie dotknutého členského štátu o mieste určenia v prípade, že je známe ešte pred transferom.

2.4.6. Mala by sa skrátiť lehota potrebná na udelenie licencií, aby sa dosiahol zodpovednejší postup udeľovania licencií.

2.4.7. Zároveň by mali mať orgány členských štátov dlhší prístup k evidencii dodávateľov, aby sa zabezpečil transparentnejší proces, a tiež disponovať dlhším obdobím na sledovanie prípadných porušení transponujúcich zákonov a nariadení členských štátov.

2.5. Výbor v tejto súvislosti navrhuje využiť už existujúce zdroje na štátnej úrovni. Národné orgány zodpovedné za vydávanie a spravovanie certifikátov už v súčasnosti monitorujú spoločnosti, ktoré pôsobia na trhu s obrannými zariadeniami a nachádzajú sa na ich území. Sú preto schopné uskutočňovať prieskumy a audit.

2.6. Výbor sa domnieva, že by sa mala dosiahnuť vysoká miera harmonizácie, aby sa získal maximálny úžitok z priemyselnej spolupráce a vytvorenia vnútorného trhu.

⁽¹⁾ „Tretia krajina“ je ktorákoľvek krajina, ktorá nie je členským štátom Európskej únie.

2.7. Výbor v tejto súvislosti zdôrazňuje, že navrhovaná smernica by mala zaviesť uprednostňovanie udeľovania všeobecných a globálnych licencií a obmedziť individuálne licencie na určené prípady, pri ktorých je to naďalej nevyhnutné.

2.8. Výbor považuje súčasný Spoločný zoznam vojenského materiálu Európskej únie (EU-CML) za spoločnú reč a mal by aj v budúcnosti byť základom pre riadenie transferov výrobkov na obranné účely v rámci EÚ.

2.9. S cieľom vyhnúť sa problémom pri výklade a implementácii sa výbor domnieva, že EU-CML by sa mal využívať a pravidelne každoročne aktualizovať s použitím všeobecných definícií o type zariadenia, na ktoré sa nové pravidlá budú vzťahovať, a tým uznávať EU-CML ako súčasný zoznam zbraní, streliva a vojenského materiálu, ako aj súvisiacich služieb a prác, vrátane hardvéru informačných technológií a určených softvérových aplikácií.

2.10. Výbor zároveň zdôrazňuje skutočnosť, že Komisia pri návrhu svojich iniciatív zohľadnila vplyv globalizácie na Európu, najmä na obranný priemysel s hlavným cieľom posilniť obrannú schopnosť Európy.

2.11. Výbor jednoznačne odporúča Komisii, aby podľa zmluvy sledovala porušenia v konkrétnej oblasti, ktorá je predmetom smernice s využitím odborných schopností medzinárodného výboru expertov, ktorý sa má okrem iného sformovať na tento účel.

2.12. V súvislosti s návrhom štúdie Unisys zriadiť centrálnu databázu transferov v rámci Spoločenstva sa výbor domnieva, že táto myšlienka nie je v súlade so súčasnou praxou a mala by sa zavrhnúť.

2.13. Výbor sa domnieva, že transparentnosť medzi členskými štátmi EÚ by mala zahŕňať aj výmenu informácií medzi príslušnými orgánmi o predaji produktov alebo transferoch technológií v rámci EÚ, aby sa tak zabránilo možnému neplneniu povinností, diskriminácii a/alebo korupcii.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. Národné predpisy a procesy:

3.1.1. Legislatíva členských štátov definuje dva typy tovarov: „vojenský“ a „dvojakého použitia“, ktoré sú najčastejšie licencované dvoma rôznymi orgánmi, keďže tovar dvojakého použitia a vojenský tovar by nemali byť posudzované spolu.

3.1.2. Tovar dvojakeho použitia má civilné konečné použitie, ale je kontrolovaný, keďže môže byť použitý aj v niektorých vojenských aplikáciách, alebo najmä v citlivých nevojenských aplikáciách (napr. bezpečnosť). Ich kontrola je riadená obchodnou politikou nariadenia Spoločenstva (1334/2000), ktoré stanovuje, že vývoz do tretích krajín musí byť predmetom individuálnych, globálnych alebo všeobecných licencií. Naopak, v súlade so zásadou vnútorného trhu o voľnom pohybe tovaru, nepodliehajú transfery položiek dvojakeho použitia v rámci EÚ udeľovaniu licencií okrem najcitlivejších položiek, ako napr. jadrových.

3.1.3. Obranné položky majú vojenské konečné použitie. V súčasnosti neexistuje žiadny rámec Spoločenstva týkajúci sa ich obehu na vnútornom trhu a ich transferu v rámci EÚ bránia odlišné národné právne predpisy a nesúrodé požiadavky pri udeľovaní licencií. Len niekoľko členských štátov uplatňuje globálne udeľovanie licencií a len jeden bez problémov uplatňuje všeobecné licencie. Väčšina transferov v rámci EÚ je naďalej limitovaná individuálnymi licenciami a spoločnosti s dodávateľskými reťazcami pokrývajúcimi niekoľko členských štátov nemôžu tieto reťazce optimalizovať kvôli rôznorodým systémom udeľovania licencií v dodávateľských členských štátoch.

3.1.4. Všetky členské štáty majú spoločný názor, pokiaľ ide o nariadenie o dvojakom použití, ktoré je právne záväzné a je súčasťou prvého piliera EÚ ⁽¹⁾.

3.1.5. Pri vojenskom tovare členské štáty schválili a odvolávajú sa na rozličné zoznamy streliva, ako aj na Spoločný zoznam vojenského materiálu EÚ vydaný Radou používaný v rámci Kódexu správania štátov EÚ pri vývoze zbraní. Mnohé členské štáty sa v národných predpisoch odvolávajú na tieto zoznamy, zatiaľ čo iné používajú vlastné zoznamy ⁽²⁾.

3.1.6. Prostredníctvom vytvorenia rámcovej dohody (známej tiež ako „spoločné vyhlásenie“) šesť krajín ⁽³⁾, ktoré sú v Európe najväčšími výrobcami zbraní stanovili pravidlá spolupráce pri transferoch a vývoze pre programy spolupráce, ktoré nie sú súčasťou rámca EÚ.

3.1.7. Iniciatíva Komisie sa preto obmedzuje na transfery v rámci Spoločenstva, zatiaľ čo vývoz do tretích krajín bude naďalej predmetom existujúcich systémov vývozných licencií.

⁽¹⁾ Nariadenie Rady (ES) č. 1334/2000 z 22. júna 2000 stanovujúce režim spoločenstva na kontrolu exportov položiek a technológií s dvojakým použitím.

⁽²⁾ Európska únia 1998, „Kódex EÚ o vývoze zbraní“, 25. mája – <http://ue.eu.int/Newsroom/>

⁽³⁾ Francúzsko, Veľká Británia, Nemecko, Španielsko, Taliansko, Švédsko.

4. Hrozby a prekážky

4.1. Z hľadiska platného práva bude potrebné riešiť tieto aspekty:

4.1.1. rôznorodosť legislatívy

4.1.2. rozdiely medzi právnymi predpismi na národnej úrovni.

4.2. Z hľadiska kompetentného orgánu si vyžadujú pozornosť tieto otázky:

4.2.1. rozmanitosť orgánov kompetentných na vybavenie žiadostí o licencie v prípade transferov v rámci Spoločenstva (11 rozličných typov postupov, v závislosti od krajiny).

4.2.2. V niektorých krajinách (Maďarsko, Poľsko, Írsko, Francúzsko, Švajčiarsko, Česko, Portugalsko) musí mať vývozca ďalšie licencie/povolania, aby mohol žiadať o licenciu na vývoz/-dovoz/transzit.

4.2.3. Pokiaľ ide o často praktizovanú zásadu „primeranej návratnosti“ (alebo kompenzácie), členské štáty ju často uplatňujú z priemyselných dôvodov alebo dôvodov zamestnanosti, ale tiež preto, že sčasti ako dôsledok súčasnej praxe pri transferoch v rámci Spoločenstva nemajú žiadnu skutočnú záruku dodávky od partnerov z EÚ (z toho pramení uprednostňovanie domácich výrobkov, ktoré nie sú podmienené transferovými licenciami iného členského štátu).

5. Opatrenia na odstránenie prekážok pri transferoch v rámci Spoločenstva

5.1. Pri transferoch musí byť každé zlepšenie obranného trhu EÚ pripravené na základe viacerých kľúčových priorít:

5.1.1. Bezpečnosť: zjednodušenie transferov a vzájomná dôvera idú ruka v ruke. Faktom je, že v súčasnej situácii táto dôvera nie je v Európe rovnaká. Zjednodušenie transferov musí byť spojené s opatreniami na budovanie dôvery. Boj proti terorizmu a nešírenie zbraní hromadného ničenia je prioritou pre všetky štáty EÚ. Zahŕňa to posilnenie kontroly šírenia zbraní do tretích krajín so zabezpečením dodržiavania vývozných obmedzení stanovených členskými štátmi v súlade s touto politikou.

5.1.2. Jednoduchšie udeľovanie licencií: licencie dokazujú konkrétnu zodpovednosť členského štátu pri obchodovaní so zbraňami. Navyše, licencie pomáhajú pri stanovení možných obmedzení týkajúcich sa konečného použitia a konečného cieľa týchto výrobkov. Nakoľko by mali členské štáty naďalej niest zodpovednosť, mali by sa naďalej uplatňovať aj národné licencie. Zjednodušenie by preto malo vychádzať z ich zjednodušenia a harmonizácie, čo by prinieslo plánovateľnosť pre priemysel. Pomohlo by to konsolidácii európskej priemyselnej a technologickej základne odvetvia obrany, pričom by sa uplatňovali rovnaké pravidlá a najmä malým a stredným podnikom by sa uľahčilo získanie prístupu na celoeurópsky trh príležitostí a partnerstva.

5.1.3. Harmonizácia právnych záväzkov: okrem transferových postupov pri výrobkoch na účely obrany by mala zahŕňať právne záväzky spoločností tohto odvetvia. Musí preto pokračovať harmonizácia v oblasti európskeho trhu s obrannými zariadeniami (napr. vytvoriť spoločný rámec na kontrolu aktív).

5.1.4. Budovanie mieru: všetky obchodné aktivity v tomto odvetví musia náležite zohľadňovať zásadu, že výrobky na účely obrany a na dvojaké použitie nemôžu ohrozovať alebo popierať propagovanie demokratických hodnôt a budovanie mieru, ktoré EU podporuje.

5.2. Nový systém v rámci Spoločenstva by mal mať pre vývoz dva dôsledky:

- Poskytne členským štátom príležitosť konzultácií v prípade vývozu ich výrobkov na účely obrany, pokiaľ nie sú začlenené ako súčasť zložitejšieho systému.
- Certifikácia bude podporovať aktívnu účasť podnikov na dodržiavaní rozhodnutí členských štátov týkajúcich sa vývozu, ktoré sú už koordinované v rámci kódexu a prinesie preto väčšiu bezpečnosť, pokiaľ ide o predchádzanie rizikám nelegálneho vývozu.

6. Záverečná poznámka

6.1. Výbor verí, že prostredníctvom oznámenia s názvom *Stratégia pre silnejší a konkurencieschopnejší európsky obranný priemysel a navrhovaných smerníc „o koordinácii postupov zadávania určitých verejných zákaziek na práce, verejných zákaziek na dodávku tovaru a verejných zákaziek na služby v oblastiach obrany a bezpečnosti“* a „o zjednodušení podmienok pre transfery výrobkov na účely obrany v rámci Spoločenstva“ Komisia vyvinula významnú iniciatívu na posilnenie európskeho trhu v oblasti obrany a bezpečnosti a vyzýva Európsky parlament a Radu, aby túto iniciatívu ďalej rozvíjali a zahrnuli ju do celkového prístupu, ktorý podporí európsku bezpečnostnú a obrannú politiku.

V Bruseli 23. októbra 2008

predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o koordinácii postupov zadávania určitých verejných zákaziek na práce, verejných zákaziek na dodávku tovaru a verejných zákaziek na služby v oblasti obrany a bezpečnosti“

KOM(2007) 766 v konečnom znení – 2007/0280 (COD)

(2009/C 100/18)

Rada sa 24. januára 2008 rozhodla podľa článku 47 ods. 2, článku 55 a článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o koordinácii postupov zadávania určitých verejných zákaziek na práce, verejných zákaziek na dodávku tovaru a verejných zákaziek na služby v oblasti obrany a bezpečnosti“

Odborná sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 1. októbra 2008. Spravodajcom bol pán OPRAN.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 448. plenárnom zasadnutí 21., 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 23. októbra) prijal 46 hlasmi za, pričom 5 členovia hlasovali proti a 2 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery

1.1. Široký dialóg medzi sociálnymi partnermi

1.1.1. Výbor s veľkým uspokojením konštatuje, že pri príprave návrhu tejto smernice aktívnu úlohu zohrali odborníci z členských štátov, zástupcovia obranného priemyslu, vrátane zúčastnených strán, a po prvýkrát aj vedúci predstavitelia sociálnych partnerov, ktorí boli zároveň úzko zapojení do prípravy dokumentu, ktorý Komisia prijala 5. decembra 2007. Mnohostranné a dvojstranné konzultácie so zástupcami organizovanej občianskej spoločnosti EÚ sa týkali všetkých hľadísk verejného obstarávania v rezorte obrany (dopyt, ponuka, regulačný rámec a výroby).

1.2. Obmedzenie uplatňovania článku 296

1.2.1. Výbor je pevne presvedčený⁽¹⁾, že riešenie Komisie, ktoré plne rešpektuje výsady členských štátov v oblasti obrany, inovatívnym spôsobom zabezpečuje na jednej strane dodržiavanie článku 296 Zmluvy o ES (v súvislosti s obranou) a článku 14 súčasnej smernice o verejnom obstarávaní (v súvislosti s bezpečnosťou), ktoré členským štátom udeľujú právo výnimky pre zákazky v týchto oblastiach, ak je to nevyhnutné pre ochranu ich základných bezpečnostných záujmov a na druhej strane dodržiavanie judikatúry Súdneho dvora a jeho výslovnej

žiadosti obmedziť výnimky z právnych predpisov Spoločenstva pre zákazky v rezorte obrany len na výnimočné prípady⁽²⁾.

1.2.2. Zámerom navrhovanej smernice o verejnom obstarávaní v oblasti obrany je obmedziť počet prípadov, v ktorých sa členské štáty dovolávajú článku 296, keďže súčasné pravidlá verejného obstarávania ES nie sú prispôsobené osobitiam spojeným so zbraňami, muníciou a vojenským materiálom.

1.2.3. Článok 296 zostane v platnosti, takže členské štáty budú mať stále možnosť sa naň odvolať, ak budú zákazky považovať za také citlivé či tajné, že na ochranu ich bezpečnostných záujmov nepostačia dokonca ani ustanovenia novej smernice. Medzi novou smernicou a článkom 296 teda existuje úzka väzba.

1.2.4. V záujme súladu medzi primárnymi (Zmluva o ES) a sekundárnymi (smernica) právnymi predpismi EÚ musia mať oba rovnakú oblasť pôsobnosti. Inak by vznikla právna neistota.

1.3. Súčasný zmätok, ktorý je spôsobený súbežnou existenciou dvoch platných zoznamov vojenského materiálu a ich ľubovoľným používaním obstarávateľmi z členských štátov a priemyslom sa má čo najskôr odstrániť – výberom spoločného zoznamu platného pre všetky postupy verejného obstarávania a obchodovania. Optimálne riešenie by mohlo vzniknúť prijatím a využívaním spoločného zoznamu vojenského materiálu pre celú oblasť pôsobnosti, na ktorú sa vzťahujú obe nové smernice navrhnuté Komisiiu. Momentálne sú k dispozícii tieto dve najdôležitejšie možnosti:

⁽¹⁾ V tomto stanovisku výbor vyjadruje svoju pozíciu a pripomína, že: 1) krajiny, ktoré predstavujú ústredné jadro hospodárskej, priemyselnej a technologickej spôsobilosti európskej obrany uprednostňujú zachovanie výnimky z hľadiska vnútroštátnej bezpečnosti podľa článku 296 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva; 2) uplatňovanie článku 296 Zmluvy o ES je obmedzené judikatúrou Európskeho súdneho dvora.

⁽²⁾ Udeľovanie verejných zákaziek v oblasti obrany a bezpečnosti v súčasnosti spadá do rozsahu pôsobnosti smernice 2004/18/ES, okrem výnimiek, ktoré vznikajú v situáciách, ktoré ustanovujú články 30, 45, 46, 55 a 296 Zmluvy o ES. Súdny dvor vo svojej judikatúre súdržne vyslovuje právne stanovisko, že uchýľovanie sa k výnimkám z právnych predpisov Spoločenstva vrátane výnimiek podľa článku 296 Zmluvy o ES sa má obmedziť na výnimočné a jasne definované prípady.

1.3.1. Prvá možnosť: pokračovať pri týchto činnostiach v používaní zoznamu z 15. apríla 1958 – najmä z dôvodu kontinuity, pretože je známy a ľahko dostupný užívateľom s predchádzajúcimi skúsenosťami; zároveň je však dobre známe, že súčasná verzia tohto zoznamu je príliš všeobecná a príliš široká, od svojho prijatia pred 50 rokmi nebola nikdy aktualizovaná a nepokrýva úplne nové technológie potrebné na vyrovnanie sa s veľmi reálnymi a zložitými hrozbami;

1.3.2. Druhá možnosť: začať používať spoločný zoznam vojenského materiálu Európskej únie, ktorý Rada schválila 19. marca 2007 a aktualizovala 10. marca 2008 a ktorý zahŕňa výzbroj, na ktorú sa vzťahuje Kódex správania Európskej únie pri vývoze zbraní schválený Radou 7. júla 2000; ten istý kódex sa bude používať aj s novou smernicou o transfere výrobkov obranného priemyslu v rámci Spoločenstva.

1.4. Článok 296: stále platný v osobitných prípadoch ⁽¹⁾

1.4.1. Výbor nie je presvedčený, že rozhodnutie Komisie neprevziať článok 14 súčasnej smernice o verejnom obstarávaní č. 18/2004 (tajné zákazky) do novej smernice a namiesto toho uviesť priamy odkaz na príslušné články Zmluvy o ES týkajúce sa verejnej bezpečnosti (najmä články 30 a 296) je správne. Môže totiž u obstarávateľov vyvolať zmätok vzhľadom na to, čo sa považuje za náležité a čo nie.

1.4.2. Keďže väčšina zákaziek na obstarávanie citlivých zariadení v oblasti obrany a bezpečnosti obsahuje aspoň nejaké tajné či dôverné informácie, Komisia sa rozhodla zahrnúť do novej smernice osobitné ustanovenia o bezpečnosti informácií. Výslovné vylúčenie všetkých „tajných zákaziek“ a všetkých zákaziek s „osobitnými bezpečnostnými opatreniami“ bez ich definovania by mohlo dramaticky obmedziť oblasť pôsobnosti novej smernice s veľkým rizikom, že takéto obmedzenie by zásadne zmenilo povahu návrhu.

1.4.3. Výbor na druhej strane akceptuje prístup Komisie k riešeniu tejto citlivej otázky, ktorý je založený na dvoch krokoch:

— tajné zákazky nemajú byť z oblasti pôsobnosti novej smernice vylúčené *per se*, ale ...

— v prípade potreby ich môžu vyňať členské štáty

a domnieva sa, že postup, ktorý navrhla Komisia nie je pre zapojené strany nerozumným riešením, no zároveň tiež odporúča zaradiť ako vhodnú zložku do smernice o verejnom obstarávaní v oblasti obrany aj primerané prvky článku 14 smernice o všeobecnom verejnom obstarávaní.

⁽¹⁾ Podľa Súdneho dvora je táto výnimka obmedzená na „výnimočné a jasne definované prípady“ a „nedovoľuje širší výklad“.

1.5. Právny rámec pre zadávanie verejných zákaziek

1.5.1. Podľa hodnotenia výboru nová smernica dokonale vyhovuje osobitostiam postupov zadávania verejných zákaziek (na práce, dodávku tovaru a služby) ⁽²⁾ v oblasti obrany a bezpečnosti, pretože:

1.5.1.1. zákazky týkajúce sa zbraní, munície a vojenského materiálu, ktoré boli zadané obstarávateľmi sú vylúčené z rozsahu pôsobnosti Dohody o vládnom obstarávaní uzavretej v rámci Svetovej obchodnej organizácie (WTO);

1.5.1.2. v každom členskom štáte existuje jediný zadávateľ – vláda ⁽³⁾;

1.5.1.3. existuje požiadavka, že musí byť zaručená dlhodobá bezpečnosť dodávok ⁽⁴⁾;

1.5.1.4. existuje potreba zabezpečiť na úrovni členských štátov vysokú úroveň slobody procesu obstarávania.

1.5.2. Pokiaľ ide o výskum a vývoj, výbor súhlasí, že trhové mechanizmy a verejné súťaže nemusia byť vždy realistické/zrealizovateľné, keďže časť týchto činností vykonávajú samotné členské štáty, ktoré často uzatvárajú dlhodobé vzťahy s výskumnými a technologickými zariadeniami a priemyslom s cieľom vyvinúť systémy potrebné pre ozbrojené sily.

— Tieto vzťahy môžu mať formu špirálovitého rozvoja alebo iných mechanizmov, ktorých cieľom je zabezpečiť kontinuitu a rast v procese vývoja.

— Výbor nie je presvedčený o tom, že súčasné znenie návrhu smernice tieto skutočnosti dostatočne odráža a obáva sa negatívnych účinkov na členské štáty i priemysel, ak by sa museli umelo prerušiť vzťahy medzi výskumom a vývojom a výrobným procesom.

⁽²⁾ Zákazku možno považovať za verejnú zákazku na práce len ak sa jej predmet osobitne týka vykonávania činností podľa oddielu 45 spoločného slovníka obstarávania.

⁽³⁾ S výnimkou nadobúdania zanedbateľných množstiev súkromnými bezpečnostnými spoločnosťami a miestnymi samosprávami.

⁽⁴⁾ Bezpečnosť dodávok: osobitné potreby členských štátov vzhľadom na bezpečnosť dodávok pre citlivé verejné zákazky v oblasti obrany a bezpečnosti sú odôvodnením osobitných ustanovení tak pokiaľ ide o zmluvné požiadavky ako aj o kritériá na výber uchádzačov.

1.6. Kúpa európskych výrobkov – individuálne rozhodnutie členských štátov

1.6.1. Pokiaľ ide o návrh na zrušenie zásady kupovať či uprednostňovať európske výrobky alebo doložky o reciprocite, výbor sa domnieva, že prístup Komisie je pre členské štáty prijateľný, s prihliadnutím na nasledujúce hľadiská:

1.6.1.1. smernica určí pravidlá obstarávania obranných zariadení, ale neurčí, ktoré zariadenia sa majú obstaráť. To je na rozhodnutí zákazníkov, čiže členských štátov;

1.6.1.2. rozhodnutie, či súťaž otvoriť aj pre dodávateľov mimo EÚ, v súlade s Dohodou o vládnom obstarávaní (GPA), zostáva výsadou jednotlivých členských štátov;

1.6.1.3. zadávatelia budú mať stále voľnosť pozvať výlučne spoločnosti z EÚ alebo zahrnúť aj firmy mimo EÚ.

1.6.2. Výbor sa na záver domnieva, že ustanovenie uprednostňovať európske výrobky nie je synonymom protekcionizmu, ale skôr potrebným krokom na „vyváženie“ medzinárodnej priemyselnej a technologickej spolupráce v oblasti obrany, najmä vo vzťahu k Spojeným štátom.

1.7. Obchodovanie s krajinami mimo EÚ

1.7.1. V súvislosti s obchodovaním s tretími krajinami v prípadoch výrobkov určených na obranu sa výbor domnieva, že nová smernica nezmení súčasný stav a predstavuje súdržné riešenie.

1.7.2. Odvetvie sa bude vo všeobecnosti naďalej riadiť pravidlami organizácie WTO, najmä Dohodou o vládnom obstarávaní.

1.8. Zriadenie európskeho trhu s obrannými zariadeniami (EDEM)

1.8.1. Výbor sa domnieva, že nová smernica predstavuje veľký krok smerom k založeniu túžobne očakávaného trhu s obrannými zariadeniami, pretože:

1.8.1.1. otvorenie vnútorného trhu pre výrobky určené na obranu zlepší konkurencieschopnosť trhu EDEM.

1.8.1.2. Výbor sa domnieva, že kľúčovým predpokladom pre úspešné založenie trhu EDEM je zaviesť transparentné a konkurencieschopné pravidlá obstarávania platné v celej Únii. Povedie to k väčšej otvorenosti trhov s výrobkami určenými na obranu medzi členskými štátmi, z čoho budú mať prospech všetci: ozbrojené sily, daňoví poplatníci aj priemysel.

1.9. Kompenzačná politika ⁽¹⁾

1.9.1. Komisia sa vyhlá konkrétnym a priamym návrhom týkajúcim sa kompenzácií, keďže sa domnieva, že sú neproduktívne a že narušajú trhové mechanizmy, hoci na druhej strane uznáva, že na túto otázku existujú rôzne názory.

1.9.2. Členské štáty a priemysel majú skutočne s týmto nástrojom rôzne skúsenosti a nemajú naň jednotný názor. Európska obranná agentúra v súčasnosti skúma spôsoby využívania tohto postupu, s cieľom urobiť z neho výhodu pre rozvoj európskej priemyselnej a technologickej základne rezortu obrany (EDTIB) kým sú kompenzácie k dispozícii, pričom zároveň uznáva, že vo fungujúcom trhu EDEM tento postup už nebude potrebný.

2. Odporúčania

2.1. Výbor dôrazne odporúča, aby sa všetky iniciatívy EÚ v oblasti obrany a bezpečnosti vykonávali na najvyššej politickej úrovni, ktorá zahŕňa: Európsku radu, Vysokého predstaviteľa pre spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku (SZBP) a riadiaci výbor Európskej obrannej iniciatívy – v ministerskom zložení (EDA – SBMF).

2.2. Výbor sa domnieva, že európske inštitúcie majú sústrediť svoju podporu na nasledujúce hlavné ciele obranného priemyslu:

2.2.1. udržať výkonnosť a konkurencieschopnosť európskej priemyselnej a technologickej základne rezortu obrany v globálnom kontexte, zaručiť včasné určenie najdôležitejších skutočných priemyselných a vojenských cieľov – tak pre veľké firmy ako aj pre malé a stredné podniky;

⁽¹⁾ Postup, ktorý vyžaduje, aby sa zahraničný predajca obranných zariadení v prípade dodávok, ktorých odhadovaná hodnota presahuje sumu stanovenú vládou krajiny zadávateľa, zaviazal k všeobecnej povinnosti zvýhodniť priemysel zadávajúcej krajiny. Táto povinnosť je vyjadrená ako minimálny percentuálny podiel pridanej hodnoty zadávajúcej krajiny v pomere k celkovej hodnote zákazky. Kompenzačné objednávky, ktoré predajca (kompenzujúci) predloží vnútroštátnemu priemyslu zadávajúcej krajiny, musia mať vysoký technologický štandard a musia vytvárať nový alebo ďalší tok činností pre miestne firmy, ktoré majú z kompenzácie výhody (kompenzovaný). Predajca má tento hospodársky záväzok splniť v riadne určenej a primeranej lehote a bude musieť zaplatiť pokutu za hospodárske záväzky, ktoré neboli v tejto lehote splnené. Výhody pre priemysel sa budú považovať za dosiahnuté po fakturácii objednávok kompenzovanými firmami v danej lehote.

2.2.2. zviditeľniť v medzinárodnom meradle hlavné programy tohto významného priemyselného odvetvia;

2.2.3. podporovať súčasné i budúce investície do rozvoja inovatívnych technológií;

2.2.4. zaručiť pracovné miesta v obrannom priemysle na úrovni EÚ, pretože udržanie ľudských zdrojov, t. j. profesionálnych skupín kvalifikovaných zamestnancov odvetvia, predstavuje hlavnú podmienku pre trvalo udržateľný rozvoj odvetvia a pre vývoj a zavádzanie najmodernejších technológií;

2.2.5. podporiť rozmach odvetvia vytvorením rovnakých podmienok hospodárskej súťaže pre všetky subjekty, v nemalej miere odstránením štátnych zásahov do činnosti podnikov;

2.2.6. podporovať iniciatívy Európskej obrannej agentúry, ktorá musí byť schopná zohrávať úlohu katalyzátora iniciatív prijatých jedným či viacerými členskými štátmi. Európska obranná agentúra môže pomôcť rozšíriť okruh členských štátov podieľajúcich sa na programoch, ako napríklad v prípade budúceho európskeho ťažkého dopravného vrtuľníka, nepilotovaných leteckých prostriedkov, softvérového taktického rádia, atď.

2.3. Výbor odporúča Európskej rade, Vysokému predstaviteľovi pre SZBP a výboru EDA – SBMF, aby vyhodnotili, vybrali a uverejnili konečné rozhodnutie o zozname obranných zariadení a výrobkov určených na obranu, ktorý majú používať všetci účastníci trhu EDEM a základne EDTIB z EÚ, pričom na výber sú nasledujúce možnosti:

2.3.1. naďalej používať zoznam z roku 1958, najmä z dôvodu kontinuity, hoci je príliš všeobecný a príliš široký a nebol od svojho prijatia pred 50 rokmi nikdy aktualizovaný;

2.3.2. nahradiť súčasný starý zoznam, ktorý sa stále používa, spoločným zoznamom vojenského materiálu Európskej únie, ktorý rada schválila 19. marca 2007 a aktualizovala 10. marca 2008 a ktorý zahŕňa výzbroj, na ktorú sa vzťahuje Kódex správania Európskej únie pri vývoze zbraní schválený Radou 7. júla 2000 – premenovaný na spoločný zoznam vojenského materiálu EÚ. Ten istý kódex EÚ už bol prijatý pre používanie s novou smernicou o transfere výrobkov obranného priemyslu v rámci Spoločenstva.

2.3.2.1. Výbor považuje za možné riešenie aj fúziu aktualizovaného zoznamu z roku 1958, ktorý určuje výzbroj a technológie podliehajúce výnimke, so spoločným zoznamom

vojenského materiálu EÚ, podľa vymedzenia v Kódexe správania Európskej únie pri vývoze zbraní.

2.3.3. Výbor sa domnieva, že hlavnou hybnou silou v odvetví má byť Európska obranná agentúra, ktorá má pôsobiť ako fórum pre medzivládnu diskusiu o budúcnosti obranného priemyslu, výskumu a vývoja v oblasti obrany a rozšírenia európskej priemyselnej a technologickej základne rezortu obrany.

2.3.4. Výbor zároveň uznáva právomoc Európskej komisie a významnú úlohu, ktorú zohráva v oblasti verejného obstarávania a pri budovaní a posilňovaní európskej priemyselnej a technologickej základne rezortu obrany a domnieva sa, že skúsenosti Európskej komisie budú užitočné pre jej úsilie týkajúce sa reštrukturalizácie a rozvoja obranného priemyslu členských štátov.

2.3.5. Výbor uznáva, že v procese rozvoja európskej politiky pre obranné zariadenia je dôležité prihliadať aj na záujmy a návrhy samotného obranného priemyslu. Výbor sa však napriek tomu domnieva, že činnosti Európskej obrannej agentúry možno výrazne zlepšiť prijatím oficiálneho, užšieho zapojenia predstaviteľov obranného priemyslu a mimovládnych expertov do činnosti riaditeľstiev Európskej obrannej agentúry. Títo predstavitelia a experti (z radov organizovanej občianskej spoločnosti) majú byť zastúpení v riadiacom výbore agentúry, v rámci režimu, ktorý je ešte potrebné vymedziť pokiaľ ide o ich postavenie, právo vystúpiť s prejavom, hlasovacie právo a podobne.

2.3.6. V súvislosti s uplatňovaním kódexu správania pri verejnom obstarávaní obranných zariadení výbor uznáva, že všetky členské štáty EÚ a európske členské štáty NATO majú mať možnosť zúčastňovať sa na programoch spolupráce, pokiaľ im to ich finančné, priemyselné a technologické schopnosti dovoľujú, a že treba venovať primeranú pozornosť aj záujmom malých a stredných štátov.

2.4. Pokiaľ ide o štatistické vyhodnocovanie a správne porovnanie, výbor sa domnieva, že Komisia by mala pravidelne predkladať priebežnú správu o pokroku vo vykonávaní smernice – štruktúrovanú podľa jednotlivých krajín ako aj na úrovni Spoločenstva.

2.5. Výbor sa domnieva, že navrhovaná smernica by sa mala rozšíriť na celý Európsky hospodársky priestor (EHP).

3. Všeobecné informácie

3.1. Súčasný stav

3.1.1. Mnoho členských štátov vo veľkej miere využíva článok 296 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva ⁽¹⁾ a článok 14 smernice o verejnom obstarávaní (2004/18/ES), pričom pri obstarávaní vojenských a bezpečnostných zariadení sa výnimka z pravidiel Európskeho spoločenstva používa takmer automaticky. Inými slovami: „*To, čo by malo byť výnimkou, je v skutočnosti často pravidlom.*“

3.1.2. V oblasti verejného obstarávania chýbajú európske právne predpisy, ktoré by náležite vyhovovali zadávaniu citlivých verejných zákaziek v oblasti obrany a bezpečnosti.

3.1.3. Používanie neharmonizovaných noriem bráni spolupráci v programoch výskumu a vývoja, obstarávania a výroby.

3.1.4. Na strane dopytu má 27 vnútroštátnych zákazníkov veľké ťažkosti s harmonizáciou vojenských požiadaviek a spájaním kúpnej sily do spoločných projektov obstarávania.

3.1.5. Na úrovni EÚ sa regulačný rámec, ktorý vo všetkých príslušných oblastiach (vývoz, transfer, obstarávanie atď.) obsahuje 27 rôznych súborov vnútroštátnych predpisov a postupov, stáva hlavnou prekážkou tak hospodárskej súťaže ako aj spolupráce a vytvára značné dodatočné náklady ⁽²⁾.

3.1.6. Vytvorenie trhu EDEM je kľúčovým činiteľom pre podporu cieľov európskej bezpečnostnej a obrannej politiky.

3.2. Zbližovanie obrany a bezpečnosti

3.2.1. Výbor víta iniciatívu Komisie zahrnúť do oblasti pôsobnosti novej smernice zadávanie citlivých zákaziek v oblasti nevojenskej bezpečnosti, vzhľadom na to, že:

3.2.1.1. v dnešnom strategickom prostredí sa hrozby stávajú nadnárodnými a asymetrickými ⁽³⁾; deliaca čiara medzi vojenskou a nevojenskou, vnútornou a vonkajšou bezpečnosťou je čoraz nejasnejšia a vyžaduje si jednotnú reakciu;

⁽¹⁾ Znenie článku 296 Zmluvy o založení ES je nasledovné – citát: „1. Ustanovenia tejto zmluvy nebránia použitiu nasledujúcich pravidiel: a) žiaden členský štát nie je povinný poskytovať informácie, ktorých sprístupnenie odporuje podľa jeho názoru základným záujmom jeho bezpečnosti, b) každý členský štát môže prijať opatrenia, ktoré pokladá za nevyhnutné na ochranu základných záujmov vlastnej bezpečnosti a ktoré sú späté s výrobou zbraní, munície a bojového materiálu alebo obchodu s nimi; tieto opatrenia nesmú nepriaznivo ovplyvniť podmienky hospodárskej súťaže na spoločnom trhu výrobkov, ktoré nie sú určené zvlášť na vojenské účely. 2. Na návrh Komisie môže Rada jednomyseľne vykonať zmeny v zozname výrobkov vyhotovenom 15. apríla 1958, na ktoré sa vzťahujú ustanovenia odseku 1 písm. b).“

⁽²⁾ Napríklad dodatočné náklady, ktoré v roku 2003 vznikli len v súvislosti s prekážkami týkajúcimi sa transferov v rámci Spoločenstva sa odhadujú na 3,16 miliardy EUR. Unisys, Transfery výrobkov na účely obrany v rámci Spoločenstva, Európska komisia, Brusel, 2005, s. 6.

⁽³⁾ Oznamenie Európskej komisie: „Smerom k politike Európskej únie v oblasti obranných zariadení“, KOM(2003) 113 v konečnom znení z 11. marca 2003; stanovisko EHSV Ú. v. EÚ C 10, s. 1 z 10. januára 2004, spravodajca: pán Wilkinson.

3.2.1.2. ozbrojené sily a bezpečnostné sily často úzko spolupracujú a používajú podobné zariadenia, ktoré sú vyvinuté s využitím rovnakých technológií a vyrábané rovnakými spoločnosťami;

3.2.1.3. nevojenské obstarávanie môže byť v niektorých oblastiach – napríklad v oblasti boja proti terorizmu – rovnako citlivé ako vojenské obstarávanie a v procese zadávania si vyžaduje rovnaké alebo aj vyššie bezpečnostné štandardy;

3.2.1.4. v prípadoch, kde má obstarávanie v oblasti bezpečnosti a obrany rovnaké špecifiká sa zdá len logické, aby sa uplatňovali rovnaké pravidlá obstarávania.

3.2.2. Výbor sa tiež domnieva, že rovnaké zaobchádzanie so všetkými európskymi inštitúciami, ktoré zodpovedajú za oblasť obrany, vnútornej bezpečnosti a spravodajstva predstavuje optimálne riešenie.

3.3. Zavádzanie inovatívnych riešení

3.3.1. Nová smernica navrhuje tri súťažné postupy, ako aj pragmatickú cestu vpred, ktorých cieľom je uspokojiť špecifické požiadavky odvetvia:

— **rokovacie konanie** so zverejnením ⁽⁴⁾ sa povoľuje bez osobitného odôvodnenia,

— použiť sa môže tiež **užšie konanie** ⁽⁵⁾ a **súťažný dialóg** ⁽⁶⁾,

— **otvorené konanie**, ktoré zahŕňa rozdanie zadávacích podkladov všetkým hospodárskym subjektom, ktoré o to prejavia záujem, sa však považovalo za nevhodné vzhľadom na požiadavku dôverylosti a bezpečnosti informácií pripojených k týmto zákazkám.

3.3.1.1. Tieto postupy obsahujú osobitné ustanovenia o bezpečnosti informácií ⁽⁷⁾ s cieľom zabezpečiť, aby citlivé informácie zostali chránené proti neoprávnenému prístupu.

⁽⁴⁾ Také konanie, v ktorom obstarávateľ konzultuje s hospodárskymi subjektmi, ktoré si vybral a rokuje s nimi o podmienkach zákazky.

⁽⁵⁾ Také konanie, v ktorom môže o účasť požiadať každý hospodársky subjekt a v rámci ktorého môžu ponuky predložiť len tie hospodárske subjekty, ktoré vyzval obstarávateľ.

⁽⁶⁾ Obstarávateľ môže obmedziť počet uchádzačov v užšom a v rokovacom konaní so zverejnením a v súťažnom dialógu. Takéto obmedzenie počtu uchádzačov sa má vykonať na základe objektívnych kritérií uverejnených v oznámení o vyhlásení verejného obstarávania.

⁽⁷⁾ Bezpečnosť informácií: často dôverný charakter informácií spojených s citlivými verejnými zákazkami v oblasti obrany a bezpečnosti si vyžaduje: 1) ochranu vzťahujúcu sa na samotný postup zadávania; 2) kritériá výberu uchádzačov; 3) zmluvné požiadavky uložené obstarávateľmi.

3.3.1.2. Zaradením osobitných doložiek o bezpečnosti dodávok do tohto postupu sa zabezpečí, že ozbrojené sily budú dodávky dostávať včas, najmä v čase krízy alebo ozbrojeného konfliktu:

- a) postup ustanovuje spoločný režim náležitých záruk, podporovaný jasnou referenčnou metódou;
- b) výbor považuje rozhodnutie Komisie o tom, že nová smernica sa bude vzťahovať len na osobitné zákazky v oblasti bezpečnosti a obrany, pre ktoré je súčasná smernica o verejnom obstarávaní nevhodná, za primerané;
- c) tieto zákazky sa týkajú obstarávania vojenských zariadení (t. j. zbraní, munície a vojnovéj výzbroje) a bezpečnostných zariadení, ktoré sú osobitne citlivé a majú povahu podobnú obranným zariadeniam;
- d) na obstarávanie zariadení, ktoré nie sú citlivé a nevojenských zariadení sa naďalej vzťahuje súčasná smernica o verejnom obstarávaní (2004/18/ES), a to aj vtedy, keď ich obstarávajú zadávatelia v oblasti obrany a bezpečnosti.

3.4. Právny základ navrhovanej smernice:

3.4.1. Zásada spolupodieľania sa: požiadavka prestať porušovať právne predpisy, ako k tomu v súčasnosti dochádza z dôvodu chýbajúcich ustanovení Spoločenstva na koordináciu postupov verejného obstarávania.

3.4.2. Zásada proporcionality: keď sa ustanovenia smernice plne uplatňujú, ich transpozícia do vnútroštátnych právnych predpisov umožní každému členskému štátu zohľadniť osobitné črty a vlastnosti citlivých nákupov, ktoré vykonávajú v oblasti obrany a bezpečnosti.

3.5. Výber nástrojov

3.5.1. Pri transpozícii smernice členské štáty môžu, ak chcú, ustanoviť právne predpisy platné pre všetky ich verejné obstarávania vrátane citlivých zákaziek v oblasti obrany a bezpečnosti.

3.5.2. Nový nástroj má ponúknuť vysoký stupeň pružnosti, zaručiť správnu úroveň transparentnosti a zlepšiť prístup dodávateľov z iných krajín a najmä malých a stredných podnikov na trh.

3.5.3. Aby bola smernica plne funkčná, musí sa opierať o ustálené normy a primeraný režim pohybu v rámci EÚ.

3.6. MSP a európsky obranný priemysel

3.6.1. V súvislosti s praktickým vykonávaním kódexu správaní pri verejnom obstarávaní obranných zariadení výbor zdôrazňuje základnú úlohu, ktorú pri rozvoji vnútroštátnych a európskych vojenských spôsobilostí zohrávajú malí a strední dodávatelia obranných zariadení a technológií, svojím príspevkom k výskumu a poskytovaním pracovných miest.

3.7. Záverečná otázka

3.7.1. Rizikom, tak ako pri všetkých reformách, je, že každý bude v zásade súhlasiť s tým, že treba „niečo“ urobiť, no nebudú schválené žiadne praktické opatrenia ani podpísaný žiadny dokument či dohoda na podporu pokroku v odvetví.

3.7.2. Hlavná otázka: ako dlho môže vydržať európska priemyselná a technologická základňa rezortu obrany, ak bude Európa naďalej odkladať reformy, ktoré sa považujú za nevyhnutné?

V Bruseli 23. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o spoločných ustanoveniach pre meradlá a metódy metrologickej kontroly“ (prepracované znenie)

KOM(2008) 357 v konečnom znení – 2008/0123 (COD)
(2009/C 100/19)

Rada Európskej únie sa 8. septembra 2008 podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o spoločných ustanoveniach pre meradlá a metódy metrologickej kontroly“ (prepracované znenie)

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 448. plenárnom zasadnutí 21., 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 22. októbra 2008) rozhodol 117 hlasmi za, pričom 2 členovia sa hlasovania zdržali, zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 22. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o vytvorení rámca na stanovenie požiadaviek na ekodizajn energeticky významných výrobkov“

KOM(2008) 399 v konečnom znení – 2008/0151 (COD)
(2009/C 100/20)

Rada sa 10. septembra 2008 rozhodla podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o vytvorení rámca na stanovenie požiadaviek na ekodizajn energeticky významných výrobkov“

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 448. plenárnom zasadnutí 21., 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 22. októbra) rozhodol 113 hlasmi za, pričom 1 člen sa hlasovania zdržal, zaujať k predloženému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 22. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady, ktorým sa stanovujú spoločné pravidlá režimov priamej podpory pre poľnohospodárov v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky a ktorým sa zavádzajú niektoré režimy podpory pre poľnohospodárov; Návrh nariadenia Rady o úpravách spoločnej poľnohospodárskej politiky zmenou a doplnením nariadení (ES) č. 320/2006, (ES) č. 1234/2007, (ES) č. 3/2008 a (ES) č. [...] /2008 a Návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1698/2005 o podpore rozvoja vidieka prostredníctvom Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV)“

KOM(2008) 306 v konečnom znení – 2008/0103 + 0104 + 0105 (CNS)

(2009/C 100/21)

Rada Európskej únie sa rozhodla 18. júna 2008 podľa článkov 36 a 37 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Rady, ktorým sa stanovujú spoločné pravidlá režimov priamej podpory pre poľnohospodárov v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky a ktorým sa zavádzajú niektoré režimy podpory pre poľnohospodárov;

Návrh nariadenia Rady o úpravách spoločnej poľnohospodárskej politiky zmenou a doplnením nariadení (ES) č. 320/2006, (ES) č. 1234/2007, (ES) č. 3/2008 a (ES) č. [...] /2008;

Návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1698/2005 o podpore rozvoja vidieka prostredníctvom Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV)“

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie, poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 8. októbra 2008. Spravodajcom bol pán van Oorschot a pomocnými spravodajcami pán Kallio a pán Wilms.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 448. plenárnom zasadnutí 21., 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 23. októbra) prijal 117 hlasmi za, pričom 28 členovia hlasovali proti a 18 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1. Európska komisia zverejnila 20. mája 2008 návrhy na zefektívnenie Spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP), ktorých cieľom je zabezpečiť čo najlepšie fungovanie tejto politiky v rozšírenej Európskej únii a v meniacom sa medzinárodnom kontexte. Tento postup sa nazýva vyhodnotenie stavu SPP, alebo tiež „kontrola zdravotného stavu“.

1.2. EHSV sa domnieva, že v diskusii týkajúcej sa tohto vyhodnotenia stavu treba viac zohľadniť rôznorodé úlohy pred ktorými SPP stojí (napr. Európsky model poľnohospodárstva, bezpečnosť potravín ako hlavný bod). EHSV preto zdôrazňuje, že z krátkodobého aj dlhodobějšího hľadiska je potrebná primeraná poľnohospodárska politika na úrovni EÚ, ktorá by disponovala dostatočnými prostriedkami. To si pravdepodobne vyžiada aspoň rovnaké financovanie ako doteraz. Je potrebné vysvetliť verejnosti nutnosť tejto politiky a cieľ jednotlivých opatrení, aby sa predišlo neustálej diskusii o financovaní.

1.3. EHSV pripomína svoje predchádzajúce stanovisko o budúcnosti SPP, v ktorom uviedol, že poľnohospodári stoja pred ťažkým prechodným obdobím. EHSV si preto myslí, že hlavnou úlohou vyhodnotenia stavu SPP by malo byť uľahčiť a zjednodušiť jej zavádzanie, ako aj odpovedať na nové výzvy na trhu a v spoločnosti a zároveň prihliadať na mnohostranné úlohy poľnohospodárstva.

1.4. EHSV sa domnieva, že bude aj naďalej potrebné financovať široké spektrum prác, ktoré vykonávajú poľnohospodári a ktoré nie sú odmeňované v rámci trhového princípu. Zároveň sa však domnieva, že bude čoraz ťažšie odôvodniť platby na základe historických údajov o výrobe. Členské štáty by preto mali mať možnosť prispôsobiť svoje platby tak, aby smerovali k paušálnejším platbám. Tento návrh by sa mal rozsiahlejšie vopred prediskutovať v rámci úvah o SPP po roku 2013. Členské krajiny by mali mať možnosť rozhodnúť o primeranom prechodnom období a zabrániť tak tomu, aby sa poľnohospodárske podniky ocitli v ťažkostiach. Pravidlá krížového plnenia musia byť zjednodušené a je potrebné zabrániť zdvojovaniu kontrol.

1.5. EHSV súhlasí s oddelením platieb, ktoré by malo poľnohospodárom poskytnúť „slobodu pestovania a chovu“. Od členských štátov by sa však nemalo povinne žiadať oddelenie platieb, aby mohli chrániť citlivé odvetvia alebo regióny, pokiaľ tým nedôjde k narušeniu trhu. EHSV podporuje tiež ciele „článku 68“, hoci ani tento článok nie je všeliakom na všetky problémy. V niektorých prípadoch je potrebná väčšia pružnosť. Členské štáty by mali podrobne preskúmať dôsledky takéhoto prerozdelenia platieb poľnohospodárom ešte pred tým, ako začnú toto opatrenie uplatňovať.

1.6. EHSV sa domnieva, že v prvom rade by sa bolo treba zaoberať inými možnosťami prispôsobenia súčasnej intervenčnej schémy, než je vyhlasovanie verejných súťaží. EHSV tiež vyzýva, aby boli pripravené nové nástroje, pomocou ktorých by sa

dala vytvoriť udržateľná bezpečnostná sieť. Okrem toho EHSV navrhuje zachovať vyňatie pôdy z produkcie a upraviť stanovené percento v súlade so situáciou na trhu.

1.7. EHSV však žiada podrobnejšie posúdenie budúceho možného vývoja na trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami, ako aj jeho dôsledkov, skôr než sa prijme konečné rozhodnutie, že v roku 2015 sa ukončia kvóty na mlieko. EHSV vyzýva Komisiu, aby oveľa presnejšie opísala zamýšľané opatrenia na zachovanie výroby mlieka v zraniteľných oblastiach, vysvetlila, aké finančné dôsledky tieto opatrenia budú mať a ako ich chce financovať. Kým sa takáto stratégia nevypracuje, EHSV nebude môcť súhlasiť s plánovaným zvýšením kvót. EHSV sa zasadzuje za vytvorenie štruktúry európskeho mliekarenského odvetvia s cieľom prispôsobiť ponuku dopytu a udržať mieru odmeňovania výrobcov a počet chovateľov na celom európskom území. Vytvorenie takejto siete by umožnilo nastoliť novú rovnováhu v pomere síl medzi priemyslom, výrobcami, distribútormi, ba aj spotrebiteľmi.

1.8. EHSV uznáva nové potenciálne problémy, ktoré uvádza Komisia, a to najmä pokiaľ ide o zmeny klímy, vodné hospodárstvo, energiu z obnoviteľných zdrojov a zachovanie biodiverzity a ktoré si jednoznačne vyžadujú vyčlenenie dodatočných prostriedkov pre druhý pilier. Riešenie týchto otázok môže byť financované jedine moduláciou, pretože ostatné finančné prostriedky boli vyčlenené až do roku 2013 na iné účely a nové dodatočné zdroje financií sú nepravdepodobné.

2. Úvod

2.1. Európska komisia zverejnila 20. mája 2008 návrh nariadenia Rady o zmenách v Spoločnej poľnohospodárskej politike (KOM(2008) 306/4). Hlavnými cieľmi tzv. „kontrolы zdravotného stavu“ je posúdiť implementáciu reformy SPP z roku 2003 a zaviesť úpravy procesu reformy, ktoré sa považujú za nutné pre ďalšie zjednodušenie politiky a ktoré jej umožnia využiť nové príležitosti na trhu a pripravia ju na nové výzvy na trhu a v spoločnosti.

2.2. Okrem vyhodnotenia stavu reformy je takisto potrebné diskutovať o vývoji SPP po roku 2013, aby sme zvládli nové výzvy, ktorým musíme čeliť v poľnohospodárstve, spoločnosti a poľnohospodárskom hodnotovom reťazci.

3. Zmeniť potravinovú situáciu vo svete

3.1. Tridsať rokov mali reálne ceny pre farmárov klesajúci trend. V roku 2007 došlo k náhlemu prudkému nárastu cien niektorých poľnohospodárskych produktov. Významnými faktormi, ktoré tento nárast spôsobili, boli zvýšený dopyt na svetovom trhu, veľmi nízke zásoby a slabá úroda v dôsledku poveternostných podmienok. To malo výrazný vplyv aj na farmárov, ktorí chovajú dobytok a museli sa vyrovnáť s vysokými cenami krmiva. Ceny poľnohospodárskych produktov však už zase klesajú. Od jesene roku 2007 do apríla 2008 poklesla cena mlieka o približne 30 % a cena pšenice asi o 20 %⁽¹⁾. Vzhľadom na túto skutočnosť a na zvyšovanie nákladov sa očakáva, že príjmy poľnohospodárov zaoberajúcich sa pestovaním poklesnú v roku 2008 o 16 až 24 %. Vyjadrené v reálnych číslach, ceny poľnohospodárskych komodít ešte stále nedosiahli úroveň, ktorá bola zaznamenaná počas ropnej krízy v rokoch 1973 a 1979⁽²⁾.

3.2. Zo skúseností posledných mesiacov jasne vyplýva, že sme vstúpili do éry nestálych cien poľnohospodárskych produktov, čo neprosieva ani spotrebiteľom, ktorí sa musia vyrovnávať so zdražovaním poľnohospodárskych výrobkov, a ani poľnohospodárom a iným zainteresovaným stranám potravinového reťazca, ktorí musia neustále sledovať svoje investície. Ak chceme zachovať cieľ potravinovej bezpečnosti, tento stav treba mať vždy na pamäti pri úvahách o budúcej poľnohospodárskej politike.

3.3. Vzhľadom na to, že dopyt po potravinách na svetovom trhu neustále rastie, sa očakáva, že ceny pre spotrebiteľov nepoklesnú v krátkodobom alebo strednodobom časovom horizonte na pôvodnú úroveň, očakáva sa však väčšia nestalosť výrobných cien.

3.4. Vplyv vyšších cien komodít na spotrebiteľské ceny je obmedzený v dôsledku znižovania podielu poľnohospodárskych surovín na nákladoch na výrobu potravín v pomere k nákladom na energiu a pracovnú silu. Napríklad cena pšenice predstavuje len 4 % nákladov na výrobu jedného bochníka chleba⁽³⁾. Okrem toho je aj podiel výdavkov domácností na potraviny nízky (približne 14 % v EÚ-27). EHSV považuje za potrebné v záujme poľnohospodárov a spotrebiteľov zracionalizovať potravinový reťazec⁽⁴⁾.

(1) Prezentácia návrhu vyhodnotenia stavu SPP Výboru pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka EP (COMAGRI), 20. mája 2008.

(2) Európska komisia: What caused the present boom in agricultural prices? (Čo spôsobilo súčasnú explóziu cien poľnohospodárskych výrobkov?).

(3) Prejav pani Mariann FISCHER BOEL: Food, feed or fuel (Potraviny, krmivo alebo palivo), Berlín, 18. januára 2008.

(4) EHSV sa tejto otázke podrobnejšie venuje vo svojom prieskumnom stanovisku „Reakcia EÚ na svetový potravinový problém“.

3.5. Organizácia pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO) musí zlepšiť svoje fungovanie, aby bola schopná riadiť zásobovanie potravinami, keďže odkedy je oblasť poľnohospodárstva zaradená do právomoci Svetovej obchodnej organizácie, rozdiely v poľnohospodárstve sa prehĺbili. Treba zmeniť spôsob uvažovania. Na základe reflexie najreprezentatívnejších organizácií národného poľnohospodárstva, a nie tých, ktoré sú najbohatšie, by poľnohospodárstvo malo mať možnosť vytvoriť si vlastný systém na svetovej úrovni.

3.6. EHSV si myslí, že pri vyhodnocovaní stavu SPP by sa mali brať do úvahy aj tieto zmeny v celosvetovej situácii v zásobovaní potravinami. Preto by aj poľnohospodári mali mať možnosť naďalej plniť svoje mnohostranné úlohy v rámci Európskeho modelu poľnohospodárstva.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor pripomína svoje prvé stanovisko⁽⁵⁾ na tému „Kontrola stavu a budúcnosť spoločnej poľnohospodárskej politiky po roku 2013“. V tomto stanovisku EHSV poznamenáva, že poľnohospodárske a potravinárske podniky sa nachádzajú v zložitom prechodnom období. Ochota reagovať na nové trhové podmienky podnikateľským spôsobom je veľká, za predpokladu, že budú splnené sľuby dané počas reformy a že bude existovať dostatočná právna a plánovacia istota. EHSV si myslí, že hlavnou úlohou kontroly stavu reformy by malo byť zistiť, v ktorých oblastiach je potrebné prispôbiť existujúce právne predpisy, čo umožní

— zjednodušiť a uľahčiť uskutočňovanie reformy, a

— odstrániť prekážky, ktoré bránia cieľnému uplatňovaniu dohodnutých reformných opatrení.

Okrem už spomínaných oblastí uznáva EHSV aj skutočnosť, že EÚ čelí novým potenciálnym problémom, pri riešení ktorých môžu zohrať dôležitú úlohu práve poľnohospodári. Situácia na trhu s potravinami si vyžaduje nové riešenia.

Kľúčovými slovami tohto vyhodnotenia stavu by však mala byť stabilita prostredníctvom organizácie trhu, zjednodušenia a prispôsobenia.

4.2. Rovnako dôležité je, aby opatrenia prijaté v rámci vyhodnotenia stavu SPP zdôraznili potrebu ďalšieho rozvoja európskeho modelu poľnohospodárstva a umožnili poľnohospodárom plniť ich mnohostranné úlohy:

— dodržiavať celosvetovo najprísnejšie normy bezpečnosti a akosti potravín, ochrany životného prostredia a normy pre dobré životné podmienky zvierat,

— starať sa o krajinu a zachovávať prírodu, a

— významne prispievať k zamestnanosti, udržiavať poľnohospodársku výrobu a životaschopnosť vidieka vo všetkých regiónoch EÚ,

— zabrániť vyludňovaniu vidieckych oblastí a opúšťaniu ornej pôdy.

EHSV sa domnieva, že návrh Komisie predstavuje značnú zmenu v porovnaní so súčasnou situáciou. Je potrebné podrobnejšie sa zaoberať týmito zmenami.

5. Opatrenia v rámci kontroly stavu SPP

5.1. Režim jednotných platieb (Single Payment Scheme – SPS)

5.1.1. Európska komisia navrhla povoliť členským štátom, aby si upravili model SPS tak, že postupne prejdú k paušálnejším sadzbám platieb podľa jednotlivých nárokov s cieľom zabezpečiť vyššiu účinnosť a efektívnosť SPS. Návrhy súčasne obsahujú mnoho zjednodušujúcich opatrení, pokiaľ ide o implementáciu SPS.

5.1.2. V Európe neustále narastajú obavy týkajúce sa trvalej udržateľnosti. Pri zohľadňovaní neobchodných otázok v medzinárodných dohodách nenastal dostatočný pokrok, hoci práve to je potrebné, pokiaľ chceme rešpektovať želania občanov. Okrem toho sa neustále oslabuje ochrana hraníc EÚ. Na základe týchto skutočností sa EHSV nazdáva, že pre zachovanie európskeho modelu poľnohospodárstva a pre poľnohospodárov bude vzhľadom na ich príjmy aj po roku 2013 dôležité, aby mohli prostredníctvom systémov priamych platieb pokryť náklady spojené s trvalo udržateľnou výrobou, ktoré nebude pokrývať trh. To musí aj naďalej zostať jasnou úlohou SPP.

(5) Ú. v. EÚ C 44, 16.2.2008, s. 60.

5.1.3. EHSV sa domnieva, že budú aj naďalej potrebné kompenzačné platby na financovanie širokého spektra prác, ktoré vykonávajú poľnohospodári a ktoré nie sú odmeňované v rámci trhového princípu. Zároveň však bude čoraz ťažšie odôvodniť výšky platieb na základe historických údajov o výrobe. Členské štáty, ktoré tak ešte neurobili, by mali mať možnosť upraviť rozdelenie svojich národných maximálnych hodnôt smerom k paušálnejšej sadzbe počas obdobia rokov 2009 – 2013, alebo s tým v roku 2013 aspoň začať. Kým tak členské štáty urobia, mali by pozorne preskúmať, aké to bude mať následky na príjmy poľnohospodárskych podnikov, prispôbitosť poľnohospodárov a ich potrebu dlhodobej plánovacej istoty. Zároveň by členské štáty mali v prípade využitia tejto možnosti mať právo stanoviť primerané prechodné obdobie, aby tak nevznikali problémy poľnohospodárskym podnikom, ktoré investovali za iných podmienok.

5.1.4. SAPS, ktorá sa uplatňuje vo väčšine nových členských krajín, si nevyžaduje zložitú správu, avšak môže sa stať, že v prípade podpory intenzívneho pestovania a chovu (ovocie a zelenina, živočíšna výroba, tabak a pod.) bude príliš zjednodušená v porovnaní so sektorov pestovania obilnín. Zo strednodobého hľadiska by preto malo byť nájdené vyvážené riešenie napríklad v rámci SPS, a to využitím iných existujúcich nástrojov a nových nástrojov, ktoré by sa mali vytvoriť v celej EÚ.

5.1.5. Platby by mali byť poskytnuté na všetky pozemky v nových členských štátoch, ktoré v čase podania žiadosti zodpovedajú dobrým poľnohospodárskym a ekologickým podmienkam.

5.2. Krížové plnenie

5.2.1. Európska komisia chce zjednodušiť a zlepšiť zameranie krížového plnenia. Komisia preto navrhuje zrušiť niektoré požiadavky, ktoré nespádajú priamo do zodpovednosti poľnohospodárov, a navrhuje zaviesť nové požiadavky týkajúce sa dobrého poľnohospodárskeho a ekologického stavu.

5.2.2. EHSV podporuje, aby prostredníctvom krížového plnenia zostalo zachované prepojenie medzi systémom jednotnej platby a rešpektovaním noriem EÚ súvisiacich s poľnohospodárskou činnosťou. EHSV víta návrh Komisie na zefektívnenie krížového plnenia. Jednoznačne je tiež potrebné zjednodušiť krížové plnenie, najmä sprehľadnením pravidiel, zavedením pravidla „de minimis“ a zmenšením počtu rozličných inšpekcií, ktoré sa vykonávajú v jednotlivých poľnohospodárskych podnikoch. Takisto by sa nemali vyskytovať zdvojené kontroly, ako napríklad audity v rámci systémov zabezpečovania akosti.

5.2.3. Poľnohospodárstvo je významnou oblasťou, ktorá vytvára množstvo pracovných miest v celej EÚ. Je potrebné vyvinúť úsilie na zníženie počtu nehôd v poľnohospodárstve a na podporu vyššej kvalifikácie pracovníkov. EHSV si preto myslí, že niektoré konkrétne otázky bezpečnosti pri práci v poľnohospodárskom podniku, napríklad pokyny pre obsluhovanie strojových zariadení, dodržiavanie hygieny a primerané skladovanie nebezpečných látok, majú veľký význam a musia sa riadiť platnou legislatívou v sociálnej oblasti v danom členskom štáte a mali by byť zahrnuté do záberu krížového plnenia. EHSV odporúča rozšíriť možnosti sociálneho fondu EÚ v oblasti bezpečnosti pri práci a kvalifikácie, čo by mohlo byť stimulom pre poľnohospodárov.

5.2.4. V súlade so zámerom dosiahnuť vyššiu účinnosť krížového plnenia a jeho lepšiu viazanosť na poľnohospodárske aktivity sa EHSV domnieva, že základné požiadavky pokiaľ ide o riadenie uvádzania prípravkov na ochranu rastlín na trh nespádajú do zodpovednosti poľnohospodárskych podnikov a preto by mali byť zrušené.

5.2.5. EHSV žiada, aby bola vypracovaná štúdia dosahu uplatňovania požiadaviek týkajúcich sa dobrého poľnohospodárskeho a ekologického stavu skôr, než budú tieto požiadavky rozšírené o nové prvky. Táto štúdia by mala zahŕňať aj vplyvy na poľnohospodárov a administratívnu záťaž. EHSV si myslí, že ekologický prínos spojený s vyňatím pôdy z produkcie, nárastníkovými pruhmi a niektorými prvkami krajiny by sa mal udržiavať, a to aj napriek úsiliu o zrušenie povinného vyňatia pôdy z produkcie. Pokiaľ sa má tento prínos dosiahnuť prostredníctvom dobrovoľných opatrení v rámci rozvoja vidieka, musia existovať príslušné podnety, ktoré momentálne ale neexistujú. Tieto opatrenia by mali byť zodpovedajúco odmeňované.

5.2.6. Pokiaľ ide o nové členské štáty, mal by sa uplatňovať osobitný prístup. Systém krížového plnenia by sa mal zavádzať postupne so zreteľom na to, že systém priamych platieb sa tiež uplatňuje postupne. Členské štáty by mali uplatňovať krížové plnenie v plnom rozsahu až vtedy, keď dosiahnu 100 % úroveň jednotnej platby na plochu (Single Area Payment Scheme – SAPS).

5.3. Čiastočne viazaná pomoc

5.3.1. Európska komisia sa domnieva, že oddelenie pomoci umožnilo poľnohospodárom lepšie odpovedať na signály trhu udržateľnejším spôsobom. V čase, keď bola prijatá reforma SPP v roku 2003, bolo rozhodnuté, že si členské štáty budú môcť ponechať v niektorých sektoroch určitý stupeň viazanej podpory. Komisia zdôrazňuje, že používanie dvoch rôznych systémov neprispelo k zjednodušeniu. Komisia navrhuje umožniť členským štátom zachovať oddelené prémie len za dočiacie kravy a za ovčie a kozie mäso.

5.3.2. EHSV sa k ďalšiemu oddeľovaniu pomoci v členských krajinách, ktoré zachovávajú viazanú pomoc stavia skepticky. To by malo umožniť orientovať sa viac na trh. EHSV si je vedomý, že v niektorých prípadoch by zrušenie viazanosti mohlo spôsobiť, že by zanikli určité druhy výroby alebo výroba v určitých regiónoch, čo by malo závažný vplyv na životné prostredie, vidiecke hospodárstvo a zamestnanosť. Článok 68 by sa mal využívať na riešenie takýchto problémov. Oddeľovanie pomoci by nemalo byť pre členské štáty povinné. Zostávajúca viazaná pomoc by však nemala viesť k narušeniu trhu medzi členskými krajinami.

5.4. Osobitná podpora

5.4.1. Európska komisia navrhuje rozšíriť (súčasný) článok 69 tak, aby sa dal využívať na niekoľko účelov, vrátane otázok vyrovnávania zvláštnych nevýhod pre poľnohospodárov v určitých regiónoch a doplnenia nárokov v oblastiach, kde sa uplatňujú reštrukturalizačné programy. Členské krajiny, ktoré uplatňujú SPS môžu v súčasnosti až 10 % z ročnej národnej úrovne pomoci vynakladať na opatrenia na ochranu životného prostredia alebo na zlepšenie kvality a marketingu poľnohospodárskych výrobkov.

5.4.2. Komisia si myslí, že zmeny v tradičných trhových nástrojoch a prechod na priamu podporu výrobcov urýchlili diskusiu o rôznych spôsoboch riadenia rizík, vrátane rizík spojených s cenou a výrobou, ktoré sú považované za dva hlavné faktory ovplyvňujúce príjmy. Komisia navrhuje, aby členské štáty mohli využiť článok 68 na poistné na plodiny a vzájomné fondy pre choroby zvierat a rastlín.

5.4.3. EHSV podporuje tiež ciele uvedené v článku 68, hoci ani tento článok nie je všeliakom na všetky problémy, ktoré sa môžu vyskytnúť. EHSV môže súhlasiť so zvýšenou flexibilitou používania článku 68 pod podmienkou, že akékoľvek dodatočné finančné prostriedky sa použijú na zlepšenie postavenia poľnohospodárov. Domnieva sa, že vo veľmi výnimočných prípadoch by v niektorých členských krajinách mohol byť limit financovania vyšší než súčasné celkové maximum 10 % národnej úrovne. EHSV podporuje návrhy týkajúce sa poistného na plodiny a vzájomných fondov pre choroby zvierat a rastlín, ktorých cieľom by mala byť ochrana spotrebiteľov i poľnohospodárov. Tieto opatrenia by nemali narušovať existujúce schémy poistenia ani opatrenia Spoločenstva (článok 44 a veterinárny fond). Vzhľadom na to, že prevencia chorôb má obrovský význam pre celú spoločnosť, EHSV navrhuje, aby tieto fondy boli spolufinancované členskými krajinami tak, ako to navrhuje Komisia.

5.4.4. EHSV sa domnieva, že používanie článku 68 môže viesť k významnému prerozdeleniu platieb poľnohospodárom.

Okrem toho sa EHSV obáva, že článok 68 nie je dostatočným nástrojom na to, aby mohol slúžiť vo všetkých prípadoch. Členské štáty by preto mali podrobne preskúmať vplyv, ktorý bude mať možné uplatňovanie článku 68 na poľnohospodárov. EHSV sa nazdáva, že položky, ktoré boli predtým vyčlenené na rozpočet v oblasti poľnohospodárstva by mali zostať v poľnohospodárskom sektore a mohli by sa využiť na financovanie článku 68.

5.4.5. Mal by byť preskúmaný aj vplyv, ktorý by mali na príjmy poľnohospodárskych podnikov modulácia a článok 68, keby sa uplatňovali spoločne. Pokiaľ by sa zaviedli návrhy Komisie, mohlo by to znamenať pokles priamych platieb o minimálne 10 % + 13 % = 23 %. EHSV sa preto domnieva, že je potrebné dôkladne preskúmať dôsledky návrhov.

5.5. Platobné obmedzenia

5.5.1. Európska komisia zistila skutočnosť, že zavedenie jednotnej platby viac zviditeľnilo prerozdelenie platieb. Vysokú administratívnu záťaž však predstavuje veľký počet poľnohospodárov, ktorí dostávajú nízke platby. Komisia preto navrhuje členským krajinám, aby ako minimálne požiadavky uplatňovali platbu aspoň 250 EUR alebo minimálnu plochu 1 hektára, prípadne obe podmienky. Okrem toho navrhuje Komisia postupnú moduláciu. Rovnako navrhuje, aby nové členské štáty mohli začať s moduláciou od roku 2012.

5.5.2. EHSV v podstate akceptuje návrh Komisie stanoviť minimálne požiadavky, pokiaľ ide o platby, aby sa znížili administratívne náklady a súčasne ponechať členským krajinám možnosť výberu pokiaľ ide o uplatňovanie týchto minimálnych požiadaviek.

5.5.3. EHSV sa domnieva, že pokiaľ ide o postupnú moduláciu, je v hre otázka, či sa od podnikov EÚ, ktoré dostávajú ročne viac ako 100 000 EUR vo forme priamych platieb, bude požadovať vyššia miera modulácie. Keďže veľkí príjemcovia vo všeobecnosti profitujú z úspor z rozsahu, primeraný nárast je opodstatnený, pretože podniky môžu používať nové opatrenia druhého piliera a tým pádom znovu získavať peniaze zo SPP.

5.6. Trhy

5.6.1. Komisia nastoľuje otázku, ako sa môže vytvoriť účinný intervenčný mechanizmus, ktorý by fungoval ako bezpečnostná sieť bez toho, aby sa spoliehal na subvencovaný vývoz. Komisia navrhuje zjednodušiť ustanovenia o verejnej intervencii prostredníctvom rozšírenia systému verejných súťaží. Komisia navrhuje zrušiť intervencie pre tvrdú pšenicu, ryžu a bravčové mäso.

5.6.2. EHSV sa domnieva, že oslabenie mechanizmov usmerňovania vnútorného trhu a ochrany hraníc, ktoré bolo dôsledkom reforiem SPP a obchodných rokovanií od roku 1992, vystavilo EÚ v oveľa väčšej miere výkyvom na svetovom trhu. Zároveň sa zväčšujú výkyvy na svetovom trhu a teda aj riziká: výsledkom klimatických zmien sú ešte extrémnejšie celosvetové výkyvy v úrodách a cestovanie po celom svete zvyšuje nebezpečenstvo šírenia nákaz. Poľnohospodári musia čeliť všetkým týmto výzvam. Za týchto podmienok by zrušenie všetkých regulačných mechanizmov mohlo byť nebezpečné v prípade, že nastane obdobie slabšej ponuky a zvýšeného dopytu

5.6.3. EHSV si myslí, že jedným z najdôležitejších cieľov SPP a osobitne prvého piliera bude zabezpečiť dostatočné množstvo bezpečných a rozmanitých potravín pre 500 miliónov spotrebiteľov. Na dosiahnutie týchto cieľov sú však potrebné primerané nástroje. Napriek tomu, že systém verejných súťaží môže zlepšiť orientáciu na trh, znižuje bezpečnostnú sieť pre poľnohospodárov a môže vytvárať na trhu neistotu. EHSV preto navrhuje, aby boli najskôr preskúmané iné možnosti prispôsobenia súčasnej intervenčnej schémy, napr. kratšie intervenčné obdobie. Vzhľadom na potrebu potravinovej bezpečnosti pre európskych občanov a spravodlivého príjmu pre poľnohospodárov vyzýva EHSV, aby boli pripravené nové nástroje, pomocou ktorých by sa dala vytvoriť udržateľná bezpečnostná sieť.

5.6.4. EHSV odporúča Komisii vytvoriť európske siete riadenia trhu, ktoré by umožnili v stabilnom rámci upravovať ponuku a dopyt a pomohli by vzájomne prepojiť výrobcov na celom európskom území, aby sa tak čo najlepšie naplnili očakávania spoločnosti. Tým by v pomere síl na trhu vznikla nová rovnováha, ktorá by umožnila lepšie naplňovať požiadavky spotrebiteľov. Komisia by mala dohliadať na toto nové usporiadanie.

5.7. Vyňatie pôdy z produkcie (*set-aside*)

5.7.1. Komisia navrhuje nulové vyňatie pôdy z produkcie ako nástroj na kontrolu ponuky založený na trhovom výhľade. Členské štáty majú k dispozícii nástroje na to, aby zabezpečili zachovanie environmentálnych výhod.

5.7.2. Vyňatie pôdy z produkcie je nástroj riadenia ponuky, ktorý môže byť užitočný a pružný. EHSV sa domnieva, že aj napriek súčasným priaznivým cenám na svetovom trhu sa situácia na trhu môže kedykoľvek opäť zhoršiť. EHSV sa preto nazdáva, že by bolo logické zachovať mechanizmus

vyňatia pôdy z produkcie⁽⁶⁾ a upravovať percentuálny podiel vyňatej pôdy s ohľadom na perspektívy trhu.

5.7.3. EHSV si myslí, že ekologický prínos spojený s vyňatím pôdy z produkcie sa musí zachovať, lebo len tak sa podarí dosiahnuť, aby bolo poľnohospodárstvo viac akceptované. Prostredníctvom dobrovoľného vyňatia v rámci rozvoja vidieka sa tento cieľ môže dosiahnuť len vtedy, ak budú dostupné primerané podnety, ktoré v minulosti neboli zabezpečené.

5.8. Kvóty na mliečne výrobky

5.8.1. Kvóty na mlieko a mliečne výrobky boli zavedené v roku 1984 ako reakcia na nadvýrobu. Komisia zastáva názor, že okolnosti, ktoré viedli k ich zavedeniu sa zmenili. Vzhľadom na rastúci dopyt po mlieku a mliečnych výrobkoch navrhuje Komisia zvýšenie kvóty na mlieko o 1 % ročne počas nasledujúcich piatich rokov. Navrhnuté zvýšenie kvót má pomôcť pripraviť sa na hladké ukončenie systému kvót, ktorý vyprší v roku 2015. Európska komisia vykonala analýzu sociálnych dôsledkov zmien systému kvót na mlieko. Ukončenie systému kvót povedie k reštrukturalizácii sektora výroby mlieka, kde sa dá očakávať, že najmä malí výrobcovia budú vystavení dravej konkurencii, čo bude mať pravdepodobne negatívny vplyv na niektoré regióny.

5.8.2. Keďže kvóty podľa súčasného stavu právnych predpisov vypršia v roku 2015, EHSV vyzýva Komisiu, aby vykonala analýzu, a to podrobnejšiu než doteraz, toho, ako je možné predvídať situáciu a dosiahnuť regionálnu rovnováhu na udržateľnom trhu po roku 2015. Mlieko je základnou, zdravou potravinou a okrem toho poľnohospodári zaoberajúci sa chovom dobytka na mlieko zohrávajú v hospodárstve vidieckych oblastí významnú rolu. Konkrétne bude dôležité zaviesť opatrenia, ktoré pomôžu poľnohospodárom zlepšiť ich konkurenčné postavenie.

5.8.3. Výroba mlieka a mliečnych výrobkov je veľmi dôležitým odvetvím v zraniteľných oblastiach EÚ. EHSV preto tiež vyzýva Komisiu, aby prijala opatrenia – vrátane finančných ustanovení – na zachovanie výroby mlieka a vitálneho vidieckeho hospodárstva v týchto oblastiach. EHSV sa domnieva, že Komisia vo svojich predostretých návrhoch nepredložila žiadnu použiteľnú koncepciu. Článok 68 bude postačujúcim nástrojom len v niektorých oblastiach a nebude schopný pokryť očakávané dodatočné náklady v dôsledku plánovaných krokov.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 44, 16.2.2008, s. 63, bod 5.7.1.

5.8.4. Vzhľadom na to, že neexistuje žiadna skutočná koncepcia postupu prispôsobenia, EHSV sa v súčasnej situácii vyslovuje proti upravovaniu kvót. Kvóty by mali byť prispôsobené dopytu na trhu, a nemali by sa určovať náhodným spôsobom. So zreteľom na obdobie po roku 2015 je nevyhnutné vytvoriť štruktúru európskeho mliekarenského odvetvia, v ktorej by sa výroba mohla prispôbovať spotrebe, a znovu nastoliť rovnováhu v pomere síl v rámci špecifických odvetví. Takto by bolo možné udržať produkciu mlieka v najzraniteľnejších oblastiach.

5.9. Iné režimy podpory

5.9.1. Komisia navrhuje okamžité oddelenie pomoci pre sektory bielkovinových plodín, konope, tvrdej pšenice a orechov. V prípade ryže, zemiakového škrobu, suchého krmiva a ľanu navrhuje oddelenie pomoci s dvojročným prechodným obdobím.

5.9.2. Bez viazanosti by táto výroba mohla zaniknúť, čo by mohlo mať negatívny dosah na hospodárstvo príslušných regiónov, životné prostredie a zásobovanie EÚ. EHSV si preto myslí, že treba pozorne zvážiť možnosť presunutia týchto platieb do systému jednotnej platby na poľnohospodársky podnik (Single Farm Payment – SFP) od prípadu k prípadu, a pokiaľ je to potrebné, malo by sa pokračovať v poskytovaní viazanej pomoci s cieľom zabrániť výraznému zníženiu výroby v zraniteľných oblastiach. Tieto oblasti potrebujú primerané prechodné obdobie a sprievodné opatrenia na to, aby si vytvorili nové možnosti na trhu.

5.9.3. Prémia na pestovanie energetických plodín je administratívne ťažkopádna a vzhľadom na ciele, ktoré Rada stanovila pre začleňovanie biopalív, na úrovni výroby už nie sú potrebné stimuly. Prostriedky, ktoré sa prestanú používať na prémie na pestovanie energetických plodín by sa mali použiť na posilnenie postavenia poľnohospodárov.

5.10. Klimatické zmeny

5.10.1. Komisia považuje otázky klimatických zmien a energie za najdôležitejšie úlohy. V marci 2007 sa vedúci predstavitelia EÚ rozhodli znížiť emisie CO₂ aspoň o 20 % do roku 2020 a o 30 % v prípade, ak sa dohodnú celkové ciele. Komisia sa domnieva, že poľnohospodárstvo môže výrazne prispieť k zníženiu emisií skleníkových plynov.

5.10.2. EHSV sa domnieva, že poľnohospodárstvo EÚ prispelo viac než mnohé iné odvetvia k obmedzeniu emisií skleníkových

plynov a v tomto trende musí pokračovať⁽⁷⁾. Poľnohospodárstvo je takisto jedným z odvetví, ktoré sú najviac vystavené účinkom klimatických zmien.

5.10.3. Je stále naliehavejšie, aby sme lepšie chápali dôsledky klimatických zmien v poľnohospodárstve a prioritou je preto výskum. Tento druh výskumu sa financuje v rámci 7. rámčového programu EÚ pre výskum, ale musí tu dôjsť k jeho zrýchleniu a posilneniu.

5.10.4. Okrem toho je tiež dôležité zvýšiť stimuly pre poľnohospodárov na zvládanie klimatických zmien a na využívanie klimaticky neutrálnych výrobných sústav. V tejto súvislosti EHSV podporuje orientačný zoznam druhov činností uvedený v plánoch na rozvoj vidieka a zameraných na klimatické zmeny.

5.11. Vodné hospodárstvo

5.11.1. Ciele EÚ v súvislosti s politikou hospodárenia s vodou sú stanovené v rámcovej smernici o vode. Komisia sa domnieva, že poľnohospodárstvo zohráva kľúčovú úlohu vo vodnom hospodárstve.

5.11.2. Jeden z páčivých problémov sa týka vody: jej nedostatku a kvality, ako aj množstva zrážok a povodní. EHSV schvaľuje, že časť finančných prostriedkov pribúdajúcich z modulácie by sa mala použiť na zvýšenie stimulov týkajúcich sa vodného hospodárstva, a to ako súčasť opatrení na rozvoj vidieka v rámci osi 2. EHSV sa domnieva, že tieto iniciatívy by mali byť priamo spojené s poľnohospodárstvom.

5.12. Obnoviteľné druhy energie

5.12.1. V roku 2007 prijali vedúci predstavitelia EÚ záväzný cieľ 20 % podielu využívania energií z obnoviteľných zdrojov, vrátane 10 % podielu biopalív na spotrebe benzínu a motorovej nafty.

5.12.2. EHSV schvaľuje orientačný zoznam druhov činností týkajúcich sa obnoviteľných druhov energie.

⁽⁷⁾ Štúdia EK: Climate change: the challenges for agriculture (Klimatické zmeny: výzvy pre poľnohospodárstvo) (december 2007).

5.12.3. EHSV si myslí, že je mimoriadne dôležité podporovať ďalší výskum, aby sa zoptimalizovali výrobné systavy tak, že sa dosiahne maximálny príspevok energie z biologických zdrojov k zníženiu emisií CO₂ a k energetickej účinnosti. Musí sa ďalej skúmať možnosť vývoja druhej generácie biopalív s využívaním vedľajších poľnohospodárskych produktov.

5.12.4. Poľnohospodári by mohli zohrávať zásadnú úlohu pri dodávkach biologických zdrojov energie na miestnej úrovni (napr. mikroelektrárne využívajúce miestnu biomasu) a tak prispievať k plneniu cieľov Kjótskeho protokolu. Pravidlá štátnej pomoci by mali pre tieto druhy projektov udeľovať výnimky.

5.13. Biodiverzita

5.13.1. Komisia zastáva názor, že veľká časť biologickej rozmanitosti Európy je závislá od poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, a že úsilie na ochranu biologickej rozmanitosti bude potrebné zvýšiť. Poľnohospodárstvo má zohrať v ochrane diverzity kľúčovú úlohu. Členské štáty sa zaviazali zastaviť pokles biodiverzity do roku 2010.

5.13.2. Vo viacerých členských štátoch existujú vhodné príklady projektov na zlepšenie biodiverzity. EHSV podporuje orientačný zoznam druhov činností, ktorý Komisia uvádza na ochranu biodiverzity pod podmienkou, že stimuly pôjdu priamo poľnohospodárom, pretože sú základom zachovania vitálnych vidieckych oblastí s ekonomickými príležitosťami a možnosťami zamestnania.

5.14. Posilnenie druhého piliera

5.14.1. Komisia chce riešiť štyri nové úlohy (body 5.10 až 5.13) prostredníctvom nového balíka opatrení, ktorý chce vytvoriť v rámci druhého piliera, pričom potrebné dodatočné prostriedky chce získať z modulácie. Komisia poznamenáva, že zvýšenie povinnej modulácie je jedinou možnosťou, ako získať dodatočné prostriedky na financovanie rozvoja vidieka, pretože všetky ostatné prostriedky EÚ sú viazané až do roku 2013. Komisia navrhuje zvýšiť povinnú moduláciu o 8 % v štyroch krokoch do roku 2012.

5.14.2. EHSV sa domnieva, že výsledky rokovaní o finančnom výhľade na obdobie rokov 2007 až 2013 viedli k neuspokojivému financovaniu druhého piliera. EHSV sa nazdáva, že rôzne funkcie SPP musia byť zachované. Ďalší vývoj modulácie priamych platieb v rámci 1. piliera musí byť v súlade s touto požiadavkou⁽⁸⁾. Vzhľadom na to EHSV

podporí navrhovanú moduláciu len vtedy, ak bude zaručené, že tento rozpočet bude jasne a konkrétne zameraný na pomoc poľnohospodárom pri zvládaní nových výziev. Mala by byť uznaná úloha zamestnanosti a zamestnancov v poľnohospodárstve v tomto procese zmien. Implementácia prostredníctvom národného plánu rozvoja vidieka sa musí zefektívniť a lepšie sprístupniť poľnohospodárom. Spolufinancovanie členskými štátmi sa musí zabezpečiť vopred.

6. Vplyvy kontroly stavu SPP na rozpočet

6.1. Komisia pripomína, že SPP má zabudovaný mechanizmus finančnej disciplíny. Vzhľadom na skutočnosť, že väčšina podpory v rámci SPP je v súčasnosti pevne stanovená a trhový výhľad sa výrazne zlepšil, možnosti uplatňovania ustanovení o finančnej disciplíne sa zúžili. Okrem toho Komisia uvádza, že návrhy modulácie sú rozpočtovo neutrálne, môžu však viesť k dodatočným výdavkom v jednotlivých členských krajinách. Komisia neočakáva takmer žiadne extra výdavky na trhové opatrenia.

6.2. Celkový rozpočet SPP sa znížil z 0,6 % HDP EÚ v roku 1993 na menej ako 0,4 % v roku 2007. Skutočné rozpočtové výdavky vzrástli z približne 40 miliárd EUR v roku 1995 na približne 50 miliárd EUR v roku 2007 (vrátane vidieckeho rozvoja), a to napriek takmer zdvojnásobeniu počtu členských krajín z 15 na 27.

6.3. Pred 15 rokmi EÚ ročne vynakladala 10 miliárd EUR na vývozné dotácie. V roku 2009 sú na to vyčlenené rozpočtové prostriedky vo výške len 350 miliónov EUR⁽⁹⁾. Európska komisia súhlasila s úplným zrušením vývozných dotácií do roku 2013 za podmienky, že obchodní partneri sa zaviazajú k podobnému kroku.

6.4. EHSV sa domnieva, že SPP je jedným z najdôležitejších pilierov Európskej únie. Ako ukazuje súčasná potravinová situácia vo svete, poľnohospodárska politika bude aj naďalej veľmi dôležitá. EHSV zastáva názor, že poľnohospodári zohrávajú nielen dôležitú úlohu pri zásobovaní potravinami, ale plnia mnohostranné úlohy.

⁽⁸⁾ Pozri poznámku pod čiarou 5.

⁽⁹⁾ The Common Agricultural Policy: sorting the facts from the fiction (Spoločná poľnohospodárska politika: čo sú fakty a čo je fikcia), 20. júna 2008.

7. Dlhodobé ciele SPP po roku 2013 a finančný rámec

7.1. EHSV si myslí, že na to, aby sa prispelo k diskusi o ďalšom finančnom výhľade, je užitočné pripraviť jasné ciele a priority SPP po roku 2013.

7.2. Vzhľadom na to, že počet obyvateľov na svete by mal narásť na 9 miliárd ľudí v roku 2050 a že bude narastať aj spotreba na obyvateľa, dá sa očakávať, že bude potrebné zvýšiť výrobu potravín. Zároveň sa plochy dobrej poľnohospodárskej pôdy na celom svete zmenšujú, napríklad kvôli erózii, zasoľovaniu a zástavbe. Výsledkom toho môže byť, že v budúcich rokoch európski spotrebitelia nebudú môcť považovať potravinovú bezpečnosť za samozrejmu. Budúca SPP musí tento nový vývoj zohľadňovať.

7.3. Európski spotrebitelia vyžadujú zdravé a rozmanité potraviny v dostatočných množstvách, ktoré sa majú vyrábať udržateľným spôsobom. Dovozy musia spĺňať normy EÚ, čo v súčasnosti nie je vždy samozrejmé. Zároveň majú európski občania obavy z klimatických zmien a robia si starosti o trvalú udržateľnosť. Poľnohospodári v EÚ môžu zohrávať dôležitú úlohu pri plnení očakávaní spoločnosti.

7.4. Poľnohospodári by radšej svoje príjmy nadobúdali na trhu. Spoločnosť v Európe však od poľnohospodárov očakáva, že budú poskytovať aj niektoré služby, ktoré nie sú odmeňované prostredníctvom trhu. Preto budú naďalej nevyhnutné priame platby na odmenenie poľnohospodárov za zabezpečovanie najvyššej úrovne udržateľných výrobných sústav a poskytovanie doplnkových služieb, ako aj platby na podporu vidieckeho rozvoja. Okrem toho zostane SPP základným nástrojom na podporu regionálneho hospodárstva.

7.5. Pri dosahovaní cieľov uvedených v bode 3.3 by sa SPP mala v budúcnosti zameriavať viac na:

- zabezpečenie istoty dodávok bezpečných a rozmanitých potravín a dodávok obnoviteľných zdrojov energie,
- zabezpečenie primeraných príjmov poľnohospodárom,
- zaistenie trvalej udržateľnosti a konkurencieschopnosti výroby vo všetkých regiónoch EÚ,
- prispievanie k vitálnemu vidieku s ekonomickými príležitosťami a možnosťami zamestnania.

7.6. Z dlhodobejšieho hľadiska sa EHSV domnieva, že ciele SPP a nástroje na ich dosiahnutie by mali byť vo všetkých členských krajinách vo väčšej miere harmonizované.

7.7. EHSV zdôrazňuje, že z krátkodobého aj dlhodobejšieho hľadiska je potrebná primeraná poľnohospodárska politika na úrovni EÚ, ktorá by bola vybavená dostatočnými finančnými prostriedkami. S najväčšou pravdepodobnosťou pôjde o prinajmenšom rovnako vysoké čiastky ako v minulosti. Je na politikoch, aby občanom vysvetlili význam SPP a opodstatnenosť jednotlivých opatrení lepšie ako doteraz, aby sa predišlo nekonečným diskusiám o poskytovaní finančných prostriedkov.

V Bruseli 23. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

PRÍLOHA

Nasledujúce pasáže textu stanoviska odbornej sekcie boli zamietnuté v prospech pozmeňujúcich návrhov, prijatých plenárnym zasadnutím, pričom ale získali aspoň štvrtinu odovzdaných hlasov:

Bod 1.7

EHSV však vzhľadom na skutočnosť, že podľa súčasných legislatívnych predpisov kvóty na mlieko vypršia v roku 2015, žiada podrobnejšiu analýzu vývoja na trhu s mliekom a mliečnymi výrobkami než doteraz. Keďže poľnohospodári potrebujú mať určitú plánovaciu istotu, EHSV sa domnieva, že kvóty na mlieko by mali byť prispôbené, aby mohli výrobcovia hladko prejsť do nového systému, pokiaľ to nespôsobí narušenie trhu. EHSV vyzýva Komisiu, aby prijala opatrenia na zachovanie výroby mlieka v zraniteľných oblastiach, vysvetlila, aké finančné dôsledky tieto opatrenia budú mať a ako ich chce financovať.

Výsledok hlasovania:

Za: 66 Proti: 42 Zdržalo sa: 41

Bod 1.8:

EHSV uznáva nové potenciálne problémy, ktoré uvádza Komisia, a to najmä pokiaľ ide o zmeny klímy, vodné hospodárstvo, energiu z obnoviteľných zdrojov a zachovanie biodiverzity. Riešenie týchto otázok si vyžaduje dodatočné financovanie moduláciou a využitím štrukturálnych fondov. EHSV je presvedčený, že aj posilnenie potravinovej bezpečnosti by malo byť považované za novú výzvu.

Výsledok hlasovania:

Za: 64 Proti: 58 Zdržalo sa: 37

Bod 1.9:

EHSV sa domnieva, že názory na moduláciu sa vo veľkej miere líšia. Ako kompromis EHSV navrhuje, aby sadzba osobitnej modulácie na financovanie riešenia nových problémov nepresiahla celkovo 3 % a navrhuje zvýšiť hranicu na 7 500 EUR. EHSV nepodporuje ďalšiu postupnú moduláciu. Osobitné financovanie by malo špecificky pomáhať poľnohospodárom.

Výsledok hlasovania:

Za: 64 Proti: 58 Zdržalo sa: 37

Bod 5.5.3:

EHSV sa domnieva, že pokiaľ ide o postupnú moduláciu, je v hre viacero aspektov. Progresívnosťou modulácie by sa zvýšila aj administratívna náročnosť platieb poľnohospodárom. V mnohých prípadoch vytvárajú veľké alebo malé poľnohospodárske podniky zamestnanosť, ktorá je pre región dôležitá. EHSV si myslí, že modulácia už vplyva na príjmy najväčších príjemcov platieb. Na druhej strane sú to práve veľkí príjemcovia, ktorí vo všeobecnosti profitujú z úspor z rozsahu. Postupná modulácia má preto veľký vplyv na rovnováhu hospodárskej súťaže medzi poľnohospodárskymi podnikmi rôznej veľkosti. Poľnohospodári musia mať možnosť plánovať vopred, a preto sa musia môcť spoľahnúť na záväzky verejných orgánov. Na základe týchto skutočností EHSV nepodporuje postupnú moduláciu.

Výsledok hlasovania:

Za: 64 Proti: 58 Zdržalo sa: 37

Bod 5.7.3:

EHSV si myslí, že ekologický prínos spojený s vyňatím pôdy z produkcie sa musí zachovať, lebo len tak sa podarí dosiahnuť, aby bolo poľnohospodárstvo viac akceptované. Prostredníctvom dobrovoľného vyňatia v rámci rozvoja vidieka sa tento cieľ môže dosiahnuť len vtedy, ak budú dostupné primerané podnety, ktoré by mali byť aj zodpovedajúco odmeňované. EHSV zastáva názor, že táto podpora rozvoja vidieka by mala byť spojená s poľnohospodárskou činnosťou.

Výsledok hlasovania:

Za: 64 Proti: 58 Zdržalo sa: 37

Bod 5.8.3:

Výroba mlieka a mliečnych výrobkov je veľmi dôležitým odvetvím v zraniteľných oblastiach EÚ. EHSV preto tiež vyzýva Komisiu, aby prijala opatrenia – vrátane finančných ustanovení – na zachovanie výroby mlieka a vitálneho vidieckeho hospodárstva v týchto oblastiach. EHSV sa domnieva, že článok 68 bude postačujúcim nástrojom len v niektorých oblastiach a že nebude schopný pokryť očakávané dodatočné náklady v dôsledku plánovaných krokov.

Výsledok hlasovania:

Za: 66 Proti: 42 Zdržalo sa: 41

Bod 5.8.4:

EHSV si myslí, že v rokoch 2009 – 2015 by mali byť kvóty prispôsobované vývoju na trhu. Poľnohospodári chovajúci dobytok na mlieko potrebujú mať plánovacu istotu a hladký prechod. EHSV preto žiada, aby kvóty na mlieko boli upravované tak, aby mohli výrobcovia hladko prejsť do nového systému. Tieto úpravy by nemali ohroziť stabilitu trhov a mali by zohľadňovať zraniteľné postavenie regiónov a drobných poľnohospodárov, ktorí chovajú dobytok na mlieko.

Výsledok hlasovania:

Za: 66 Proti: 42 Zdržalo sa: 41

Bod 5.14.1:

Komisia chce riešiť štyri nové úlohy (body 5.10 až 5.13) prostredníctvom nového balíka opatrení, ktorý chce vytvoriť v rámci druhého piliera, pričom potrebné dodatočné prostriedky chce získať z modulácie. Komisia poznamenáva, že zvýšenie povinnej modulácie je jedinou možnosťou, ako získať dodatočné prostriedky na financovanie rozvoja vidieka. Komisia navrhuje zvýšiť povinnú moduláciu o 8 % v štyroch krokoch do roku 2012.

Výsledok hlasovania:

Za: 64 Proti: 58 Zdržalo sa: 37

Bod 5.14.2:

EHSV sa domnieva, že výsledky rokovaní o finančnom výhľade na obdobie rokov 2007 až 2013 viedli k neuspokojivému financovaniu druhého piliera. EHSV sa nazdáva, že rôzne funkcie SPP musia byť zachované. Ďalší vývoj modulácie priamych platieb v rámci 1. piliera musí byť v súlade s touto požiadavkou⁽¹⁾. Vzhľadom na to môže EHSV podporiť ďalšiu moduláciu len vtedy, ak bude zaručené, že tento rozpočet bude jasne a konkrétne zameraný na pomoc poľnohospodárom pri zvládaní nových výziev. Okrem štyroch úloh, ktoré spomína Komisia, navrhuje EHSV doplniť aj potravinovú bezpečnosť a bezpečnosť zásobovania potravinami, a to vzhľadom na súčasnú diskusiu o cenách potravín. Mala by byť uznaná úloha zamestnanosti a zamestnancov v poľnohospodárstve v tomto procese zmien. Implementácia prostredníctvom národného plánu rozvoja vidieka sa musí zefektívniť a lepšie prístupnú poľnohospodárom. Spolufinancovanie členskými štátmi sa musí zabezpečiť vopred.

Výsledok hlasovania:

Za: 64 Proti: 58 Zdržalo sa: 37

Bod 5.14.3:

Priame platby sú mimoriadne dôležité pre hodnoty, ktoré predstavuje poľnohospodárstvo pre spoločnosť. Poľnohospodári potrebujú mať okrem toho aj plánovaciu istotu. Na druhej strane EHSV uznáva nové výzvy, ktoré spomína Komisia. EHSV pripomína, že názory na moduláciu sa vo veľkej miere líšia. Ako kompromisné riešenie EHSV navrhuje úroveň modulácie vo výške 8 % (súčasných 5 % plus 3×1 %). EHSV odporúča, aby sa okrem vidieckeho rozvoja uvažovalo aj o iných možnostiach financovania, napríklad zo štrukturálnych fondov. EHSV tiež odporúča zvýšenie limitu na 7 500 EUR. Musí to nahradiť dobrovoľnú moduláciu. Takisto by sa mali starostlivo preskúmať možné negatívne účinky na príjmy poľnohospodárskych podnikov z modulácie v kombinácii s článkom 68.

Výsledok hlasovania:

Za: 64 Proti: 58 Zdržalo sa: 37

Bod 6.4:

EHSV sa domnieva, že SPP je jedným z najdôležitejších pilierov Európskej únie. Ako ukazuje súčasná potravinová situácia vo svete, poľnohospodárska politika bude aj naďalej veľmi dôležitá. EHSV zastáva názor, že poľnohospodári zohrávajú nielen dôležitú úlohu pri zásobovaní potravinami, ale plnia mnohostranné úlohy. Preto by akékoľvek ušetrené rozpočtové prostriedky mali byť využité na posilnenie postavenia poľnohospodárov, ktorí sa usilujú dosiahnuť trvalú udržateľnosť.

Výsledok hlasovania:

Za: 64 Proti: 58 Zdržalo sa: 37

⁽¹⁾ Pozri poznámku pod čiarou 5.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovujú zdravotné predpisy týkajúce sa živočíšnych vedľajších produktov neurčených na ľudskú spotrebu (nariadenie o živočíšnych vedľajších produktoch)“

KOM(2008) 345 v konečnom znení – 2008/0110 (COD)

(2009/C 100/22)

Rada sa 7. júla 2008 rozhodla podľa článku 152 ods. 4 písm. b) Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovujú zdravotné predpisy týkajúce sa živočíšnych vedľajších produktov neurčených na ľudskú spotrebu (nariadenie o živočíšnych vedľajších produktoch)“

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 8. októbra 2008. Spravodajcom bol pán NIELSEN.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 448. plenárnom zasadnutí 21., 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 22. októbra 2008) prijal 82 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 2 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závery

1.1. V súvislosti s používaním vedľajších živočíšnych produktov je prioritou zaručenie vysokej miery bezpečnosti pre zdravie ľudí i zvierat. Európsky hospodársky a sociálny výbor víta návrh Komisie, ktorý sa zakladá na dôkladnej príprave a vyhodnotených skúsenostiach. Zmena kategorizácie by sa mala uskutočniť – tak, ako bolo navrhnuté – výlučne po vyhodnotení konkrétneho rizika zo strany renomovaných vedeckých inštitúcií. Podľa všetkého by bolo účelné dosiahnuť jasnosť vzhľadom na ďalšie oblasti práva, napr. práva týkajúceho sa odpadov a ochrany životného prostredia.

1.2. Existuje však istá potreba upresniť definície v nariadení, ako aj v súvislosti s povolením a používaním vedľajších živočíšnych produktov v zariadeniach na získavanie bioplynu. Okrem toho by sa malo presnejšie sformulovať viacero špecifických záležitostí a preskúmať, či za určitých predpokladov možno využívať bielkoviny z vedľajších produktov ošípaných a hydiny ako krmivo pre ryby, ak nebude hroziť žiadne riziko pre zdravie ľudí a zvierat.

2. Úvod

2.1. Komisia si v nariadení o vedľajších živočíšnych produktoch ⁽¹⁾ želá takú klasifikáciu a kontrolu, ktorá by bola výraznejšie zameraná na riziko, a tiež lepšie vymedzenie oproti ustanoveniam o potravinách, krmivách, odpadoch, kozmetike, liečivách a zdravotníckych výrobkoch. Podľa Komisie sa má návrhom znížiť aj administratívne zaťaženie určitých podnikov

a posilniť zodpovednosť podnikateľov, najmä pri používaní vedľajších produktov mimo krmivového a potravinového reťazca.

2.2. Aj naďalej platí rozdelenie produktov do troch kategórií. Materiál, u ktorého existuje riziko prenosu prenosných spongiformných encefalopatií (TSE), naďalej nepripadá do úvahy ako krmivo. Na druhej strane je možné spracovať materiál, u ktorého neexistuje žiadne alebo len minimálne riziko, avšak v závislosti od druhu materiálu a po vykonaní vyhodnotenia rizika Európskym úradom pre bezpečnosť potravín (EFSA), Európskou agentúrou pre liečivá (EMA) alebo vedeckým výborom pre spotrebný tovar. Niektoré produkty kategórie 2 sa na základe návrhu preklasifikujú a zaradia do kategórie 3, takže v niektorých situáciách bude možné uvažovať o ich použití ako krmivo. Ak sú východiskové materiály, výrobné postupy a účel použitia bezpečné, bude v budúcnosti možné používať v praxi vedľajšie živočíšne produkty všetkých kategórií. Okrem toho sa povolí zakopanie a spaľovanie v prípade vypuknutia nákazy, ako aj v situáciách, pri ktorých by iná likvidácia uhynutých zvierat bola v praxi problematická.

2.3. Pre spaľovanie vedľajších živočíšnych produktov platia ustanovenia smernice 2000/76/ES ⁽²⁾. Teraz sa však navrhuje povoliť ich používanie ako palivo za podmienok zaručujúcich ochranu zdravia ľudí a zvierat a pri dodržaní platných predpisov ochrany životného prostredia. Okrem toho sa má zabezpečiť súlad so zákazom vývozu odpadu ⁽³⁾, aj s ohľadom na použitie v zariadeniach na získavanie bioplynu alebo výrobu kompostu v krajinách mimo OECD.

⁽¹⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1774/2002 z 3. októbra 2002 s hygienickými predpismi pre vedľajšie živočíšne produkty neurčené na ľudskú spotrebu.

⁽²⁾ Smernica 2000/76/ES zo 4. decembra 2000 o spaľovaní odpadov.

⁽³⁾ Nariadenie (ES) č. 1013/2006 zo 14. júna 2006 o preprave odpadov.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Ustanovenia o použití vedľajších živočíšnych produktov sú rozsiahle a komplikované, no je dôležité, aby jurisdikcia a administratíva fungovali optimálne a aby EÚ aj v tejto oblasti zabezpečila vysokú mieru bezpečnosti pre zdravie ľudí a zvierat. Rozšírenie TSE a iných nákaz by mohlo mať vážne hospodárske a sociálne dôsledky. EHSV môže v podstate podporiť prístup založený na vyhodnotení rizika, v rámci ktorého sa vykonávajú zmeny kategorizácie na základe vyhodnotenia konkrétneho rizika zo strany príslušných vedeckých inštitúcií. V súvislosti s tým je účelné uplatnenie zásad HACCP ⁽¹⁾, za predpokladu, že v členských štátoch sa uskutoční jednotná transpozícia a implementácia.

3.2. V dôsledku rastúceho dopytu po bielkovinách ako krmive pre ryby je potrebné v súvislosti s prepracovaním nariadenia o TSE ⁽²⁾ zvážiť, či by nebolo za určitých okolností možné povoliť použitie bielkovín z vedľajších živočíšnych produktov z ošpaných a hydiny ako krmivo pre ryby, pokiaľ nie sú zrejme riziká pre zdravie ľudí a zvierat.

4. Osobitné pripomienky

4.1. Návrh predpokladá, že vedľajšie živočíšne produkty a ich následné produkty sa zlikvidujú spálením, resp. že ich možno využiť ako palivo. Použitie vedľajších živočíšnych produktov ako paliva sa v návrhu nepovažuje za likvidáciu odpadu, ale má sa uskutočniť za podmienok zaručujúcich ochranu zdravia ľudí a zvierat a pri dodržaní platných predpisov o ochrane životného prostredia. Pritom sa má lepšie vymedziť pôsobnosť nariadenia o vedľajších živočíšnych produktoch a predpisov o odpadoch a o ochrane životného prostredia a zároveň sa majú lepšie objasniť a bližšie definovať pojmy v článku 3 nariadenia a v smernici o odpadoch, aby sa zabránilo problémom s výkladom.

4.2. Zariadenia na získavanie bioplynu, v ktorých sa spracúvajú vedľajšie živočíšne produkty a ich následné produkty podľa štandardných parametrov, podliehajú ustanoveniam o registrácii a sledovateľnosti, no podľa článku 7 ods. 1 písm. c) nepodliehajú povolovaciemu konaniu podľa článku 6 ods. 1 písm. b). Pri vypracovávaní vykonávacích predpisov by sa však mali len v potrebnej miere zahrnúť do oblastí platnosti predpisov o vlastnej kontrole, o rozdelení na „čisté“

a „nečisté“ zóny atď. a o požiadavkách na zaznamenanie prijatia, spôsobu spracovania a ďalšej prepravy surového materiálu.

4.3. Aj naďalej by malo byť umožnené povolenie odlišných teplôt a doby spracovania nad rámec platnej požiadavky jednodinovej hygienizácie materiálu kategórie 3 pri teplote 70 °C a zaznamenávanie dodržania by sa malo uplatňovať flexibilnejšie než doteraz.

4.4. EHSV v plnej miere podporuje používanie glycerínovej frakcie z výroby bionafty – bez ohľadu na kategóriu – na výrobu bioplynu. Je vedecky preukázané, že výroba bionafty a vedľajších produktov všetkých kategórií, ktoré s ňou súvisia, nepredstavuje žiadne riziko, ak výroba prebehne v súlade s platnými ustanoveniami ⁽³⁾.

4.5. Podľa článku 7 ods. 1 písm. a) nie je potrebné povolenie na určité činnosti, ak zariadenie alebo podnik bolo na tento účel schválené na základe iných právnych predpisov. No napríklad vývozné podniky by si vzhľadom na veterinárne kontroly mali zabezpečiť povolenie na základe nariadenia o vedľajších produktoch.

4.6. Z hľadiska zachovania zdrojov by mali byť vedľajšie produkty zvierat vhodných na porážku zaradené do kategórie 3 (napr. produkty spadnuté na zem, chronicky zmenený materiál a pod.), za predpokladu, že tieto produkty neboli v kontakte s materiálom kategórie 2.

4.7. Malo by sa nájsť riešenie na vyňatie krvných produktov z uplatňovania článku 25 ods. 1 písm. c, aby sa tým uľahčilo používanie týchto produktov ako hnojív.

4.8. Podľa článku 28 ods. 1 písm. d) môžu byť menšie množstvá vedľajších živočíšnych produktov vyňaté spod pôsobnosti ustanovení o likvidácii. Podľa názoru EHSV je potrebné pri takomto postupe zachovať maximálnu opatrnosť vzhľadom na chýbajúcu sledovateľnosť.

⁽¹⁾ Skratka HACCP znamená *Hazard Analysis and Critical Control Points* a zahŕňa analýzu rizika a kritické kontrolné body.

⁽²⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 999/2001 z 22. mája 2001 s predpismi na prevenciu, kontrolu a likvidáciu určitých prenosných spongiformných encefalopatií.

⁽³⁾ Posudok EFSA z 22. apríla 2004 a nariadenie Komisie (ES) č. 92/2005 z 19. januára 2005 o spôsoboch likvidácie alebo použitia živočíšnych vedľajších produktov, ktoré bolo zmenené a doplnené nariadením Komisie (ES) č. 2067/2005 zo 16. decembra 2005.

4.9. Živočíšne exkrementy sa podľa článku 12 definujú ako materiál kategórie 2 a v dôsledku toho sa musia zlikvidovať a použiť v súlade s ustanoveniami článku 20. Malo by sa tu bližšie uviesť, že živočíšne exkrementy, ktoré sa používajú na energetické účely – nie však v zariadeniach na bioplyn – sa nepovažujú za odpad a musia sa preto spaľovať v schválených alebo registrovaných zariadeniach.

V Bruseli 22. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o látkach, ktoré poškodzujú ozónovú vrstvu“ (prepracované znenie)

KOM(2008) 505 v konečnom znení – 2008/0165 (COD)
(2009/C 100/23)

Rada sa 30. septembra 2008 rozhodla podľa článku 95 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o látkach, ktoré poškodzujú ozónovú vrstvu“ (prepracované znenie)

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý, a vzhľadom na to, že sa už k obsahu návrhu vyjadril vo svojom stanovisku, prijatom 2. decembra 1998 (*), na svojom 448. plenárnom zasadnutí 21., 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 22. októbra) rozhodol 119 hlasmi za, pričom 1 člen sa hlasovania zdržal, zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko a odkázať na postoj, ktorý zaujal v spomínanom dokumente.

V Bruseli 22. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

(*) Stanovisko Hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady (EHS) o látkach, ktoré poškodzujú ozónovú vrstvu“ (Ú. v. ES C 40, 15.2.1999, s. 34).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o vytvorení európskeho referenčného rámca zabezpečenia kvality odborného vzdelávania a prípravy“

KOM(2008) 179 v konečnom znení – 2008/0069 (COD)

(2009/C 100/24)

Rada sa 23. apríla 2008 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o vytvorení európskeho referenčného rámca zabezpečenia kvality odborného vzdelávania a prípravy“

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 11. septembra 2008. Spravodajkyňou bola pani HERCZOG.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 448. plenárnom zasadnutí 21, 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 23. októbra 2008) prijal 59 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 4 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Zhnutie

1.1. EHSV plne podporuje návrh Európskej komisie na vytvorenie európskeho referenčného rámca zabezpečenia kvality odborného vzdelávania a prípravy (ďalej len „referenčný rámec“ alebo „EQARF“ – *European Quality Assurance Reference Framework*), pretože kvalitné odborné vzdelávanie a príprava (OVP) sú kľúčovou a neoddeliteľnou súčasťou revidovanej Lisabonskej stratégie⁽¹⁾, ktorej cieľom je podporovať znalostne orientovanú spoločnosť, sociálne začlenenie a súdržnosť, mobilitu, zamestnateľnosť a konkurencieschopnosť.

1.2. EHSV sa domnieva, že zavedením EQARF by sa prispelo k posilneniu európskeho rozmeru OVP a k rozšíreniu mobility vzdelávajúcich sa osôb, ako aj pracovníkov. Zvýšila by sa tiež transparentnosť a vzájomná dôvera medzi vnútroštátnymi systémami OVP, ako aj v rámci jednotlivých systémov. Zavedenie EQARF by zároveň pomohlo prekonať súčasné problémy týkajúce sa nezamestnanosti tým, že by sa zameralo na rozdiely medzi potrebami trhu práce a kvalifikáciami pracovních síl.

1.3. EHSV sa nazdáva, že EQARF je užitočným nástrojom, pretože kladie osobitý dôraz na zlepšenie a hodnotenie „konečných výstupov“ a „konečných výsledkov“ OVP v súvislosti s tromi kľúčovými politickými prioritami EÚ: zvyšovanie zamestnateľnosti, zosúladenie ponuky a dopytu v oblasti odbornej prípravy a podporovanie lepšieho prístupu k celoživotnému vzdelávaniu (najmä pre zraniteľné skupiny).

1.3.1. EHSV vyzýva Komisiu, aby sa viac zameriavala na konečných používateľov, vzdelávajúce sa osoby, pracovníkov a inštitúcie – či už ide o poskytovateľov OVP alebo podniky. Osobitá pozornosť by sa mala venovať osobám vystaveným riziku vylúčenia vo sfére vzdelávania a na trhu práce (napr. osobám, ktoré predčasne opúšťajú systém vzdelávania, mladým a starším pracovníkom ohrozeným vysokou mierou nezamest-

nanosti, ľuďom so špeciálnymi potrebami, osobám prisťahovaleckého pôvodu atď.) a ich (opätovnej) integrácii do vzdelávacieho procesu.

1.4. EHSV sa domnieva, že doterajšie úspechy⁽²⁾ v európskej spolupráci pri zabezpečovaní kvality OVP predstavujú vhodný základ pre napredovanie v súčasnom úsilí a pre ďalší rozvoj v tejto oblasti. Seriózny záujem zo strany Európskeho parlamentu a Rady v oblasti EQARF výrazne prispieje k presadzovaniu kultúry trvalého zlepšovania kvality v čo najširšom meradle⁽³⁾. Toto úsilie môže tiež povzbudiť a podporiť implementáciu EQARF na vnútroštátnej úrovni.

1.5. EHSV víta vysokú angažovanosť členských štátov v neustálom zlepšovaní kvality OVP, na ktoré sa v súčasnosti zameriava Európska sieť zabezpečenia kvality v oblasti OVP (ENQA – VET), zriadená v roku 2005 s cieľom zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť celého procesu. K tejto iniciatíve prispelo za posledných niekoľko rokov prostredníctvom aktívnej a efektívnej spolupráce 23 krajín.

1.5.1. EHSV odporúča, aby Komisia zvážila, akým spôsobom (v ktorých oblastiach, prostredníctvom akých postupov a praktických nástrojov) by mohla ENQA – VET za pomoci národných referenčných miest na zabezpečenie kvality (QANRP – *Assurance National Reference Points*) ešte účinnejšie a efektívnejšie propagovať a podporovať implementáciu EQARF v členských štátoch, ktorá bude pokračovať do roku 2010 (a možno aj dlhšie).

⁽¹⁾ Lisabonská stratégia (2000).

⁽²⁾ Závery Rady týkajúce sa zabezpečenia kvality v odbornom vzdelávaní a príprave (28. mája 2004).

⁽³⁾ Helsinské komuniqué (5. decembra 2006).

1.6. EHSV považuje za nevyhnutné zabezpečiť súlad medzi EQARF a ostatnými európskymi iniciatívami založenými na vzájomnej dôvere, ako je napríklad Európsky kvalifikačný rámec (EQF) ⁽¹⁾ a Európsky systém kreditov pre OVP (ECVET) ⁽²⁾. Treba viac zosúladiť jednotlivé činnosti a nájsť špecifické spojivá medzi týmito spoločnými európskymi referenčnými nástrojmi, a to na európskej, ako aj vnútroštátnej úrovni. Zvýši sa tým ich vzájomná prospešnosť a súčinnosť a vytvorí sa podmienky pre akreditáciu a prenos kvalifikácií v rámci celej Európy.

1.7. Odborné vzdelávanie a príprava predstavujú otázku verejného záujmu a kvalitu OVP je potrebné pre blaho občanov a celej spoločnosti kontrolovať. Túto kontrolu by mali monitorovať / uskutočňovať verejné orgány, ktorých kvalitu je tiež potrebné zaručiť. EHSV považuje úlohu týchto orgánov, ktoré vo väčšine členských štátov vymenúva vláda, za mimoriadne dôležitú a odporúča Komisii, aby posilnila ich postavenie.

1.8. EHSV vyzýva všetky zainteresované strany – inštitúcie, zamestnávateľov, odbory, sektorové organizácie, obchodné komory, priemyselné a profesijné združenia, poskytovateľov služieb v oblasti zamestnanosti, regionálne orgány, organizácie sociálneho hospodárstva atď., aby prevzali svoj diel zodpovednosti a prispievali tak k plneniu spoločných cieľov. Mala by sa posilniť spolupráca smerom zdola nahor vo všetkých štádiách zabezpečovania kvality OVP.

1.8.1. EHSV vyzýva organizovanú občiansku spoločnosť, aby sa aktívnejšie zapájala do tohto úsilia a pripomína Komisii, že v oblasti zabezpečenia kvality OVP je potrebná užšia spolupráca s občianskou spoločnosťou. Vďaka takejto spolupráci sa systém stane inkluzívnejším a bude môcť využiť súčasné siete a pozitívne skúsenosti. Nedostatočná spolupráca a chýbajúci dialóg v mnohých krajinách brzdia úspešné nastolenie kultúry kvality.

1.8.2. EHSV sa domnieva, že sociálni partneri ako hlavné zainteresované strany na trhu práce by mali zohrávať dôležitú úlohu pri plnení štyroch hlavných cieľov OVP (mobilita, dostupnosť, atraktivita a sociálne začlenenie) a mali by tiež zohrávať hlavnú úlohu pri definovaní a kontrole kvality systémov OVP na európskej a vnútroštátnej úrovni. Tento systém sa bude dať prispôbiť meniacim sa trhom práce jedine vtedy, ak sa doň budú aktívne zapájať sociálni partneri. Ich angažovanosť v tejto súvislosti je základným predpokladom kvalitného prístupu k OVP.

⁽¹⁾ Odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady o vytvorení európskeho kvalifikačného rámca pre celoživotné vzdelávanie.

⁽²⁾ Založenie Európskeho systému kreditov pre odborné vzdelávanie a prípravu.

2. Úvod

2.1. Vzhľadom na rôznorodosť a zložitosť systémov OVP a prístupov ku kvalite v rámci jednotlivých členských štátov, ako aj medzi nimi je potrebné vytvoriť spoločné referenčné body na zabezpečenie transparentnosti, súdržnosti a prenosnosti medzi mnohými politickými smermi a praktickým rozvojom v rámci Európy, s cieľom zvýšiť vzájomnú dôveru.

2.2. Po dlhom období príprav a konzultácií Európska komisia predostrela Návrh odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o vytvorení európskeho referenčného rámca zabezpečenia kvality odborného vzdelávania a prípravy.

2.3. Cieľom odporúčania je podporiť úsilie členských štátov neustále zlepšovať kvalitu systémov a programov OVP implementáciou spoločného európskeho referenčného nástroja: rámca na zabezpečenie a hodnotenie kvality – EQARF.

2.4. Hlavnou úlohou EQARF je poskytovať referencie dohodnuté jednotlivými krajinami, ktoré pomáhajú členským štátom a zainteresovaným stranám dokumentovať, rozvíjať, monitorovať, hodnotiť a zlepšovať účinnosť svojich postupov poskytovania OVP a riadenia jeho kvality.

2.5. Postoj EHSV k návrhu Komisie vychádza z jeho poznatkov a skúseností nadobudnutých v minulosti ⁽³⁾.

⁽³⁾ Pozri nasledujúce stanoviská EHSV:

- Stanovisko na tému „Návrh odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o vytvorení európskeho kvalifikačného rámca pre celoživotné vzdelávanie“, spravodajca: pán RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO (Ú. v. EÚ C 175, 27.7.2007);
- Stanovisko na tému „Návrh odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o kľúčových zručnostiach pre celoživotné vzdelávanie“, spravodajkyňa: pani HERCZOG (Ú. v. EÚ C 195, 18.8.2006);
- Stanovisko na tému „Návrh odporúčania Európskeho parlamentu a Rady týkajúceho sa medzinárodnej mobility v rámci Spoločenstva na účely vzdelávania a odbornej prípravy: Európska charta kvality mobility“, spravodajca: pán CZAJKOWSKI (Ú. v. EÚ C 88, 11.4.2006);
- Stanovisko na tému „Návrh odporúčania Rady a Európskeho parlamentu o ďalšej európskej spolupráci v oblasti zabezpečovania kvality vyššieho vzdelávania“, spravodajca: pán SOARES (Ú. v. EÚ C 255, 14.10.2005);
- Stanovisko na tému „Odborná príprava a produktivita“, spravodajca: pán KORYFIDIS (Ú. v. EÚ C 120, 20.5.2005).

3. Pripomienky EHSV

3.1. EHSV súhlasí s Komisiou, že na určovanie a plnenie spoločných cieľov v európskej politike OVP sú potrebné spoločné referenčné kritériá zabezpečenia kvality.

3.2. EHSV víta a zdôrazňuje pozitívne aspekty návrhu Komisie o EQARF, ktorými sú: dobrovoľné uplatňovanie rámca členskými štátmi, možnosť jeho prispôsobenia jednotlivým vnútroštátnym systémom v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi a postupmi, ako aj potreba prijímania rozhodnutí o jeho implementácii na vnútroštátnej, regionálnej a/alebo miestnej úrovni.

3.3. EQARF je založený na Spoločnom rámci zabezpečenia kvality (COAF), ktorý zároveň vylepšuje. COAF pôvodne vychádzal z osvedčených postupov členských štátov. EHSV teší skutočnosť, že EQARF je jednoduchší ako COAF a že obsahuje špecifickejšie a jasnejšie kritériá kvality a orientačné deskriptory, ktoré by mali členským štátom výrazne uľahčiť jeho interpretáciu, pochopenie a využívanie.

3.4. EHSV sa domnieva, že vďaka novým a moderným kritériám zabezpečenia kvality a orientačným deskriptorom uvedeným v prílohe 1 k odporúčaniu, ktoré boli vyvinuté na základe konsenzu, je EQARF cenným nástrojom trvalého zlepšovania kvality OVP na európskej a vnútroštátnej úrovni. Tieto kritériá kvality a orientačné deskriptory, ktoré odrážajú hlavné aspekty činnosti v oblasti kvality OVP, umožňujú iniciatívne plánovanie, implementáciu, hodnotenie a ďalší rozvoj aktivít týkajúcich sa zabezpečenia kvality na vnútroštátnej a inštitucionálnej úrovni (napr. poskytovatelia OVP). Umožňujú tiež prijatie krokov na zvýšenie transparentnosti a súladu medzi politickými opatreniami a iniciatívami jednotlivých členských štátov v tejto oblasti.

3.5. EHSV sa domnieva, že je obzvlášť dôležité, aby Komisia mala prístup ku spoľahlivým údajom založeným na objektívnych faktoch týkajúcich sa pokroku pri dosahovaní vytýčených cieľov zabezpečenia kvality v súlade s tromi hlavnými (politickými) cieľmi (bod 1.3). EHSV preto víta skutočnosť, že príloha 2 k odporúčaniu obsahuje pôvodný navrhovaný súbor spoločných ukazovateľov na úrovni systémov slúžiaci na meranie a hodnotenie kvality OVP na vnútroštátnej úrovni.

3.6. Ukazovatele majú kľúčový význam pre dobrú správu a kvalitu systémov OVP, pretože poskytujú podklady pre tvorbu politiky založenej na dôkazoch a podporujú porovnávanie na základe referenčných kritérií. EHSV by však chcel upozorniť Komisiu na to, že metódy zberu a spracovania údajov týkajúcich sa ukazovateľov EQARF by mali byť harmonizované a štandardizované vo všetkých členských štátoch (jednotné defi-

nície, interpretačné a výpočtové metódy), aby sa tieto údaje stali spoľahlivejšími a porovnateľnými.

3.7. EHSV sa domnieva, že je obzvlášť dôležité povzbudzovať strany zainteresované do OVP na rôznych úrovniach, aby vypracovali systematické sebahodnotenia (podľa možnosti v kombinácii s nezávislým externým hodnotením, napríklad v rámci pravidelného Európskeho preskúmania partnerskými subjektmi). Zameranie sa na oblasti, ktoré sa stanovili pri sebahodnotení, pomôže zaručiť poskytovanie kvalitnej odbornej prípravy, čím sa naplnia očakávania a záujmy zúčastnených partnerov (osôb podstupujúcich odbornú prípravu, ako aj zamestnávateľov). Sebahodnotenie poskytuje pravidelnú spätnú väzbu o spokojnosti partnerov s poskytovanými službami odborného vzdelávania a prípravy, o potrebách trhu práce, ako aj o zručnostiach a odborných spôsobilostiach zamestnancov získaných prostredníctvom odbornej prípravy.

3.8. EQARF je obzvlášť prínosný v tom, že podporuje využívanie spoločných kritérií kvality, orientačných deskriptorov a ukazovateľov a propaguje zvyšovanie kvality prostredníctvom pravidelného sebahodnotenia, a to rovnako v systémoch OVP, ako aj u poskytovateľov služieb/inštitúcií. EHSV by chcel pripomenúť zainteresovaným stranám, že rozvoj kvality na úrovni systémov jednotlivých krajín možno dosiahnuť jedine vtedy, ak sa EQARF zavedie nielen v inštitúciách OVP ale aj na úrovni (riadenia) systému OVP. Využívanie spoločných kritérií kvality, orientačných deskriptorov a ukazovateľov tiež umožňuje porovnávanie postupov využívaných pri riadení a poskytovaní OVP v rámci celej EÚ.

3.9. EHSV by chcel Komisii pripomenúť, že najdôležitejším predpokladom dosiahnutia spoločných cieľov je skutočný záujem členských štátov o zavedenie a uplatňovanie EQARF. Znamená to pretavenie spoločných základných zásad, požiadaviek týkajúcich sa kvality a orientačných deskriptorov na špecifické ciele a praktické iniciatívy, ako aj systematické uplatňovanie týchto cieľov a opatrení.

3.10. EHSV vyzýva Komisiu, aby presadzovala a podporovala využívanie EQARF, ako aj jeho trvalé zlepšovanie na európskej a vnútroštátnej úrovni. V záujme toho by mala Komisia v budúcnosti nájsť spôsob, ako financovať príslušné systémy a mala by tiež zvýšiť povedomie súčasných aj nových partnerov o možnostiach financovania na všetkých úrovniach. Komisia by tiež mala užšie spolupracovať s Európskou sieťou zabezpečenia kvality v odbornom vzdelávaní a príprave a podporovať ju pri trvalom prispôbovaní a zlepšovaní spoločných zásad kvality, kritérií kvality, orientačných deskriptorov a ukazovateľov.

3.11. EHSV víta skutočnosť, že návrh obsahuje významnú záruku kvality v podobe pravidelného preskúmania (v trojročných intervaloch) a hodnotenia spôsobu implementácie EQARF na vnútroštátnej úrovni. Výsledky týchto hodnotení by mohli tiež poskytnúť vstupné údaje pre následné preskúmanie referenčného rámca na európskej úrovni. EHSV sa domnieva, že hodnotenia by sa mali zamerať na skutočný dosah EQARF na kvalitu OVP na národnej a európskej úrovni, na označenie oblastí, v ktorých sa dosiahol rozvoj alebo zlepšenia, ako aj na zmeny v jeho implementácii a na ich rozsah.

3.12. EHSV odporúča, aby sa informácie o EQARF začali šíriť vo veľkom rozsahu a aby sa zlepšila komunikácia v tejto oblasti s cieľom osloviť čo najviac potenciálnych účastníkov a zainteresovaných subjektov. Mal by sa vypracovať komunikačný plán a stratégia, pomocou ktorých by sa spropagovali a zdôraznili výhody a pozitívne výsledky, ktoré možno prostredníctvom EQARF dosiahnuť na všetkých úrovniach a najmä u poskytovateľov OVP (inštitúcií). Treba rozvíjať aktivity na rôznych úrovniach, aby sa dala zaručiť efektívna komunikácia na európskej a vnútroštátnej úrovni, ako aj na úrovni systémov a poskytovateľov OVP. ENQA – VET by spolu s Komisiou mohla zohrávať významnú úlohu pri komunikácii na európskej úrovni. Na vnútroštátnej úrovni by komunikáciu mohli zabezpečiť národné referenčné miesta na zabezpečenie kvality.

3.13. V súlade so svojím stanoviskom týkajúcim sa odbornej prípravy a produktivity⁽¹⁾ by chcel EHSV znovu poukázať na potrebu užšej koordinácie medzi jednotlivými stupňami systémov vzdelávania a odbornej prípravy na európskej a vnútroštátnej úrovni v súvislosti s celoživotným vzdelávaním. Táto koordinácia si tiež vyžaduje jednotný prístup k zabezpečovaniu a hodnoteniu kvality v jednotlivých sektoroch vzdelávania a odbornej prípravy.

3.14. EHSV je presvedčený o tom, že systémy OVP by sa mali rozvíjať na všetkých úrovniach ako dôležitá a neoddeliteľná súčasť celoživotného vzdelávania. Je dôležité, aby boli úzko prepojené na predchádzajúcu a nadväzujúcu úroveň vzdelávania, hlavne na všeobecné a vyššie vzdelávanie. Jednotlivým vekovým skupinám – vrátane malých detí – by mali byť poskytnuté na ich rozvoj dostatočné možnosti a infraštruktúra, ktoré by mali byť hodnotené podľa príslušných životných cyklov.

3.14.1. Hodnotenie kvality by sa malo týkať všetkých foriem vzdelávania a vzdelávacích inštitúcií, počínajúc predškolskými zariadeniami, pretože vzdelávanie v ranom detstve zvyšuje šance na neskoršie akademické, ako aj pracovné úspechy. Toto hodnotenie by sa malo využívať aj na základných školách, aby sa zabezpečilo, že žiaci nadobudnú základné spôsobilosti predtým, ako postúpia do vyššieho vzdelávacieho stupňa. Hodnotenie OVP bude menej dôveryhodné a účinné, ak bude zohľadňovať len samotné obdobie OVP a nebude prihliadať aj na akademické výsledky v škole, ktoré ovplyvňujú následnú mieru úspešnosti a rozvoj kariéry. EHSV sa domnieva, že je dôležité, aby si Komisia uvedomovala prepojenia medzi jednotlivými úrovňami vzdelávania, pričom by mala tiež zohľadňovať dôsledky a okolnosti vonkajších faktorov, ako aj ich spoločný vplyv na kvalitu odborného vzdelávania a prípravy.

3.14.2. EHSV by chcel zdôrazniť význam posilnenia väzby medzi zabezpečením hodnotenia kvality OVP a všetkými sektormi vzdelávania, v záujme lepšej komunikácie, zvyšovania vzájomnej dôvery a nájdenia spoločného prístupu v oblasti zabezpečenia kvality a spoločného vývoja. EHSV víta skutočnosť, že spolupráca pri zabezpečovaní kvality sa začala na úrovni vyššieho vzdelávania a navrhuje, aby sa táto spolupráca posilnila a ďalej rozvíjala. Implementácia EQF si vyžaduje jednotný prístup v oblasti zabezpečenia kvality, najmä medzi OVP a vyšším vzdelávaním, pretože podporovanie celoživotného vzdelávania je cieľom oboch týchto sektorov.

V Bruseli 22. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému „Odborná príprava a produktivita“, spravodajca: pán KORYFIDIS (Ú. v. EÚ C 120, 20.5.2005).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o vytvorení Európskeho systému kreditov pre odborné vzdelávanie a prípravu (ECVET)“

KOM (2008) 180 v konečnom znení – 2008/0070 (COD)

(2009/C 100/25)

Rada sa 23. apríla 2008 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o vytvorení Európskeho systému kreditov pre odborné vzdelávanie a prípravu (ECVET)“

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 11. septembra 2008. Spravodajkyňou bola pani LE NOUAIL-MARLIÈRE.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 448. plenárnom zasadnutí 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 22. októbra 2008) prijal 109 hlasmi za, pričom 1 sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Úvod

1.1. Tento návrh odporúčania je návrhom spoločného európskeho systému vydávania osvedčení s cieľom uľahčiť prenos a uznávanie kvalifikácie pri mobilite pracovníkov.

1.2. Vzdelávanie a odborná príprava sú neoddeliteľnou súčasťou Lisabonskej stratégie, európskeho reformného programu, ktorý by mal umožniť reagovať na výzvy znalostnej ekonomiky a spoločnosti. Presnejšie, rozvoj vedomostí, odbornej spôsobilosti a know-how občanov prostredníctvom vzdelávania je nevyhnutnou podmienkou na dosiahnutie cieľov Lisabonskej stratégie v oblasti konkurencieschopnosti, rozvoja, zamestnanosti a sociálnej súdržnosti.

1.3. Hoci sa dosiahol pokrok, hlavné ciele neboli splnené, najmä v oblasti celoživotného vzdelávania a mobility pracovníkov, v ktorých naďalej pretrvávajú viaceré prekážky. Tieto nedostatky poukazujú na potrebu rozvíjať nástroje a mechanizmy spolupráce, ktoré uľahčujú účasť na celoživotnom vzdelávaní a prenos kvalifikácie medzi rozličnými štátmi, inštitúciami a systémami. Zvýšenie transparentnosti v súvislosti s úrovňou kvalifikácie je nevyhnutnou etapou pre uskutočnenie tejto stratégie a pre rozvoj potrebných vedomostí, know-how a odbornej spôsobilosti pre pracovníkov a európskych občanov, ako aj všetky zainteresované strany (najmä vzdelávacie inštitúcie).

1.4. Systém ECVET⁽¹⁾, ktorý je určený pre občanov, by mal napomôcť uznaniu úrovne ich celoživotného vzdelávania v cezhraničnom meradle. Tento systém vychádza zo súčasnej praxe a systémov v Európe a je založený na týchto prvkoch:

— popis kvalifikácie v prenosných a kumulovateľných jednotkách vzdelávania (vedomosti, know-how, odborná spôsobilosť).

— vytvorenie transparentných mechanizmov na prenos a akumuláciu vzdelávania a ich potvrdzovanie.

— založenie partnerstiev medzi inštitúciami s cieľom vytvoriť prostredie, ktoré umožní prenos a vybudovať cezhraničný priestor vzdelávania.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Hodnotenie vplyvov naznačuje, že ECVET je nástrojom, ktorý napomáha transparentnosti, porovnaniu, prenosu a akumulácii vzdelávacích výstupov medzi rôznymi systémami. Systém si nevyžaduje väčšiu atomizáciu kvalifikácií a nenavrhuje ich harmonizáciu, ani harmonizáciu systémov odbornej prípravy. Podporuje a posilňuje existujúce nástroje, ktoré umožňujú mobilitu [ECTS⁽²⁾ a EQF⁽³⁾]. Môže tiež neskôr prispieť k potrebným reformám národných systémov odbornej prípravy z hľadiska zavedenia celoživotného vzdelávania. Z tohto pohľadu je ECVET prínosom v oblasti mobility a celoživotného vzdelávania.

2.2. Napriek tomu netreba bagatelizovať ťažkosti, ktoré pri týchto nástrojoch pretrvávajú. Hoci má EQF za cieľ medzinárodné porovnanie, národné systémy musia byť vypracované a pripravené tak, aby boli zrozumiteľné a dôveryhodné

⁽¹⁾ Skratka pre „European Credits System for Vocational Education and Training“ (Európsky systém kreditov pre odborné vzdelávanie a prípravu).

⁽²⁾ Európsky systém prenosu a započítavania kreditov.

⁽³⁾ Európsky kvalifikačný rámec pre celoživotné vzdelávanie.

pre partnerov v ostatných štátoch. Komisia musí správne stanoviť kritériá, ktoré zabezpečia správnu formu, transparentnosť, porovnávanie a vytvorenie vzájomnej dôvery medzi partnermi. Hoci bol EQF zriadený s cieľom vytvoriť porovnanie a dobrovoľný prenos kvalifikácie na sektorovej, národnej a európskej úrovni, netreba podceňovať komplexnosť existujúcich systémov. Je potrebné posilniť nástroje, ktoré umožňujú posun k väčšej transparentnosti a dobre zvládnuť etapy nevyhnutné na zavedenie diplomov a osvedčení v roku 2012.

2.3. Rovnako je potrebné zdôrazniť, že systém ECVET nenahrádza iné platné opatrenia v Európskej únii. Spomeňme predovšetkým smernicu 2005/36/ES o uznaní odborných kvalifikácií migrujúcich pracovníkov. Na druhej strane však neposilňuje potrebné prepojenie so súčasnými európskymi programami, – ktoré predpokladajú, najmä pri menej rozvinutých regiónoch EÚ, že FSE bude financovať realizáciu reforiem systémov vzdelávania a odbornej prípravy, – tak, aby viac upozorňoval občanov na význam znalostnej spoločnosti, a najmä na potrebu celoživotného vzdelávania a odbornej prípravy, a zároveň zlepšoval prístup ku kvalitnému vzdelaniu.

2.4. Systém ECVET, ktorý zavádza stály proces si vyžaduje trvalú angažovanosť všetkých zúčastnených strán a tiež súčinnosť medzi iniciatívami, ktoré by mali byť prispôbené sektorovej, národnej a európskej úrovni. Žiaľ, nepredpokladá vyslovene zhodnotenie dosiahnutého pokroku alebo inovácií (osvedčených postupov), ktoré by mohlo vyvolať dynamickú aktivitu zúčastnených strán a potenciálnych partnerov v súvislosti s hodnotením naplánovaným na rok 2012.

2.5. Hoci výbor skonštatoval, že konzultácie na všetkých úrovniach a zapojenie mnohých verejných a súkromných zúčastnených strán pomohli nájsť spoločnú reč, systematické používanie viacerých skratiek v návrhoch, oznámeniach, odporúčaniach, analýzach vplyvu, správach objednaných zo strany Komisie, viedlo k nejasnému používaniu skratiek a zmätku, ktorý nepredstavuje dobré východisko pre stanovený cieľ. Skratka, akronym alebo slogan, ktoré v jednom jazyku dávajú zmysel, nemusia v inom jazyku znamenať nič, alebo dokonca vyvolať úplne negatívny obraz. Na druhej strane toto používanie môže obmedziť vstup nových vzdelávacích inštitúcií a odradiť cieľovú skupinu, aby sa zaujímala o systém vytvorený na uľahčenie prenosu kvalifikácie medzi národnými systémami odborného vzdelávania, a nie na to, aby boli ešte neprehľadnejšie. Výbor preto odporúča, aby toto úsilie vykonané s cieľom

harmonizovať a zosúladiť systémy odborného vzdelávania s celoživotným vzdelávaním, zohľadňovalo jazykové aspekty a prácu, ktorú už vykonala Komisia.

2.6. Komisia musí dbať na to, aby cieľ „umožniť každému získať vzdelanie v rôznych vzdelávacích inštitúciách a rôznych krajinách, čo podporí mobilitu osôb, ktoré sa vzdelávajú v celej Európe, pričom táto možnosť bude o to pozoruhodnejšia, že v Európskej únii existuje viac ako 30 000 inštitúcií odborného vzdelávania ...“⁽¹⁾ nepoškodil jazykovú rozmanitosť na jednej strane a kvalitu jazykového vzdelávania, ktorú Komisia podporuje, na strane druhej.

3. Konkrétne pripomienky

3.1. Rozhodnutie Komisie navrhnúť zavedenie systému ECVET legislatívnou cestou v podobe odporúčania Európskeho parlamentu a Rady na základe článku 150 Zmluvy, vytvára rámec, ktorý umožní uplatňovanie zásad uvedených v ECVET na základe dobrovoľnosti. Tento spôsob posilňuje konzultácie, ktoré prebehli a umožnili širokú konfrontáciu názorov rozličných zúčastnených strán a sociálnych partnerov.

3.2. Princíp dobrovoľnosti, hoci má svoje nedostatky, umožňuje koordináciu medzi Komisiou, sociálnymi partnermi a členskými štátmi s cieľom dôkladne rozpoznať problémy, ktoré sa vyskytnú, a najmä rozvíjať najvhodnejšie inovácie a riešenia. Tento proces umožní naplánovať operatívne a najúčinnnejšie uplatňovanie ECVET, ktorý bude skutočným európskym prínosom pre občanov a pracovníkov v Európe v oblasti uznávania odbornej spôsobilosti a bude podporovať celoživotné vzdelávanie a mobilitu.

3.3. Stanovený cieľ Komisie uskutočniť hodnotenie a propagáciu dosiahnutého pokroku, aby sa tým systém ECVET neustále vyvíjal, preskúmaval a následne prispôboval, sa javí byť zárukou spolupráce. Bolo by vhodné, aby sa rôzne zúčastnené strany, a najmä užívatelia alebo ich zástupcovia vo veľkej miere zapojili do hodnotenia a vypracovania správy uvedenej v texte.

3.4. Ochota Komisie podporiť cezhraničnú mobilitu a prístup k celoživotnému odbornému vzdelávaniu sa musí prejavovať aj v potvrdení nepísaných pravidiel uvedených v odporúčaní, ktoré sa týkajú miest a úloh zúčastnených strán:

⁽¹⁾ IP/08/558 Komuniké Komisie.

- Koneční užívatelia sú osoby, ktoré sa vzdelávajú a dobrovoľne si nechajú overiť svoje vzdelávacie výstupy, aby bola uznaná ich kvalifikácia.
- Systém kvalifikácie založený na uznávaní výstupov pomocou bodových kreditov musí zaručiť nestrannosť, mať za cieľ rovnaký prístup a nevytvárať dodatočné prekážky alebo kritériá výberu.
- Európska spolupráca v oblasti vzdelávania, základného vzdelania a celoživotného vzdelávania je nevyhnutnou podmienkou na vytvorenie transparentných podmienok a uznávanie úrovne kvalifikácie.
- Musia sa vytvoriť siete a partnerstvá zamerané konkrétne na systém ECVET s cieľom rozvinúť nové nástroje a postupy v súvislosti so zmluvami pedagógov a prenosom kreditov.
- Komisia by mala dbať na to, aby prijímané normy umožňovali rovnaké zaobchádzanie nielen pre osoby, ktoré sa vzdelávajú, ale aj vzdelávacie inštitúcie. Nedávne štúdie⁽¹⁾ dokazujú, že verejnosť ktorá sa vzdeláva počas celého života, sú osoby, ktoré už majú najvyššie vzdelanie a že ľudia s najnižšou úrovňou ukončeného vzdelania alebo bez ukončeného vzdelania sa celoživotnému vzdelávaniu venujú najmenej. Dôvody sú rôzne, ale týmto úskaliam by sme sa mali vyhnúť a Komisia by mala dbať na to, aby systém kvalifikácií zahŕňal aj osoby znevýhodnené z hľadiska kvalifikácie.
- Treba uviesť, že mnohé vzdelávacie inštitúcie (združenia a organizácie), ktoré sa v tejto oblasti špecializovali a mali konkrétne a dlhodobé skúsenosti, zmizli v nedávnych rokoch z „ponuky“ trhu v niektorých štátoch, pretože tamojšie krátkodobé snahy o šetrenie boli na škodu najmenej „rentabilných“ občanov. Tieto skúsenosti by mali byť v ľudskej i finančnej rovine opäť zhodnotené, najmä v oblasti kultúry, sociálnej ekonomiky a ľudového vzdelávania, ktoré pre tieto osoby často predstavujú cestu ako sa dostať k odbornému vzdelávaniu.

⁽¹⁾ „Na ceste k lisabonským cieľom v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy. Ukazovatele a referenčné body, 2007“: SEC_(2007) 1284. Prieskum NIACE o účasti dospelých na vzdelávaní sa. „Výčíslenie nákladov“. Január 2008. NIACE je Národný inštitút pokračujúceho vzdelávania dospelých vo Veľkej Británii.

3.5. V snahe smerovať k európskemu kvalifikačnému systému pomocou užšej spolupráce sa vypracúvajú spoločné normy. Ide o zvlášť citlivú otázku, pokiaľ ide o výstupy tzv. neformálneho vzdelávania. Normy by mali stanovené a prepracované tak, aby spĺňali predovšetkým kritériá, ktoré navrhlo Európske stredisko pre rozvoj odborného vzdelávania (Cedefop) vo svojej správe (pozri nižšie uvedenú poznámku) a pri ich stanovení by mali prebehnúť konzultácie s inštitúciami, ktoré už majú bohaté a pestré skúsenosti (ich úspechy sa nezakladajú na eliminácii a selekcii pri prijímaní na odbory s osvedčením).

3.6. Komisia by mala zohľadniť svoje oznámenie na tému „akčný plán pre vzdelávanie dospelých“⁽²⁾, ktorý by umožnil rýchlejšie zapojenie čo najväčšieho počtu osôb so zameraním na tie, ktoré to najviac potrebujú, teda nielen zraniteľné a znevýhodnené osoby, ale aj na tie, ktoré by mali dostať prednosť na základe sociálnych a ľudských dôvodov v oblasti začlenenia a hospodárskej a územnej súdržnosti⁽³⁾.

3.7. Prílohy I a II tohto odporúčania, vyplývajúce z odporúčaní Cedefop⁽⁴⁾ sú dôležitými prvkami pre úspech systému ECVET. Prispievajú k transparentnosti a súčinnosti, pričom stanovujú zásady rozvoja na všetkých úrovniach. Mali by byť vysvetlené, doplnené a lepšie propagované, aby zabezpečili stabilitu a trvácnosť systému.

3.8. Vytvorenie spoločného registra a oblasti pre označenie pedagogických tém v rámci predbežných konzultácií a konzultácií Komisie, čo predstavuje posun, nemôže zatieniť skutočnosť, že vzdelávanie nepatrí do trhových služieb. Práve naopak, musí byť základnou službou dostupnou čo najväčšiemu počtu osôb, zabezpečené jednak verejnými investíciami, ako aj politickou súdržnosťou na národnej úrovni a tiež na úrovni rokovaní WTO, pokiaľ chceme zachovať európsku konkurencieschopnosť v širšom zmysle (všeobecný záujem).

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Akčný plán pre vzdelávanie dospelých – Vždy je čas začať sa učiť“, spravodajkyňa: pani HEINISCH. (Ú. v. EÚ C 204, 8.8.2008, s. 89).

⁽³⁾ Stanovisko VR z 19.6.2008 na tému „Akčný plán pre vzdelávanie dospelých. Vždy je čas začať sa učiť“, spravodajkyňa: pani SHIELDS. Stanovisko prijaté na plenárnom zasadnutí 18. a 19. júna 2008.

⁽⁴⁾ Európske stredisko pre rozvoj odborného vzdelávania, ktoré bolo zriadené v roku 1975 na základe nariadenia (EHS) Rady č. 337/75 je referenčným strediskom Európskej únie pre vzdelávanie a odbornú prípravu. Správa Erwina SEYFIEDA – FHVR-FBAE v Berlíne [Vyššia škola verejnej a súdnej správy – Výskumné stredisko pre odbornú prípravu, trh práce a hodnotenie] *Fachhochschule für Verwaltung und Rechtspflege – Forschungsstelle für Berufsbildung, Arbeitsmarkt und Evaluation, Berlin*] pre CEDEFOP: Panorama: Ukazovatele kvality vo vzdelávaní a odbornej príprave.

3.9. Ak sa chceme vyjadriť v súvislostiach, ciele dosiahnuť primerané zamestnanie a kvalitné vzdelanie musia ísť ruka v ruke ako záruka konkurencieschopnosti. Európsky systém kvalifikácie sa musí naďalej realizovať vo vzájomnom súlade medzi členskými štátmi, sociálnymi partnermi na všetkých úrovniach a osobami dotknutými potvrdzovaním vzdelania, ktoré musia ako adresáti ostať v centre týchto cieľov. Ciele musia ostať zrozumiteľné a jasné pre všetkých adresátov: uznávanie vzdelávacích výstupov z hľadiska odbornej spôsobilosti, prenosnosť, geografická a profesijná mobilita. Pokiaľ ide o poskytovateľov: uznanie a prístup k financiám vo verejnom záujme. Európsky kvalifikačný systém môže zvýšiť možnosti zamestnania a mobilitu, pokiaľ bude založený na týchto prvkoch: zachovať najvýkonnejších poskytovateľov [skúsenosti; počet úspešných potvrdení; kvalita potvrdení; uznať získané skúsenosti poskytovateľov (organizácií a združení), ktorí vyskúšali konkrétne metódy v praxi; dať prednosť poskytovateľom, ktorí boli vytlačení a opätovne získať ich dôveru (pomoc prístáhovalcom, podpora Rómov, gramotnosť dospelých, jazyková pomoc ...)].

3.10. Výbor pripomína, že pracovníci, ktorých sa v súčasnosti najviac týka mobilita, sú muži vysielaní zamestnávateľom v stavebnom priemysle, nasledujú odvetvia informatiky a nových technológií, cestovný ruch, doprava atď.

3.11. Nakoľko sa systém ECVET zameriava najmä na počítačnú a celoživotnú odbornú prípravu, na uznanie a potvrdenie formálneho vzdelania (štúdiá) a neformálneho vzdelania (odborné skúsenosti), výbor odporúča, aby sa systém kvalifikácie obzvlášť venoval celoživotnému vzdelávaniu a uznaniu výstupov vyslaných pracovníkov⁽¹⁾.

3.12. Hodnotenie naplánované o štyri roky by malo obsahovať rozsiahle šírenie informácií na úrovni členských štátov, ktoré by mala riadiť Európska komisia s cieľom zaviesť tento systém postupne medzi súčasné systémy a do občianskej spoločnosti.

V Bruseli 22. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Vysielanie pracovníkov v rámci poskytovania služieb – maximalizácia výhod a potenciálu popri zabezpečení ochrany pracovníkov“, spravodajkyňa: pani LE NOUAIL-MARLIÈRE (Ú. v. EÚ C 224, 30.8.2008, s. 95).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zmenený a doplnený návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o minimálnych požiadavkách na bezpečnosť a ochranu zdravia pri používaní pracovných prostriedkov pracovníkmi pri práci“

KOM(2008) 111 v konečnom znení – 2006/0214 (COD)

(2009/C 100/26)

Európska rada sa 4. júna 2008 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Zmenený a doplnený návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, o minimálnych požiadavkách na bezpečnosť a ochranu zdravia pri používaní pracovných prostriedkov pracovníkmi pri práci“.

Odborná sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 11. septembra 2008. Samostatným spravodajcom bol pán VERBOVEN.

Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal na svojom 448. plenárnom zasadnutí 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 22. októbra 2008) 102 hlasmi za, pričom žiadny člen nehlasoval proti a 4 členovia sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. Výbor v podstate predložený návrh víta, žiada Komisiu, aby zohľadnila jeho výhrady a podľa nich zmenila znenie textu odôvodnenia a dúfa, že Parlament a Rada návrh rýchlo schváli⁽¹⁾.

počet pracovných situácií (hlavne práce vo výškach) a obsahuje rozšírenú koncepciu ochrany zdravia pri práci pri zohľadnení ergonomických zásad. Prijatie smernice 2007/30/ES zmenilo aj spôsob, akým členské štáty pripravujú národné správy o uplatňovaní legislatívy Spoločenstva v oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci. Tieto rôzne revízie môžu spôsobovať ťažkosti tým, ktorým sú predpisy určené.

2. Zdôvodnenie

2.1. Zhrnutie návrhu Komisie

2.1.1. Predkladaný návrh sleduje kodifikáciu smernice Rady 89/655/EHS z 30. novembra 1989 o minimálnych požiadavkách na bezpečnosť a ochranu zdravia pri používaní pracovných prostriedkov pracovníkmi pri práci. Nová smernica nahrádza viaceré právne akty tvoriace predmet kodifikácie⁽²⁾. Podľa Komisie návrh plne zachováva obsah kodifikovaných právnych aktov a obmedzuje sa výlučne na ich zjednotenie do jedného právneho aktu, pričom *formálne zmeny a doplnenia nepresahujú nevyhnutný kodifikačný účel.*

2.2.2. Kodifikácia by nemala viesť k žiadnym vecným obsahovým zmenám, pokiaľ ide o články smerníc, ich prílohy a ich odôvodnenia. Rôznorodé typy ustanovení jednej smernice predstavujú súvislý a vzájomne prepojený celok. Hoci samotné odôvodnenia nie sú záväzné, prispievajú k výkladu záväzných ustanovení, a tak umožňujú členským štátom stanoviť kritéria na jednotné uplatňovanie. Po preskúmaní návrhu výbor zastáva názor, že predložený text túto hlavnú zásadu pri kodifikácii článkov a príloh dodržiava, ale ustupuje od nej pri odôvodneniach:

2.2. Pripomienky

2.2.1. Dodržiavanie predpisov o bezpečnosti a ochrane zdravia pri používaní pracovných prostriedkov na pracovisku predstavuje dôležitú súčasť preventívnych opatrení. Tieto predpisy sú od roku 1989 predmetom minimálnej harmonizácie. Smernica z 30. novembra 1989 bola viackrát zmenená a pokrýva väčší

— Výbor konštatuje, že odôvodnenia (7), (8), (9), (10) a (11) smernice 2001/45/EHS a odôvodnenie (9) smernice 89/655/EHS neboli zahrnuté do kodifikácie.

⁽¹⁾ Pozri Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru z 15.2.2007 na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, o minimálnych požiadavkách na bezpečnosť a ochranu zdravia pri používaní pracovných prostriedkov pracovníkmi pri práci (druhá samostatná smernica v zmysle článku 16 ods. 1 smernice 89/391/EHS) (kodifikovaná verzia)“, spravodajca: pán Verboven (Ú. v. EÚ C 97, 28.4.2007).

⁽²⁾ Smernica Rady 89/655/EHS, smernica Rady 95/63/ES, smernica 2001/45/ES Európskeho parlamentu a Rady a smernica 2007/30/ES Európskeho parlamentu a Rady.

— Najmä odôvodnenia (10) a (11) smernice 2001/45/ES upozorňujú na nutné špecifické školenie pracovníkov, ktorí používajú pracovné prostriedky pri prácach vo výškach. Výbor sa prihovára za to, aby návrh kodifikácie takéto odporúčanie v odôvodnení nevynechal.

- Výbor sa nazdáva, že podľa rozhodnutia Rady 2003/C 218/01 z 22. júla 2003 by v súvislosti s návrhom mal byť konzultovaný Poradný výbor pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci. V súlade s doterajšou praxou by takáto konzultácia mala byť uvedená v odôvodnení smernice. Obdobie, ktoré uplynulo od začiatku procesu kodifikácie je dostatočné na to, aby sa mohla bez vážnych ťažkostí uskutočniť konzultácia s poradným výborom.

2.2.3. S výhradou týchto pripomienok sa výbor domnieva, že návrh predstavuje účelnú kombináciu platných právnych predpisov, robí ich zrozumiteľnejšími a nespôsobuje žiadne zásadné problémy.

2.2.4. Výbor v podstate predložený návrh víta, žiada Komisiu, aby zohľadnila jeho výhrady a podľa nich zmenila znenie textu odôvodnenia a dúfa, že Parlament a Rada návrh rýchlo schvália.

V Bruseli 22. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Rady o všeobecných postupoch pre spotrebnú daň“

KOM(2008) 78 v konečnom znení/3 – 2008/0051 (CNS)

(2009/C 100/27)

Rada sa 4. marca 2008 rozhodla podľa článku 93 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Rady o všeobecných postupoch pre spotrebnú daň“

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko dňa 2. októbra 2008. Spravodajcom bol pán BURANI.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 448. plenárnom zasadnutí 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 22. októbra 2008) prijal 107 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 1 sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV súhlasí s rozhodnutím Komisie v celom rozsahu nahradiť základnú smernicu 92/12/EHS z roku 1992 o uplatňovaní spotrebnej dane novým znením zohľadňujúcim prijatie nového elektronického postupu EMCS (*Excise Movement And Control System*), pre ktorý poskytuje právny základ. Komisia využila túto príležitosť na zapracovanie niekoľkých zmien a inovácií, potreba ktorých vyplynula zo skúseností správnych orgánov členských štátov a obchodníkov. Okrem toho boli zjednodušené niektoré postupy. Všeobecne EHSV nemá osobitné námietky voči navrhovaným zmenám alebo inováciám. V prípade niektorých aspektov by však chcel poskytnúť podnety na úvahy do diskusií, ktoré budú nasledovať.

1.2. Komisia uvádza termín nadobudnutia platnosti smernice, ktorým by teoreticky mohol byť 1. január 2009. Je si však vedomá toho, že preskúmanie návrhu si vyžiada oveľa viac času. Okrem toho navrhuje, aby postup EMCS mohol byť uplatňovaný najskôr len v tých členských štátoch, ktoré ho už prijali, kým ostatné by určitý čas používali postup založený na papierových dokumentoch.

1.3. EHSV sa spolu s inými zainteresovanými subjektmi domnieva, že k tomuto opatreniu treba pristupovať kriticky: zdvojený postup je tak pre správne orgány ako aj hospodárske subjekty neprehľadný a nákladný. Avšak alternatíva začať s postupom EMCS až vtedy, keď naň budú všetci pripravení, znevýhodňuje tie členské štáty, ktoré sú naň už pripravené a tiež hospodárske subjekty. Kompromisným riešením, ktoré je však málo uspokojivé a ktorým by sa zavedenie postupu EMCS v EÚ mohlo oddialiť na neurčito, by mohlo byť využívanie postupu EMCS len na operácie v rámci tých členských štátov, ktoré sú na zavedenie elektronického postupu už pripra-

vené. Postup založený na papierových dokumentoch by zaviedli a uplatňovali všetky členské štáty v medzinárodnej výmene dovtedy, kým by všetky členské štáty neboli pripravené na prechod na elektronický postup.

1.4. Najdôležitejšia časť dokumentu Komisie sa týka pohybu tovaru v režime s podmieneným oslobodením od spotrebnej dane. EHSV súhlasí s rôznymi inováciami s výhradou niekoľkých spresnení a návrhov (pozri body 4.6. až 4.9.), ktoré sa týkajú hlavne dnes už lepšie definovaného pojmu „nenahradiateľnej straty“ tovaru. Pokiaľ ide o predaj na diaľku, znenie článku 34 (pozri bod 4.9.) by mohlo viesť k spornej právnej interpretácii toho, ktorá krajina by mala byť príjemcom spotrebnej dane.

1.5. EHSV teda navrhuje v novej smernici presne uviesť kvantitatívne a hodnotové obmedzenia, v rámci ktorých sú nákupy občanov v inom členskom štáte považované za nákupy súkromných osôb. Hrozí nebezpečenstvo, že jednotlivé správne orgány budú tieto predpisy interpretovať a uplatňovať rozdielne.

2. Návrh Komisie

2.1. Smernica 92/12/EHS z 25. februára 1992 obsahuje ustanovenia o všeobecných postupoch pre tovar podliehajúci spotrebnej dani. Tieto ustanovenia sú založené z väčšej časti na systéme papierových dokladov. Rozhodnutím Európskeho parlamentu a Rady č. 1152/2003/ES zo 16. júna 2003 bol zavedený **elektronický postup**, tzv. postup EMCS (*Excise Movement And Control System*), ktorý zjednodušuje povinnosti hospodárskych subjektov a úradom umožňuje výkon integrovanej a účinnejšej kontroly. Zavedenie postupu EMCS si vyžaduje úpravu ustanovení týkajúcich sa **pohybu tovaru v režime s podmieneným oslobodením od spotrebnej dane**.

2.2. Komisia využíva túto príležitosť na **úplnú výmenu smernice 92/12/EHS**. Nezohľadňuje len zavedenie postupu EMCS, ktorému poskytuje právny základ, ale **organicky mení celú predchádzajúcu smernicu**: aktualizuje jej jazyk podľa nových právnych noriem, prepracúva text tak, aby jeho štruktúra bola logickejšia, vypúšťa už neplatné ustanovenia, zohľadňuje nové právne pojmy, zjednodušuje postupy tým, že redukuje rozsah povinností hospodárskych subjektov bez toho, aby sa znížila kvalita kontroly.

2.3. Nový text obsahuje v kapitole V aj podstatné prvky návrhu KOM(2004) 227 v konečnom znení (odročeného Radou v roku 2005) na zmenu článkov 7 až 10 základnej smernice týkajúcich sa pohybu tovaru už umiestneného na trhu v rámci Spoločenstva.

2.4. Návrhu predchádzali rozsiahle konzultácie s hospodárskymi subjektmi. Vypracovaný bol v spolupráci so skupinou expertov pod vedením výboru pre spotrebné dane. Je to vhodný postup, ktorý by mal umožniť pomerne bezkonfliktnú diskusiu o technických aspektoch dokumentu.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV jednoznačne víta iniciatívu Komisie, výsledkom ktorej je dokument lepšie štruktúrovaný než základný dokument, dokument vyváženejší, ktorý je v súlade so zjednodušovaním administratívnych postupov. Pozorovať tiež výraznejšie zohľadnenie potrieb hospodárskych subjektov bez toho, aby dochádzalo k zníženiu úrovne kontroly, ktorá by sa zavedením postupu EMCS mala skôr zvýšiť.

3.2. Najdôležitejšia časť nových ustanovení sa týka **pohybu tovaru v režime s podmieneným oslobodením od spotrebnej dane**, na ktorý sa uplatňuje postup EMCS. Podľa rozhodnutia č. 1152/2003/ES by sa postup EMCS mal zaviesť v apríli 2009: ak možno pochybovať o tom, či niektoré krajiny tento termín dodržia, je prakticky isté, že sa to nepodarí všetkým. Systém bude potrebovať isté obdobie spoločného prispôsobenia sa a vyžiada si úzku **spoluprácu medzi vnútroštátnymi správnymi orgánmi a následnú harmonizáciu vnútorných postupov**. Ide tu o pomerne zložitý problém z administratívneho, technického a organizačného hľadiska. Komisia si je toho vedomá: navrhuje síce, aby sa smernica začala uplatňovať od 1. januára 2009, dáva však členským štátom možnosť využiť dodatočné **prechodné obdobie**, počas ktorého by zostala v platnosti relevantná časť základnej smernice.

3.3. Členské štáty sa už zaviazali zaviesť postup EMCS, ale to neznamená, že to urobia ochotne, a je celkom možné, že jeho úplnému zavedeniu sa ešte postavia do cesty nejaké prekážky. Možno očakávať isté **zdráhanie**, možno aj zdôvodnené technickými aspektmi, ale majúce hlavne iné dôvody. Precedens návrhu smernice KOM(2004) 227 v konečnom znení, spomenutého v bode 2.3., o pohybe tovaru podliehajúceho spotrebnej dani po jeho uvoľnení pre potrebu nevestí nič dobré: po náročných rokovaníach bolo rozhodnuté túto otázku neuzavrieť a vyčkať na celkovú revíziu problematiky. Teraz prerokovaný návrh je však v podstate reprodukciou predchádzajúceho návrhu.

3.4. Najchúlostivejšie sú teda problémy **politicko-hospodárskeho charakteru**. Každý členský štát uplatňuje na rôzne výrobky rozdielnu sadzbu nepriamych daní. To spôsobuje dobre známy jav **cezhraničných nákupov** založený na finančnej výhodnosti. Podľa zásad spoločného trhu môže mať každý občan prospech z rozdielov v cenách nielen na vnútroštátnej úrovni ale aj a predovšetkým pri cezhraničných nákupoch. Tieto zásady sú však spochybnené, keď do hry vstúpia daňové aspekty. V každodennej praxi je tomu však tak, že žiaden členský štát nie je rád týmto nákupom, pokiaľ ho poškodzujú, ale tvári sa, že o nich nevie, pokiaľ z nich má úžitok. Mimo túto problematiku nestojí žiaden výrobok podliehajúci spotrebnej dani. Dokazujú to diskusie, ktoré prebiehajú v poslednom čase ohľadom tabaku, alkoholických nápojov a nafty⁽¹⁾. Uvádzajú sa **dôvody zdravia, verejného poriadku, ochrany životného prostredia, škodlivosti pre hospodárstvo**. V pozadí sú však aj **daňové dôvody**, aj keď sa o nich nie vždy jasne hovorí. Rozdielne postoje teda vyplývajú zo **sociálnych, hospodárskych a daňových politík** prijatých členskými štátmi. Na úrovni Spoločenstva to spôsobuje **problém výslovne politický**.

3.5. EHSV si uvedomuje chýlostivosť problematiky a ťažkosti, s ktorými sa môžu stretnúť členské štáty počas nadchádzajúcich rokovaní. Ich úspech bude závisieť od stupňa **flexibility**, ktorý bude potrebný na dosiahnutie kolektívnych rozhodnutí. Každá vláda bude musieť nájsť rovnováhu medzi zohľadnením vlastných potrieb a ústupkami v oblasti spotrebnej dane voči ostatným partnerom. Inými slovami, každý bude musieť nájsť spôsob, ako **sledovať vlastné ciele v sociálnej a rozpočtovej oblasti a zosúladiť ich so spoločným systémom spotrebnej dane a nie naopak**.

(1) Pozri napríklad posledné návrhy smernice:

Návrh Smernice Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 92/12/EHS o všeobecných systémoch pre výrobky podliehajúce spotrebnej dani a o vlastníctve, pohybe a monitorovaní takýchto výrobkov [KOM(2004) 227 v konečnom znení – 2004/0072 (CNS)].

Návrh smernice Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 2003/96/ES, pokiaľ ide o úpravu osobitného daňového režimu pre plynový olej, ktorý sa používa ako motorové palivo na komerčné účely a koordináciu zdaňovania bezolovnatého benzínu a plynového oleja používaných ako motorové palivo [KOM(2007) 52 v konečnom znení – 2007/0023 (CNS)].

Návrh smernice Rady o štruktúre a sadzbách spotrebných daní, ktorým podliehajú tabakové výrobky (kodifikované znenie) [KOM(2007) 587 v konečnom znení].

4. Konkrétne pripomienky

4.1. V tejto kapitole EHSV skúma **hlavné inovácie a zmeny**, ktoré zavádza Komisia vo svojom návrhu vzhľadom na súčasné právne predpisy. Bez komentára však necháva tie aspekty, ktoré sa nejavia sporné, ktorých cieľom je racionalizovať text, vyplývajú zo zdravého úsudku alebo sú výsledkom prirodzeného vývoja problematiky.

4.2. Aj keď prijatie smernice bude znamenať zrušenie platnosti predchádzajúcej smernice 92/12/EHS, ako sme už uviedli v bode 3.2., k **zrušeniu postupov založených na sprievodných dokladoch v papierovej podobe** však nedôjde súčasne s nadobudnutím platnosti tejto novej smernice: návrh smernice počíta s určitým **prechodným obdobím**, v ktorom budú povolené aj operácie na základe sprievodných dokladov v papierovej podobe. Nikto nedokáže odhadnúť dĺžku tohto prechodného obdobia: Je však isté, že systém EMCS sa môže stretnúť s vážnymi problémami, kým ho nezavedú všetky členské štáty. EHSV považuje za potrebné **poukázať na zafáženie hospodárskych subjektov** (ale aj správnych orgánov členských štátov), ktoré budú musieť súčasne používať obidva systémy, **tak elektronický ako aj papierový**, v závislosti od krajiny určenia.

4.2.1. Pri alternatíve predpokladajúcej sprevádzkovanie systému až vtedy, keď bude funkčný vo všetkých členských štátoch, na jednej strane hrozí, že projekt bude odložený do budúcnosti, ktorá môže byť veľmi vzdialená, na druhej strane by nútil byť členské štáty, ktoré už môžu začať pracovať s elektronickým systémom, čakať, kým ich ostatné štáty dostihnú: to by bola neprijateľná situácia znevýhodňujúca tie členské štáty, ktoré sa včas prispôbili novým predpisom, ale aj a predovšetkým hospodárskym subjektom.

4.2.2. Výbor odporúča riešenie navrhované niektorými expertmi, ktoré sa javí prijateľným kompromisom, aj keď nepredstavuje optimálne riešenie: tie členské štáty, ktoré sa už nastavili na elektronický systém, by mohli tento systém používať pre vnútroštátne obchodné operácie a systém založený na sprievodných dokladoch v papierovej podobe pre medzinárodné obchodné operácie. Systém by sa teda vyskúšal na vnútroštátnej úrovni, skôr než by sa začal používať na úrovni Spoločenstva, keď naň budú pripravené všetky členské štáty.

4.3. **Prvá kapitola „Všeobecné ustanovenia“** neprináša žiadne podstatné zmeny týkajúce sa smernice 92/12/EHS: niekoľkými malými úpravami, novými definíciami a zmenami malého významu problematiku len lepšie rozčleňuje.

4.4. **Druhá kapitola „Vznik daňovej povinnosti k spotrebnej dani“**, zmenou uvedenou v článku 7 ods. 4,

stanovuje, že „nenahraditeľná strata“ výrobku podmienene oslobodeného od spotrebnej dane má byť oslobodená od zdanenia. Novým termínom „nenahraditeľná strata“ sa označuje výrobok, ktorý bez ohľadu na príčinu straty prestane byť pre kohokoľvek použiteľný. Skutočná inovácia spočíva v tom, že smernica už nenariaďuje, že pôsobenie „vyššej moci“ je nutné dokázať. EHSV však upozorňuje, že každý členský štát môže v tejto oblasti vydať svoje vlastné predpisy.

4.5. **Tretia kapitola „Výroba, spracovanie a držba tovaru“** zavádza jedinú dôležitú inováciu: „daňové sklady“ sa môžu povoliť aj osobám s pobytom v inom členskom štáte. Aj keď to zodpovedá logike vnútorného trhu, v minulosti tu boli výrazne obmedzenia.

4.6. **Štvrtá kapitola „Pohyb tovaru podliehajúceho spotrebnej dani v režime s podmieneným oslobodením od spotrebnej dane“** obsahuje inovatívne ustanovenie: v článku 16 je uvedené, že výrobky môžu byť určené nielen do daňových skladov ale aj do súkromných skladov alebo autorizovaných podnikov („registrovaní príjemcovia“) a na základe vopred udeleného povolenia aj do „miesta priamej dodávky“, ktoré určí autorizovaný príjemca. EHSV s tým súhlasí a dúfa, že kontroly budú natoľko účinné, že zabránia zneužívaniu. Bola by však žiaduca presná definícia pracovných pozícií, na ktoré sa vzťahujú ustanovenia smernice.

4.7. Nasledujúce ustanovenia (články 17 až 19) sa týkajú záruk na krytie rizika spojeného s pohybom tovaru v režime s podmieneným oslobodením od spotrebnej dane a nie je potrebné sa k nim osobitne vyjadrovať. Osobitný význam však majú ustanovenia **oddielu 2** (články 20 až 27), ktoré sa týkajú **postupov, ktoré sa majú uplatniť pri pohybe tovarov podliehajúcich spotrebnej dani v režime s podmieneným oslobodením od spotrebnej dane**. Podľa názoru odborníkov je potrebné tieto postupy dôkladne preskúmať, **aby sa zistilo, či umožňujú účinnú kontrolu v súlade so zdrojmi správnych orgánov**. EHSV však upozorňuje, že v článku 20 ods. 1, 2 a 3 je uvedené, že pohyb tovaru podliehajúceho spotrebnej dani v režime s podmieneným oslobodením od spotrebnej dane je možný len vtedy, ak tento tovar sprevádza elektronický doklad. Je to pravidlo, ktoré bude potrebné prispôbiť podľa zvoleného systému pre prechod od papierových na elektronické doklady.

4.8. **Piata kapitola** sa týka **pohybu a zdanenia tovaru podliehajúceho spotrebnej dani** po prepustení tovaru na spotrebu a neobsahuje žiadne úplne nové ustanovenia: zdôrazňuje zásadu zdanenia výrobkov v krajine nadobudnutia, ak sú vo vlastníctve súkromných osôb (článok 30), a v krajine spotreby, ak sa prechováva na obchodné účely (článok 31), a potvrdzuje už platné pravidlá pre zistenie dlžníkov a tranzitného tovaru.

4.9. Zvláštny význam má ustanovenie článku 34 o **predaji na diaľku**: na rozdiel od článku 30 stanovuje, že výrobky nadobudnuté súkromnými osobami a **odoslané alebo dopravené priamo alebo nepriamo predajcom alebo v jeho mene**, podliehajú spotrebnej dani v **členskom štáte určenia**. Z toho možno vyvodiť, že ak **kupujúci tovar ním nadobudnutý odošle na svoju adresu**, potom tento tovar podlieha spotrebnej dani v **štáte nadobudnutia**.

4.9.1. EHSV si kladie otázku, či toto ustanovenie nemôže spôsobiť **problémy vo výklade**: pri predajoch na diaľku totiž dochádza k uzavretiu obchodu v mieste sídla predávajúceho vo chvíli, keď sa uskutoční platba. Kupujúci, majiteľ tovaru, je teda legálne oprávnený dať pokyny komukoľvek (vrátane predávajúceho) na odoslanie tovaru *vo svojom mene*. Z právneho hľadiska, v rozpore s logikou zdanenia v mieste skutočnej spotreby, by sa tovar mohol *vždy* považovať za tovar **nadobudnutý súkromnou osobou a odoslaný alebo dopravený v jej mene**, teda podliehajúci spotrebnej dani v členskom štáte nadobudnutia aj vtedy, keď sa o dopravu postaral predávajúci.

4.10. EHSV pokladá okrem toho za potrebné upozorniť na to, že podľa jeho názoru v článku 34 je medzera: nie sú stanovené limity množstva a hodnoty, do ktorých sa nákup osoby ešte pokladá za nákup uskutočnený „súkromnou osobou“. Je potrebné stanoviť jednoznačné kritériá, aby sa zabránilo tomu,

že každý členský štát bude na vnútornom trhu uplatňovať odlišné opatrenia. Na základe aj týchto skutočností EHSV žiada Komisiu a členské štáty, aby vypracovali jasnejšie a transparentnejšie pravidlá, ktoré by zjednodušili život občanov a podnikov.

4.11. Ostatné ustanovenia **piatej kapitoly** (rôzne) sa týkajú použitia označenia a ponechávajú v platnosti ustanovenia o zásobovaní lodí a lietadiel. Článok 38 sa týka **malých výrobcov vín** (do 1 000 hl), ktorí môžu uplatňovať zjednodušené postupy pre výrobu a držbu produktov podliehajúcich spotrebnej dani.

4.12. **Siedma kapitola** (záverečné ustanovenia) obsahuje potvrdenie existujúceho **výboru pre spotrebné dane** a vykonávacích ustanovení: smernica 92/112/EHS by sa mala zrušiť do termínu (1. apríl 2009), ktorý Komisia rozvážne dáva do diskusie. To isté platí o prechodnom období (ktoré by sa mohlo skončiť napríklad 31. decembra 200...), počas ktorého budú môcť členské štáty aj naďalej postupovať podľa predchádzajúcej smernice. Rovnako ako iné inštitúcie a experti aj EHSV zastáva názor, že tieto termíny sú výslovne informačné a bude ich potrebné **predĺžiť podľa reálneho odhadu**, najmä keď sa vezmú do úvahy praktické ťažkosti, ktoré sa môžu vyskytnúť pri úplnom uplatnení systému EMCS.

V Bruseli 22. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 2006/112/ES o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty s cieľom bojovať proti daňovým podvodom spojeným s operáciami v rámci Spoločenstva“ a „Návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1798/2003 s cieľom bojovať proti daňovým podvodom spojeným s operáciami v rámci Spoločenstva“

KOM(2008) 147 v konečnom znení – 2008/0058 (CNS) 2008/0059 (CNS)

(2009/C 100/28)

Rada sa 3. apríla 2008 rozhodla podľa článku 93 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 2006/112/ES o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty s cieľom bojovať proti daňovým podvodom spojeným s operáciami v rámci Spoločenstva“ a

„Návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1798/2003 s cieľom bojovať proti daňovým podvodom spojeným s operáciami v rámci Spoločenstva“

Odborná sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 2. októbra 2008. Spravodajcom bol pán SALVATORE.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 448. plenárnom zasadnutí 21., 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 22. októbra 2008) prijal 114 hlasmi za, pričom 1 člen hlasoval proti a 1 sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor súhlasí s návrhom smernice Rady, ktorou sa mení a dopĺňa spoločný systém dane z pridanej hodnoty s cieľom bojovať proti daňovým podvodom spojeným s operáciami v rámci Spoločenstva a súvisiacim návrhom nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1798/2003.

1.2. Navrhované zmeny a doplnenia sú odpoveďou na zvýšené požiadavky na zjednodušenie, účinnosť a efektívnosť a zaručujú jednoznačnejšie prepojenie medzi opatreniami na zníženie administratívnej záťaže a schopnosťou členských štátov bojovať proti podvodom v rámci Spoločenstva a potláčať tento fenomén.

2. Úvod

2.1. Predmetný návrh smernice a príslušné nariadenie, ktoré majú byť zmenené a doplnené, ťaží z dlhej diskusie v rámci inštitúcií Spoločenstva a otvorene si kladie za cieľ poskytnúť verejným orgánom účinné a donucujúce nástroje s cieľom zlikvidovať, alebo aspoň výrazne obmedziť podvodné praktiky často používané so zámerom narušiť reálne a správne fungovanie vnútorného trhu.

2.2. V tejto súvislosti treba pripomenúť, že širšie ponímaná kategória nezákonnej činnosti, akou sú podvody v Spoločenstve, sa prejavuje v rôznych podobách a prekvitá v rozličných oblastiach: od nezákonných praktík falšovania alkoholu a tabakových výrobkov, cez pašovanie a tie aktivity, ktoré majú dosah na priame zdaňovanie, až po najrozšírenejšiu formu, ktorou je vyhýbanie sa plateniu DPH.

2.3. Práve tej bola venovaná osobitná pozornosť, na pozadí hĺbkového preskúmania súčasného systému zdaňovania obchodu v rámci Spoločenstva, ktorý sa v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania s vnútroštátnym tovarom a tovarom pochádzajúcim z iných členských štátov zakladá na systéme zdaňovania v mieste určenia, t. j. v členskom štáte, v ktorom je kupujúci hospodársky subjekt registrovaný ako platca DPH.

2.4. Táto zásada, ktorou sa vlastne riadi prechodný režim obchodovania v rámci Spoločenstva, na jednej strane síce umožnila vyňať z platenia DPH dodávky v rámci Spoločenstva, a tým voľný pohyb tovaru, na druhej strane však umožnila značne poškodiť finančné záujmy Európskeho spoločenstva. Za všetky stačí uviesť príklad špeciálneho mechanizmu podvodov v rámci Spoločenstva nazývaného „kolotoč“, ktorého podstatu v roku 2006 Komisia jasne a prehľadne opísala vo svojom oznámení Rade, Európskemu parlamentu a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru o potrebe rozvinúť koordinovanú stratégiu s cieľom zlepšiť boj proti daňovým podvodom⁽¹⁾, kde sa naň konkrétne odkazuje a uvádza jeho definícia slovami: „Existuje jeden zvláštny podvod nazývaný podvod typu „kolotoč“, ktorý najčastejšie využíva prepojenie operácií v rámci členského štátu (s uplatnením DPH) a operácií v rámci Spoločenstva (bez uplatnenia DPH medzi zmluvnými stranami)“.

2.5. EHSV sa opakovane zaoberal touto problematikou a poskytol užitočné podnety, ktoré boli pozorne zohľadnené pri vypracúvaní tohto stanoviska⁽²⁾.

⁽¹⁾ KOM(2006) 254 v konečnom znení.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému „Návrh smernice Rady o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty (upravené nové znenie)“, Ú. v. EÚ C 74, 23.3.2005, s. 21 a na tému „Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru o potrebe rozvinúť koordinovanú stratégiu s cieľom zlepšiť boj proti daňovým podvodom“, Ú. v. EÚ C 161, 13.7.2007, s. 8.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. Vzhľadom na pociťovanú nevyhnutnosť bojovať proti tomuto šíriacemu sa javu, ktorého objem sa odhaduje na 2 až 2,5 % HDP Spoločenstva, navrhovaná smernica Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 2006/112/ES o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty s cieľom bojovať proti daňovým podvodom spojeným s operáciami v rámci Spoločenstva spoločne s návrhom nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1798/2003 s cieľom bojovať proti daňovým podvodom spojeným s operáciami v rámci Spoločenstva, sa stotožňuje s úsilím potvrdenom v predchádzajúcom podrobnom oznámení Rade o určitých kľúčových prvkoch, ktoré prispievajú k vybudovaniu stratégie boja proti podvodom s DPH v EÚ ⁽¹⁾, pričom jasne vymenúva konkrétne opatrenia, ktoré treba prijať.

3.2. Tento prístup sa dal vybadať už v spomínanom oznámení, kde sa zdôrazňuje, že „podľa Komisie neexistuje rozpor medzi jej záväzkom dokončiť analýzu možných zmien v systéme DPH a pokračovaním paralelných diskusií o takzvaných konvenčných opatreniach. Poskytnúť daňovým orgánom modernejšie a efektívnejšie nástroje na boj proti daňovým podvodom je cieľom, ktorý sa treba snažiť dosiahnuť za každých okolností nezávisle od rozhodnutí, ktoré sa príjmu, pokiaľ ide o významnejšie opatrenia.“

3.3. Keďže zámer rozsiahlejšie zmeniť a doplniť systém DPH, ktorý zahŕňa myšlienku radikálnej zmeny mechanizmu uplatňovania tejto dane, sa profiluje v strednom časovom horizonte, EHSV považuje za zásluhnú iniciatívu Rady zaviesť do legislatívy platnej pre systém uplatňovania DPH opatrenia, ktoré sú síce menej ambiciózne, ale napriek tomu účinné.

3.4. EHSV víta navrhované zmeny a doplnenia. Konštatuje, že ide o presné úpravy smernice týkajúcej sa DPH, ktoré splňajú požiadavky na zjednodušenie a účinnosť formulované aj počas prípravných prác na uvedenom návrhu, a okrem toho zaručujú jednoznačnejšie prepojenie medzi opatreniami na zníženie administratívnej záťaže a schopnosťou členských štátov bojovať proti tomuto nadnárodnému fenoménu a potláčať ho.

3.5. Konkrétnejšie, snaha formulovaná v sprievodnej dôvodovej správe k návrhu smernice skrátiť „lehotu medzi tým, kedy sa daná operácia uskutoční, a tým, kedy je informácia dostupná členskému štátu“, – t. j. skrátiť na jeden mesiac lehotu na podávanie informácií o operáciách v rámci Spoločenstva v súhrnných výkazoch, spolu s návrhom umožniť skrátenie lehoty na odovzdávanie týchto informácií medzi členskými štátmi z troch mesiacov na jeden – pretavuje do právnych ustanovení myšlienku nevytvárať neúmernú administratívnu záťaž, čo však musí byť sprevádzané lepšou schopnosťou kontroly a kvalitnejším rizikovým manažmentom daňových správ členských štátov v boji proti podvodom v rámci Spoločenstva.

3.6. Ostatné ustanovenia, ktorými sa mení a dopĺňa smernica Rady 2006/112/ES, sa vyznačujú snahou o dosiahnutie jednoznačnosti predpisov, zjednodušenia postupov a rozsiahlejšieho uplatňovanie zásady administratívnej spolupráce.

3.7. Spomedzi nich sa okrem zvýšenej periodicity odovzdávania informácií v rovnakom duchu nesie aj návrh zahrnúť medzi údaje zhromažďované na boj proti podvodom aj informácie o nadobudnutiach tovaru v rámci Spoločenstva a nákupoch služieb od poskytovateľa so sídlom v inom členskom štáte, pre ktoré je príjemca povinný odvádzať daň. Podobné je aj ustanovenie, podľa ktorého nadobúdatelia alebo príjemcovia, ktorí uskutočňujú operácie v sume viac ako 200 000 EUR, budú povinní podávať svoje priznania k DPH každý mesiac. Okrem toho sa navrhujú zmeny ustanovení na zosúladienie pravidiel týkajúcich sa daňovej povinnosti pri poskytovaní služieb, aby sa zabezpečilo, že operácie budú v rovnakom období deklarované predávajúcim aj kupujúcim.

3.8. Výbor sa nazdáva, že uvedené právne predpisy viac než iné zhrňajú opodstatnenosť zmeny a doplnenia smernice, keďže sa nimi dosiahne rovnováha medzi požiadavkami, ktoré kladú dodatočné povinnosti, dôvodmi na zníženie administratívnych nákladov (týkalo by sa to zanedbateľnej časti podnikov) a poskytovaním rozsiahlejších informácií daňovým správam.

3.9. Inak povedané, zvýšenej periodicite odovzdávania informácií o obchodných výmenách by zodpovedala schopnosť daňových správnych orgánov prijímať oveľa viac informácií, čo by malo za následok účinnejšie mechanizmy spolupráce.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Výbor súhlasí so zmenou a doplnením článku 250 ods. 2, ktoré umožňuje podnikom podávať daňové priznania elektronicky, keďže tento predpis okrem toho, že znižuje pravdepodobnosť výskytu chýb v priznaní, znižuje aj náklady podnikov ako aj správnych orgánov.

4.2. Výbor schvaľuje aj legislatívne zakotvenie výnimky pre tie podniky, na ktoré by sa zmenené a doplnené ustanovenia vzťahovali len príležitostne alebo výnimočne.

4.3. Treba kladne vyzdvihnúť novinku v článku 251 písm. f), v ktorom sa medzi zhromažďované údaje v daňovom priznaní k DPH okrem obchodovaného tovaru zahŕňajú aj nákupy služieb v záujme účinného posúdenia vymenených informácií a s cieľom zabrániť vyhýbaniu sa plateniu dane aj v oblasti poskytovania služieb.

⁽¹⁾ KOM(2007) 758 v konečnom znení.

4.4. Skrátenie dĺžky zdaňovacieho obdobia na jeden mesiac, hoci nemôže byť pokladané za konečné odradzujúce riešenie, je rozhodne citelným zlepšením zameraným na zosúladenie pravidiel týkajúcich sa daňovej povinnosti pri poskytovaní služieb, čím sa umožní účinná krížová kontrola informácií poskytnutých predávajúcim aj kupujúcim.

4.5. Priamym dôsledkom povinnosti vyplývajúcej z podávania priznaní DPH je zodpovedajúca úprava lehôt na odovzdávanie súhrnných výkazov.

4.6. Rovnako dôležité je aj následné ustanovenie, ktorým sa aj v tomto prípade umožňuje elektronické zasielanie.

4.7. Za užitočnú sa pokladá aj požiadavka vypracovať tabuľku zhody tejto smernice a vnútroštátnych ustanovení, prostredníctvom ktorých sa transponuje. Táto iniciatíva má zjavne za cieľ vykonávať dôkladnejšiu kontrolu širokej palety informácií, ktoré v súčasnosti poskytujú podniky daňovým správnym orgánom, a to aj so zreteľom na prípadné budúce zmeny a doplnenia.

4.8. Na záver je potrebné uviesť, že zmeny a doplnenia uvedenej smernice majú za následok nevyhnutné prispôbenie príslušného nariadenia.

V Bruseli 22. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Rady o spoločnom systéme zdaňovania, uplatniteľnom pri zlučovaní, rozdeľovaní, čiastočnom rozdeľovaní, prevode aktív a výmene akcií spoločností rôznych členských štátov a pri premiestnení sídla SE alebo SCE medzi členskými štátmi“ (kodifikované znenie)

KOM(2008) 492 v konečnom znení – 2008/0158 (CNS)

(2009/C 100/29)

Rada Európskej únie sa 25. septembra 2008 podľa článku 94 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva rozhodla prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh smernice Rady o spoločnom systéme zdaňovania, uplatniteľnom pri zlučovaní, rozdeľovaní, čiastočnom rozdeľovaní, prevode aktív a výmene akcií spoločností rôznych členských štátov a pri premiestnení sídla SE alebo SCE medzi členskými štátmi“ (kodifikované znenie)

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 448. plenárnom zasadnutí 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 22. októbra 2008) rozhodol 115 hlasmi za, pričom 3 sa hlasovania zdržali, zaujať k predkladanému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 22. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady (ES), ktorým sa v súvislosti s určitými projektmi generujúcimi príjmy mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1083/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde“

KOM(2008) 558/2 – 2008/0186 (AVC)

(2009/C 100/30)

Rada sa 8. októbra 2008 rozhodla podľa článku 262 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Rady (ES), ktorým sa v súvislosti s určitými projektmi generujúcimi príjmy mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1083/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde“

Vzhľadom na naliehavosť danej témy bol pán DASSIS rozhodnutím Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na 448. plenárnom zasadnutí 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 23. októbra) vymenovaný za hlavného spravodajcu. Výbor prijal 45 hlasmi za, pričom 1 člen sa hlasovania zdržal, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV berie na vedomie návrh Komisie zmeniť článok 55 nariadenia (ES) č. 1083/2006 a víta zmiernenie administratívnej záťaže, ktoré sa tým dosiahne.

1.2. EHSV schvaľuje tento návrh.

2. Zdôvodnenie

2.1. Článok 55 nariadenia (ES) č. 1083/2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja (EFRR), Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde, vymedzuje spôsob riadenia a ustanovenia týkajúce sa pridelovania prostriedkov z týchto fondov na projekty generujúce príjmy. V článku 55 sa ako maximálna

výška celkových nákladov, na ktoré sa majú uplatňovať tieto ustanovenia, uvádza suma 200 000 EUR.

2.2. Nezdá sa, že by tieto ustanovenia boli prispôbené projektom spolufinancovaným z Európskeho sociálneho fondu, ktorým sa financujú predovšetkým nemateriálne operácie. Okrem toho spôsobujú neprimeranú administratívnu záťaž pri malých operáciách financovaných z EFRR alebo Kohézneho fondu.

2.3. Vzhľadom na to, že otázku administratívnej záťaže, ktorá vzniká v dôsledku článku 55 nie je možné vyriešiť prostredníctvom jeho výkladu, Komisia po neformálnych konzultáciách s členskými štátmi navrhuje zmeniť článok 55 tak, aby sa jeho ustanovenia uplatňovali odteraz len na operácie spolufinancované z fondu EFRR alebo Kohézneho fondu, ktorých celkové náklady sú vyššie ako 1 milión EUR. Podľa názoru Komisie sa touto revíziou technického charakteru podstatne zjednoduší riadenie spomínaných projektov.

V Bruseli 23. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zriadení Európskej nadácie pre odborné vzdelávanie“ (prepracované znenie)

KOM(2007) 443 v konečnom znení – 2007/0163 (COD)

(2009/C 100/31)

Rada sa 17. septembra 2007 rozhodla podľa článku 150 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zriadení Európskej nadácie pre odborné vzdelávanie“ (prepracované znenie).

Keďže výbor usúdil, že návrh je úplne uspokojivý a nie sú k nemu potrebné žiadne pripomienky, na svojom 448. plenárnom zasadnutí 22. a 23. októbra 2008 (schôdza z 22. októbra 2008) rozhodol 118 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 1 sa hlasovania zdržal, zaujať k predloženému textu kladné stanovisko.

V Bruseli 22. októbra 2008

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

2009/C 100/18	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o koordinácii postupov zadávania určitých verejných zákaziek na práce, verejných zákaziek na dodávku tovaru a verejných zákaziek na služby v oblasti obrany a bezpečnosti“ KOM(2007) 766 v konečnom znení – 2007/0280 (COD)	114
2009/C 100/19	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o spoločných ustanoveniach pre meradlá a metódy metrologickej kontroly“ (prepracované znenie) KOM(2008) 357 v konečnom znení – 2008/0123 (COD)	120
2009/C 100/20	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o vytvorení rámca na stanovenie požiadaviek na ekodizajn energeticky významných výrobkov“ KOM(2008) 399 v konečnom znení – 2008/0151 (COD)	120
2009/C 100/21	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady, ktorým sa stanovujú spoločné pravidlá režimov priamej podpory pre poľnohospodárov v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky a ktorým sa zavádzajú niektoré režimy podpory pre poľnohospodárov; Návrh nariadenia Rady o úpravách spoločnej poľnohospodárskej politiky zmenou a doplnením nariadení (ES) č. 320/2006, (ES) č. 1234/2007, (ES) č. 3/2008 a (ES) č. [...] /2008 a Návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1698/2005 o podpore rozvoja vidieka prostredníctvom Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV)“ KOM(2008) 306 v konečnom znení – 2008/0103 + 0104 + 0105 (CNS)	121
2009/C 100/22	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovujú zdravotné predpisy týkajúce sa živočíšnych vedľajších produktov určených na ľudskú spotrebu (nariadenie o živočíšnych vedľajších produktoch)“ KOM(2008) 345 v konečnom znení – 2008/0110 (COD)	133
2009/C 100/23	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o látkach, ktoré poškodzujú ozónovú vrstvu“ (prepracované znenie) KOM(2008) 505 v konečnom znení – 2008/0165 (COD)	135
2009/C 100/24	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o vytvorení európskeho referenčného rámca zabezpečenia kvality odborného vzdelávania a prípravy“ KOM(2008) 179 v konečnom znení – 2008/0069 (COD)	136
2009/C 100/25	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o vytvorení Európskeho systému kreditov pre odborné vzdelávanie a prípravu (ECVET)“ KOM (2008) 180 v konečnom znení – 2008/0070 (COD)	140
2009/C 100/26	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Zmenený a doplnený návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o minimálnych požiadavkách na bezpečnosť a ochranu zdravia pri používaní pracovných prostriedkov pracovníkmi pri práci“ KOM(2008) 111 v konečnom znení – 2006/0214 (COD)	144
2009/C 100/27	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Rady o všeobecných postupoch pre spotrebnú daň“ KOM(2008) 78 v konečnom znení/3 – 2008/0051 (CNS)	146

2009/C 100/28	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Rady, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 2006/112/ES o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty s cieľom bojovať proti daňovým podvodom spojeným s operáciami v rámci Spoločenstva“ a „Návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1798/2003 s cieľom bojovať proti daňovým podvodom spojeným s operáciami v rámci Spoločenstva“ KOM(2008) 147 v konečnom znení – 2008/0058 (CNS) 2008/0059 (CNS) 150
2009/C 100/29	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh smernice Rady o spoločnom systéme zdaňovania, uplatniteľnom pri zlučovaní, rozdeľovaní, čiastočnom rozdeľovaní, prevode aktív a výmene akcií spoločností rôznych členských štátov a pri premiestnení sídla SE alebo SCE medzi členskými štátmi“ (kodifikované znenie) KOM(2008) 492 v konečnom znení – 2008/0158 (CNS) 153
2009/C 100/30	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Rady (ES), ktorým sa v súvislosti s určitými projektmi generujúcimi príjmy mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1083/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde“ KOM(2008) 558/2 – 2008/0186 (AVC) 154
2009/C 100/31	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o zriadení Európskej nadácie pre odborné vzdelávanie“ (prepracované znenie) KOM(2007) 443 v konečnom znení – 2007/0163 (COD) 155

Predplatné na rok 2009 (bez DPH, vrátane poštovného)

Úradný vestník EÚ, séria L + C, len tlačené vydanie	22 úradných jazykov EÚ	1 000 EUR ročne (*)
Úradný vestník EÚ, séria L + C, len tlačené vydanie	22 úradných jazykov EÚ	100 EUR mesačne (*)
Úradný vestník EÚ, séria L + C, tlačené vydanie + ročný CD-ROM	22 úradných jazykov EÚ	1 200 EUR ročne
Úradný vestník EÚ, séria L, len tlačené vydanie	22 úradných jazykov EÚ	700 EUR ročne
Úradný vestník EÚ, séria L, len tlačené vydanie	22 úradných jazykov EÚ	70 EUR mesačne
Úradný vestník EÚ, séria C, len tlačené vydanie	22 úradných jazykov EÚ	400 EUR ročne
Úradný vestník EÚ, séria C, len tlačené vydanie	22 úradných jazykov EÚ	40 EUR mesačne
Úradný vestník EÚ, séria L + C, mesačný (súhrnný) CD-ROM	22 úradných jazykov EÚ	500 EUR ročne
Dodatok k úradnému vestníku (séria S), Verejné obstarávanie a výberové konania, CD-ROM, dve vydania za týždeň	viacjazyčné: 23 úradných jazykov EÚ	360 EUR ročne (= 30 EUR mesačne)
Úradný vestník EÚ, séria C – konkurzy	jazyk(-y), v ktorom(-ých) sa konajú konkurzy	50 EUR ročne

(*) Predaj jednotlivých čísel:
do 32 strán: 6 EUR
od 33 do 64 strán: 12 EUR
nad 64 strán: cena určená individuálne

Úradný vestník Európskej únie, ktorý vychádza vo všetkých úradných jazykoch Európskej únie, si možno predplatiť v ktoromkoľvek z 22 jazykových znení. Zahŕňa sériu L (Právne predpisy) a C (Informácie a oznámenia).

Každé jazykové znenie má samostatné predplatné.

V súlade s nariadením Rady (ES) č. 920/2005 uverejneným v úradnom vestníku L 156 z 18. júna 2005 a ustanovujúcim, že inštitúcie Európskej únie nie sú viazané povinnosťou vyhotovovať všetky právne akty v írskom jazyku a uverejňovať ich v tomto jazyku, sa úradné vestníky uverejnené v írskom jazyku predávajú osobitne.

Predplatné na dodatok k úradnému vestníku (séria S – Verejné obstarávanie a výberové konania) zahŕňa všetkých 23 úradných jazykových znení na jednom viacjazyčnom CD-ROM-e.

Predplatitelia Úradného vestníka Európskej únie môžu získať rôzne prílohy k úradnému vestníku, ktoré sa budú zasielať na základe jednoduchej žiadosti. O vydaní týchto príloh budú informovaní prostredníctvom oznámení pre čitateľov, ktoré sa vkladajú do Úradného vestníka Európskej únie.

Predaj a predplatné

Platené publikácie, ktoré vydáva Úrad pre publikácie, sú k dispozícii u komerčných distribútorov. Zoznam komerčných distribútorov možno nájsť na tejto internetovej adrese:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_sk.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) poskytuje priamy a bezplatný prístup k právu Európskej únie. Na stránke si možno prehliadať Úradný vestník Európskej únie, ako aj zmluvy, právne predpisy, judikatúru a návrhy právnych aktov.

Viac sa dozviete na stránke: <http://europa.eu>